

မဲခေါင်ဒေသမှ
အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့်
တန်ဖိုးရှိအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူခြင်း

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ မြေနှင့်လုပ်အားကို ထိန်းချုပ်အမြတ်ထုတ်ခြင်းနှင့်
မြန်မာ့ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာခြင်း စာတမ်း

ဇူလိုင် ၂၀၁၇

မဲခေါင်ဒေသမှ
အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့်
တန်ဖိုးရှိအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူခြင်း

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ မြေနှင့်လုပ်အားကို ထိန်းချုပ်အမြတ်ထုတ်ခြင်းနှင့်
မြန်မာ့ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာခြင်း စာတမ်း

ဇူလိုင် ၂၀၁၇

ခေါင်းစဉ်

မဲခေါင်ဒေသမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် တန်ဖိုးရှိအရင်းအမြစ်များထုတ်ယူခြင်း -
ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ မြေနှင့်လုပ်အားကို ထိန်းချုပ်အမြတ်ထုတ်ခြင်းနှင့် မြန်မာအထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို
လေ့လာခြင်းစာတမ်း

ရေးသားပြုစုသူ

Charlie Thame*

ရက်စွဲ

ဇူလိုင်လ၊ ၂၀၁၇

ထုတ်ဝေသူ

Focus on the Global South
c/o CUSRI, 4th Floor Wisit Prachuabmoh Building
Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand
focusweb.org

Rosa-Luxembourg Stiftung နှင့် Federal Ministry of Economic Cooperation and Development တို့၏ ငွေကြေး
ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

ရောင်းရန်မဟုတ်

မူရင်းစာအုပ်ဒီဇိုင်း

Amy Tejada

မြန်မာဘာသာပြန် စာအုပ်ဒီဇိုင်း

သျှဒန်ဆိုင်းရော်

မျက်နှာဖုံးဓာတ်ပုံ

By Charlie Theme
Gates to Phnom Penh Special Economic Zone

နောက်ဖုံးဓာတ်ပုံ

By Ridan Sun
(First) Dawei small port
(Second) ITD worksite
(Third) Dawei small port
(Fourth) Dawei landscape

* Faculty of Political Science, Thammasat University, Bangkok

မာတိကာ

အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်	၃
ကျေးဇူးတင်လွှာ	၅
အဖွင့်မိတ်ဆက်	၆
အပိုင်း ၁။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ	၁၇
အပိုင်း ၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ	၃၆
အပိုင်း ၃။ ဒေသတွင်း အခြေအနေနှင့် အရေးပါသည့် ကဏ္ဍများ	၅၄
သုံးသပ်ချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ	၇၀
ကိုးကားထားသည့် စာတမ်းများ	၈၃
နောက်ဆက်တွဲ ။ ။ လေ့လာမှုတွင် ပါဝင်ဖြေကြားသည့် အမည်မဖော်သူများစာရင်း	၉၀

ပုံကားချပ်စာရင်း

ပုံ ၁။	မဲခေါင်ဒေသ	၈
ပုံ ၂။	မဟာမဲခေါင် စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုကြံ့	၉
ပုံ ၃။	အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို မဲခေါင်စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုကြံ့များ၏ ဆုံချက်အဖြစ်ထားခြင်း	၉
ပုံ ၄။	၁၉၅၉ မှ ၂၀၁၅ အထိ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ အရေအတွက်	၁၀
ပုံ ၅။	မဟာမဲခေါင်ဒေသရှိ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန်တန်ဖိုး (GDP) တွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ရာခိုင်နှုန်း	၁၇
ပုံ ၆။	ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ပြည်ပပို့ကုန်များ	၁၈
ပုံ ၇။	ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ	၁၉
ပုံ ၈။	ဖွဲ့စည်းပုံ အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ ဝင်ပေါက်	၂၀
ပုံ ၉။	ဖွဲ့စည်းပုံ အထူးစီးပွားရေးဇုန် စီမံကိန်း	၂၁
ပုံ ၁၀။	စီဟာနဒီ(လ်) အထူးစီးပွားရေး ဇုန်ပုံစံငယ်(Khmer Times)	၂၂
ပုံ ၁၁။	စီဟာနဒီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်း	၂၃
ပုံ ၁၂။	"ရွှင်လန်းပျော်ရွှင်လုပ်ငန်းခွင်" စီဟာနဒီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ ဆိုင်းဘုတ်တစ်ခု	၂၉
ပုံ ၁၃။	စစ်တပ်အခြေစိုက်စခန်းနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအထူးစီးပွားရေးဇုန်	၃၀
ပုံ ၁၄။	အဂတိလိုက်စားမှုအပေါ် ရှုမြင်လက်ခံမှုညွှန်းကိန်း - အရှေ့တောင်အာရှ	၃၁
ပုံ ၁၅။	ဒေသအတွင်းရှိ အဂတိလိုက်စားမှုထိန်းချုပ်မှု	၃၂
ပုံ ၁၆။	ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) အဖွဲ့ဖွဲ့စည်းပုံ	၃၃
ပုံ ၁၇။	ထားဝယ်၏ မဟာဗျူဟာကျသည့်တည်နေရာ	၄၁
ပုံ ၁၈။	ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတည်ဆောက်ပုံ	၄၁
ပုံ ၁၉။	ထားဝယ် - မလက္ကရေလက်ကြားကို ရှောင်ကွင်းသွားခြင်း	၄၅
ပုံ ၂၀။	ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ ပင်လယ်နှင့်အကွာအဝေး - တောင်ဘက်စီးပွားရေး စင်္ကြံ၏ စမှတ်	၄၅
ပုံ ၂၁။	ထားဝယ်မှ အကွာအဝေး	၄၆
ပုံ ၂၂။	ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရှိ လမ်းဆုံလမ်းခွဲများ	၄၇
ပုံ ၂၃။	ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ တောင်ဘက်သို့လမ်းပျော်ကြည်ခြင်း - အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်းများ အတွက် လျာထားသည့်နေရာ	၄၈
ပုံ ၂၄။	ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရှိ လမ်းများ	၅၀
ပုံ ၂၅။	တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရပ်ဝန်းတစ်ခု၊ လမ်းကြောင်းတစ်ခုအစီအစဉ်	၅၄
ပုံ ၂၆။	မဟာမဲခေါင် တောင်ဘက်စီးပွားရေး စင်္ကြံ	၅၅
ပုံ ၂၇။	ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် သွင်းအားစုဘက်မှ ဖြည့်ဆည်းခြင်း	၆၀
ပုံ ၂၈။	မဟာမဲခေါင်ဒေသ၏ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန် (GDP) ရှိ သွင်းအားစုဝယ်နိုင်စွမ်းညီမျှမှု (၁၉၉၂ - ၂၀၁၄)	၆၁
ပုံ ၂၉။	အာရှပစိဖိတ်ဒေသရှိ လူဦးရေတိုးနှုန်းနှင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု တိုးတက်နှုန်းများ	၆၂
ပုံ ၃၀။	"ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား ဂျပန်နိုင်ငံမှ ထောက်ပံ့အားပေးနေစဉ်ကာလအတွင်း မြန်မာ့စစ်အာဏာပိုင်ဟောင်းများ (သူခိုးများ) က ၎င်းကူညီမှုမှရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်ကို တွန်းလှည်းဖြင့်တိုက်ယူသယ်နေခြင်း"	၆၃

အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ (SEZs) များကို တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သည့် ကုန်သွယ်မှုပြုရာတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေရန်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကို ကမ္ဘာ့ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများနှင့် ဖြန့်ဖြူးရေးကွန်ယက်များတွင် ထည့်သွင်းရန် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ၁၉၆၀ ခုပြည့်နှစ်များမှ စတင်တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်အနည်းငယ်အကြာကမှ အများအပြား ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းအထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် ယခုအခါတွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာအခြေအနေတွင်သာ ရှိနေသေးသော်လည်း မူဝါဒချမှတ်သူများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သာမန်ပြည်သူများအားလုံး၏ စိတ်ဝင်စားမှုများ မြင့်တက်လာအောင် ဆွဲဆောင်လျက်ရှိနေသည်။ ထိုအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ထောက်ခံသူများက ထိုလုပ်ငန်းသည် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အရှိန်အဟုန်မြှင့်တက်စေသည်၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများဖန်တီးပေးသည်၊ စီးပွားရေးအဆောက်အအုံများကို တည်ထောင်ပေးသည်၊ အိမ်ရှင်နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးကို ပိုမိုစုံလင်စေသည်ဟု ချီးကျူးထောက်ခံကြသည်။ ဝေဖန်သူများကလည်း ၎င်းတို့တွင် နောက်မှကပ်ပါလာသည့် ဆိုးကျိုးများက ကောင်းကျိုးများထက် ပိုများသည်၊ ရပ်ရွာလူထုများကို ဆိုးကျိုးများပေးသည်၊ အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးကို ချိုးနှိမ်သည့်အပြင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှုနှင့် အရည်အသွေးပျက်စီးကျဆင်းစေခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည်ဟု ပြန်လည်ချေပကြသည်။ ဤစစ်တမ်းတွင် အဘယ့်ကြောင့်နှင့် မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ မဲခေါင်ဒေသတွင်းတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို တည်ထောင်နေကြသလဲဟူသော မေးခွန်းနှစ်ခုကို ဖြေဆိုနိုင်ရန် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှစ်ခုကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။ ထိုလေ့လာမှုများမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ပေးထားသည့်ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်များနှင့် အာမခံချက်များသည် ရပ်ရွာလူထုများ၊ အလုပ်သမားများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်မှုနှင့် အကျိုးကျေးဇူးများကို နှိုင်းယှဉ်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) ၏ ဒေသလုံးဆိုင်ရာ အတူတကွပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုးမှုမော်ဒယ်ဖြစ်သည့် မဟာမဲခေါင်ဒေသစီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအစီအမံ (GMS-ECP) တွင် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ကာလများ၏ အလယ်လောက်ကတည်းက အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရပ်ဝန်း

ITD လုပ်ငန်းခွင်၊ (ဇူလိုင်လ၊ ၂၀၁၇) ဓာတ်ပုံ - Ridan Sun

တစ်ခု၊ လမ်းကြောင်းတစ်ခု (OBOR) အကောင်အထည်ဖော်ရေးများတွင်လည်း ချိတ်ဆက်နေကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို အထူးအခွင့်အရေးများနှင့် အာမခံချက်များ ရက်ရက်ရောရောပေးခြင်းဖြင့် ဆွဲဆောင်စည်းရုံးခဲ့သော်လည်း အလားတူကတိကဝတ်မျိုးမှာ ရပ်ရွာလူထုများအတွက်မူ အလှမ်းဝေးနေဆဲဖြစ်သည်။ မြေ၊ လုပ်သားအခွင့်အရေးများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှုများကို နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများ၊ စံချိန်စံညွှန်းများတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွက် တရားဝင်ပြဌာန်းထားသော်လည်း ၎င်းတို့ကို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်မဖော်ရသေးပေ။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိပြီး ရပ်ရွာလူထုများကို တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများနှင့် လိုအပ်သည့်ဖြေရှင်းပေးမှုများ မလုပ်ဆောင်ဘဲ ရွှေ့ပြောင်းမှုများ ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ အလုပ်သမားများမှာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများအောက်တွင် အကျိုးဝင်သည့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကိုပင် ကာကွယ်ရန် အခက်အခဲများ တွေ့ကြုံလျက်ရှိနေပြီး ၎င်းအခွင့်အရေးများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် တောင်းဆိုခြင်းကြောင့် မကြာခဏအကြမ်းဖက်ချေမှုန်းခြင်းများ ခံကြရသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း (EIA) သည်လည်း နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီလေ့မရှိပေ။ ထို့အပြင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များကိုလည်း အချို့သော ဇုန်များတွင်သာ ရွေးချယ်ပြီးနေရာကွက်၍ လိုက်နာကျင့်သုံးလေ့ရှိကြသည်။

စစ်တမ်းလေ့လာမှုအရ တရားဥပဒေနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံများအရ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားဘက်ကိုသာ ယိမ်းယိုင်နေပြီး ရပ်ရွာလူထုများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အတွက် အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုနှင့် ဆန့်ကျင်နေလေ့ရှိသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကောင်းဆုံးသော ကုန်ထုတ်သွင်းအားစုများဖြစ်ကြသည့် မြေနှင့် လုပ်သားအင်အားကို အဓိအရထုတ်ယူသုံးစွဲရန် အပြိုင်အဆိုင် အသုံးချစရာဖြစ်လာခဲ့ပြီး မဲခေါင်ဒေသမှ တန်ဖိုးရှိသည့်အရာများကို ငွေကြေးအမြတ်အစွမ်းများအဖြစ် ထုတ်ယူရန် ကူညီအားပေးလျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းမှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံတွင် အားနည်းချက်များရှိနေခြင်း၊ စီးပွားရေးဇုန်များကို ဖော်ဆောင်မှုနှင့် စီမံကွပ်ကဲမှုပြုရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုများမရှိခြင်း စသည်တို့ကြောင့် တိုင်းပြည်အား နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအခွင့်ထူးခံလူတန်းစားများက ဆုပ်ကိုင်ထားနိုင်သည့် အန္တရာယ်ကို မြင့်တက်လာစေခြင်းကြောင့်ဟု ယူဆရသည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်းနေရာများတွင် ပြည်သူတို့၏အင်အားကို တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ပုဂ္ဂလိကအကျိုးစီးပွားနှင့် လူကြိုက်များနေသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအပေါ် ဘက်လိုက်ရန် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများကို နိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့အစည်းများ၏ မူဘောင်ထဲသို့ ထည့်သွင်းလိုက်ရန် အသုံးပြုနေနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

စင်စစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးနှင့် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် လိုရာသို့ရောက်အောင် ဘက်စုံအသုံးချ၍ရသည့် လက်နက်များသဖွယ် အထူးအရေးပါသည့် မူဝါဒကိရိယာများဖြစ်သည်ကို ဤလေ့လာမှုမှ အောက်ပါအတိုင်းလမ်းညွှန်ဆွေးနွေးထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ (၁) အထူးစီးပွားရေးဇုန် ဥပဒေပြဌာန်းမှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု မူဘောင်များကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ပိုမိုမျှတစွာနှင့် ရေရှည်တည်တံ့အောင် ခွဲဝေနိုင်စေရေးတို့အတွက် ပြန်လည်စိစစ်ရန်၊ (၂) အစိုးရများအနေဖြင့် မြေနှင့် လုပ်သားကို အဓိကသုံးသည့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအပေါ်မှီခိုအားကိုးမှုကို လျော့ချပြီး ၎င်းအစားဒေသတွင်းရှိ ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများနှင့် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံပေးရန်၊ (၃) အစိုးရများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော် အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ပြီး ဒေသတွင်းမှ အစိုးရတန်သည့်အရာများကို ငွေကြေးအဖြစ် နောက်တစ်ဆင့် အမြတ်ထုတ်ခံရခြင်းကို အနည်းဆုံးလျော့ချနိုင်ရန် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုတို့ကို နိုင်ငံတကာအဆင့်မီအောင်ဆောင်ရွက်ရန်၊ (၄) အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော အကျိုးဆက်များကို ခံနေရသည့် ရပ်ရွာလူထုများနှင့် ဆက်လက်ပူးပေါင်းပြီး ထိခိုက်မှုများကိုဖြေရှင်းရန် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်နှင့် မျက်ကွယ်ပြုခံထားရသည့် ထိခိုက်ပျက်စီးခံနေရသည့်သူများကိုလည်း ဖော်ထုတ်ပေးရန်တို့ဖြစ်ပါသည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဤဒေသကြီးအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသူများအားလုံးအတွက် ပိုမိုတရားမျှတပြီး သာတူညီမျှစွာ နေထိုင်နိုင်သည့်ဒေသတစ်ခုဖြစ်လာစေရန် လိုက်နာရမည့် လမ်းညွှန်ပြဌာန်းချက်များကို မလိုက်နာလိုသည့်လုပ်ငန်းရှင်များအား ပါဝင်လာစေရန် နည်းဗျူဟာအသစ်များကို ဖန်တီးအသုံးပြုဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

စာရေးသူအနေဖြင့် ဤလေ့လာမှုစာတမ်းဖြစ်မြောက်လာစေရန် စေတနာကြီးစွာဖြင့် ပါဝင်ကူညီခဲ့ကြသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးကို ကျေးဇူးဥပကာရတင်ရှိပါသည်။ ရိုဆာလက်ဆမ်ဘန်ဖောင်ဒေးရှင်း (The Rosa Luxemburg Fund) မှ ငွေကြေးကူညီထောက်ပံ့မှုကိုလည်းကောင်း၊ ဖိုးကပ်စ်အွန်သည်ဂလိုဘယ်ဆောက်သ် (Focus on the Global South) အဖွဲ့အစည်းမှ ထပ်လောင်းကူညီသည့် ငွေကြေးအထောက်အပံ့နှင့် သွားလာရေးအတွက် အစီအစဉ်များကိုလည်းကောင်း ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြပါသည်။ ဆိုဖီယာချာက်နှင့် ရော့စ်ဆိုကွန်သီတို့မှ အချက်အလက်များကောက်ရာတွင် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့်ကူညီဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည့်အပြင် ကမ္ဘောဒီးယား၊ မြန်မာနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့မှ အခြားမရေမတွက်နိုင်သော လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ရွာသူရွာသားများ၊ အလုပ်သမားများမှလည်း ၎င်းတို့၏အချိန်၊ အတွေ့အကြုံများနှင့် ထင်မြင်ယူဆချက်များကို သဘောထားကြီးစွာ မျှဝေခဲ့ကြပါသည်။ ဆိုဖီယာချာက်၊ ရှယ်မလီဂါတယ်လ်၊ ရောဘတ်ဖင့်ချ်၊ ရော့ခ်ဘီးန့်၊ ရောဘတ်နဂျီ၊ ပန်နီသိမ်းနှင့် အခြားများစွာသော အမည်မပါဝင်သူများမှလည်း ပြန်လည်စစ်ဆေးပေးပြီး စာတမ်းပိုမို ကောင်းမွန်လာအောင်လည်း အသုံးဝင်သည့်အကြံပေးမှုများကို ပြုလုပ်ပေးပြီး ဆွေးနွေးမှုများကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန် အထောက်အကူပြုခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ကူညီမှုများသည် ဤလေ့လာမှုစာတမ်းကို များစွာပိုမိုကောင်းမွန် လာစေပါသည်။

ITD လုပ်ငန်းခွင်၊ (ဇူလိုင်လ၊ ၂၀၁၇) ဓာတ်ပုံ - Ridan Sun

အဖွင့်မိတ်ဆက်

ရည်ရွယ်ချက်နှင့် လေ့လာသည့်နည်းလမ်း

ဤသုတေသနစာတမ်းကို ဖိုးကပ်စ်အွန်သည့်ဂလိုဘယ်ဆောက်သ် (Focus on the Global South) ၏ မဲခေါင်ဒေသကြီးအတွင်းရှိ နိုင်ငံခြားကျော် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၏ ဖြစ်စဉ်များကို လေ့လာသည့်စာစဉ်များမှ အပိုင်းတစ်ပိုင်းအဖြစ် ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခုစာတမ်းတွင်မူ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာပြီး ထိုစီမံကိန်းများကြောင့် ထိခိုက်ခံစားကြရသည့် ရပ်ရွာလူထုများ၊ အလုပ်သမားများ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးထားမှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ပေးအပ်ထားသည့် အခွင့်အရေးနှင့် အကာအကွယ်များကို အဓိက နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုံးသပ်ထားပါသည်။ ယခုစာတမ်း၏ အဓိကအခြေခံရည်ရွယ်ချက်မှာ ရပ်ရွာလူထုများကို ပေးအပ်ထားသည့် အကူအညီအထောက်အပံ့များနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ပေးထားသည့် ကူညီထောက်ပံ့မှုများကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ နားလည်နိုင်စေရန် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို အဓိကထားလေ့လာကာ မဲခေါင်ဒေသအတွင်းရှိ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မူဝါဒများက လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်တင်ပြရန်ဖြစ်သည်။ စာဖတ်သူများကို မဲခေါင်ဒေသနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန် အခြေခံသဘောတရားများကို မိတ်ဆက်ပေးသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရာကို ဖော်ပြပြီး နောက်တွင် အပိုင်း (၁) တွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို အဓိကထား လေ့လာတင်ပြထားသည်။ အပိုင်း (၂) တွင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို နောက်ခံထားပြီး လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ၎င်းလေ့လာတင်ပြသုံးသပ်မှုနှစ်ရပ်လုံးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ၊ ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးမှုများ (FGD) မှ တွေ့ရှိချက်များ၊ သင်္ချာသုတေသနများတွင် စာရွက်စာတမ်းများကို ဖတ်ရှုလေ့လာသုံးသပ်ခြင်းနှင့် အခြားသုတေသနများကို လေ့လာဖတ်ရှုခြင်းမှ တွေ့ရှိရမှုများကို ပေါင်းစပ်ဖော်ပြမှုကို အခြေခံထားပါသည်။ ၎င်းတွေ့ရှိချက်များကို အခြေခံပြီးအပိုင်း (၃) တွင် ဒေသတွင်းပေါင်းစပ်မှုထောင့်မှအရေးကြီးသည့်အကြောင်းအရာနယ်ပယ်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးမှုများကို ထည့်သွင်းထားပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များကို နောက်ဆုံးရှုမြင်သုံးသပ်ချက်တွင် အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြထားပါသည်။

ဖိုးကပ်စ်အွန်သည့်ဂလိုဘယ်ဆောက်သ် (Focus on the Global South) သည် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူထုလှုပ်ရှားမှုများ၊ ပညာရှင်များ၊ သုတေသီများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ရပ်ရွာလူထုများအပါအဝင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူ အမျိုးမျိုးနှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်သည့် အစိုးရမဟုတ်သော သုတေသနနှင့် အများပြည်သူကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ပြောဆိုခြင်းထက် ထိုလူမှုအသိုက်အဝန်းများ၊ လူထုလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ရပ်ရွာလူထုများ၏ အသံကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေရန် တွန်းအားပေးသည်။ ဤလေ့လာတင်ပြမှုတွင်လည်း အထက်ပါအချက်ကို ထင်ဟပ်စေရန် ကြိုးစားထားပါသည်။ အပိုင်း (၁) နှင့် (၂) တွင် ပြုလုပ်ထားသည့် လေ့လာမှုနှစ်ရပ်၏ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှ ဖြေကြားထားသူများ၏ အမြင်များကို တင်ပြထားပါသည်။ ဆက်လက်၍ အပိုင်း (၃) တွင် ဒေသတွင်းနှင့် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအရာနယ်ပယ်တို့ကို အခြေခံပြီး ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စာတမ်း၏ နိဂုံးချုပ်တွင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်များနှင့် သုံးသပ်ချက်ကို အကျဉ်းချုပ်ထည့်သွင်းရေးသားထားပြီး ဆက်လက်၍ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ အစိုးရများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အကြံပြုတင်ပြချက်များကို ဆက်လက်ဖော်ပြထားပါသည်။

၂၀၁၆ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် (Focus) မှ အရေးကြီးသည့် သက်ဆိုင်သူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပြီး သုတေသနပြုလေ့လာမည့် နယ်ပယ်များကို ကနဦးသတ်မှတ်ခြင်း၊ သုတေသန၏ အကျယ်အဝန်းကန့်သတ် သတ်မှတ်ခြင်း၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းကို ပြန်လည်ဖြေကြားရန် အလားအလာရှိသည့်လူများကို ရှာဖွေသတ်မှတ်ခြင်းတို့ကို အတူတကွဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများမှ တွေ့ရှိချက်များနှင့် အကြံပြု တင်ပြလာမှုများကို အခြားသူများကို အသိပေးသော Focus ၏ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်သာ မျှဝေခဲ့ကြပြီး ၎င်းရရှိလာသည့် အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ စာရေးသူ၏ အဆက်အသွယ်များနှင့် ပေါင်းစပ်ကာ ဆက်သွယ်မေးမြန်းရန်ဖြစ်နိုင်သည့်သူများကို ရွေးချယ်စာရင်းပြုစုခဲ့ပါသည်။ ထိုမှ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍတို့မှ ပါဝင်ဖြေကြားမည့်သူများကို ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး မျှတမှုရှိစေရန် ထည့်သွင်း

ထားပါသည်။ ထိုနောက် ဤလေ့လာဆန်းစစ်မှုတွင် ပါဝင်ရန် စာရေးသူ၊ Focus မှ ဝန်ထမ်းများနှင့် ရပ်ရွာလူထုမိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းတို့ကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပါသည်။ စာရေးသူသည် ကမ္ဘောဒီးယားမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များဖြစ်သော (စီဟာနု ဖီ(လ်) နှင့် ဖန္ဒမ်းပင်) နှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်သို့ ၂၀၁၆ ခုနှစ်ဇူလိုင်လနှင့် ဩဂုတ်လ အသီးသီး တို့တွင် ကိုယ်တိုင်သွားရောက် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဤသုတေသနစာတမ်းအတွက် လိုအပ်သည့် အခြေခံအချက်အလက်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပိုမိုရရှိစေရန် ကွင်းဆင်းမလေ့လာမီနှင့် လေ့လာပြီးတို့တွင် သက်ဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများ ရှာဖွေလေ့လာခြင်းနှင့် အခြားလက်လှမ်းမီသည့် သုတေသနစာတမ်းများကို ဖတ်ရှုသုသေသနပြုပြီး လိုအပ်သည့် အခြေခံအချက်အလက်များ တည်ဆောက်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေး ဇုန်ကို လေ့လာသုံးသပ်မှုပြုရာတွင် ယခင်က အခြားသူများပြုလုပ်ထားသည့် များစွာသော လေ့လာမှုများနှင့် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများက လေ့လာပြုလုပ်ထားပြီးသည့် စာရင်းကောက်ယူမှုများအပေါ်တွင် ထပ်မံလိုအပ်သည့် အချက်များ ရရှိရန် ကောက်ယူခဲ့ပါသည်။

ဤလေ့လာမှုအတွက် မေးမြန်းမှုများကို ဖြေကြားပေးသည့်သူ (၆၀) ဦးရှိပြီး အခြားရာနှင့်ချီသည့် စာရွက်စာတမ်း များကို လေ့လာဖတ်ရှုခဲ့ရပါသည်။ ထိုဖြေကြားသူများထဲတွင် (၂၇) ဦးသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ ဖြစ်ပါသည်။ ဦးတည်အုပ်စု ဆွေးနွေးမှု (FGD) ကို အလုပ်သမား (၁၅) ဦးစီ (အမျိုးသမီး (၇) ဦး၊ အမျိုးသား (၈) ဦး) နှင့်အတူ စီဟာနုဖီ(လ်) အထူး စီးပွားရေးဇုန်နှင့် ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့တွင် နှစ်ကြိမ် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြင်ဆင်ထားသော မေးခွန်းများဖြင့် အလုပ်သမားသမဂ္ဂမှ ကိုယ်စားလှယ် (၃) ဦး၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း (၇) ခု၊ အစိုးရနှင့် သက်ဆိုင် သောအဖွဲ့မှ ဝန်ထမ်း (၂) ဦးနှင့် စက်မှုကဏ္ဍကိုယ်စားပြုသူ (၁) ဦးတို့နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။^၁ ထပ်မံပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှမေးမြန်းမှုတွင် ပါဝင်ဖြေကြားသူ စုစုပေါင်း (၂၉) ဦးရှိပါသည်။ ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးမှု (FGD) တစ်ခုကို ထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်မှုကြောင့် အကျိုးစီးပွားတိုက်ရိုက်ထိခိုက်ခြင်းကို ခံစားရသည့်ရွာ (၁) ရွာမှ ရွာသူရွာသား များ (၁၂) ဦး (အမျိုးသား (၁၁) ဦး၊ အမျိုးသမီး (၁) ဦးနှင့် ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။^၂ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများကို အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားပြုသူ (၉) ဦး၊ စက်မှုကဏ္ဍမှ ကိုယ်စားပြုသူ (၁) ဦး၊ တနင်္သာရီတိုင်း ဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့မှ အရာရှိ (၂) ဦး၊ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်အစိုးရ၏ အကြံပေး (၁) ဦး၊ နိုင်ငံပြင်ပတွင် အခြေစိုက်နေထိုင်သည့် ပညာရှင် (၁) ဦး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအကြံပေး (၁) ဦး၊ ထိုင်းနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်တွင် ယခင်ကပါဝင်ခဲ့သူ (၁) ဦး၊ လွတ်လပ် သည့်သုတေသနပညာရှင် (၁) ဦးနှင့် ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။^၃ ဘန်ကောက်ရှိ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်း (၄) ခုမှ လူများကို ဒေသတွင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းနိုင်မည့်နည်းလမ်းများကို သိရှိနိုင်ရန်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အပြင် ဘက်တွင် နေထိုင်သူများ၏ ဖြေကြားမှုများကို ထည့်သွင်းနိုင်ရန် ၎င်းနှစ်နိုင်ငံလုံးမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပါတ်သက် ပြီးကိုယ်တွေ့ သိရှိထားသူများကိုပါ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။

ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးမှုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတို့ မပြုလုပ်မီတွင် ဤသုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် မျှော်မှန်း ချက်တို့ကို ရှင်းပြပြီး မိမိစိတ်ဆန္ဒအလျောက်ပါဝင်မှုနှင့် သတင်းပေးသူများအနေဖြင့် သိရှိကြောင်း သဘောတူညီချက်ကို လည်းတောင်းခံခဲ့ပါသည်။ ဆွေးနွေးသည့်ခေါင်းစဉ်များ၏ ထိရလွယ်မှု၊ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းခွင်တွင် ထိခိုက်မှုရှိနိုင်ခြင်း၊ ဒေသ တွင်းရှိ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်လှုပ်ရှားသူများအတွက် အခြေအနေဆိုးရွားနေမှုများ ရှိခြင်းကြောင့် သုတေသနတွင် ပါဝင် ဖြေကြားသူများကို အမည်ဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိပေ။^၄ ပါဝင်ဖြေကြားသူများကိုလည်း ၎င်းတို့၏ ပြောကြားချက်များကို စာတမ်း တွင်တိုက်ရိုက် ပြန်လည်ဖော်ပြမည်ဆိုပါက ဥပမာအားဖြင့် “စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ အမျိုးသမီးအလုပ်သမား တစ်ဦး” သို့မဟုတ် “ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကြောင့် ထိခိုက်ခံရသောရွာသားတစ်ဦးမှ” သို့မဟုတ် “ရန်ကုန်မှ အစိုးရ မဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ အမျိုးသမီးတစ်ဦးမှ” စသည်ဖြင့် အမည်များကို ချန်လှပ်ထားပါမည်ဟု ၎င်းတို့၏ အမည်ကို လျှို့ဝှက်ပေးထားပြီး ၎င်းတို့ကို အပြန်အလှန် စွပ်စွဲပြောဆိုခြင်း၊ အကြောင်းရှာပြောဆိုခြင်းများ မခံရစေအောင် အာမခံချက် များပေးထားပါသည်။ အမည်နာမကို ရှောင်လွှဲဖော်ပြထားသည့် သုတေသနတွင် ပါဝင်ဖြေဆိုသည့် အပြည့်အစုံစာရင်းကို နောက်ဆက်တွဲစာမျက်နှာတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ ယခုစာတမ်း၏ မူကြမ်းကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပြီးစီးခဲ့ပြီး ပါဝင် ဖြေကြားသူများ ဖြည့်စွက်အကြံပြုနိုင်ရန် ၎င်းတို့ကို ဖြန့်ဝေထားခဲ့ပါသည်။ ထပ်မံပြီး အသေးစိတ်ဆွေးနွေးမှုများကို (Focus) နှင့် ၎င်း၏ မိတ်ဖက်အဖွဲ့များမှ မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့မှ ပါဝင်ဖြေကြားသူများနှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မတ်၊ ဧပြီလနှင့် မေလများတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လနှင့် ဇူလိုင်လများတွင် ပြန်လည်စစ်ဆေး ပြုပြင်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးအပြီးသတ်စာတမ်းအချောကို ပြန်လည်ပေးပို့လာသည့် တုံ့ပြန်မှုများကိုပါ ထည့်သွင်းပြီး ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် မွမ်းမံပြီးစီးခဲ့ပါသည်။

နောက်ခံအကြောင်းအရာ

မဲခေါင်ဒေသ

မဲခေါင်ဒေသသည် လူဦးရေသန်း (၃၃၀) ခန့်တို့ဖြင့် ထူးခြားသည့်ယဉ်ကျေးမှု၊ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံညီမှု၊ ဘာသာစကားကွဲပြားမှုနှင့် ဇီဝမျိုးကွဲမျိုးစုံလင်မှုတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နေပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်း ရာချီမှီတင်းနေထိုင်ရာ ဒေသဖြစ်သည်။ မဲခေါင်ဒေသအတွင်း နေထိုင်ကြသော လူဦးရေ၏ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းသည် ၎င်းတို့အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုနှင့် ဝမ်းရေးဖူလုံမှုတို့အတွက် မဲခေါင်မြစ်နှင့် ၎င်း၏ မြစ်လက်တက်များရှိ သစ်တောများ၊ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို မှီခိုနေထိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသကို အာရှ၏ ဆန်အိုးကြီး၊ ငါးတောင်းကြီးစသည်ဖြင့်လည်း တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

စစ်အေးကာလပြီးကတည်းက များစွာသောဦးဆောင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် စက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ဤဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုရရှိလာစေရန်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။^၈ ထိုကြိုးပမ်းမှုများကို မောင်းနှင်ပေးသည့်တွန်းအားတစ်ခုမှာ ဂျပန်နိုင်ငံမှဦးဆောင်သည့်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့်ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သော အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်မှ ကူညီထောက်ပံ့မှုဖြင့် ဒေသတွင်းမှ (၆) နိုင်ငံများဖြစ်ကြသော မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအို၊ ဗီယက်နမ်နှင့် တရုတ်စသည့်နိုင်ငံများ ပူးပေါင်းပြီး ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် အတူအကွ စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည့် မဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲ စီးပွားရေးစင်္ကြံ အစီအစဉ် (GMS – ECP) ဖြစ်သည်။ ထိုမဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲ စီးပွားရေးစင်္ကြံအစီအစဉ် (GMS – ECP) ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဒေသအတွင်းရှိ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ခရီး

ပုံ ၁။ မဲခေါင်ဒေသပုံ (Demis Map Server)

သွားလုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းတို့ဖြင့် အလုပ်အကိုင် ပိုမိုဖန်တီးပေးခြင်း၊ ဝင်ငွေတိုးမြှင့်စေခြင်းနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချစေခြင်းစသည်တို့ကို ဖြစ်စေမည့် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် မဟာမဲခေါင်ဒေသခွဲ စီးပွားရေးစင်္ကြံ အစီအစဉ် (GMS – ECP) (ဤနေရာမှ စ၍ GMS ဟုရေးသားမည်) တွင်ပါဝင်သည့် နိုင်ငံ (၆) နိုင်ငံအနက် (၅) နိုင်ငံမှာ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ အဖွဲ့အစည်း (အာဆီယံ) ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းအဖွဲ့အစည်း (၂) ခုလုံးသည် မဲခေါင်ဒေသအတွင်းနှင့် အရှေ့တောင်အာရှတစ်ဝှမ်းတွင် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်း အခြေခံစခန်းများနှင့် ပေါင်းစည်းထားသော ကုန်သွယ်ရေး ဈေးကွက်တစ်ခုကို ထူထောင်ရန် ရည်မှန်းထားကြသည်။ ထိုစနစ်ကို ထူထောင်နိုင်ရသည့် အကြောင်းအရင်းမှာ ဒေသတွင်းနှင့် ကုန်သွယ်ရေးတွင် အစိုးရသို့ ပေးသွင်းရသည့် သွင်းကုန်အခွန်နှင့် အခြားကုန်ကျစားရိတ်များကို လျော့ချဖယ်ရှားပြီး မဲခေါင်ဒေသအတွင်း နိုင်ငံများကို ပေါင်းစည်းထားသည့်ဒေသတွင်းဆိုင်ရာစီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများရှိသည့်တစ်ကမ္ဘာလုံးနှင့်ကုန်ထုတ်ကူးသန်းမည့်ဈေးကွက်ကွန်ယက်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အပြန်အလှန် အထောက်အကူ ပြုကြရန်ဖြစ်သည်။

ယခုလက်ရှိကာလအထိ ကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကင်းလွတ်ခွင့် သဘောတူညီမှုများကို တရားဝင် ညှိနှိုင်းထားကြပြီး ကြီးမားသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများဖြစ်သော ကားလမ်းများ၊ ရထားလမ်းများ၊ ဆိပ်ကမ်းများ၊ တံတားများ၊ လျှပ်စစ်ခံဝတ်

ပုံ ၂။ မဟာမဲခေါင်စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုစင်္ကြံ

ကိုအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် မဲခေါင်ဒေသတွင်းရှိ ကုန်သွယ်မှုနှင့် စက်မှုကဏ္ဍတွင် ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပါဝင်နိုင်လာစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ၎င်းစီးပွားရေးစင်္ကြံများသည် နိုင်ငံတော်ကျော်အဆောက်အဦများဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်းနိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်သွယ်သွားလာရန်နှင့် ကုန်သွယ်ရန် ဒေသအတွင်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုယှက်သန်းထားသည့်လမ်းမကြီးများ၊ မီးရထားလမ်းများနှင့် လျှပ်စစ်ဓါတ်အားပေးလိုင်းများနှင့်အတူ အခြားစီးပွားရေး အခြေခံအဆောက်အဦများဖြစ်သည့် စက်ရုံများနှင့် ဆိပ်ကမ်းများစသည့် အဆောက်အဦများဖြင့် တည်ဆောက်ထားပါသည်။^၁ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ၎င်းကွန်ယက်သဖွယ် ယှက်သန်းထားသည့် အခြေခံအဆောက်အဦများ၏ ဆုံချက်များ (nodes) အဖြစ် ဗျူဟာကျကျ နေရာချ ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံ ၃။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို မဲခေါင်စီးပွားရေး ဆက်သွယ်မှုစင်္ကြံများ၏ ဆုံချက်အဖြစ်ထားခြင်း

အားပေးစက်ရုံများ၊ ဗို့အားမြင့် မဟာဓါတ်အားလိုင်းများနှင့်ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ စသည်တို့ဖြင့် ကျောထောက်နောက်ခံပြုလျက်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းများကို အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်မှ ၁၉၉၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ချေးငွေဒေါ်လာဘီလီယံပေါင်း (၆.၇) နှင့် နည်းပညာထောက်ပံ့ကြေးအဖြစ်ဒေါ်လာသန်းပေါင်း (၁၂၄.၉) အသုံးပြုပြီး အထောက်အပံ့ပေးထားသည်။^၂ သို့သော် ၎င်းမဟာမဲခေါင်ဒေသအတွင်းတွင် အခြေခံ စီးပွားရေးအဆောက်အဦများ တည်ဆောက်ရန် ငွေကြေးထုတ်ပေးသည့်အဖွဲ့အစည်းများစွာထဲမှ တစ်ခုအဖြစ်သာ ရပ်တည်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းကိန်းဂဏန်းများမှာ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ ကူညီအားပေးမှုကြောင့်ပါဝင်သည့် ပုဂ္ဂလိကမတည်ရင်းနှီးငွေများ မပါဝင်သေးပေ။ ထို့ကြောင့် အမှန်တကယ်တွင်မူ အခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ပါဝင်မှုများပြားလာခြင်းကြောင့် အခြေခံစီးပွားရေးအဆောက်အဦများတွင် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အချိုးကို ပို၍ နည်းပါးလာစေခြင်း ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိပါသည်။ ၎င်းကိုအပိုင်း (၃) တွင် အကျယ်တဝင့် တင်ပြပါမည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှစ၍ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ “စီးပွားရေးစင်္ကြံ”

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ

‘အထူးစီးပွားရေးဇုန်’ (SEZ) ဟူသည့် စကားရပ်သည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ နေရာတစ်ခု၊ တစ်ခါတစ်ရံ တွင်နယ်နိမိတ်များအကြားရှိ နေရာကို အထူးစီမံအုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေများ အသုံးပြုထားခြင်းကို ရည်ညွှန်းသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် လွတ်လပ်သည့်ဆိပ်ကမ်းများ၊ လွတ်လပ်သည့်ကုန်သွယ်ရေးဇုန်များ၊ ပို့ကုန်ထုတ်ပို့ပြင်ဆင်သည့်ဇုန်များ၊ လွတ်လပ်သည့်စက်မှုဇုန်များနှင့် လွတ်လပ်သည့် စီးပွားရေးဧကရေပုံငွေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းဇုန်များဟူ၍ ပုံစံမျိုးစုံ ရှိကြသည်။ ၎င်းဇုန်များအတွင်းရှိ စည်းမျဉ်းဥပဒေများသည် စီးပွားရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဦးစားပေးလေ့ရှိပြီး အစိုးရသို့ ပေးရမည့် မှတ်ပုံတင်ကြေး၊ လိုင်စင်ကြေးကဲ့သို့သော အခွန်အခများ လျော့ချပေးခြင်းစသည်တို့ဖြင့် ငွေကြေးနှင့် ကုန်စည်တို့ကို လွတ်လပ်စွာရွေ့လျားမှု ပြုနိုင်စေရန် ဖြေလျော့ပေးထားခြင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အမျိုးမျိုးဖြစ်ကြသည့် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုများ သို့မဟုတ် စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများကို ဆွဲဆောင်မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် အလုပ်သမားနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များကို မေ့လျော့ခြင်း သို့မဟုတ် အားနည်းခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် နယ်မြေဒေသတစ်ခုကို ကိုင်တွယ်ထိန်းချုပ်စီမံမည့် ပုံစံကို ဆုံးဖြတ်ချထားသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများ ပူးတွဲပါလာမြဲဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ကို ဗဟိုက ချုပ်ကိုင်ထားခြင်း သို့မဟုတ် သီးခြားခွဲပြီး စီမံခြင်း သို့မဟုတ် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့တွင် တွေ့ရသကဲ့သို့ (၂) မျိုးလုံးပေါင်းပြီး စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ ပုံစံမျိုး ဖြင့်လည်း အုပ်ချုပ်စီမံနိုင်သည်။^၁

၁၉၆၀ ခုနှစ်များအကုန်တွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ (၉) ခုသာ ရှိခဲ့ရာမှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် စုစုပေါင်း (၅၀၀) ရှိလာပြီး လွန်ခဲ့သည့်နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ မှီလိုပေါက်လာကြကာ တစ်ဖြည်းဖြည်းလျင် မြန်စွာကြီးထွားလာပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံပေါင်း (၁၃၀) တွင် (၄၃၀၀) ခန့်မျှအထိ ရှိလာခဲ့သည်။^၂ နိုင်ငံတကာ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း၏ မှတ်တမ်းများအရ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် တကမ္ဘာလုံးရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် အလုပ်သမား စုစုပေါင်း (၆၈) သန်းကျော်ကို အလုပ်အကိုင်ပေးထားနိုင်ခဲ့ပြီး ၎င်းအလုပ်သမားများထဲမှ သန်း (၄၀) ခန့်မှာ တရုတ်နိုင်ငံတွင် ရှိနေကြသည်။^၃ အချို့က အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ သမိုင်းကြောင်းကို ရှေးကျသည့် ဖိုနီးရှားနှင့် ဆယ့်နှစ်ရာစုဥရောပရှိ လွတ်လပ်သည့် ကုန်သွယ်ဆိပ်ကမ်းများကို ဆက်စပ်ပြောဆိုကြသည်။^၄ အချို့က ယင်းဆိပ်ကမ်းများနှင့် ယခုခေတ်ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ အရည်အသွေးအားဖြင့် ကွာခြားကြသည်ကို ထောက်ပြငြင်းဆိုကြသည်။ ထိုသို့ ပြောဆိုမှုများသည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို မပြောင်းမလဲကျင့်သုံးခဲ့သည်ဟု အကြောင်းပြပြီး ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးတွင်ကျယ်လာမှုကို လက်ခံလာစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။^၅ ယခုခေတ်ဇုန်များနှင့် ရှေးခေတ်ကဇုန်များအကြား အဓိက ခြားနားချက်မှာ လွတ်လပ်

Economist.com

ပုံ ၄။ ၁၉၅၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အထိ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ အရေအတွက်

သည့်ကုန်သွယ်ရေးဆိပ်ကမ်းများကို သွင်းကုန်ခွန်နှင့် အခြားအခွန်များကောက်ခံခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေရန် လုပ်ဆောင်ထားသည်။ ယခုခေတ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံတကာဈေးကွက်သို့ ထုတ်ကုန်များ တင်ပို့ရောင်းချနိုင်ရန်ဖြစ်ပြီး ပြည်ပပို့ကုန်များကို ပြုလုပ်ပြင်ဆင်ထုတ်ပို့သည့် ဇုန်များအဖြစ် တည်ဆောက်ကြသည်။ ထိုမှ နယ်မြေဒေသတစ်ခုကို ကိုင်တွယ်ထိန်းချုပ်စီမံမည့် ပုံစံကို ဆုံးဖြတ်ချထားသည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် စက်မှုဇုန်များနှင့် ကွဲပြားခြားနားလေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ အခွန်ကောက်ခံမှုကို ကာလကြာမြင့်စွာ လျော့ပေါ့ပေးထားခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစီအစဉ်များ၊ စီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထများနှင့် အလုပ်သမားဥပဒေများအား ထိန်းချုပ်မှု လျော့ပေးထားသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုများစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ပထမဆုံးသော ခေတ်မီအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ယျေဘုယျအားဖြင့် ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် အိုင်ယာလန်၌ တည်

ဆောက်ခဲ့သည့် ရန်ကုန်လွတ်လပ်သည့်ဇုန်မှ အစပြုသည်ဟု သတ်မှတ်ကြပြီး အာရှတွင်မူ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ တည်ဆောက်ခဲ့သည့် ကနွလအထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် ပထမဆုံး ဖြစ်သည်။^{၁၇} ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ထိုင်ဝမ်က (Kaohsiung) ပို့ကုန်ပြင်ဆင်ထုတ်လုပ်ပြုပြင်ရေးဇုန်ကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး တောင်ကိုရီးယားကမူ ၁၉၇၀ ခုနှစ်တွင် မန်ဆန်ပို့ကုန် ပြင်ဆင် ထုတ်လုပ်ပြုပြင်ရေးဇုန်ကို အသီးသီး ဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြသည်။^{၁၈} ပို့ကုန်ပြင်ဆင် ထုတ်လုပ်ပြုပြင်ရေးဇုန်မျိုးကို ကုလသမဂ္ဂ၏ အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ကြသော ကုလသမဂ္ဂစက်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (UNIDO) နှင့် ကုသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေး အဖွဲ့ (UNCTAD)^{၁၉} တို့ကလည်းကောင်း (AMPO) ဟုခေါ်သည့် ဂျပန်နိုင်ငံ ပစိဖိတ်အာရှအရင်းအမြစ်ဗဟိုဌာန^{၂၀} မှ အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသည့် စာစဉ်ကလည်းကောင်း အားပေးထောက်ခံများကို ထင်ဟပ်စေကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၇၀ ခုလွန်နှစ်များအတွင်း စက်မှုကဏ္ဍဖြစ်ပေါ် တိုးတက်လာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့ကို အားပေးကူညီရန် သွင်းကုန်အစားထိုး ရေးမှ ပို့ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး အခြေခံဖွံ့ဖြိုးရေးနည်းဗျူဟာအား အာရှတစ်ခွင်ရှိနိုင်ငံများဖြစ်သော (ဥပမာ - ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဖိလစ်ပိုင်) တို့တွင် ပို့ကုန်ပြင်ဆင်ထုတ်လုပ်ပြုပြင်ရေးဇုန်တို့ကို လိုက်လံအတုယူ တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။^{၂၁} ၎င်းပြောင်းလဲလာမှုက ၁၉၇၀ ခုပြည့်လွန်နှစ်များနှင့် ၁၉၈၀ ခုပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံး ဆက်သွယ်ပြီး လွတ်လပ်သည့်ကုန်သွယ်ရေးကို အားပေးထောက်ခံလာကြသည့်ဖြစ်စဉ် ပြန့်နှံ့လာစေခြင်းကို ထင်ဟပ် စေသည်။ ဤဖြစ်စဉ်ကို ယူကေနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့တွင် ဖြစ်ပွားနေသည့် ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒစီးပွား ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ဖွဲ့စည်းမှုများက အားကောင်းလာစေပြီး ချမ်းသာသည့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများက အဓိကဦးဆောင်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၅၀ ခုပြည့်လွန်နှစ်များနှင့် ၁၉၆၀ ခုပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်းက ဖွံ့ဖြိုးရေးသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရပေါ်တွင်သာ အဓိက မှီခိုနေသည်ဟု ယူဆနေကြသည့်အတွက်ကြောင့်လည်း ပုဂ္ဂလိကကို တိုက်ရိုက်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ပေးထားခြင်း၊ နိုင်ငံတော်မှ အကာအကွယ်ပေးထားခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ကုန်ကျစားရိတ်များကို နိုင်ငံတော်ကမျှဝေခံပေးထားခြင်းတို့ဖြင့် ခေတ်မီ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများထက် မျက်နှာသာ ပေးထားခြင်းကြောင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုရေးနှင့် ဈေးကွက်ကို ဆွဲဆောင်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးကို မြန်ဆန်သည့် လမ်းကြောင်းရောက်အောင် စေခိုင်းနေသည့် လွတ်လပ်သည့်ဈေးကွက်တွင် ပါဝင်သူများမှာ အသာစီးရခဲ့ကြသည်။^{၂၂} သွင်းကုန်အစားထိုးရေးက ကုန်သွယ်မှုတွင် အတားအဆီးများပြုလုပ်ပြီး ပြည်တွင်းရှိ စက်ရုံများကို အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ ထို့အတူ ပို့ကုန်တိုးမြှင့်တင်ရေး မဟာဗျူဟာက ကုန်သွယ်ခွန်နှင့် ပေးချေရသည့် အစိုးရအခများ လျော့ပေးပြီး မက်လုံးပေးခြင်းဖြင့် ထုတ်လုပ်သူများကို ကုန်စည်ထုတ်လုပ်ရန် အကျိုးအမြတ်ရှိစေသည်။^{၂၃} အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ အဓိက ဆွဲဆောင်မှုတစ်ရပ်မှာ သွင်းကုန်အစားထိုးရေး အစီအစဉ်ကို မစွန့်လွှတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်မှ နယ်နမိတ် မြေဧရိယာတစ်ခုကို သီးသန့်ခွဲထုတ်ပြီး လွတ်လပ်သည့် ကုန်သွယ်မှု မူဝါဒများကို ထိုနေရာတွင် ကျင့်သုံးရန် အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ နိုင်ငံ၏ အခြားစီးပွားရေးကိစ္စများဖြင့် မရောယှက်ဘဲ သီးသန့်ရပ်တည်စေခြင်းအားဖြင့် ပို့ကုန် တိုးမြှင့်ရေးအစီအစဉ်ကိုလည်း နိုင်ငံအတွင်းတွင် စမ်းသပ်ကျင့်သုံးခွင့် ပြုနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို မူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် စမ်းသပ်သည့် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည့် အရှင်းလင်းဆုံးဥပမာတစ်ခုမှာ ၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံတွင် တံခါးဖွင့်စီးပွားရေးမူဝါဒကျင့်သုံးရေး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော ရန်ဇုန် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဖြစ်သည်။ ဈေးကွက်ဗဟိုပြု စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့်မဆောင်ရွက်မီတွင် စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်ရန် ရန်ဇုန်အပါအဝင် အထူးစီးပွားရေးဇုန် (၄) ခုတွင် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ သတ်မှတ်ပေးထားသော ဧရိယာအတွင်းတွင် နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများလာရောက် စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ခြင်းကို တရုတ်အစိုးရမှ ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။^{၂၄} ထိုအချိန်မှ စတင်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံတွင် မှတ်တမ်းတင်ရလောက်သည့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် စက်မှုဖွံ့ဖြိုး ရေးကို အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ရရှိခဲ့သည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ကြသော်လည်း ရန်ဇုန်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ဦးဦးဖျားဖျား ရရှိခဲ့သည့် အောင်မြင်မှုသည် အခြားနိုင်ငံများမှ မူဝါဒချမှတ်သူများအတွက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပုံစံကို အတုယူဆင့်ပွားပြီး စက်မှု ဖွံ့ဖြိုးရေးပြုလုပ်ကြရန် ခရာမှုတ်လိုက်သကဲ့သို့ဖြစ်သည်။

ယခုအခါတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ နိုင်ငံများတွင် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမူဝါဒများ၌ အထူးစီးပွားရေးဇုန် များသည် မရှိမဖြစ် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သော်လည်း အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်သို့ စတင်ဝင်ရောက်လာပြီး အလုပ်သမား အဓိကအသုံးပြုရသည့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများတွင် နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများကို ဆွဲဆောင်ပြီး နိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ပြည်တွင်းစီးပွားရေးကို မောင်းနှင်နေရသည့် ဖွံ့ဖြိုးစနစ်များတွင် အထူးအရေးပါသည်ကို တွေ့ရသည်။^{၂၅} အဓိက ကျသည့် ရည်မှန်းချက်များတွင် (၁) နိုင်ငံခြားမှ တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ကို ဆွဲဆောင်ရန်၊ (၂) အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးရန်၊ (၃) စက်မှုကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် စီးပွားရေးအမျိုးအစားစုံလင်လာစေရန် အထောက်အကူပြုရန်နှင့် (၄) မူဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် စမ်းသပ်ရန်တို့ဖြစ်သည်။^{၂၆} ၎င်းတို့သည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကို (၁) ပို့ကုန်တိုးမြှင့်ရေး ရည်ရွယ်ချက်

များကို ပံ့ပိုးခြင်း၊ (၂) နိုင်ငံခြားငွေ ရရှိစေခြင်းနှင့် (၃) ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းတို့ ဖြစ်စေသည်။^{၂၃} နိုင်ငံတော်ကျော် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြသူများဘက်မှကြည့်လျှင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို မျက်စေ့ကျကြသည့် အားလုံးလက်ခံထားသော အကြောင်းရင်းများမှာ (၁) ဈေးနှုန်းသက်သာသည့် အလုပ်သမားများရရှိခြင်း၊ (၂) နိုင်ငံတကာနှင့် ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီမှု ရရှိထားသည့်အတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ဈေးကွက်ရရှိထားခြင်း၊ (၃) ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် သေချာသည့် အာမခံချက်ရှိခြင်းနှင့် (၄) ပြည်တွင်းဈေးကွက်နှင့် ပြိုင်ဆိုင်နိုင်စေရန် ကုန်ထုတ်လုပ်မှု စားရိတ်ကို လျော့ချပေးထားသည့်အတွက် ထုတ်ကုန်များကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ဈေးကွက်တွင် ရောင်းချနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။^{၂၄} ဝေဖန်စောင့်ကြည့်သူများက အမြဲပြောလေ့ရှိသည်မှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် (၁) ကုန်ကျစားရိတ်များက အကျိုးအမြတ်ထက်များပြားခြင်း (ဥပမာ ဆွစ်ဆာင်မြို့ ပြုလုပ်ရခြင်းနှင့် အစိုးရဘက်မှ မျှဝေကျခံပေးရသည့် စားရိတ်များ)၊ (၂) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အလုပ်သမားများအတွက်^{၂၅} ပေးထားသည့် အကာအကွယ်များနှင့် အခွန်အခများ^{၂၆}ကို အနိမ့်ဆုံးရောက်အောင် ယှဉ်ပြိုင်ရန် အားထုတ်ကြခြင်း၊ (၃) စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ လူမှုရေးသာယာဝပြောစေရန် ပြန်လည်ဝေမျှမှုကို လျော့ကျစေခြင်း၊ (၄) အမျိုးသမီးများကို အထူးသဖြင့် လုပ်အားခန့်မပေးထားခြင်း၊ (၅) အလုပ်ခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးအဆင့်အတန်းများ နိမ့်ကျစေခြင်းနှင့် (၆) ဈေးပေါသည့် ထုတ်ကုန်ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများနှင့် လုပ်သားအင်အားကို အဓိကအသုံးပြုသည့် လုပ်ငန်းများကို အလွန်အမင်း မှီခိုအောင် အားပေးထားခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည်ဟု ထပ်ပြောကြသည်။^{၂၇}

စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် စက်မှုကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့်အရာ တစ်ခုအဖြစ် ပို့ကုန်ပစ္စည်းပြင်ဆင်အချောထုတ်သည့်ဇုန်များ (EPZ) သည် ဖွံ့ဖြိုးမှုအစတွင် ငယ်ရွယ်သည့် အသေးစားကဏ္ဍများအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး ယခုအချိန်တွင်၎င်းတို့သည် အဆုံးသတ်ရန် နီးလာနေသည့် လုပ်ငန်းများဖြစ်ကြသည်။ ကုန်စည်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံပြင်ပတွင် သွားရောက်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ပစ္စည်းများကို “ဒုတိယအကြိမ်မြောက် (Second Bundling)” ပြန်ဆင်သည့် လုပ်ငန်းများကို ခေတ်စားလာရန် အားပေးခဲ့သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဥရောပနိုင်ငံများက ဦးဆောင်ခဲ့ကြသည့် တစ်ကမ္ဘာလုံးလွတ်လပ်သည့် ကုန်သွယ်မှုပြုလုပ်ရေးနှင့်အတူ ၎င်းစီးပွားရေးပုံစံ ပိုမိုပြန့်နှံ့လာသည်။^{၂၈} သို့သော်လည်း ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးမှာ ကျဆင်းလာနေပြီး နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှုအတွက် အတားအဆီးများကိုလည်း ဖယ်ရှားနေကြသည်။ ပြည်တွင်းအသားတင်ထုတ်ကုန်တွင် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ၏ ပါဝင်မှုမှာလည်း အချိုးအစား နည်းလာလျက်ရှိသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်လည်း ဈေးကွက်စီးပွားရေးကို အခြေခံသည့် မူဝါဒများကို လက်ခံကျင့်သုံးလာကြသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ထောက်ခံအားပေးခဲ့ကြသည့် အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်တို့ပင်လျှင် ယခင်ထက်ပို၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ပြီး ဝေဖန်မှုများ ရှိလာသည်။^{၂၉} ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ပြုလုပ်ထားသည့် သုတေသနတစ်ခု၏ အဖွင့်မိတ်ဆက်တွင် သောမတ်စ်ဖာရိုးလ်က ဇုန်များ၏ အောင်မြင်မှုမှတ်တမ်းများမှာ “ရောနှောနေကြသည့် အောင်မြင်မှုမှတ်တမ်းများ” ဖြစ်ပြီး စီးပွားရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အခြောက်အများမှာ တကယ်အသုံးမဝင်ပေ။ ၎င်းကို “ဆင်ဖြူတော်များ (White Elephants)” ဟုခေါ်ဝေါ်ကြပြီး ဆိုလိုရင်းမှာ ၎င်းတို့အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ထိန်းသိမ်းမှုတန်ဖိုးသည် အမှန်တကယ် အသုံးဝင်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက တန်ဖိုးပိုနည်းသည်။ သို့မဟုတ် လက်တွေ့အားဖြင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများသည် အမှန်တကယ်အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးနှင့် ပို့ကုန်ဝင်ငွေကို လောက်လောက်လားလားရရှိစေခြင်း မရှိဘဲအခွန်လျော့ပေါ့ပေးမှုကို အခွင့်ကောင်းယူနေကြသည်ဟု ပြောထားသည်။^{၃၀} စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အားပေးရာတွင် ၎င်းတို့၏ အသုံးကျမှုကို ထို့ထက်ပိုပြီး ဝေဖန်ထောက်ပြထားသည့် လေ့လာမှုစစ်တမ်းတစ်ခုကို အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ စီးပွားရေးသုတေသနနှင့် ဒေသလုံးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဌာနက ပြုလုပ်ထားသည်။ အာရှတိုက်ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာပြီးနောက်တွင် ၎င်းတို့က အောက်ပါအတိုင်းမှတ်ချက်ချသည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ သမိုင်းတွင် အောင်မြင်မှုနှင့် ကျဆုံးမှုများပါ ရှိခဲ့ကြသည်။ အနည်းငယ်က မျှော်လင့်ထားသည့်အတိုင်း သို့မဟုတ် မျှော်လင့်ထားသည်ထက်ပို၍ ခိုင်ခိုင်မာမာ အထောက်အကူပြုခဲ့ပြီး စီးပွားရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးကိုပါဖွံ့ဖြိုးစေခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ခုပြည့်နှစ်လွန်နှင့် ၁၉၈၀ ခုပြည့်နှစ်များက တည်ထောင်ခဲ့သောအထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် ထိုအချိန်က အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး အမှန်တကယ် အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ များစွာသော အခြားစီးပွားရေးဇုန်များမှာ ပွားများကျယ်ပြန့်လာသည်။ သို့သော်လည်းအလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ပေးစွမ်းနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အခြားများစွာသောအထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ ကျဆုံးခဲ့ကြပြီး ယခုလက်ရှိအချိန်နှင့် အနီးစပ်ဆုံးကို ကြည့်ပါက အောင်

မြင်မှုရရှိခြင်းမှာ ပိုနည်းလာသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ယခုရာစုနှစ်အသစ်အတွင်း စတည်တည်ထောင်ကြသည့် မည်သည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင်မျှ ၁၉၇၀ ခုပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်းက ရှန်ဇန်၊ တိုင်ပေ၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် မလေးရှားတို့တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ရရှိခဲ့သည့် အောင်မြင်မှုများကို လိုက်မမီ ခွဲကြပေ။ ဇုန်တစ်ခုအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ လုံလောက်သင့်တင့်သည့် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်ပြန်လည်ရရှိ ရန်ကြာချိန်ပိုများလာသည့်ကြားတွင် စီးပွားရေးဇုန်များအပေါ် မျှော်လင့်ချက်များမှာ မသေဆုံးသေးဘဲ ဆက် လက်တိုးပွားလျက်ရှိနေသေးသည်မှာ မလျော်ကန်သည့် ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်နေသော်လည်း မူဝါဒချမှတ်သူများက ၎င်းတို့၏ မျှော်လင့်ချက်များကို အပေါ်ယံရွှေ့မှုနှုန်းကြွထားသည့် ဇုန်များ၏ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် အလွန်အကျွံ မျှော်လင့်ချက်ထားနေကြဆဲဖြစ်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ ကနဦးရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက ရရှိမည့် ထူးခြားအောင်မြင်မှု တစ်ခုအတွက် အခြားနေရာတစ်ဒဏ်ခန့်တွင် ရှုံးလျှင်လည်းတန်သည်ဟု ယူဆထားသည်နှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။^{၃၁}

ယခုကဲ့သို့ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို တိုက်ရိုက်ဝေဖန်ဆန်းစစ်ပြောဆိုမှုများကို ယခင်ကတည်းက ပြုလုပ်ခဲ့ကြ သော်လည်း မည်သို့မျှအရာမထင်ခဲ့ပေ။ အစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်ကြသည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် ဆက်လက်ဗိုလ်စွဲလျက် ရှိကြသည်။ ထို့အပြင်လည်း ၎င်းတို့မှာ အရှေ့တောင်အာရှတစ်ခွင်တွင် ဆက်လက်ပွားများလာလျက်ရှိသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခန်း ကဏ္ဍမှာ ဒေသအတွင်း စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးနေသည့် မရှိမဖြစ်အရာတစ်ခုအဖြစ် စံပြထားကြ သောကြောင့်ဟုလည်း ပြောနိုင်သည်။^{၃၂} တိကျသေချာသည့် လတ်တလောဖြစ်ပေါ်နေသည့် အချက်အလက်များကို ရရှိရန် ခက်ခဲနေသည့် ကာလတွင် ၂၀၀၇ ခုနှစ်က အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားအဖွဲ့၏ အချက်အလက်များအရ အာရှတွင် ပို့ကုန်ထုတ်လုပ်ပြုပြင်သည့် ဇုန်များ စုစုပေါင်း (၉၀၀) ကျော်ခန့်ရှိပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ ပို့ကုန်ထုတ်လုပ်ပြင်ဆင်မှု စုစုပေါင်း ၏ (၈၄)ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိသည်။^{၃၃} ၂၀၁၅ ခုနှစ်အလယ်ခန့်က ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂစက်မှုလုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်း (UNIDO) မှမဲခေါင်နိုင်ငံများအတွင်းတွင် စုစုပေါင်းအထူးစီးပွားရေးဇုန်ပေါင်း (စက်မှုဥယျာဉ်ကြီးများမပါဝင်ဘဲ) (၄၇)ခု (လာအိုနိုင်ငံတွင် (၁၅) ခု၊ ဗီယက်နမ်တွင် (၁၈) ခု၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် (၃) ခုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် (၁၁) ခု) ရှိသည်ဟု အစီရင်ခံခဲ့ သော်လည်း ယခုအချိန်ထိ ၎င်းအရေအတွက်မှာ လျော့တွက်ထားရာရောက်နေပြီး ထိုအချက်အလက်များမှာ နှစ်ကြာနေပြီ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်က ထိုင်းနိုင်ငံက အထူးစီးပွားရေးဇုန် (၁၀) ခု တည်ထောင်ကြောင်း ကြေငြာခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်အလယ်ခန့်က သဘောတူညီထားပြီးသော ကမ္ဘောဒီးယားရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန် (၃၈) ခုကို ဂျပန်နိုင်ငံ ပြင်ပ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (JETRO) က ရှယ်ယာဈေးကွက်တွင် တင်ခဲ့ကြသည်။^{၃၄} လာအိုနိုင်ငံကလည်း အထူးစီးပွားရေး ဇုန် စုစုပေါင်း (၄၁) ခုအထိ တိုးမြှင့်တည်ထောင်လိုကြောင်း ကြေငြာခဲ့ပြီး ဗီယက်နမ်ကလည်း အခြားစီးပွားရေးဇုန် (၃) ခု တည်ဆောက်ရန် လျာထားကြောင်း မကြာသေးမီက ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၃၅}

အာရှတိုက်ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာသုတေသနပြုသူအများစုက စက်မှုလုပ်ငန်းများ မကြာသေးမီကမှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့် တရုတ်၊ ကိုရီးယားနှင့် တိုင်ဝမ်တို့မှ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို အဓိကထားလေ့လာကြပြီး မဲခေါင်ဒေသ အတွင်းတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှု မြင့်တက်နေကြသည်။^{၃၆} ၂၀၁၂ ခုနှစ်ခန့်ကတည်းက အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များရှိ လက်တွေ့အတွေ့အကြုံများကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပညာရှင်များက အဓိကဦးဆောင်ပြီး အချက်အလက်များ စုစည်းတင်ပြကာ တိုက်ရိုက်ဝေဖန်ပြောဆိုသည့် လေ့လာမှုများ စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အဓမ္မ ဖယ်ထုတ်ခြင်းနှင့် မြေသိမ်းယူခြင်း၊^{၃၇} သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးစေခြင်း၊^{၃၈} အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ ပိုမိုခက်ခဲလာခြင်း၊ အမျိုးသမီးများနှင့် လူမျိုးစုငယ်များ^{၃၉} အပေါ် မညီမျှသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ အလုပ်သမားများအပေါ် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်း၊ ထပ်ဆင့်အနိုင်အထက်ပြုမှုခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ခိုင်းစေခြင်း၊ ကိုယ်ထိ လက်ရောက် အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ အခွင့်ရလျှင်ရသလို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း၊ မျှတသည့် တရားရင်ဆိုင်ခွင့်များကို ချိုး ဖောက်ခြင်းတို့အပြင် လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစည်းရုံးခွင့်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်^{၄၀} များကို ပိတ်ပင်ခြင်းစသည့် မှတ် တမ်းအထောက်အထားများကို မြန်မာ၊ ထိုင်းနှင့် လာအိုနိုင်ငံတို့ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် တွေ့ရှိရသည်။^{၄၁} နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဗဟိုဌာန (International Growth Centre - ICG) နှင့် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်တို့မှ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ထား သည့်မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာသုတေသနပြုမှတ်တမ်းများတွင်မူ အထက် ပါအကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းကို မတွေ့ရပေ။^{၄၂} ၎င်းသုတေသနလေ့လာမှု နှစ်ခုစလုံးတွင် ကျဉ်း

မြောင်းသည့်အကြောင်းအရာ ကန့်သတ်ချက်များဖြင့်သာ ပြုလုပ်သွားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ အထူး စီးပွားရေးဇုန်များတွင် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်မှ လေ့လာသုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် လက်တွေ့တွင်းဆင်း စာရင်းကောက်ယူမှု များရှိခဲ့သော်လည်း လုပ်ငန်းများ၊ မန်နေဂျာများနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားကြသည့် လုပ်ငန်းရှင် များကိုသာ မေးမြန်းထားသည်။ (ICG) ကပြုလုပ်သည့် လေ့လာမှုစစ်တမ်းများတွင်လည်း မြန်မာနိုင်ငံမှ အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များအား လေ့လာမှုကို နိုင်ငံ၏ ကုန်ချောထုတ်ကုန် တင်ပို့ရောင်းချမှု အချက်အလက်များအပေါ်တွင်သာ အခြေခံပြီး ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ကာ အကြံပြုတင်ပြချက်များ ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်းသုတေသနနှစ်ခုလုံးသည် တစ်ဖက် သတ်ပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ပညာရပ်ဆန်သည်။ ၎င်းဇုန်များမှ တိုက်ရိုက်ထိခိုက်မှုများကို ခံစားကြရသည့် အလုပ်သမားများ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂအဖွဲ့များ၊ ရပ်ရွာလူထုများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိခဲ့ခြင်းမှာ ၎င်းတို့ သုတေသနများ၏ ကြီးမားသည့်လစ်ဟာမှုများ ဖြစ်သည်။ ဇုန်များသည် ရပ်ရွာလူထုများ၊ အလုပ်သမားများနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တို့အပေါ် ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများ အကြီးအကျယ်ဖြစ်စေသော်လည်း ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီးပွား ရေးကို ပြန်လည်ပုံဖော်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်သည်။^{၇၃} ၎င်းထိခိုက်မှုများမှာ လူသိနည်းပြီး တာဝန်မယူနိုင်သည့် လုပ်ငန်း၏ ပြင်ပကုန်ကျစားရိတ်များအဖြစ်သာ သတ်မှတ်ထားခံရပြီး နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအတွက် မဖြစ်မနေ စုံစမ်းရမည့်ပုစ္ဆာများကို မေးမြန်းရန် ပျက်ကွက်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် မည်သူတို့ အကျိုးဖြစ်ထွန်းပြီး မည်သူတို့ ဆိုးကျိုးခံစား ကြရပါသနည်း။ ထို့အပြင် ၎င်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် မည်သူတို့အတွက် ဖြစ်ပါသနည်း။

အောက်စဖန် (Oxfam) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) တို့မှ မကြာသေးမီက ပြု လုပ်ထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအား လေ့လာသုတေသနပြုမှု နှစ်ခုစလုံးတွင် ၎င်းဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်များကို ဆန့်ကျင်ထားပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ထောင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လူမှုရေးနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် အကျိုးစီးပွားထိခိုက် ကုန်ကျမှုများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ထားသည်။ အောက်စဖန် (Oxfam) က ကျောက်ဖြူ အထူး စီးပွားရေးဇုန်ကို လေ့လာရန်အတွက် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများရှိ အခြားအထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှ ရရှိထားသည့်သစ်နံ့စားများအား အခြေခံထားပြီးအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) က ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို အခြေခံထား ပြီးမြန်မာနိုင်ငံ၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေ အခြေခံမူများကို တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်ထားသည်။ ၎င်း သုတေသန နှစ်ခုစလုံးက မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်သည့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့် ပွင့်လင်း မြင်သာမှု မရှိသည်တို့ကို ထောက်ပြဆွေးနွေးထားသည်။ အောက်စဖန် (Oxfam) က ၎င်းတာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုနှင့် ပွင့်လင်း မြင်သာမှုတို့ မရှိလျှင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အသိုက်အဝန်းကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်စေပြီး မျှော်လင့်ထားသည့်အတိုင်း အကျိုးဖြစ်ထွန်းရန် မဖြစ်နိုင်ဘဲ ၎င်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကြောင့် ရပ်ရွာလူထုကိုသာ များစွာဆုံးရှုံးမှုဖြစ် ပေါ်စေသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။^{၇၄} အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) ၏ ဖော်ပြထားချက်အရ အထူး စီးပွားရေးဇုန်များတည်ဆောက်ရေးနှင့် လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာနှင့် အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေများနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများကို အသုံးပြုထားသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။ ထို့ကြောင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များလုပ်ဆောင်ရာတွင် နိုင်ငံတော်သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ ပြဌာန်းထားသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားမှုများ လမ်းညွှန်ချက်များကို လိုက်နာရန်တာဝန်ရှိပြီး ၎င်းတို့ကြောင့် ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်ခံစားရမည့် ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးစာချုပ် (ICESCR) တွင် ပါဝင်သည့်အတိုင်း ပြဌာန်းထားသော နိုင်ငံတကာအလုပ်သမားဥပဒေနှင့် စံနှုန်းများ၊ အလုပ်သမားများအတွက် လွတ်လပ်စွာ စည်းရုံးလုပ်ဆောင်ခွင့်စသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း (ILO) ၏သဘောတူညီချက်များသည် နိုင်ငံတော်မှ လိုက်နာရမည့် အချက်များဖြစ်ပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ လုပ်ဆောင်မှုများ နှင့်လည်း တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်မှုရှိသည်။ သို့သော်လည်း ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ရှိ အလုပ်သမားဥပဒေများမှာ အများအားဖြင့် ၎င်းစံချိန်စံညွှန်းများဖြင့် ကိုက်ညီလေ့မရှိသော်လည်း ဇုန်များအတွင်းတွင် ၎င်းစံချိန်စံညွှန်းများကို အသုံးပြု ထားပြီးနိုင်ငံတော်၏ မြေနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင်လည်း ထိုနည်းအတိုင်းဖြစ်သည်။ လက်တွေ့ တွင်မူ ထိုဥပဒေများနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများကို ထိထိရောက်ရောက် အကောင်အထည်ဖော်မှု မရှိပေ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဇုန်များတွင် မြေ၊ အလုပ်သမားနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဥပဒေများသည် ရှင်းလင်းမှုမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များကို မလိုက်နာကြခြင်း၊ အခွင့်အရေးမျိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုများမှာ လည်း မရှင်းလင်းခြင်း၊ ပြန်လည်ဖြေရှင်းပေးရေးကို တောင်းဆိုရန်လည်း ကန့်သတ်ခံထားရခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်ဟု နိုင်ငံတကာဥပဒေ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များကော်မရှင် (ICJ) က တွေ့ရှိထားသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များသည် ရပ်ရွာလူထုများနှင့် အဓိပ္ပါယ်ရှိသည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ထားခြင်းမရှိဘဲ ရပ်ရွာလူထုအများအပြား

သည်၎င်းတို့၏ မြေမှ အတင်းအဓမ္မ အင်အားသုံးဖယ်ရှားခံထားရပြီး ပြန်လည်ကုစားမှုရရှိရန် ခံစားခွင့်အနည်းငယ်သာ ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။^{၇၅} အောက်စဖန် (Oxfam) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) နှစ်ဖွဲ့ စလုံးမှ လေ့လာစာတမ်းပြုစုရာမှ ရရှိထားသည့် အထောက်အထားများမှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် ၎င်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော အကျိုးဆက်များကို တိုက်ရိုက်ခံစားရသည့် အနီးအနားရှိ ရပ်ရွာလူထုလူထု၏ အကျိုးစီးပွားကို မျှော်လင့်ထားသလောက် မပေးနိုင်ကြောင်း ယုံကြည်လာကြမှုကို ပိုမိုခိုင်မာလာစေသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့်မဲခေါင်ဒေသအတွင်းတွင် စက်မှုလုပ်ငန်းထွန်းကားရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအား အင်တိုက်အားတိုက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများစွာအား လေ့လာဆန်းစစ်မှုတစ်ခုကို ထည့်သွင်းထားသည်။ ယခုလက်ရှိလေ့လာမှုသည်လည်း အထက်မှာ ဖော်ပြခဲ့သည့် အလားသဏ္ဌာန်တူအဖြစ်များကို တွေ့ရှိရပြီး မဲခေါင်ဒေသအတွင်းတွင် ပိုမိုဆိုးရွားစွာ အကျိုးသက်ရောက်လာမည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များပါဝင်သော အခန်းကဏ္ဍ ကြီးထွားလာမှုကို ဆက်လက်တင်ပြထားသည်။

ထားဝယ်ရှုခင်း (ဇူလိုင် ၂၀၁၇) ဓာတ်ပုံ - Ridan Sun

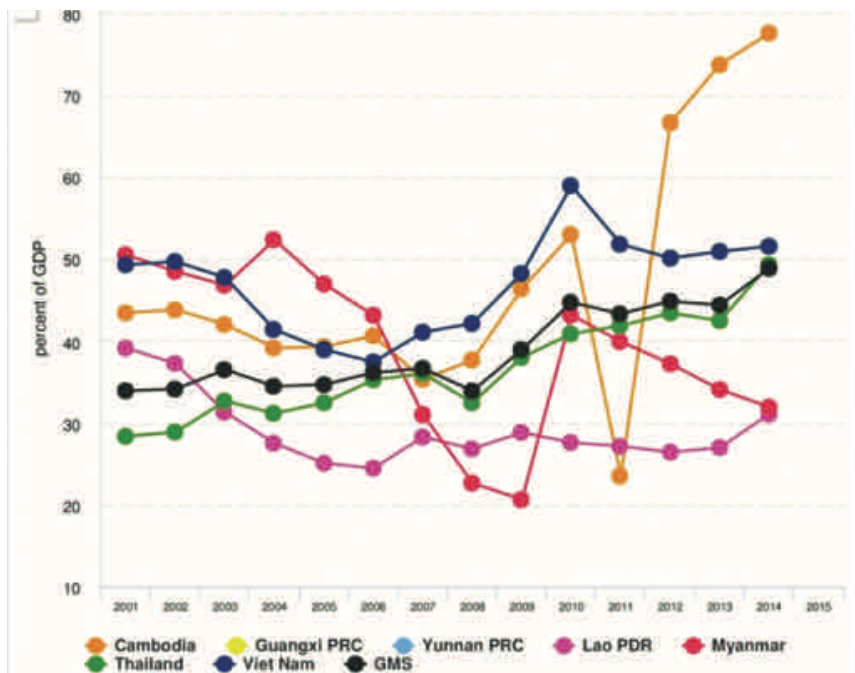
အပိုင်း ၁ -

ကမ္ဘောဒီးယား၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ

နောက်ခံအကြောင်းအရာ

အခြားနိုင်ငံများ ၎င်းတို့နိုင်ငံအတွင်း ဝင်ရောက်ကျူးကျော်မှုနှင့် ပြည်တွင်းစစ်ချုပ်ငြိမ်းသည့် အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်သည့် ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ပဲရစ်ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် (Paris Peace Accords) တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးကတည်းက ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍကို အားပေးပြီး နိုင်ငံခြားမှ တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ဆွဲဆောင်ရန်အတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားသမ္မတသမ္မတသားသော "ဖွံ့ဖြိုးမှု အနည်းဆုံးနိုင်ငံ" အဆင့်ကို ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ၁၉၉၁ ခုနှစ်ကတည်းက ဆက်လက်ကိုင်စွဲထားခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်တွင် မျက်နှာသာပေးသည့်အနေဖြင့် အထူးလျော့ပေါ့ပေးသည့် အခွင့်အရေးများရရှိပြီး အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ အစည်းအရုံးနှင့် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (WTO) တို့တွင်လည်း ၁၉၉၉ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်များကတည်းက အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်နေသည်။ ရလဒ်အဖြစ် အီးယူ၊ ကနေဒါ၊ ဩစတေးလျ၊ နယူးဇီလန်နှင့် နော်ဝေနိုင်ငံတို့က ကမ္ဘောဒီးယားမှ ၎င်းတို့နိုင်ငံအတွင်းသို့ တင်ပို့ရန်ထုတ်လုပ်သည့်ကုန်များကို သွင်းကုန်ခွန်နှင့် သွင်းကုန်ခေတ္တ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးထားပြီး အမေရိကန်နှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့ကလည်းအလားတူ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို ကုန်စည်အမျိုးအစားများစွာအတွက် ပေးခဲ့ကြသည်။ အလားတူ အခွင့်အရေးမျိုးကို တောင်ကိုရီးယားနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့မှလည်း ပေးထားပြီး အာဆီယံကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံ (၆) ခုသို့ တင်ပို့ရောင်းချသည့် ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ်တွင် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ကို အာဆီယံနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု စံနှစ်အတွင်း ရွေးချယ်ထားသည့် ကုန်စည်အမျိုးအစားများ (ASEAN Integration System of Preferences) အတွက် ရရှိသည်။ ယခုကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကြောင့် ယခင်ကကွန်မြူနစ်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ပို့ကုန်အဓိကနည်းဗျူဟာကို ထက်သန်တက်ကြွစွာ ကျင့်သုံးလာခဲ့ပြီး လွတ်လပ်သည့် ဈေးကွက်ကို စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေးတို့အတွက် အဓိကမောင်းနှင်အားအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးလာကြသည်။^{၉၆}

ဈေးပေါသည့် လုပ်အားခသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအတွက် နိုင်ငံတကာမှ တိုက်ရိုက်ဝင်ရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ အာဆီယံနိုင်ငံများအတွင်း အမြင့်ဆုံးဆွဲဆောင်နိုင်ပြီး နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်း စုစုပေါင်း ထုတ်ကုန်၏ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်း ရောက်အောင် တိုးတက်လာသည်အထိ ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ဖြစ်သည်။ အစိုးရ၏ ဘက်ဂျက်များမှာ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအပေါ်တွင် အလွန်အကျွံ မှီခိုလာသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်များကာလအတွင်းတွင် (၂၆.၈) ဘီလီယံ ဒေါ်လာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုရရှိစေရန်လျာထားလျက်ရှိသည်။ ၎င်းပမာဏ၏ (၇၁) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဒေသခံပုဂ္ဂလိက

ပုံ ၅။ မဟာမဲခေါင်ဒေသရှိ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန်တန်ဖိုး (GDP) တွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ရာခိုင်နှုန်း

ပုံ ၆။
ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်များ
(Observatory of Economic
Complexity/
UN COMTRADE)

ကဏ္ဍမှ ပါဝင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထက်ဝက်ခန့်မျှ (၄၉.၉) ရာခိုင်နှုန်းမှာ နိုင်ငံခြားမှ ပါဝင်မည့် ငွေများဖြစ်သည်။^{၄၇} ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တံခါးဖွင့်ရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေး သတ်မှတ်ချက်များတွင် အထူးသဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂတို့မှ အထူးအရေးပေးခံရမှုတို့ ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ ယခုအခါတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်များမှာ အဝတ်အထည်နှင့် ဖိနပ်များက အဓိကနေရာယူလာပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားမှ နိုင်ငံတကာသို့ တင်ပို့သော စုစုပေါင်းပို့ကုန်တန်ဖိုး၏ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းခန့်အထိ ပါဝင်လာကြသည်။ နိုင်ငံတကာပို့ကုန်များကို အများဆုံး တင်ပို့ရောင်းချ ရသောထိပ်ဆုံးနိုင်ငံများမှာ အမေရိကန်သို့ပို့ကုန် (၂၂) ရာခိုင်နှုန်း၊ ဂျာမနီသို့ပို့ကုန် (၁၀) ရာခိုင်နှုန်း၊ ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း (UK) သို့ပို့ကုန် (၁၀) ရာခိုင်နှုန်း၊ ဂျပန်သို့ပို့ကုန် (၆.၁) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံသို့ပို့ကုန် (၅.၉) ရာခိုင်နှုန်းတို့ဖြစ်ကြသည်။^{၄၈}

နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ရည်ရွယ်ပြီး အကျိုးအမြတ် ရက်ရက်ရောရောပေးထားသည့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှု ဥပဒေကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့ပြီး ပွင့်လင်းပြီး လွတ်လပ်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆောင်ရွက်ကျင့်သုံးသည့် လမ်းစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ၎င်းဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းထားသည့် အဓိကအချက်များမှာ လုပ်ငန်းဝင်ငွေ ခွန်ကုန် (၂၀) ရာခိုင်နှုန်းအထိ နိမ့်ပေးထားခြင်း၊ (၉) နှစ်အထိ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ကာလထားပေးခြင်း၊ ပို့ကုန်သွင်းကုန်အခွန် ကိုအပြည့်အဝကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံခြားငွေလဲလှယ်နှုန်းထားကို ထိန်းချုပ်မှု မရှိစေခြင်း၊ အမြတ်ငွေများပြန်လည် ထုတ်ယူပြီး မူရင်းနိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့မှုကို လုံးဝကန့်သတ်မှုမထားခြင်း၊ မည်သည့်ကဏ္ဍတွင်မဆို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို တားဆီးမှု မပြုခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ကန့်သတ်မှုမပြုခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။^{၄၉} ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (Cambodian Development Council) ကို ဥပဒေအရ တည်ထောင်ထားပြီး နိုင်ငံအတွင်းတွင် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တည်မြဲရေးနှင့် ၎င်းတို့ကို ဆွဲဆောင်ရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်သည်။^{၅၀} (CDC) တွင် သက်ဆိုင်ရာဌာနများမှ အဆင့်မြင့်အရာရှိဝန်ကြီးများ ပါဝင်ပြီး ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဝန်ကြီးချုပ်က ဆောင်ရွက်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများသည် အဆင့်အတန်းမီသည့် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းတစ်ခု (Qualified Investment Project) ဖြစ်ရေးအတွက် အစိုးရထံမှ ခွင့်ပြုမိန့်ရယူရမည် ဖြစ်သည်။ အဆင့် အတန်းမီသည့် လုပ်ငန်းများကို သွင်းကုန်ကင်းလွတ်ခွင့်၊ နိုင်ငံခြားသားဖြစ်သည့်အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွင် အမျိုးသားရေး ဦးစားပေးခြင်းကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်စသည့် အကျိုးခံစားခွင့်များ ပေးထားသည်။ ၎င်းအခွင့်အရေး များရရှိရန် အခြေခံလိုအပ်ချက်မှာ အနည်းဆုံးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ငွေပမာဏပေါ်မူတည်ပြီး ကွာခြားသည်။ လုပ်ငန်းများမှာ အထူး စီးပွားရေးဇုန်များ၏ အတွင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြင်ပတွင်ဖြစ်စေ တည်ရှိနိုင်ပြီး တူညီသည့် အထူးအခွင့်အရေးပေးမှုကို ခံစား ခွင့်ရှိသည်။ ထပ်မံ၍ စားသုံးကုန်စည်ခွန် (Value Added Tax) ကိုပါ ထပ်မံကင်းလွတ်ခွင့်ပြုထားပြီး အကောက်ခွန်စည်းမျဉ်း များတွင်လည်း အထူးအခွင့်အရေးပေးထားပြီး လုပ်ငန်းတစ်ခုကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွင်းတွင် တည်ထောင်ရန် ၎င်းတို့ကို အဓိကဆွဲဆောင်သည့် အကျိုးအမြတ်မှာ ဇုန်များကို အထောက်အကူပေးရန် စီးပွားရေးအဆောက်အအုံများနှင့်မူဝါဒ များဖြင့် ပြုလုပ်ပေးထားခြင်းဖြင့် ပံ့ပိုးပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။^{၅၁} ၎င်းတို့တွင် လျှပ်စစ်နှင့် ရေတို့ကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို တည်ထောင်သူတို့ကရရှိအောင် အဆင်သင့်ပြုလုပ်ပေးထားပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို စီမံကွပ်ကဲသည့် ပုံစံကို နိုင်ငံ တော်မှ ပြုလုပ်ပေးထားသည်။

ဥပဒေပြုခြင်းနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုမူဘောင်

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် အစိုးရမှ အထူးအရေးပေးခံထားရပြီး ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးကို ကူညီအားပေးရန်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံကို ဒေသတွင်းနိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးအရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင် ရန်အတွက် ကိရိယာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုသည်။^{၅၂} ဇုန်များကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယား

နိုင်ငံအထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးအဖွဲ့ (Cambodian Special Economic Zone Board-CSEZB) ကို ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) ၏ အောက်တွင် ဖွဲ့စည်းထားပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွက် အထူးလမ်းညွှန်ချက် ထုတ်ပြန်ပေးသည်။^{၈၇} ၎င်းထပ်ဆင့်လမ်းညွှန်ချက်က ယခုလက်ရှိအချိန်ထိ ဇုန်များကို ထိန်းချုပ်ညွှန်ကြားထားသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) ၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာကမူ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ဥပဒေကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ယခုအထိ အတည်မပြုရသေးကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၈၈} ကမ္ဘောဒီးယားရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ အဓိက ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ ဇုန်များ၏ တည်ထောင်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုတို့ကို အစိုးရက ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ (အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်သူများဟု ဤနေရာတွင်ခေါ်ပါမည်) ကို ပြုလုပ်ခွင့်ပေးထားပြီး အစိုးရ၏ ပါဝင်မှုကို လုပ်ပိုင်ခွင့်လိုင်စင်ပေးခြင်း အတွက်သာ အစိုးရကိုယ်တိုင်က ကန့်သတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။^{၈၉} ၂၀၁၆ ခုနှစ်အလယ်ကာလအထိ ဂျပန်နိုင်ငံပြည်ပကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (Japan External Trade Organisation-JETRO) က ပြုလုပ်ထားသည့်စာရင်းအရ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ပေါင်း (၃၈) ခု တည်ဆောက်ရန် သဘောတူညီထားပြီး လျာထားဆန်းစစ်ဆဲကာလတွင် ရှိသည်ဟုဆိုသော်လည်း တရားဝင်စာရင်းဇယားအရ နိုင်ငံအတွင်းတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ပေါင်း (၁၄) ခု ရှိသည်။^{၉၀} လက်ရှိတွင် ဖန့်မီးပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်၊ စီဟန်နောက်မီးအထူးစီးပွားရေးဇုန်၊ မန်ဟတ်တန်အထူးစီးပွားရေးဇုန်၊ ကော့ကောင်းအထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ပွေဖက်အထူးစီးပွားရေးဇုန်အပါအဝင် ဇုန် (၈) ခု လည်ပတ်နေသည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်သူများသည် မြေ (၁.၅) စတုရန်းကီလိုမီတာအထက် ပိုင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး လုံလောက်သည့်ငွေကြေး၊ မြေ၊ လမ်းများ၊ လျှပ်စစ်မီးနှင့် ရေသွယ်ယူရန်အတွက် ဇုန်အတွင်းလိုအပ်သည့် အဆောက်အအုံများတည်ဆောက်ရန်၊ ဇုန်အတွင်းအချိန်မရွေး ကောင်းမွန်သည့် လူမှုရေးတည်ငြိမ်ရေးကို အာမခံပေးနိုင်ရန် လုံလောက်သည့် လုံခြုံရေးပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းများကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။^{၉၁} အထူးစီးပွားရေးဇုန်အကောင်အထည်ဖော် တည်ဆောက်လိုသည့်သူများသည် အဆင့်အတန်းမီသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီမံကိန်းဖြစ်ကြောင်း မှတ်ပုံတင်ထားကြရပြီးကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးအဖွဲ့ (CSEZB) ထံမှ ခွင့်ပြုချက်တောင်းရသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်လုပ်ရန်အတွက် တည်ဆောက်မည့်သူအား နိုင်ငံတော်မှမြေနေရာချထားပေးမှုကို သီးခြားထိန်းချုပ်ထားသည့်နေရာ သို့မဟုတ် နယ်စပ်ဒေသများတွင် ပေးလေ့ရှိသော်လည်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်သူများက ၎င်းတို့မှ လုပ်ငန်းရှင်များ (ဤနေရာတွင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ) အား ပြန်လည်ငှားရမ်းရန်အတွက် မြေအပိုင်နှင့်အတူ ဝန်ဆောင်မှုများအားလုံး အသင့်ပေးရန်ရှိရသည်။^{၉၂} ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေးအဖွဲ့ (CSEZB)

ပုံ ၇။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ

သည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်မှုကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန်နှင့် လုပ်ငန်းများအတွက် ဇုန်တစ်ခုချင်းစီအတွက် "ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ (One Stop Service Centres)" ကို တည်ထောင်ပေးပြီး ထိုဌာနများသည်သွင်းကုန်ပို့ကုန်နှင့် ပတ်သက်သည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် လိုအပ်သည့် စာရွက်စာတမ်းများအားလုံးကို ပြုလုပ်ပေးနိုင်ရန်၊ သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများကို ကိုယ်စားပြုမည့်သူများအားလုံးကို စုစည်းထားရှိခြင်း၊ အလုပ်ခန့်ထားခြင်းနှင့် အခြားစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းစသည့် တာဝန်များရှိသည်။ ဇုန်တည်ထောင်သူများက ၎င်းဝန်ဆောင်မှုများအတွက်အစိုးရကိုဝန်ဆောင်ခပေးပြီး ၎င်းအဖိုးအခကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများထံမှ ပြန်လည်ကောက်ခံသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် ဖြေရှင်း၍ မရသောကိစ္စရပ်များကို ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) လက်အောက်ရှိ မည်သည့်အငြင်းပွားမှုမျိုးကိုမဆို ဇုန်တည်ဆောက်သူများမှဖြစ်စေ ဇုန်တွင်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများဘက်မှ

ဖြစ်စေတင်ပြလာလျှင် လက်ခံပြီး အခြေရှာဖွေပေးရန်နှင့် ဝန်ကြီးချုပ်ထံသို့ တိုက်ရိုက်တင်ပြရန် အထူးအာဏာလွှဲအပ်ခြင်း ခံထားရသည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန် အခြေရှာဖွေရေးကော်မတီ (SEZ Trouble Shooting Committee) သို့ တင်ပြနိုင်သည်။ (ရှုရန် - ပုံ ၁၆ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) အဖွဲ့ဖွဲ့စည်းပုံ)။^{၆၄} ဥပဒေက ဇုန်များကြောင့် ထိခိုက်ခံစားကြရသည့် လူ့အသိုင်းအဝန်းကဖြစ်စေ၊ ဇုန်များအတွင်းရှိ အလုပ်သမားများကဖြစ်စေ တိုင်ကြားမှုများကို လက်ခံ ပြီးဖြေရှင်းနိုင်မည့် ယန္တရားစနစ်များကို သတ်မှတ်ပေးရန် အခွင့်အရေး မပေးထားပေ။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်သူများသည် အများအားဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ လက်ရှိအာဏာရပါတီနှင့် နီးစပ်ပြီး ထင်ရှားသည့် စီးပွားရေးအရ ဩဇာကြီးမားသူများနှင့် လက်တွဲထားလေ့ရှိသည်။^{၆၅} ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ၎င်း၏ တည်ဆောက်သူဖြစ်သည့် ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန် ကုမ္ပဏီလီမိတက်မှ ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး တာဝန်ယူ စီမံအုပ်ချုပ်သည်။ ထိုကုမ္ပဏီမှ (၇၈) ရာခိုင်နှုန်းပိုင်ဆိုင်ပြီး ဂျပန်နိုင်ငံမှ (၂၂) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးတို့ ခွဲဝေပိုင်ဆိုင်ထားကြသည်။ ဖန္ဒမ်းပင် အထူးစီးပွားရေးဇုန် (PPSEZ) ၏ ဥက္ကဋ္ဌ (အမျိုးသမီး) သည် ပွေဖက်အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုပေးသော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ဆာဟာနစ်ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကုမ္ပဏီ (SAHAS PPSEZ) တို့၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်း ဖြစ်သည်။^{၆၆} စီဟာနစ်(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် အကောင်အထည်ဖော်ရန် တရုတ်နိုင်ငံ စီပွားကူးသန်း ဝန်ကြီးဌာနက ကျောထောက်နောက်ခံပြုပေးထားပြီး ကမ္ဘောဒီးယားကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သည့် ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးအုပ်စုကုမ္ပဏီလီမိတက် (CIIDG) နှင့် အနည်းဆုံးတရုတ်ကုမ္ပဏီလေးခုလောက်က အကျိုးတူ ပူးပေါင်းဖက်စပ် (Joint Venture) လုပ်ဆောင်နေကြသည်။^{၆၇} (CIIDG) တွင် လက်ရှိအာဏာရပါတီမှ အထက်လွှတ်တော် အမတ်တစ်ဦး၏ မိန်းမဖြစ်သူက ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူထားသည်။^{၆၈} ၎င်းဇုန်မောင်နှံက စီးပွားပီမစ်ကုမ္ပဏီကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ၎င်းကုမ္ပဏီ၏ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်မှုများနှင့် အာဏာရပါတီ၏ ဆက်ဆံရေးမှာ မီဒီယာများက မကြာခဏ ဖော်ပြခံရပြီး အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများကလည်း မျက်ခြေမပျက်စောင့်ကြည့်ကြသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခု လည်းဖြစ်သည်။^{၆၉}

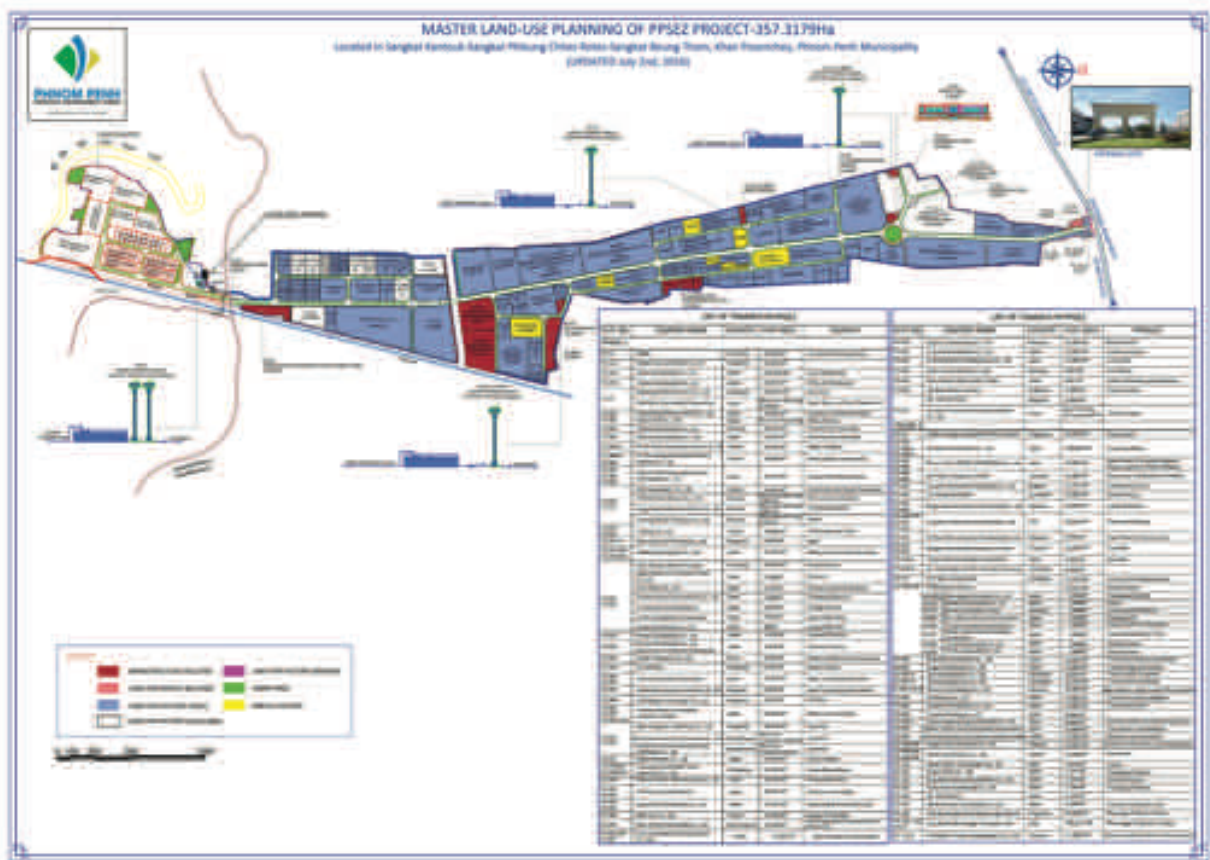

ပုံ ၈။
ဖန္ဒမ်းပင်
အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏
ဝင်ပေါက်
(Charlie Thame)

ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်

ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်ဧပြီလတွင် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ အရှေ့-အနောက်စီးပွားရေးစင်္ကြံ တစ်လျှောက်ရှိ ဖန္ဒမ်းပင်မြို့ အပြင်ဘက် (၁၈) ကီလိုမီတာအကွာရှိ (၃.၅၂) စတုရန်းကီလိုမီတာ မြေပေါ်တွင် ဒေါ်လာသန်း (၉၂) ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြင့် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။^{၇၀} ဂျပန်ဖွံ့ဖြိုးရေး အင်စတီကျုမှ ဒီဇိုင်းဆွဲပြီးအကောင်အထည်ဖော်သည်။

တည်ဆောက်မှု ပထမအဆင့် (၃) ဆင့်ကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလတွင် ပြီးစီးခဲ့ပြီး နောက်ထပ်အဆင့် (၂) ဆင့်ကိုမူ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အလယ်တွင် တည်ဆောက်ပြီးစီးခဲ့သည်။^{၆၆} အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို စက်မှုဇုန်တည်ထောင်သူ များမှ နှစ် (၅၀) စာချုပ်ဖြင့် စက်မှုဇုန်မြေ တစ်ဧကလျှင် ဒေါ်လာ (၅၀) နှုန်းထားနှင့် ဝန်ဆောင်ခများ ထပ်မံပေါင်းထည့်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကုမ္ပဏီသို့ နှစ် (၅၀) အတွင်း မြေငှားရမ်းခွင့်ရပြီး ထိုနှစ်ပြည့်သည့်အခါ စာချုပ်အသစ် ပြန်လည် ချုပ်ဆိုနိုင်သည်။^{၆၇} ၎င်းဇုန်ကို အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့သည်ဟု သတ်မှတ်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ ခွင့်ပြုမိန့်ကျထားပြီးသော အထူး စီးပွားရေးဇုန်များအနက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအများဆုံးကို ဆွဲဆောင်ထားနိုင်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအတွင်း ဂျပန်နိုင်ငံမှ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှု အများဆုံး သွားရောက်လုပ်ဆောင်သည့်နေရာလည်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အလုပ်သမားပေါင်း (၁၆၀၀၀ ခန့်) ကိုဇုန်အတွင်း အလုပ်အကိုင်ပေးနိုင်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားသူ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဂျပန်စီအီးအိုတစ်ဦးတို့က စီမံခန့်ခွဲသည်။^{၆၈} ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်နှင့် ဒေသတွင်းတွင် မျက်နှာသာပေးခံရသည့်အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် အရှေ့- အနောက်စီးပွားရေးစင်္ကြံ၏ ဗျူဟာကျသည့်နေရာတွင် တည်ရှိသည်ဟု ကြော်ငြာကြသည်။ ထို့ပြင် ၎င်းဇုန်သည် ဂျပန်၊ စင်္ကာပူ၊ ထိုင်းနိုင်ငံများနှင့် အခြားမဟာမိတ်ခေါင်းဆောင်သွားနိုင်ငံများ၊ အာဆီယံနိုင်ငံများကို ဟိုချီမင်းမြို့တော်ရှိ ဆိပ်ကမ်းများနှင့် စီဟာနုဖီ(လ်) မြို့အပြင် ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် နယ်စပ်လမ်းကြောင်းများဖြင့် အလွယ်တကူ ဆက်သွယ်ပေးခြင်းကြောင့် လူစိတ်ဝင်စားမှု ပိုမိုရရှိသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်လုပ်ငန်းများအား မက်လုံးပေးသည့်အနေဖြင့် သက်တမ်းတိုးနိုင်သည့် ရေရှည်စာချုပ်များ ဖြင့်ငှားရမ်းခြင်းအပြင် ငယ်ရွယ်ပြီး ဈေးနှုန်းသင့်တင့်သည့် လုပ်သားအင်အား၊ အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် နီးစပ်စွာပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ပိုမိုလွယ်ကူစေမည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဖန်တီးခြင်းစသည့် မက်လုံးများဖြင့် အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ဆွဲဆောင်ထားသည်။^{၆၉} တစ်ကမ္ဘာလုံးသို့ အဝတ်အထည်များနှင့် ဖိနပ်မျိုးစုံကို တင်ပို့ရောင်းချနေသည့်အပြင် ဇုန်များအတွင်းရှိ စက်ရုံများမှ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံ (ဒန်ဆိုအပါအဝင်) တွင် ပြန်ဆင်ရန် ယာဉ်အမျိုးမျိုးအတွက် မော်တော် ယာဉ်အစိတ်အပိုင်းများကို ထုတ်လုပ်ပေးသည်။ ကိုကာကိုလာနှင့် ယာမဟာကလည်း စက်ရုံများတည်ဆောက်ထားပြီး အိုင်ဇုန်းမျက်နှာပြင်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင်ပင် ထုတ်လုပ်ပြီး ရှန်ဇုန်းသို့ တင်ပို့သည်။^{၇၀}

ပုံ ၉။ ဖွဲ့စည်းပုံအထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်း

စီဟာနုဖီ(လ်)မြို့အထူးစီးပွားရေးဇုန်

စီဟာနုဖီ(လ်)မြို့အထူးစီးပွားရေးဇုန် (SSEZ) သည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ အနောက်တောင်ဘက်ထိုင်းပင်လယ်ကွေ့ရှိ ကမ်းခြေမြို့တစ်ခုဖြစ်သည့် စီဟာနုဖီ(လ်)မြို့ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်သုံးခုအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ၏ တစ်ခုတည်းသော ဝံ့ကြွားစရာ နိုင်ငံတကာဆိပ်ကမ်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်မေလတွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး ယခုအချိန်တွင် (၁၆.၈) စတုရန်း

ကီလိုမီတာ အကျယ်အဝန်းတည်ဆောက်ရန် ၂၀၀၈ ခုနှစ်က ခွင့်ပြုချက်ရရှိထားပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး အထူးစီးပွားရေးဇုန်အဖြစ် တည်ရှိနေသည်။^{၇၁} ၂၀၁၆ ခုနှစ်အကုန်ပိုင်းတွင် (SSEZ) ရှိ လုပ်ငန်းများမှ အလုပ်သမားပေါင်း (၆၀၀၀) နှင့် (၁၃၀၀၀) ကြား အထိ အလုပ်နေရာများ ပေးထားနိုင်ပြီး တည်ဆောက်မှုအဆင့် အားလုံးပြီးစီးသွားသည့်အချိန်တွင် လုပ်သားအင်အား (၈၀,၀၀၀) မှ (၁၀၀,၀၀၀) ကြား အလုပ်ခန့်ထားနိုင်မည်ဟု ယူဆကြသည်။^{၇၂} တရုတ်လုပ်ငန်းစုတစ်ခုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယား ကုမ္ပဏီအကြား အကျိုးတူ ဖက်စပ်ပြု

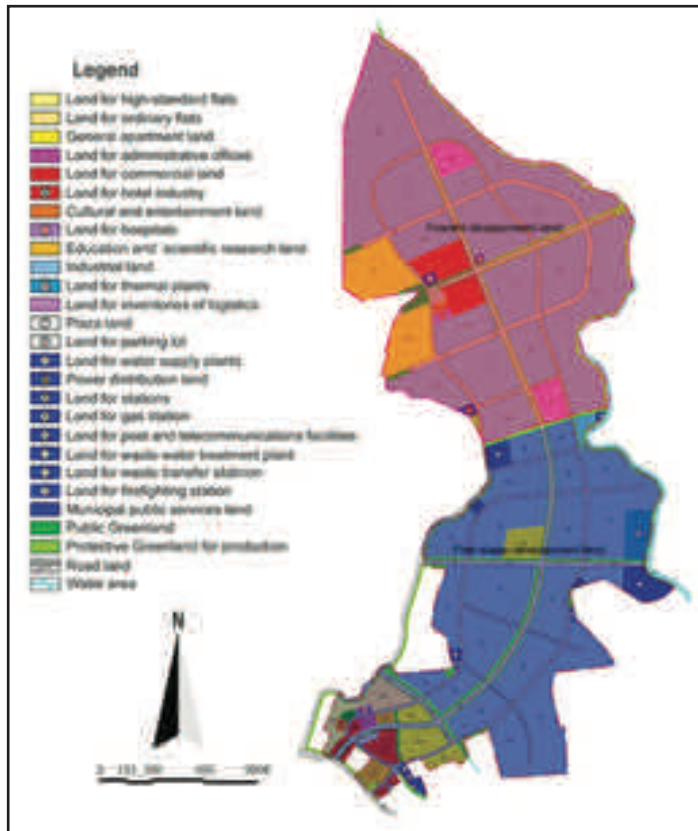
ပုံ ၁၀။ စီဟာနုဖီ(လ်) မြို့အထူးစီးပွားရေးဇုန် အယူအဆ (Khmer Times)

လုပ်ထားပြီး စီဟာနုဖီ(လ်)မြို့ အထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး တရုတ်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနှစ်နိုင်ငံကြား သဘောတူညီမှု စာချုပ်လွှာအရ အစိုးရနှစ်ရပ်လုံးထံမှ တရားဝင်ထောက်ခံကူညီမှု ရရှိထားသည်။

၎င်းဇုန်သည် တရုတ်နိုင်ငံစီးပွားကူးသန်းဝန်ကြီးဌာန (MOFCOM) မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ဒေသသတ်မှတ်ထားသည့် (OETCA) ဇုန်များ အားကောင်းလာရေး ယန္တရား၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပထမအသုတ်အဖြစ် ဦးစွာတရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံထားသည့် ဇုန်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းကို MOFCOM မှ တရုတ်၏ မော်ဒယ်ဖြစ်သော ဇုန်တည်ဆောက်ရေး သို့မဟုတ် စက်မှုမြို့တော် မော်ဒယ်ကို ကမ္ဘောဒီးယားသို့ တင်ပို့လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။^{၇၃} အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်သူများ၏ ရေရှည်ဦးတည်ချက်မှာ ထိုဇုန်သည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ရှန်ဇုန်ကဲ့သို့ဖြစ်လာရေးနှင့် တရုတ်၏ ရပ်ဝန်းတစ်ခု၊ လမ်းကြောင်းတစ်ခု (OBOR) အစီအစဉ်နှင့် ရေကြောင်းပူးလမ်းမ (Water Silk Road) အတွက် အရေးပါသည့် နမူနာပုံစံဖြစ်ပေါ်လာစေရေးတို့ ဖြစ်သည်။^{၇၄} ၎င်းဇုန်ကို “တရုတ်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအတွက် အာဆီယံနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးသို့ ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးကို ဖြန့်ကျက်ရန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ကုန်သွယ်ရေး အထူးလမ်းကြောင်း” အဖြစ်လည်း ညွှန်းကြသည်။^{၇၅} တည်ဆောက်သူများဘက်မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ဒေါ်လာသန်းပေါင်း (၃) ထောင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် လျာထားခဲ့ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် တစ်နှစ်အတွင်း နိုင်ငံတကာပို့ကုန် တင်ပို့မှု ဒေါ်လာသန်းပေါင်း (၂) ထောင်တန်ဖိုး ပြုလုပ်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်ဇွန်လတွင် ဇုန်အတွင်း ကုမ္ပဏီပေါင်း (၁၀၀) ဆောင်ရွက် လည်ပတ်နေပြီး စုစုပေါင်းဒေါ်လာသန်း (၂၈၀) ခန့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသည်။^{၇၆}

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ အလုပ်သမားများအတွက် အခြေအနေများ

ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုလုပ်ရန် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပေးထားသော မက်လုံးများမှာ ရက်ရောသော်လည်း ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေမှာ နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားပြီး အလုပ်သမားအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုမှာလည်း အားနည်းသည့်အပြင် ၎င်းအခွင့်အရေးများမှာ အားကောင်းလာအောင်ဥပဒေများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မရှိပေ။ တစ်နိုင်ငံလုံးအနှံ့ ဆန္ဒပြတောင်းဆိုမှုများဖြစ်ပွားပြီး အကြမ်းဖက်မှုနှင့်သေကြေပျက်စီးမှုများ ဖြစ်ပြီးသောအခါတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် တစ်လလျှင်အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၆၁) ရှိနေရာမှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် တစ်လလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၄၀) အထိ တိုးမြှင့်ပေး

ပုံ ၁၁။ စီဟာနုဖီ(လ်) မြို့အထူးစီးပွားရေးဇုန် အစီအစဉ် (SSEZ)

ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ စီမံကိန်းရေးဆွဲရေး ဝန်ကြီးဌာနက အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းများရှိ အလုပ်သမားများ၏ အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေးအတွက် အနည်းဆုံးလုပ်ခတစ်လလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၅၇) လိုအပ်သည်ဟု ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားပြီး ကမ္ဘောဒီးယားလူမျိုးများသမဂ္ဂက ပြုလုပ်ထားသည့် သုတေသနစာတမ်းအရမူ ဖွဲ့စည်းပင်မြို့တော်တွင် နေထိုင်သူများအနေဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၇၇) ရရန် လိုအပ်သည်ဟု သုံးသပ်ပြောဆိုထားသည်။^{၇၇} လုပ်အားခ နည်းပါးစွာပေးသကဲ့သို့ များစွာသောမှတ်တမ်းများတွင် စုဆောင်းထားသမျှ အချက်အလက်များအရ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းများက အလုပ်သမားများအပေါ် အမြတ်ထုတ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ ကျင့်သုံးရန် တောင်းဆိုခြင်းကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် နည်းလမ်းပေါင်းစုံ အသုံးပြုသည်။^{၇၈} ထိုပုံသေသတ်မှတ်ထားသောနည်းလမ်းများထဲမှ တစ်ခုမှာ အချိန်ကာလတိုစာချုပ်များကို ကျယ်ပြန့်စွာအသုံးပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ စက်ရုံများတွင် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် စုပေါင်းညှိနှိုင်းခွင့်

တို့ကို ကန့်သတ်ထားပြီး၊ အမွေအချိန်ပိုဆင်းခိုင်းခြင်း၊ ပိတ်ရက်များကို ကန့်သတ်ခြင်း၊ မွေးဖွားခွင့်ပေးရန် ငြင်းဆန်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများကို အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ခြင်း၊ အလုပ်သမားအများအပြား သတ်လစ်မေ့မျောသည်အထိ အဓမ္မအလုပ်ဝေစုများချပေးခြင်းစသည့် ဖိနှိမ်မှုမျိုးစုံကို လုပ်ဆောင်နိုင်စေသည်။^{၇၉} မတရားကိုယ်ကျိုးရှာသည့် အလုပ်ရှင်များနှင့် ပူးပေါင်းပြီး အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံတွင် သေကြေပျက်စီးသည်အထိ အလုပ်သမားဆန္ဒပြမှုများကို စစ်တပ်ဖြင့် ဖြိုခွင်းခြင်းများကို ပြုလုပ်ခဲ့ကြပြီး ထိုအခြေအနေများကြောင့် ခေတ်သစ်ကျွန်စနစ်ဟုလည်း တချို့က ခေါ်ကြသည့်အနေအထားသို့ ကမ္ဘောဒီးယားလူမျိုးအလုပ်သမားအများအပြားကို ပြန်ရုန်းထွက်မရအောင်ရောက်ရှိသွားစေသည်။ (လေးထောင့်ကွက် (၁) တွင် ကြည့်ပါ)။

ကမ္ဘောဒီးယားအလုပ်သမားများအား ကန့်သတ်ချက်များ

‘လက်ထိပ်နှစ်ဖက်နှင့် နောက်တွင် လက်နက်တစ်ခုဖြင့် ချိန်ထားပြီး လူများကို ခေတ်သစ်ကျွန်ပြုခြင်းသို့ တွန်းပို့နေသည်။’

ပထမလက်ထိပ်တစ်ခုမှာ ကာလတိုစာချုပ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်များကြောင့် အလုပ်ရှင်မှ လိုချင်သည့် မည်သည့်အခြေအနေကိုမဆို သင်သဘောတူ လက်ခံရလိမ့်မည်။ စက်ရုံအတွင်းတွင် သင့်အပေါ် သင်လက်မခံနိုင်သည့် အတင်းအကျပ်တောင်းဆိုခြင်းများ ရှိလာနိုင်ပြီး ၎င်းတို့ကို သင်ငြင်းဆန်ပါက သင့်အားစာချုပ်သက်တမ်း တိုးပေးလိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ သင်မကျန်းမာပါက သင့်အိမ်သို့ သင်ကပြန်လိုသော်လည်း အချိန်ပိုများကို သင်ငြင်းဆန်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ သင့်ကလေးများကို ဂရုစိုက်လိုသော်လည်း သင်ထိုသို့ မပြုလုပ်နိုင်ချေ။ လူများအပြည့်အသိပ် ထည့်ထားသည့် ကြိုပိုကားများဖြင့် သင်မသွားလိုသော်လည်း သင့်အတွက် အလုပ်ခွင်လုံခြုံမှု မရှိသဖြင့် သင်လက်ခံရလိမ့်မည်။ စာချုပ်တစ်ခု၏ သက်တမ်းမှာ (၂) လ သို့မဟုတ် (၃) လသာ ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီး အလုပ်သမားတစ်ဦး အနေဖြင့် ကိုယ်ဝန်ရှိနေသည့် အချိန်တွင် သင့်အလုပ်တည်မြဲရေးအတွက် သင်စိုးရိမ်လာရပြီဖြစ်သဖြင့် သင့်ကိုယ်ဝန်ကို ဆက်လက်မထိန်းသိမ်းထားနိုင်ဘဲ ဖျက်ချပစ်ရန် ကြိတ်မှိတ်ဆုံးဖြတ်ရလိမ့်မည်။ အမျိုးသမီး အလုပ်သမားများ၏

အသက်အရွယ်များကို ကြည့်ပါက ၎င်းတို့သည် ကလေးမွေးဖွားနိုင်သည့် အသက်အရွယ်ရှိသူများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရလိမ့်မည်။ မကြာသေးမီက ဂါးဒီးယန်းသတင်းစာတွင် အမျိုးသမီး အလုပ်သမားများနှင့် အန္တရာယ်မကင်းသည့် ကိုယ်ဝန် ဖျက်ချမှုများ အကြောင်းကို - ထိုအမျိုးသမီးများသည် ကိုယ်ဝန်ကို အဓမ္မပျက်ကျစေရန် တိုင်းရင်းဆေးများ သောက်ကြသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်သူ (၁၀) ယောက်တွင် (၁) ယောက်သာ ထုတ်ဖော်ပြောပြလေ့ရှိသည်။ ကျန်သူများမှာ တိတ်တဆိတ်သာ နေလေ့ရှိသည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားသေးသည်။ မည်သည့်အခြေအနေကိုမဆို သင်လက်ခံရပေလိမ့်မည်။ ၎င်းမှာ လက်ထိပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

နောက်ထပ်လက်ထိပ်တစ်ခုမှာ နည်းပါးသည့် လုပ်ခလစာဖြစ်သည်။ လက်တွေ့တွင် သင်အသက်ရှင်ရပ်တည်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့် ငွေကြေးပမာဏတစ်ခု လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အလုပ်သမားတစ်ယောက်အဖြစ် ဝင်ငွေအပိုရရှိရန် တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းမှာ လာဘ်စားခြင်း၊ တံစိုးလက်ဆောင်များရယူခြင်း မဟုတ်ဘဲ အချိန်ပိုအလုပ်လုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း သင်နေမကောင်းသည့် အချိန်တွင် သို့မဟုတ် အလုပ်မလုပ်လိုသည့် အချိန်တွင် သင့်ပုံမှန်လစာနှင့် လုံလောက်မည်မဟုတ်သဖြင့် သင်သည်အချိန်ပိုများကို ငြင်းပယ်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ သင့်ကလေးများကို သင်ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ရန်လိုသည် သို့မဟုတ် သင့်ကလေးများကို ကြည့်ရှုပေးရန် အိမ်နီးချင်းများကို ပိုက်ဆံပေးရပါမည်။ ထို့ကြောင့် သင်အချိန်ပိုဆင်းခြင်းကို လက်ခံရလိမ့်မည်။ တရားဥပဒေက လူတစ်ဦး တစ်နေ့လျှင် (၈) နာရီကြာအလုပ်လုပ်ပါက လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ နေထိုင်နိုင်ရန် လုံလောက်မည့် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာပေးရန် အာမခံပေးထားသည်။ သို့သော်လည်း မည်သည့်အလုပ်သမားမျှ ထိုအချိန်အတိုင်း အလုပ်မလုပ်ကြရဘဲ ၎င်းတို့မှာ တစ်နေ့လျှင် (၁၀) နာရီ (၁၂) နာရီ သို့မဟုတ် (၁၄) နာရီ တခါတရံတစ်ပတ်တွင် (၇) ရက်လုံး အလုပ်လုပ်ကြရသည်။

လုပ်ခလစာပိုရရန်၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် အလုပ်ခွင်အခြေအနေများ တောင်းဆိုရန်၊ သင်ရပ်တည်ပြောဆိုလာသည့်အခါတွင် သင့်နောက်ကျောတွင် ချိန်ထားသည့်လက်နက်ကို သင်ရင်ဆိုင်ရဖွယ်ရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ အကြမ်းဖက်ခံရခြင်း သို့မဟုတ် အရေးယူခံရခြင်းတို့ ဖြစ်နိုင်သည်။ သင့်ကို အကြမ်းဖက်ဖြိုခွင်းမှုမျိုးလည်း ရင်ဆိုင်ရဖွယ်ရှိသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်က ပူးမားကုန်စည်ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု ကွန်ယက်တွင် အလုပ်သမား (၃) ဦး ပစ်ခတ်ခံခဲ့ရခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဇန္နဝါရီလက အထည်ချုပ်စက်ရုံ အလုပ်သမား (၂၃) ဦး ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရပြီး (၅) ဦးမှာ ပစ်ခတ်ခံခဲ့ရသည်။ သို့မဟုတ် ထိုသူများသည် ရာဇဝတ်မှုဖြင့် စွပ်စွဲခံရနိုင်သည်။ ထင်ရှားသည့် သမဂ္ဂခေါင်းဆောင်များအားလုံးသည် တရားစွဲခံကြရပြီး အခြားအလုပ်သမားများကို ဆန္ဒပြရန် ဆွဲဆောင်စည်းရုံးမှုနှင့် အများပိုင်ပစ္စည်းများကို ဖျက်ဆီးမှုတို့ဖြင့် စွပ်စွဲထောင်ချခြင်းကို ခံကြရသည်။ သို့သော်လည်း စည်းရုံးဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သမဂ္ဂခေါင်းဆောင်များ၏ အလုပ်ဖြစ်သည်။ ထိုခေါင်းဆောင်များအားလုံးကို တရားရုံးက ထိန်းချုပ်စောင့်ကြည့်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့သည် အလုပ်သမားများကို စုစည်းဆောင်ရွက်ရန်၊ သို့မဟုတ် ဆန္ဒပြပွဲများကို စီစဉ်ရန် လူမြင်ကွင်းတွင် တွေ့ဆုံနိုင်ခြင်း မပြုကြရချေ။

သင်တို့၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ဖိနှိပ်ခံထားရသရွေ့ အပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်လာရန် ခဲယဉ်းသည်။’

A2. NGO ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးသားတဦး (ဖန္ဒမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)

လေးထောင့်ကွက် ၁။ ကမ္ဘောဒီးယားအလုပ်သမားများအား ကန့်သတ်ချက်များ

အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာနှုန်းနှင့် စာချုပ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် ကျင့်သုံးသည့်ဥပဒေမှာ ဇုန်များအတွင်းနှင့်ပုံပြင်ပတွင် အတူတူပင်ဖြစ်ပြီး အလုပ်ခွင်အခြေအနေမှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်းဖြစ်စေ ပြင်ပတွင်ဖြစ်စေ ကွာခြားချက်သိပ်မရှိဘဲ အလုပ်ရှင်ပေါ်တွင်သာမူတည်သည်။ အံ့သြစရာကောင်းသည်မှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား အလုပ်ရှင်များအပေါ် မူတည်၍ ခံစားခွင့်များ သိသိသာသာ ကွာခြားချက်များရှိပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်းရှိ အလုပ်ခွင်အခြေအနေမှာ ပြင်ပထက် ပိုကောင်းနေခြင်းများလည်း ရှိတတ်သည်။ ဖန္ဒမ်းပင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွင်းရှိ အခြေအနေမှာ ဆိုးရွားနေလေ့ရှိသည်ဟု ဆိုသော်လည်း စီဟာနီ(လ်) မြို့တော် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကဲ့သို့ ကျေးလက်ဒေသတွင်ရှိသည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်းရှိ အခြေအနေသည် ပိုမိုဆိုးရွားပြီး နယ်စပ်ဒေသများရှိ ဇုန်များမှာ အလွန်ဆိုးရွားသည်ဟု မှတ်တမ်းများက ဖော်ပြထားသည်။ သိသိသာသာပင် အလုပ်သမားများနှင့် သမဂ္ဂခေါင်းဆောင်များက ဂျပန်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များကို တရုတ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များထက် ပိုမိုနှစ်သက်ကြပြီး ဂျပန်စက်ရုံများက လုပ်ခပိုမိုပေးပြီး၊ အခြေ

အနေ ပိုကောင်းကာ အလုပ်သမားများကို ပိုမိုအကျိုးပြုသည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။^{၈၀} ဤယူဆချက်မှာ ပိုမိုကြီးမားသော နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်အတွက် ထုတ်လုပ်နေကြသည့် လူသိများသည့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းကြီးများအပေါ်တွင်လည်း အတူတူပင်ဖြစ်သည်။^{၈၁} သမဂ္ဂခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ဆိုရာတွင် ဂျပန်အလုပ်ရှင်များက ပြုလုပ်ပေးထားသည့် အလုပ်သမားများအတွက် စားသောက်ဆိုင်တန်းများအကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ပြောပြီး ဂျပန်စက်ရုံများတွင် အလုပ်လုပ်ကြသည့် လုပ်သမားများစွာက အလုပ်သမားများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို လက်ခံရှင်းလင်းပေးလေ့ရှိသည့် ၎င်းတို့၏ ကြီးကြပ်သူအကြောင်းကို ချီးမွမ်းပြောဆိုကြသည်။^{၈၂} သို့သော်လည်း စီဟာနဇီ(လ်)မြို့ အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွင်းရှိ လူသိမများသည့် တဆင့်ခံအထည်များ ထုတ်လုပ်သည့် တရုတ်စက်ရုံများရှိ အလုပ်သမားများမှာ အလွန်အမင်းအာဏာပြ အုပ်ချုပ်စီမံမှုများကို တင်ပြကြသည်။ တစ်ဦးကဆိုလျှင် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် (၁၀) ဦးကို အလုပ်ထုတ်ခံရခြင်းမှာ မတရားသဖြင့် ပြုလုပ်သည်ဟု မြင်သဖြင့် စိန်ခေါ်ပြောဆိုသောကြောင့် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ကျူးလွန်ခံရမှုများရှိသည့်အကြောင်းကို ပြန်ပြောင်းပြောပြသည်မှာ 'အထက်လူကြီးက သူတို့ကျွန်တော့်ကို မကျေနပ်ဘူးလို့ပြောပြီး ရုံးအပြင်ကို တွန်းထုတ်လိုက်တယ်။ ကျွန်တော်က သူတို့ဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာရမယ်လို့ ပြန်ပြောတယ်။ သူကကျွန်တော့်ကို အခန်းထောင့်ကို တွန်းလိုက်ပြီး ကျွန်တော့်ခေါင်းကို နံရံနဲ့ဆောင့်တယ်။ တခြားတစ်ယောက်က ကျွန်တော့်ကို ကြမ်းပေါ်တွန်းလှဲတယ်။ နောက်တစ်ယောက်က ကျွန်တော့်ကို လာကန်တယ်။'^{၈၃}

ရေတွင်းထဲက ဖားများကဲ့သို့

ကမ္ဘောဒီးယား၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် နိုင်ငံ၏ အလုပ်သမားဥပဒေ တရားဝင်သက်ရောက်မှု ရှိသည်။^{၈၄} သို့သော်လည်း ၎င်းမှာ နိုင်ငံတကာမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်ကြသည့် (ILO) နှင့် အမေရိကန်နှင့် အီးယူ^{၈၅} ကဲ့သို့သော လက်ခံဝယ်ယူသည့်နိုင်ငံများစသည်တို့အား ချေးသိပ်ရန်သာ ပြုလုပ်ထားပုံရပြီး အလုပ်သမားများမှာ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ရရှိကျင့်သုံးနိုင်ရန် သိသိသာသာ ကန့်သတ်ခံထားကြရသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွက် ထပ်ဆင့်လမ်းညွှန်ချက်က ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေတွင် ပါဝင်သည့် အခွင့်အရေးများနှင့် အကာအကွယ်ပေးထားမှုများကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်းတွင်ပါ ကျင့်သုံးရန် အတည်ပြုထားသည်။^{၈၆} အခြေခံဥပဒေက နိုင်ငံသားအားလုံးအတွက် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန်နှင့် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်နိုင်ရန် (ပုဒ်မ ၃၆) မှ အနှစ်သာရအားဖြင့် ပေးထားပြီး၊ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးစာချုပ် (ICESCR) (အခန်း ၈) နှင့် နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ် (ICCPR) (အခန်း ၂၂) တို့ကို လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်၏ အစိတ်အပိုင်းများအဖြစ် ထည့်သွင်းထားသည်။ ICESCR နှင့် ICCPR နှစ်ခုလုံးကို ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသောကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန် အခြေခံဥပဒေရေးရာ ကောင်စီမှ ၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၁၀) ရက်တွင် အတည်ပြုဆုံးဖြတ်လိုက်ပြီး ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ပါဝင်ရန် ထည့်သွင်းပြီး ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို 'ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံက အသိအမှတ်ပြုထားသော နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်များ' ဟု ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဥပဒေ၏ အပိုင်းတစ်ခုတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးသဘောတူထားသည့် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်ကို (ILO) ၏ လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် လူထုအစည်းအဝေးများ ကျင်းပခွင့်တို့ကို အကာအကွယ်ပေးထားသည့် ကြေငြာစာတမ်း (အမှတ်-၈၇) တွင် အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည်။ ICESCR ၏ အခန်း (၈) (ဃ) တွင်လည်း သပိတ်မှောက်ခွင့်ကိုပါ ကာကွယ်ပေးထားသည်။^{၈၇} မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဇုန်များအတွင်းတွင် လွတ်လပ်စွာ သင်းပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် စုပေါင်းညှိနှိုင်းတောင်းဆိုခွင့်တို့ကို ပြင်းထန်စွာ တားမြစ်ထားသည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်နေစဉ်ကာလအတွင်းတွင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဥပဒေပြုသူများတွေ့ဆုံမှုများမှ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဖွင့်ဟပြောဆိုချက်အရ ရှေ့နေများကို စီးပွားကူးသန်းဝန်ကြီးဌာနမှ နည်းပညာအကူအညီတစ်ခုတောင်းရန် ချဉ်းကပ်လာပြီးတောင်းဆိုသည်မှာ 'ကောင်းပြီ၊ သမဂ္ဂတွေမရှိတဲ့ ဇုန်တွေဖြစ်အောင် ဘယ်လိုလုပ်ကြမလဲ' ဟု ဖြစ်သည်။^{၈၈} ၎င်းကို အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ တုန့်ပြန်ပြောဆိုသူကလည်း 'အစိုးရက အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေကိုချည်း အကာအကွယ်ပေးဖို့အတွက် ဇုန်တွေမှာ အလုပ်သမားဥပဒေကို အသုံးမပြုနိုင်တဲ့ ဥပဒေအသစ်ကို ပြင်ဆင်ဖို့ကြိုးစားနေတယ်။ ပြင်ဆင်နေတဲ့ ဥပဒေက အရမ်းဆိုးလွန်းတယ်။ စုပေါင်းတောင်းဆိုညှိနှိုင်းဖို့အတွက်နှင့် သပိတ်မှောက်ဖို့ စုစည်းဆောင်ရွက်ခွင့် မရှိဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ဒါကိုဆန့်ကျင်တာကို (ILO) ကလည်း ထောက်ခံတယ်။ ဒီအစီအစဉ်ကို ဖျက်ဖို့အတွက် ထုတ်ကုန်ဝယ်ယူတင်သွင်းမှုကို လက်ခံနေကြတဲ့ နိုင်ငံတွေဖြစ်တဲ့ အမေရိကန်နှင့် အီးယူတို့ရဲ့ ဖိအားပေးတာကိုလည်း အစိုးရက ခံနေရပြီ' ဟု ပြောဆိုသည်။^{၈၉}

ဥပဒေပြုသည့်နေရာတွင် ၎င်းတားဆီးကန့်သတ်မှုများကို ထုတ်ဖော်မပြသော်လည်း အထူးစီးပွားရေးဇုန် စီမံခန့်ခွဲ အုပ်ချုပ်မှုပိုင်းနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရှိ လုပ်ငန်းများအကြား ဇုန်များတွင် သမဂ္ဂနှင့် ဆန္ဒပြမှုများမရှိအောင် သဘောတူညီ ထားသည့် အစီအမံများရှိ နေပုံရသည်။ အာရှဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ပြုလုပ်သည့် စစ်တမ်းတစ်ခုအရ အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ လုပ်ငန်းရှင်များက ဇုန်များအတွင်း ၎င်းတို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရသည့် အဓိကအချက်များမှာ လုပ်အားခများ၊ အလုပ်သမားဆက်ဆံရေးများနှင့် “အထူးသဖြင့်သပိတ်မှောက်မှု မရှိရေး” စသည်ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု တင်ပြကြသည်။^{၆၀} ဤစာတမ်းအတွက် ကျွန်ုပ်တို့ ဆက်သွယ်ပြောဆိုသော သမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်များအားလုံးက အလုပ်သမားများနှင့် ဆက်ဆံ ရေးတွင် စိန်ခေါ်မှုများရှိကြောင်း၊ ၎င်းတို့ကို မကြာခဏဆိုသလို လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများက အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသို့ မဝင် ရောက်နိုင်ရန် တားဆီးခြင်းများ ခံရကြောင်းပြောကြသည်။^{၆၁} သမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ဇုန်များအတွင်းရှိ လုပ်ငန်း ရှင်များ“ပုံမှန်ထက်ပိုကြမ်းတမ်းကြကြောင်း”နှင့်“ကျောထောက်နောက်ခံတောင့်တင်းကြောင်း”ကျွန်ုပ်တို့ကိုပြောကြားသည်။ သူတို့က ရှင်းပြသည်မှာ “ဇုန်ပြင်ပရှိ စက်ရုံတစ်ခုကို ဆန္ဒပြရင် ကျွန်တော်တို့က ပိုင်ရှင်တစ်ဦးတည်းကိုဘဲ ရင်ဆိုင်ရတာ။ ဒါပေမယ့် ဇုန်ထဲမှာဆိုရင်တော့ ပြိုင်ဘက်က စက်ရုံပိုင်ရှင်နှင့် ဇုန်ပိုင်ရှင် (အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်သူ) (၂) ဦးလုံးကို ဆန့်ကျင်ရသလိုဖြစ်သွားပြီဆိုတော့ ညှိနှိုင်းဖို့ဖြစ်ဖြစ် စုစည်းဆန့်ကျင်တောင်းဆိုကြဖို့ဖြစ်ဖြစ် ပိုခက်သွားပြီ”။^{၆၂} ထို့ထက် ပို၍ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်းရှိ အလုပ်သမားများမှာ “အသေအချာ ပို၍တင်းကျပ်” ပြီး အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး၏ တင်ပြပြောကြားချက်အရ “အပြင်လူတွေကို စကားမပြောရဘူး၊ သမဂ္ဂတွေကို သတိထားကြ၊ သူတို့ ဒီကိုလာပြီး စုစည်းဖို့ခွင့်မပြုဘူး” စသည့်အချက်များပါဝင်သည့် ဆက်သွယ်ရေးနှင့်ဆိုင်သော စည်းကမ်းများကို တင်းကျပ် ထားသည်။ သူတို့ကပြောဆိုသည်မှာ အလုပ်ရှင်တွေက “သမဂ္ဂတွေနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတွေကို ကြောက်ပြီးရှောင်ဖယ် ကြတဲ့အကျင့်ကို ခေါက်ရိုးကျိုး လက်ခံလာအောင် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိနဲ့ လုပ်ထားတာ”၊ တွေးကြည့်ရင် ‘အဲဒါတွေ အားလုံးက သူတို့ရဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကာကွယ်ဖို့ချည်းဘဲ’ ဟု ပြောဆိုမှုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။^{၆၃} နောက်တစ်ဦးပြောဆိုချက်မှာ “အထူး စီးပွားရေးဇုန်တွေထဲက အလုပ်သမားအများစုဟာ သူတို့ရဲ့ အလုပ်ခွင်မှာ ရှိနေတဲ့ သူတို့ရဲ့ အခွင့်အရေးတွေဖြစ်တဲ့ လူ့ဂုဏ် သိက္ခာ၊ တောင်းဆိုတင်ပြမှုနှင့် လုံခြုံတဲ့ အလုပ်ခွင်အခြေအနေစတာတွေက နားမလည်ကြဘူး။ “သူတို့အားလုံးဟာ ရေတွင်း ထဲက ဖားတွေနဲ့တူတယ်။” ဟုလည်း မှတ်ချက်ပြု ပြောပြသည်။^{၆၄}

အငြင်းပွားမှုများအပေါ် သဘောတူညီမှုရရှိရန် ပိတ်ပင်တားဆီးမှုများ

မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားသည့်အခြား တစ်ဦးက ဇုန်ပြင်ပနှင့် ဇုန်အတွင်း အဓိကကွာခြားချက်မှာ ဇုန်များအတွင်းတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို တာဝန်ယူဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှု သေချာစေရေး ပိုမိုခက်ခဲစေသည့်အကြောင်းမှာ ဇုန်တွင် ဥပဒေကို လိုက်နာကျင့်သုံးစေခြင်းနည်းလမ်းများမှာ ဇုန်ပြင်ပထက် ပိုမိုအားနည်းနေသေးသောကြောင့်ဟု တင်ပြသည်။ ဖြေကြား သူများက အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်းရှိ စက်ရုံများတွင် ‘အစုလိုက်အကာအကွယ်ပေးထားခြင်း’ များ ရှိနေသည်ဟု ရှင်းပြသည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများသည် နိုင်ငံသားဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံခြားသားဖြစ်စေ ရာထူးမြင့်မားသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများ နှင့်အချိတ်အဆက်ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဇုန်များအတွင်းရှိ စက်ရုံများသည် ဂရုစိုက်လေ့မရှိပေ (ဥပဒေကို ချိုးဖောက် ရာတွင်)။ ဥပဒေအရ မည်သည့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမဆို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုချက်လျှောက်ထားရန် လိုအပ်သည်။ သို့သော်လည်း ဇုန်အတွင်းရှိ အချို့စက်ရုံများသည် မလျှောက်ထားကြချေ။ အချို့ဇုန်များရှိ လုပ်ငန်း ရှင်များသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ဂရုမစိုက်ကြကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။ (ဥပဒေအရ) စက်ရုံတစ်ခုသည် အစိုင်အခဲ နှင့်အရည်စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စုပုံရန် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ခွင့်ပြုချက်ကို လျှောက်ထားရန် လိုသည်။ သို့သော်လည်း ဇုန်အတွင်းရှိ အချို့စက်ရုံများသည် ဂရုမစိုက်ကြဘဲ ဇုန်၏ စီမံခန့်ခွဲမှုကိုသာ အားထားကြသည်။ သူတို့သည် စွန့်ပစ် ပစ္စည်းများစုပုံမှု၊ ရေကို ပြန်လည်စစ်ထုတ်သန့်စင်မှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ဥပဒေ များနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရန် ထုတ်ပြန်ထားချက်များရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဂရုမစိုက်ကြပေ။^{၆၅}

ဂျပန်လုပ်ငန်းရှင်များကို အကြံပေးသည့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းစဉ် ကျွန်ုပ်တို့၏ မေးမြန်းချက်ဖြစ် သောအစိုးရသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ပုဂ္ဂိုလ်များကို နားထောင်ပါသလားဟု မေးမြန်းမှုကို ပြန်လည်ဖြေကြားသည်မှာ “ကျွန်တော်တို့ အစိုးရနဲ့ တစ်နှစ်ကို (၂) ကြိမ် အစည်းအဝေးရှိတယ်။ ဂျပန်တွေဘက်က အားလုံးတက်ရောက်ကြတယ်။

ကျွန်တော်တို့မှာ အကောက်ခွန်နှုန်းတွေ လျှော့ချဖို့နှင့် တရားမဝင်ငွေပေးရတဲ့ ကုန်ကျစားရိတ်တွေ အရမ်းကြီးမြင့်လို့ လျှော့ချချင်တဲ့ ကိစ္စတွေရှိတယ်။ အစိုးရက (အဲဒီကိစ္စရပ်တွေကို) စဉ်းစားပြီး ကျွန်တော်တို့ကို အဖြေပြန်ပေးတယ်။ အဲဒီလို တွေ့ဆုံမှုမျိုး တစ်နှစ်မှာနှစ်ကြိမ်လုပ်ဖြစ်တယ်။ ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရက အရမ်းကိုညှာတာတတ်တယ်” ဟုဆိုလာသည်။^{၆၆} အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များရှိ လုပ်ငန်းများကလည်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်း စီမံအုပ်ချုပ်သူများနှင့် တစ်နှစ်လျှင် (၆) ကြိမ်ခန့် ပုံမှန်တွေ့ဆုံကြကြောင်း ပြောပြသည်။^{၆၇} သို့သော်လည်း အစိုးရသည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များရှိ အလုပ်သမားများအား ပြန်လည်တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းလေ့မရှိပေ။ မတရားအလုပ်ထုတ်ပယ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ဇုန်အတွင်းရှိ အလုပ်သမားရေးရာစုံစမ်းစစ်ဆေးသူထံသို့ ပေးပို့စာများကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက်ပေးပို့ရန် တားမြစ်ထားခြင်းခံရပြီး ၎င်းတို့ကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဂိတ်ပေါက်ဝရှိလုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများထံကိုသာ ပေးပို့နိုင်သည်ဟု သမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ပြောလာသည်။ ၎င်းတို့က ထပ်လောင်းပြောသည်မှာ ‘တကယ်လို့ သူတို့က နို့တစ်စာက ငြင်းပယ်လိုက်ရင် ကျွန်တော်တို့က စာကို တင်ခွင့်မရှိဘူး’။^{၆၈} ဖြေရှင်းပေးရန် တိုင်ကြားလွှာများကို တင်ပြနိုင်သူများက အာဏာပိုင်များသည် ၎င်းတို့တင်ပြသော ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးရန် စိတ်ဝင်စားမှုနည်းပြီး အစိုးရအရာရှိများသည် ကမ္ဘောဒီးယားလုပ်သားများထက် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကိုသာ ပိုမိုဦးစားပေးသည်ဟု ယုံကြည်သည်ဟု ယုံကြည်ကြောင်း ပြောကြားသည်မှာ “အာဏာပိုင်တွေဆီကို ဖြေရှင်းပေးဖို့ တောင်းဆိုတိုင်တမ်းကြတဲ့အခါ သူတို့က ဘယ်သူကမှားတယ်ဆိုတာ ဂရုစိုက်ပုံ မရဘူး။ သူတို့က ဆိတ်ဆိတ်ဘဲ နေကြပြီးတော့ ခံရသူကို မကာကွယ်ဘဲ ကုမ္ပဏီကို အကာအကွယ်ပေးဖို့ကိုသာ ပြောကြတယ်”။^{၆၉} အစိုးရက ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို နားထောင်ပေးသလားဟု မေးမြန်းသည်ကို အလုပ်သမားတစ်ဦးက ပြန်လည်ဖြေကြားသည်မှာ “ဇုန်မှာ (အငြင်းပွားမှု) ဖြေရှင်းညှိနှိုင်းတဲ့ဖြစ်စဉ်ကို အဆင်ပြေအောင် ကူညီပေးဖို့ အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာနက ကိုယ်စားလှယ် ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်အဲဒီကိစ္စကို သူ့ဆီမှာ တင်ပြတဲ့အခါ သူကတရုတ်လူမျိုးမန်နေဂျာကို ပြောရတာ လွယ်အောင်လုပ်ပေးတယ်။ သူ့ကို အခွင့်အရေးတွေ အများကြီးပေးပေးမယ့် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အမြင်တွေကို တင်ပြဖို့ကျတော့ ကျွန်တော်တို့ကို အခွင့်အရေးမပေးဘူး”။^{၇၀} သမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ကျွန်ုပ်တို့ကို ပြောပြသည်မှာ အချိန်ကုန်ငွေကုန်သည့် တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုများနှင့် နှစ်ဖက်အပြန်အလှန် တင်ပြဆွေးနွေးနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ထွက်ပေါ်လာသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုပင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် လုပ်ငန်းရှင်များသည် တခါတရံတွင် ထိုအရာရှိများကို မသိကျိုးကျွံပြုသည်။ ၎င်းတို့က ထပ်လောင်းပြောပြသည်မှာ “အစိုးရရဲ့ နေရာက အလုပ်သမားဥပဒေတွေအပေါ် အခြေခံပြီး သူတို့ရဲ့ ပြည်သူတွေကို အကာအကွယ်ပေးဖို့ ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် အစိုးရက သူတို့ငွေရဖို့အတွက် ချမ်းသာတဲ့သူတွေကို ပိုပြီးချမ်းသာစေချင်တယ်။”^{၇၁} စီဟာနုဖီ(လ်)မြို့အထူးစီးပွားရေးဇုန် အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် ဒေသခံအစိုးရအဖွဲ့ထံမှ ၎င်းတို့ကို ထောက်ခံမှုရရှိထားကြောင်း ခရိုင်အစိုးရကို ကိုးကားပြီး အောက်ပါအတိုင်း ကြေငြာထားသည်။

စီဟာနုဖီ(လ်) ခရိုင်အစိုးရသည် စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် ကုမ္ပဏီ၏အင်အားကြီးမားသည့် ထောက်ခံသူများဖြစ်ကြပြီး အစိုးရနှင့် မကြာခဏ တွေ့ဆုံပြောဆိုနိုင်သည်။ အကယ်၍ စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကုမ္ပဏီအတွက် တည်ဆောက်ရေး ပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း အခက်အခဲများရှိခဲ့ပါက အစိုးရက တရားမဝင်သည့် အလုပ်သမားသပိတ်များအပါအဝင် ထိုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးရန် အားထုတ်လိမ့်မည်။ အကယ်၍ သပိတ်များနှင့် ချီတက်ဆန္ဒပြမှုများ စီဟာနုဖီ(လ်)မြို့အထိ ပြန့်ပွားလာပါက အစိုးရသည် မှန်ကန်သည့် လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ပြီး စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကုမ္ပဏီကို ကောင်းမွန်သည့် ကြိုတင်ကာကွယ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ကူညီပေးလိမ့်မည်။^{၇၂}

အလုပ်သမားတစ်ဦးက မှတ်ချက်ပြုသည်မှာ -

ကျွန်ုပ်တို့သည် ကမ္ဘောဒီးယားလူမျိုးများ ဖြစ်ကြတယ်။ ဒီနိုင်ငံသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဖြစ်သည့်အတွက် အစိုးရက ကျွန်ုပ်တို့ကို အကူအညီပေးသင့်တယ် သို့သော် ဘာကြောင့်များ သူတို့က ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေကို အားပေးနေပါသလဲ။ ကျွန်တော်ကတော့ အစိုးရသည် အဂတိလိုက်စားထားတယ်လို့ဘဲ ခံစားရပါတယ်။ သူတို့ဟာ (ကမ္ဘောဒီးယား) ပြည်သူများကို ဂရုမစိုက်ကြပါဘူး။ သူတို့တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းမှုများမှာ တရားမျှတမှုကို မည်သည့်အခါမျှမပေးကြပါဘူး။ သူတို့က တရုတ်လူမျိုး မန်နေဂျာများအတွက် (၉၉) ရာခိုင်နှုန်းအလေးပေးပြီး ကျွန်ုပ်တို့အတွက် (၁) ရာခိုင်နှုန်းမျှသာ ဂရုစိုက်ပါတယ်။ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတဲ့ ဖြစ်စဉ်တွေမှာ ကျွန်တော်ပါဝင်ပြီးကတည်းက ကျွန်ုပ်တို့ရဲ့ အကူအညီကို စောင့်မျှော်နေကြတဲ့ (အခြား) အလုပ်သမားများကကြည့်ပြီး အမှန်တကယ် နာကျင်ခဲ့ရပါတယ်။ ကမ္ဘောဒီးယားလူမျိုးများအမြတ်ထုတ်ခံနေကြရသည်ကို မြင်တွေ့ပြီး အမှန်တကယ် နာကျင်ခံစားရပါတယ်။^{၇၃}

စုပေါင်းစီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်း

ဇန်နဝါရီလအတွင်းတွင် သမဂ္ဂများ ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားသည့်အပြင် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများဖွဲ့စည်းခြင်းကိုလည်း ကန့်သတ်တားမြစ်ထားကြောင်း အလုပ်သမားများစွာက အသိပေး ပြောကြားကြသည်။ လွတ်လပ်စွာစုစည်းခွင့်နှင့် ဖော်ပြပြောဆိုခွင့်များ (ဥပမာ ဆန္ဒပြတောင်းဆိုမှုများ) နှစ်ခုလုံးသည် လွတ်လပ်စွာ စည်းရုံးလုပ်ဆောင်ခွင့်ကိုစွန့်ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် (ICCPR) အရ တရားဝင်အကာအကွယ်ပေးထားသော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ ပုံမှန် တားဆီးပိတ်ပင်ခံကြရသည်။ အလုပ်သမားတစ်ဦး၏ ပြောပြချက်အရ “အချို့စက်ရုံတွေက အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေမှာ အကာအကွယ်ရှိနေတော့ဇုန်တွေထဲကို ရွှေ့လာကြတယ်။ ထိုလုပ်ငန်းရှင်များကို အလုပ်သမား၏ စာချုပ်ကို ရပ်ပစ်နိုင်ပြီး အလုပ်သမားများအသိမပေးဘဲလည်း အလုပ်ဖြုတ်နိုင်သည်။ အလုပ်သမားဘက်မှ တစ်ခုခု လုပ်ချင်ရင်တောင်မှ စက်ရုံပိုင်ရှင်က ပြန်လည်ထိန်းချုပ်နိုင်သည်။ သူတို့အတွက် လွယ်ကူတာပေါ့။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူတို့က ဇုန်တွေမှာ လုံခြုံရေးနှင့် ကူညီထောက်ပံ့မှုတွေ ရှိနေတယ်”။^{၁၀၄} အခြားတစ်ဦးက စွပ်စွဲပြောဆိုသည်မှာ “ရပ်ရွာလူထု သမဂ္ဂခေါင်းဆောင်တစ်ဦးကို စစ်သားတွေက ရိုက်နှက်တယ်၊ လျှပ်စစ်ရှေ့နဲ့ ဓါတ်လိုက်အောင်လုပ်တယ် ပြီးတော့ သူ့ရဲ့ ဆိုင်ကယ်ပေါ်မှာ မူးယစ်ဆေးတွေ ထောင်ခြောက်အဖြစ် လာထားသွားတာတွေ ခံရဖူးတယ်။ အဲဒါက အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေထဲမှာ သမဂ္ဂတွေ မတည်ထောင်ဖို့ သူတို့ဘက်က ခြိမ်းခြောက်တဲ့ နည်းလမ်းတွေဘဲ”။^{၁၀၅} အခြားတစ်ဦးက ရှင်းပြသည်မှာ ဇုန်အတွင်းရော ဇုန်ပြင်ပတွင်ရော ရှိကြတဲ့ စက်ရုံများ၏ လုံခြုံရေးများက အလုပ်သမားများကို ဝိရောဓိဖြစ်ဖွယ် လှုပ်လေနှစ်လေ အခြေအနေတွင် ပိတ်မိနေစေတယ်။ “(အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်း) ဆန္ဒပြမှုများကို ပြုလုပ်ရန် ခွင့်မပြုပါ။ အကယ်၍ ကျွန်တော်တို့က စက်ရုံအတွင်းမှာ တစ်ခုခုလုပ်ချင်တယ်ဆိုရင် (ဇုန်) လုံခြုံရေးက ခွင့်မပြုဘူး။ အဲဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့က ဇုန်ပြင်ပမှာ လုပ်ကြရတယ်။ စက်ရုံအပြင်မှာ ကျွန်တော်တို့ ဆန္ဒပြနေတာကို ရပ်ပြီးစက်ရုံထဲကို ပြန်ဝင်ကြဖို့ အင်အားသုံး ဖိအားပေးဖို့အတွက် သူတို့က စစ်တပ်ကိုခေါ်တယ်” ဟု ဆိုလာသည်။^{၁၀၆}

အလုပ်သမားများကို စုစည်းလုပ်ဆောင်ကြရန် ခွင့်မပြုသော်လည်း လုပ်ငန်းရှင်များနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ခန့်ခွဲရေးကော်မတီတို့ကမူ စုစည်းကြသည်။ သမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ကျွန်ုပ်တို့ကို ပြောကြားသည်မှာ “အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာထက် ပိုပြီးမပေးဖို့ တင်းကျပ်တဲ့ သဘောတူညီချက်တွေ (အထည်ချုပ်စက်ရုံ အဖွဲ့အစည်းရဲ့အဖွဲ့ဝင်များ) အကြားရှိပုံရပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်းများစွာက အလုပ်သမားများက လုပ်ခလစာ တိုးပေးဖို့ကို ညှိနှိုင်းကြတဲ့အခါတိုင်းမှာ အလုပ်ရှင်တွေက အလုပ်သမားတွေကို ပြောတာက သူတို့မှာ တိုးပေးပိုင်ခွင့် မရှိဘူးလို့ချည်း ပြန်ပြောကြတယ်။”^{၁၀၇} အခြားတစ်ဦးက ပြောဆိုသည်မှာ “စီဟာနုဖီ(လ်)အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွင်းမှာတရားမဝင်ခန့်ထားတဲ့အတွင်းရေးမှူးတွေရှိတယ်။”^{၁၀၈} သူတို့က အလုပ်ရှင်အုပ်စုတစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုပုံရပြီး အလုပ်သမားသမဂ္ဂတွေကို အတိုက်အခံလုပ်ကြတယ်။”^{၁၀၉} စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွင်းရှိ အလုပ်သမား (၂) ဦးက ပြောပြသည်မှာ “အထူးစီးပွားရေးဇုန်ထဲမှာ အဆောက်အဦအကြီးကြီး တစ်ခုရှိပြီး အဲဒီမှာ စက်ရုံတွေက ပိုင်ရှင်တွေကိုခေါ်ပြီး သမဂ္ဂရဲ့စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ဘယ်လိုဖြိုခွဲရမယ်ဆိုတာကို ဆွေးနွေးကြတယ်။ သူတို့က လုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုခုရှိမယ်လို့ ကြားထားတာနဲ့ ဘယ်လိုဖြိုခွင်းရမလဲဆိုတာကို ဆွေးနွေးတော့တာဘဲ။ သူတို့ကြားတာနဲ့ မြန်မြန်ဆန်ဆန် ဝင်ရောက်လုပ်ဆောင်လာကြတယ်။ အဲဒါကြောင့် အခြားအလုပ်သမားတွေကို ထိတ်လန့်စေပြီး နောက်ကနေမပါလာအောင် ရပ်တန့်ပစ်လိုက်နိုင်တယ်။ အလုပ်သမားတွေက ကျွန်တော်တို့တွေ အလုပ်ထုတ်ခံကြတာကိုလည်း မြင်ကြတော့ အဲဒါတွေက လူတွေကို ကြောက်အောင် လုပ်တယ်”။^{၁၁၀}

အလုပ်ရှင်တစ်ဦးက အလုပ်ထုတ်လိုက်သည့် အလုပ်သမားတစ်ဦးသည် နာမည်ဆိုးစာရင်းတွင်သွားပြီး ၎င်းမှာ အခြားအလုပ်ရုံများတွင်လည်း အလုပ်မရနိုင်အောင် အခွင့်အရေးများ ပိတ်ပင်ထားစေနိုင်သည်။ အလုပ်သမားတစ်ဦးက ကျွန်ုပ်တို့ကိုပြောသည်မှာ “စက်ရုံပိုင်ရှင်တစ်ဦးက ကျွန်တော့်ကို အလုပ်ထုတ်လိုက်တယ် ပြီးတော့ ကျွန်တော့်ဓါတ်ပုံကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်ထဲမှာ ဖြန့်ဝေထားတာကြောင့် ကျွန်တော့်အတွက် အခြားအလုပ်ရှာရတာ ခက်ခဲစေတယ်” ဟုဆိုသည်။^{၁၁၁} နောက်တစ်ဦးကလည်း ဆွေးနွေးလာသည်မှာ ‘ကျွန်တော်က အခြားစက်ရုံတစ်ခုမှာ အလုပ်သွားလျှောက်တော့ လူစာရင်းတွေ ကိုင်တဲ့တရုတ်နဲ့ ကျွန်တော်စကားပြောရတယ် အဲဒီမှာ ကျွန်တော့်ဓါတ်ပုံကို သူတို့ရဲ့ကွန်ပျူတာပေါ်မှာ ပေါ်နေတာတွေတော့ ဘာကြောင့် သူတို့ဆီမှာ ကျွန်တော့်ပုံရှိနေတာလဲလို့ မေးကြည့်တော့ သူတို့က ကျွန်တော့်ကို သမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်လားလို့ ပြန်မေးမြန်းတယ်။ သူတို့က “စောင့်ကြည့်ရမယ့် နာမည်ဆိုးစာရင်းထဲမှာ ရှိနေပြီးသား လူတစ်ယောက်ကို သူတို့ဆီမှာ အလုပ်မပေးနိုင်ကြောင်း ပြောတယ်”။^{၁၁၂} အခြားတစ်ဦးက “အထူးစီးပွားရေးဇုန်ထဲကို ကျွန်တော့်မော်တော်ဆိုင်ကယ်

နဲ့မောင်းဝင်သွားတဲ့အခါမှာ အစောင့်တွေက လှမ်းခေါ်ပြီး နောက်ကလိုက်လာတယ်။ ပြီးတော့ ကျွန်တော်တို့ ဘာကြောင့် ဒီကိုလာတာလဲဆိုတာ မေးတယ်။ အမှန်တကယ်တော့ ကျွန်တော်တို့ အားလုံး (သမဂ္ဂတွေမှာ ပါဝင်တဲ့သူတွေ) ရဲ့ခါတ်ပုံတွေကို လုံခြုံရေးအစောင့်တွေရဲ့ ရုံးခန်းထဲက နံရံမှာကပ်ထားပြီး သူတို့က ကျွန်တော်တို့အထဲကို နောက်ထပ်မလာအောင် တားထားတာ”။^{၁၁၃} စီဟာနဒီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် အလုပ်ရှင်များ အချင်းချင်းဆက်သွယ်ရန်နှင့် ကူညီမှုများအပြန်အလှန်ပေးနိုင်ရန် လမ်းကြောင်းတစ်ခုကို ‘ကုမ္ပဏီအချင်းချင်း ဆက်သွယ်ပြောဆိုနိုင်ရန်၊ အချက်အလက်များမျှဝေပေးပြီး အတူအကွတိုးတက်လာစေရန်’ ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်တို့ဖြင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖန်တီးခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။^{၁၁၄} အဓိက ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုမှာ ‘ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်းအားဖြင့် လက်တွေ့ကျသည့် အတွေ့အကြုံများဖလှယ်ခြင်း၊ အချင်းချင်း သတင်းအချက်အလက်များ မျှဝေပေးခြင်းဖြင့် စီမံခန့်ခွဲမှုစွမ်းရည်၊ လုပ်ငန်းထိရောက်မှုနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာရန် တို့ဖြစ်သည်။’^{၁၁၅} စက်မှုလုပ်ငန်းဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို မှတ်ချက်ပြုရန် မေးမြန်းစဉ် အလုပ်သမားများ၏ စွပ်စွဲပြောဆိုချက်များမှာ အရေးမပါကြောင်း ဖော်ပြပြောဆိုသည်မှာ ‘(သမဂ္ဂ) ကို နာမည်ပျက်စာရင်းသွင်းထားတာက သက်သာအောင် ဆင်ခြေပေးတာပါ။ ကျွန်တော်တို့က အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာနကိုဆိုရင် အလုပ်ကို စိတ်ပါလက်ပါ မလုပ်ဘူး၊ လုပ်နိုင်စွမ်းမရှိဘူးလို့ ပြောချင်ပြောမယ် ဒါပေမယ့် (ILO) ကတော့ အဲဒီလိုမဟုတ်ပါဘူး သူတို့က ပိုလုပ်နိုင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကို (ILO) ကစောင့်ကြည့်ခံနေရတာပါ။ ခင်ဗျားတို့ကြားလာတာတွေက တိတိကျကျ ဘာမှ သက်သေပြစရာ မရှိပါဘူး။’^{၁၁၆}

ကမ္ဘောဒီးယားရှိ လုပ်ငန်းစုများနှင့် စစ်တပ်ဆက်နွယ်ပတ်သက်မှု

အလုပ်သမားများက လုပ်ခလစာတိုးမြှင့်ပေးရေးအတွက် တောင်းဆိုရန် သပိတ်မှောက်မှု၊ ဆန္ဒပြမှုများပြုလုပ်ရန် စည်းရုံးပြီးချိန်တွင် စစ်တပ်ကိုလည်း ခေါ်ပြီးသားဖြစ်သည်။ တစ်ဦးကပြောသည်မှာ -

လုပ်ခလစာတိုးပေးဖို့ ကျွန်တော်တို့ မကြာခဏတောင်းဆိုလေ့ ရှိတယ်။ သူတို့က အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေ ရှေ့မှာ ကွန်တိန်နာသေတ္တာကြီးတွေ ချလိုက်ပြီး အလုပ်သမားတွေကို ရိုက်နှက်ကြတယ်။ အဲဒီလို ၂၀၁၃ ခုနှစ်က ဖြစ်ခဲ့တယ်။ သူတို့က ဂိတ်ပေါက်တွေကို ပိတ်လိုက်တယ်။ အထဲမှာ တစ်ခုခုဖြစ်ပြီဆိုတာနဲ့ သူတို့က ကွန်တိန်နာသေတ္တာတွေနဲ့လမ်းတွေကို ပိတ်ပစ်လိုက်တာကြောင့် အထဲက အလုပ်သမားတွေလည်း ထွက်ပြေးလို့ မရတော့ဘူး။ ကျွန်တော်တို့က လူကောင်အရမ်းသေးပြီး စစ်ရဲတပ်ဖွဲ့ (လုံထိန်း) တွေက ဗလကြီးမား ကြတယ်။ တခါတရံမှာ သူတို့က သေနတ်တွေပါ အသုံးပြုကြတယ်။^{၁၁၇}

ဖွဲ့စည်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ အလုပ်သမားများက တစ်လလျှင် လုပ်ခလစာအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၉၀) မှ တိုးမြှင့်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုကို တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလမှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလအထိ လုပ်နေစဉ်ကာလအတွင်း စစ်တပ်၏ ဖိနှိပ်ပစ်ခတ်ခြင်းကို ခံခဲ့ကြရသည်။ ထိုစဉ်က ‘လူ (၄) ယောက်မှ (၅) ယောက်အထိ ပစ်သတ်ခံခဲ့ရပြီး အယောက် (၂၀ ခန့်) ပျောက်ဆုံးနေသည်’ ဟု ဆိုသည်။^{၁၁၈} အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ကိုယ်စားပြုသူတစ်ဦးကမူ ဖွဲ့စည်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန် စီမံခန့်ခွဲရေးက စစ်တပ်ကို ခေါ်လာခဲ့သည်ဟု ပစ်တင်ပြောဆိုသည်။ ‘ကိုရီးယားသံရုံးကနေ ပြောသလိုမျိုးတော့ ကျွန်တော်တို့ ခိုင်မာတဲ့သက်သေကို မရထားဘူး။ သူတို့တောင်းဆိုတာကို ရတော့မယ်၊ ဂျပန်တွေကတော့ပိုပြီး သီးသန့်ဆန်ဆန် ဖြေရှင်းတယ်’။^{၁၁၉} ဆန္ဒပြနေသော အလုပ်သမားများကို အကြမ်းဖက်ဖြေရှင်းမှုသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် တစ်နေရာတည်းကွက်ပြီး သီးသန့်ဖြစ်နေခြင်းမဟုတ်ပေ။ ဘာဗတ်ရှိမန်ဟတ်တန် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာအတွက် ဆန္ဒပြနေကြသော အလုပ်သမား (၃) ဦးမှာ မြို့တော်ဝန်၏ တရားဥပဒေကင်းမဲ့စွာ ပစ်ခတ်ခြင်းကို ခံခဲ့ကြရဖူးသည်။ သူ့ကို ဆင့်ခေါ်ခံခဲ့ရသော်လည်း ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်း မရှိခဲ့ပေ။^{၁၂၀}

ပုံ ၁၂။ “ပျော်ရွှင်စွာ အလုပ်ခွင်ဝင်ခြင်း” စီဟာနဒီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်သို့ ဝင်ရောက်ပါ (Charlie Thame)

ပုံ ၁၃။ စစ်တပ်အခြေစိုက်စခန်းနှင့် ကပ်လျက်ရှိသော ဖန္တမ်းပင်
အထူးစီးပွားရေးဇုန် (Charlie Thame)

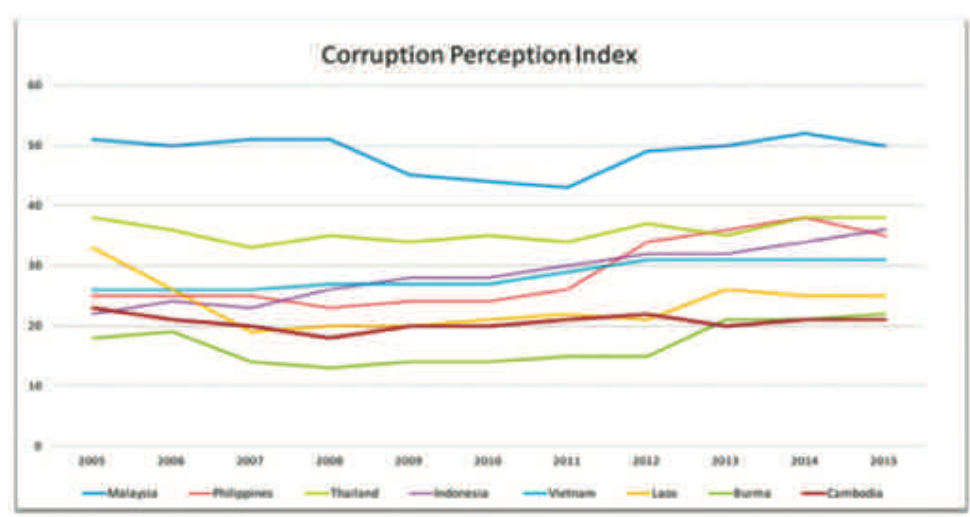
တံဆိပ်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းတွင် ဘုရင်ကပေးထားသော မြင့်မြတ်သည့် အဆင့်အတန်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အစိုးရက ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အထူးကြေငြာချက်ဖြင့် ပြန်လည်အသက်သွင်းခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် (၂၀) ခန့်မှ ၎င်းဘွဲ့တံဆိပ်ကို ရရှိထားပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အရေအတွက် (၇၀၀) ခန့်အထိ ဖောင်းပွလာခဲ့သည်။^{၁၂၁} ၎င်းဘွဲ့တံဆိပ်ကို ရရန်အတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာတစ်သန်းခန့်လှူရပြီး ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုများကို အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းများအဖြစ် တိုက်ရိုက်ပေးလှူရန်လည်း ကတိကဝတ်ထားရသည်။^{၁၂၂} ၂၀၁၀ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထပ်မံထုတ်ပြန်သည့် အထူးကြေငြာချက်အရ “ဥက္ကဋ္ဌာ” များသည် ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရ၏ စစ်တပ်တပ်စိတ်များကို ငွေကြေးတိုက်ရိုက်လှူရန် တိုက်တွန်းထားသည်။^{၁၂၃} ထောက်ပြဝေဖန်သူများက ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူးများပေးအပ်ခြင်းမှာ ‘အခွင့်ထူးခံ လူတန်းစားအုပ်စုဖွဲ့မှု’ကိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် အာဏာရပါတီအကြား ဖန်တီးပြုလုပ်နေသည့် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ဖြစ်သည်ဟု ထောက်ပြပြောဆိုသည်။^{၁၂၄} ထို ၂၀၁၀ ခုနှစ် အထူးကြေငြာချက်မှာ အချိန်အတော်ကြာ တည်ဆောက်ထားသော ကမ္ဘောဒီးယားစစ်တပ်နှင့်အာဏာနီးစပ်သူ စီးပွားရေးသမားများ၏ ဆက်ဆံရေးကို တရားဝင်စေ့မှုဖြစ်ပြီး ‘စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုကို စစ်တပ်က ကာကွယ်မှုဖြင့်တုံ့ပြန်သည့်’ ‘သေနတ်ငှားရမ်း အသုံးပြုခြင်း’ ပုံစံကို ခိုင်မာစေခြင်း ဖြစ်သည်။^{၁၂၅} ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ထားမှုများအရ တရားဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုပေါင်း (၄၂) ခုပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်၏ ကိုယ်ရံတော်တပ်ဖွဲ့အား စပွန်ဆာပေးထားသည့် တရုတ်ယူနိုက်တက်အုပ်စုအပါအဝင် နိုင်ငံခြားသားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အပါအဝင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ (၁၀၀) ကျော်အထိ ပွားများလာသည်။^{၁၂၆}

ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို စစ်တပ်က ကူညီထောက်ပံ့ပုံမှာ ရှုပ်ထွေးသည်။ စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေး ဇုန်အလုပ်သမားများထံမှ သိရသည်မှာ ၎င်းတို့၏ လုံခြုံရေးကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများထံသို့ အဓိက ထားပြီး ထပ်ဆင့်ရောင်းချသည်။ မူလက ထုတ်ပြန်ထားသည့် အထူးကြေငြာချက်တွင် စပွန်ဆာပေးသူ (၄၂) ဦး၏ အမည် စာရင်းကို ဖော်ပြထားရာ စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ကော့ကောင်းအထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှ ရပ်ရွာလူထု ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်သူများဖြစ်ကြပြီး^{၁၇} စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် စီမံခန့်ခွဲရေးကို ၎င်း၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် ကြော်ငြာထားသည်မှာ ၎င်းတို့ဇုန်ကို ကမ္ဘောဒီးယားစစ်တပ်မှ ထောက်ခံအားပေးထားကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်များ၌ တစ်နိုင်ငံလုံး ဆန္ဒပြမှုများဖြစ်ပွားရာတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတော် အကြမ်းဖက်မှု တန်ပြန် တိုက်ဖျက်ရေး အထူးအဖွဲ့ (Cambodia's National Counter Terrorism Special Forces -NCTF) ၏ တပ်စိတ် တစ်ခုကို NCTF ၏ ထိပ်ပိုင်းအရာရှိများနှင့်အတူ ဇုန်သို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်ဟု စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ညွှန်းပြီး ဤသို့ပြောဆိုသည်မှာ 'ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအတွင်းရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ စည်းချက်ညီစွာ လည်ပတ်မှုနှင့် တည်ငြိမ်မှု ရှိရန်တို့နှင့် မတည်ငြိမ်မှုများပေါ်ပေါက်လာစေမည့် အရိပ်အခြေများကို ဖယ်ရှားရန်မှာ ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အရေးအကြီးဆုံး တာဝန်ဖြစ်ပါသည်' ဟု ဆိုသည်။^{၁၈} စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် အင်တာနက်စာမျက်နှာက ချီးမွမ်းပြောဆိုသည်မှာ 'ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရက ပေးထားသောလုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကြောင့် ယခုနှစ်အစတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး၌ သပိတ်မှောက်မှု များဖြစ်ပွားစဉ် စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် မည်သည့်အကျိုးသက်ရောက်မှုမျှ မဖြစ်ပွားခဲ့ပါ။ ထိုဖော်ပြချက်တွင် ၎င်းတို့၏ ဇုန်ကို ဖွင့်ပွဲလုပ်စဉ်က ဝန်ကြီးချုပ်ပြောကြားခဲ့သော ထပ်လောင်းရုံ 'ပိုမိုကောင်းမွန် မြန်ဆန်သည့် ဖွံ့ဖြိုးမှု

ကိုရိုရိုအတွက် လိုအပ်သည့် အင်အားကြီးပြီးလုံခြုံသည့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို ရရှိစေခြင်း” ဆိုသည့် မိန့်ခွန်းကို ဖော်ပြထားသည်။^{၁၉}

ကမ္ဘောဒီးယား၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစုများနှင့် နိုင်ငံရေးဆက်နွယ်မှု

အရှေ့တောင်အာရှတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံကို အဂတိလိုက်စားမှု အများဆုံးနိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် မြင်ကြသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် Transparency International ၏ အဂတိလိုက်စားမှုညွှန်းကိန်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနောက်တွင် ကျကျန်နေခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။^{၁၃၀} ကမ္ဘောဒီးယား၏ အဆိုအရ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် အဂတိလိုက်စားမှုများကို ထိန်းချုပ်ရာတွင် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဆိုးဆုံး (အောက်ခြေရာခိုင်နှုန်း (၁၂.၅) ရမှတ်) နိုင်ငံဖြစ်သည်။^{၁၃၁} ဤအညွှန်းကိန်းက “အနည်းငယ်ဖြစ်စေ၊ ပမာဏကြီးကြီးမားမားဖြစ်စေ လာဘ်စားမှုများအပါအဝင် လူထု၏ အင်အားကို ပုဂ္ဂလိကကိုယ်ကျိုးစီးပွားရေးအတွက် မည်မျှအသုံးပြုနိုင်သည် စသည်တို့အပြင် နိုင်ငံကို လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်နှင့် အထက်တန်းလွှာလူနည်းစုက ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် တိုင်းပြည်အား “အုပ်စီးထားမှု”^{၁၃၂} တို့အပေါ် အမြင်များကိုပါ ထင်ဟပ်ထားသည်။ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အဂတိလိုက်စားမှု အမျိုးအစားသည် သာမန်ပြည်သူများနှင့် အရင်းနှီးဆုံးအရာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းမှာ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများအား တရားမဝင်ငွေပေးခြင်းကြောင့် တစ်ဦးတစ်ဦးအား အကျိုးရှိစေရန် ဝန်ထမ်းများက တည်ဆဲဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လိုအပ်သလို ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်သည့် ပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ထိုအရာများတွင် လိုင်စင်ရရန်၊ ပိုမိုဦးစားပေးခံရရန်၊ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို မြန်ဆန်စွာ ရရှိစေရန်စသည်တို့အတွက် အတင်းအဓမ္မ ခွဲတမ်းချတောင်းခံခြင်းများနှင့် သို့မဟုတ် “လုပ်ငန်းအဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် ငွေပေးခြင်း” တို့ ပါဝင်သည်။ တိုင်းပြည်အုပ်စီးထားမှုကို တစ်နည်းအားဖြင့် ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် တစ်ဦးတစ်ယောက်က နိုင်ငံတော်အပေါ် အချိန်မတန်သေးမီတွင် ဝင်ရောက်ချယ်လှယ်ပြီး ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားအတွက် ဥပဒေများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်မူဝါဒများကို ချမှတ်နိုင်ရန် နိုင်ငံရေးအရ စနစ်တကျ စီစဉ်ထားသည့် အဂတိလိုက်စားမှုမျိုး ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်းက ကမ္ဘောဒီးယား၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွင် ၎င်းကဲ့သို့ လုပ်ရပ်များသည် နိုင်ငံ၏ အခြေခံကျပြီး အဓိကကျသည့် အဖွဲ့အစည်းများ မူဘောင်ချမှတ်ထားခြင်းဖြင့် ကျောထောက်နောက်ခံ ပေးထားသော အခြေအနေမျိုးနှင့် ဆင်တူသည်ဟု ဖော်ပြသည်။ ကွန်မြူနစ်စနစ်အလွန် စီးပွားရေး ‘အကူးအပြောင်း’ ကာလအတွင်းတွင် လူတစ်ဦးတစ်ယောက် သို့မဟုတ် လူတစ်စုကို ပိုမိုဦးစားပေးခံရရန် ပြင်ဆင်လုပ်ဆောင်သည့် လုပ်ရပ်များနှင့်လည်း အလားတူဖြစ်သည်။^{၁၃၃} လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် နိုင်ငံတော်အကျိုးစီးပွားတို့ နှစ်ဦးနှစ်ဘက်အကျိုးစီးပွားအတွက် အပြန်အလှန် အကျိုးရှိစေရန် ယန္တရားများဖော်ဆောင်သည့် အခြားလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဩဇာသက်ရောက်အောင် လုပ်ဆောင်မှုမျိုးသည် ထိုအဂတိလိုက်စားမှု ပုံစံနှစ်မျိုးလုံးနှင့် ကွဲပြားသည်။ ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်တွင် အစိုးရက နားဝင်အောင်နားချတောင်းဆိုခြင်းသည် တရားနည်းလမ်းကျသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ရင့်ကျက်သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အများစုတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုရှိရန် ထိန်းချုပ်ထားမှုများ ရှိသည်။ နိုင်ငံအုပ်စီးထားမှုကို အခြားတစ်ဖက်ကပြောလျှင် တစ်ဦးတစ်ယောက်ကဖြစ်စေ၊ အုပ်စုတစ်ခုကဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကဖြစ်စေ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများအား တရားမဝင်သောနည်းဖြင့် သို့မဟုတ် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု

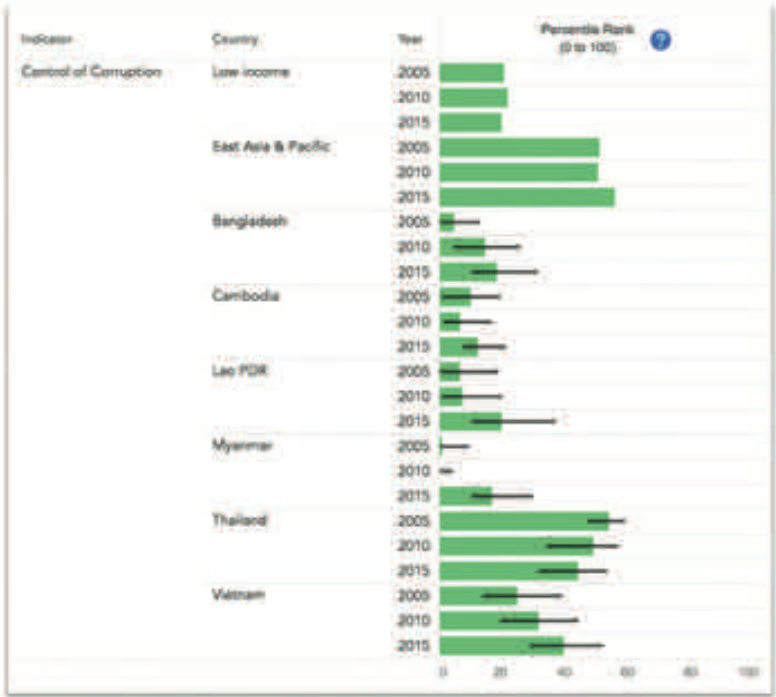
ပုံ၁၄။ အဂတိလိုက်စားမှု အပေါ် ရှုမြင်လက်ခံမှု ညွှန်းကိန်း - အရှေ့တောင်အာရှ (Chan Vincent / The Cambodia Times / Transparency International)

မရှိစွာဖြင့် တစ်ဦးချင်း၏ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကို ဖန်တီးပေးထားပြီး အစိုးရ၏ မူဝါဒချမှတ်မှုကို ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုး စီးပွားအတွက် လိုအပ်သည်ထက် အလွန်အမင်း ပိုမိုပြီး လွှမ်းမိုးထားနိုင်ခြင်းကို ခေါ်သည်။ ထိုကဲ့သို့အကျိုးအမြတ်များကို နိုင်ငံတော်အမှုထမ်းများအနေဖြင့် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားများမှာ ပြတ်သားခြင်းမရှိသည့် အခြေအနေ များတွင် ၎င်းအကျိုးအမြတ်များအတွက် နိုင်ငံပြင်ပရှိ ဘဏ်စာရင်းများသို့ ငွေထည့်ပေးမှုများ လုံးဝပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိ သည့်ငွေကြေးဆိုင်ရာ လွှဲပြောင်းရယူမှုများမှ ရရှိခံစားလေ့ရှိသည်။^{၁၃၄} ဥပမာအားဖြင့် အရာရှိများသည် ၎င်းတို့အုပ်ချုပ်ထိန်း ချုပ်ရမည့် အာဏာသက်ရောက်မှုရှိနေသော ကုမ္ပဏီတွင် လူသိမခံဘဲ အမည်ဝှက်ဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်သည့်အခြေအနေများ လည်း ဖြစ်တတ်သည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အဂတိလိုက်စားမှုများသည် အချိန်အတော်ကြာ နေရာယူထားပြီး ဖြစ်သည်။^{၁၃၅} ၁၉၉၀ ခုနှစ်ခန့်ကတည်းက ကဇက်စတန် (Kazakhstan) ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် အဂတိလိုက်စားမှု များနှင့် အကျိုးအမြတ်အတွက် ရာထူးနေရာလုခြင်းများ ဖြစ်ပွားခဲ့သောကြောင့် ဖျက်သိမ်းခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် (ILO) ၏ လေ့လာမှုတစ်ခုတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန်၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းမှာ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ အဂတိ လိုက်စားမှုများတွင် ပျောက်ဆုံးနေကြောင်း တွေ့ရသည်။^{၁၃၆} ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယား၏ စုစုပေါင်းထုတ်ကုန်၏ လေးပုံတစ်ပုံခန့် (၂၆.၆ ရာခိုင်နှုန်း) ဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း (၁၂၀၀) ခန့်တန်ဖိုးရှိသည့် နိုင်ငံတကာပို့ကုန်များကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ထုတ်လုပ်သည်ဆိုကြပါစို့ ကမ္ဘောဒီးယား၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အဂတိလိုက်စားရန် ငွေကြေးအားဖြင့် မက်လုံးမှာလည်း ပမာဏကြီးမားသည်။^{၁၃၇} အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ အဆိုအရ ကမ္ဘောဒီးယားရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် အဂတိလိုက်စားမှု မကင်းကြပေ။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များရှိ စက်ရုံ လုပ်ငန်းများက ‘ထပ်ဆောင်းပေးငွေ’ နှင့် “လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ” ကို အစိုးရအမှုထမ်းတွေနှင့် တွေ့ဆုံဆက်ဆံရတဲ့ အကြိမ်အများစုမှာ အထောင်းခံရတယ်”^{၁၃၈} ဟု တင်ပြသည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ပြန်လည်ဖြေကြားသူတစ်ဦး ကဏ္ဍအချက်ကို လုပ်ခနည်းသည့်ပြဿနာနှင့် ဆက်စပ်ပြောဆိုသည်မှာ (ILO) ၏ ခန့်မှန်းထားချက်အရ ယခု အဂတိ လိုက်စားမှုများကို ပပျောက်အောင်ပြုလုပ်နိုင်လျှင် အနည်းဆုံးလုပ်ငလစာကို နှစ်ဆခန့်ရောက်အောင် တိုးပေးနိုင်လိမ့် မည်ဟု တွက်ချက်ရင်း ပြောသည်။^{၁၃၉}

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အဂတိလိုက်စားမှုကို တိုက်ဖျက်ရာတွင် ၎င်း၏ နိုင်ငံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့် ဆင့်တွင် ဝေဖန်သုံးသပ်မှုပြုနိုင်သည့်စနစ်ကို ထားရှိခြင်း၊ အဂတိလိုက်စားမှုများ ပြုလုပ်နိုင်စေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအကြောင်း

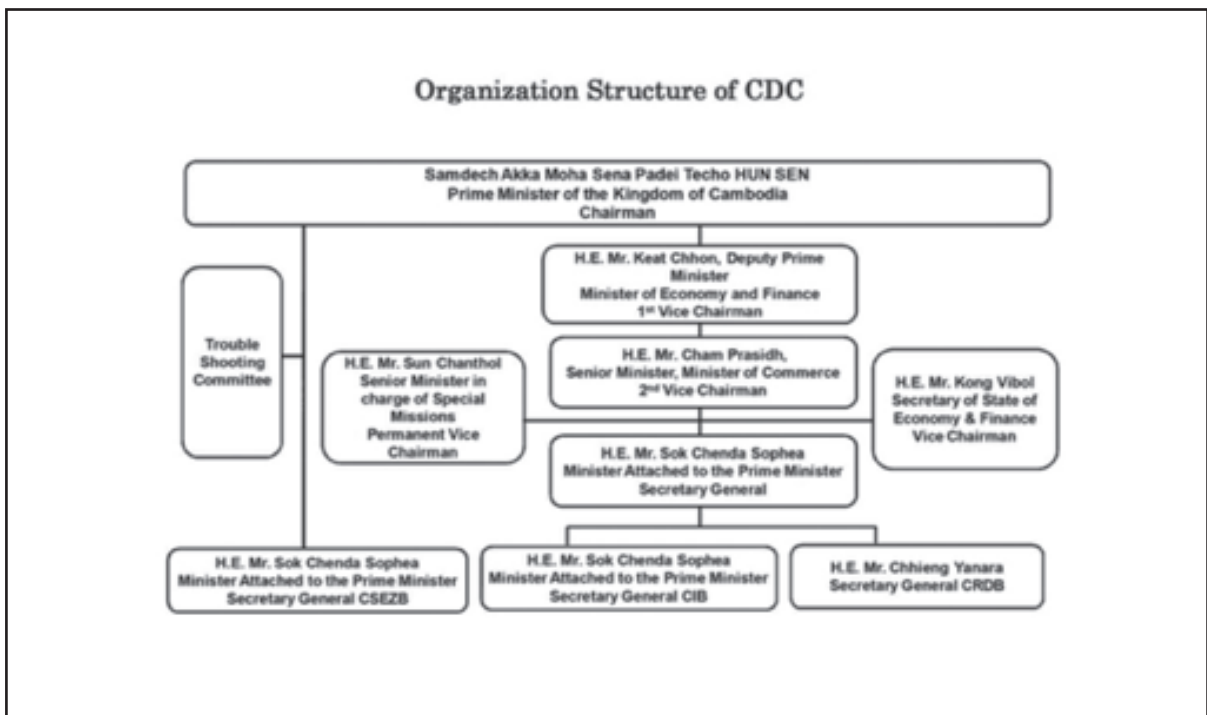
ရင်းများကို ထောက်ပြပြင်ဆင်ခြင်း၊ ထိုပြင် ဆင်မှုများတွင် အစိုးရအရာရှိများ၏ စီးပွား ရေးအပေါ် ဝင်ရောက်ပတ်သက်မှုကို ခိုင်မာ သည့်စနစ်များဖြင့် ကာကွယ်နိုင်ရန် ပြင်ဆင် သင့်ကြောင်းအကြံပြုထားသည်။^{၁၄၀} မည်သို့ ဆိုစေကာမူ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် အထူး စီးပွားရေးဇုန်များနှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များစီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ဗဟိုမှ ချုပ်ကိုင်မှု အလွန်များပြားသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန် များကိုကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) အဖွဲ့၏ လက်အောက်ရှိ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရေး အဖွဲ့ (CSEZB) က အုပ်ချုပ်ထားသည်။ (CSEZB) ကအထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွက် ပြန်လည်စစ်ဆေးပြီး (CDC) က တစ်နိုင်ငံ လုံးတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် လျှောက် ထားလာသမျှကို ပြန်လည်စစ်ဆေးသည်။ နှစ်ခုစလုံးတွင် ဝန်ကြီးချုပ်မှ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ပြီး အထူးစီးပွားရေး

ပုံ ၁၅။ ဒေသအတွင်းရှိ အဂတိလိုက်စားမှုထိန်းချုပ်မှုပြပုံ

ဇုန်များ အဖြေရှာဖွေရေး ကော်မတီ (SEZ Trouble Shooting Committee) ကဥက္ကဋ္ဌထံသို့ တိုက်ရိုက်အစီရင်ခံပြီး ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ၎င်း၏ကောင်စီကို ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ရန်နှင့် ဩဇာ သက်ရောက်စေရန် စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်ခွင့်ကို ပေးထားသည်။ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှု အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ (OSSCs) ကို ဇုန်များအတွင်းတွင် တည်ထောင်ထားသည်။ ၎င်းသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ အထူး စီးပွားရေးဇုန်များ၏ မြင်တွေ့ရလေ့ရှိသည့် လက္ခဏာရပ်များဖြစ်ပြီး လူကြိုက်များလာစေရန် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က အထူးမြှင့်တင်ခဲ့ သည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် လိုအပ်သည့်စာရွက်စာတမ်းများအားလုံးကို တစ်နေရာတည်းတွင် တစ်ထိုင်တည်း လျင်မြန်စွာ ရရှိနိုင်ရန်အတွက် ပြုလုပ်ခွင့်ပြုပေးလိုက်ခြင်း၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများအား တရားမဝင်ငွေပေးရန် တောင်းသည့်အသေးအဖွဲ့လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများကိုတစ်နည်းအားဖြင့် ဟန့်တားရာရောက်ပြီးလျှင်မြန်ထိရောက်မှုရှိခြင်း စသည့်အချက်များဖြင့် လူကြိုက်များအောင် ကြော်ငြာခံရလေ့ ရှိသည်။ (OSSCs) များ၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးများကို ဒေသခံ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များသို့ လွှဲပြောင်းပေးရမည့်အစား ၎င်းအာဏာများကို (CDC) ၏ လက်အောက်တွင် ဗဟိုမှ ချုပ် ကိုင်ထားသည်။^{၁၄၁} ရပ်ရွာလူထုသတင်းရင်းမြစ်များမှ တင်ပြမှုများအရ ၎င်း (OSSCs) များသည် အလုပ်ကို ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ဆောင်သင့်သော်လည်း မလုပ်ဆောင်ဘဲ ၎င်းတို့၏ ဆောင်ရွက်မှုများ၏ အကျိုးရလဒ်မှာ အဂတိလိုက်စားမှုများကို ဟန့်တားရန် အဓိကမဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးဆက်များဖြင့် အဂတိ လိုက်စားမှုများကို လျော့ချရန်ဆောင်ရွက်မည့်အစား ထိုအဂတိလိုက်စားမှုများကို ပိုမိုအားကောင်းစေသည်။^{၁၄၂}

တိုင်းပြည်အုပ်စီးထားသူများနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကြားရှိ လုံးဝပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိသည့် ဆက်ဆံမှုနည်းလမ်း များရှိနေသည့် သဘောသဘာဝကြောင့် တရားမဝင်သည့် လုပ်ဆောင်မှုများမှာ နာမည်ဆိုးဖြင့် ကြော်ငြားလာပြီး သက် သေပြရန် ခက်ခဲလာသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ လွတ်လပ်ပြီး ထိရောက်သည့် တရားစီရင်ရေး၊ သင့်တော်သည့် ငွေကြေး ပမာဏတစ်ခုပေးရန် သတ်မှတ်ထားသည့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု၊ လုံလောက်သည့်လစာ၊ အကျိုးစီးပွားများ ရှုပ်ထွေး လာမှုမရှိစေရန် ထိရောက်သည့် လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ကြေငြာရသည့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများနှင့် အားကောင်း သည့်နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံနှင့် အစိုးရဝန်ထမ်းများကို တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုရှိစေရန် ထိန်းသိမ်းပေးမည့် တက်ကြွအား ကောင်းသည့် လူမှုဝန်းကျင်တို့သည် အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရန် လိုအပ်သည့် အဓိကကျသော ကိရိယာများ ဖြစ်သည်။^{၁၄၃} မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုတွင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကမ္ဘာ့တရားမျှတမှု စီမံကိန်းက တိုင်းတာချက်အရ အဆင့် (၁၁၃) တွင် (၁၁၂) ၌ ရပ်တည်နေသည်။^{၁၄၄} ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကို ပေးသည့် လစာမှာလည်း နည်းပါးပြီး ဝန်ထမ်းတစ်ဦး၏ နေ့စဉ်လိုအပ်ချက်အတွက် လုံလောက်အောင် အပြည့်အဝ ထောက်ပံ့ပေး

ပုံ ၁၆။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံ

နိုင်ခြင်း မရှိပေ။^{၁၄၅} အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ထုတ်ပြန်သည့် ဝန်ကြီးချုပ်မိသားစု၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လေ့လာထားသည့် အစီရင်ခံစာတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ၎င်းမိသားစု၏ သမားရိုးကျ မဟုတ်သော ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုများကို ဝေဖန်ပြောဆိုကာ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိရန် တောင်းဆိုလိုက်ပြီး ရဲဝံ့ပြတ်သားစွာ ဝေဖန်ထောက်ပြတတ်သည့် ကမ္ဘောဒီးယားလူမျိုး နိုင်ငံရေးဝေဖန်သုံးသပ်သူတစ်ဦးကို မြို့တော်ဖွဲ့ခံပင်တွင် နေ့ခင်းကြောင်တောင်၌ လုပ်ကြံခံလိုက်ရသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် ကမ္ဘောဒီးယား၏ အတိုက်အခံပါတီမှ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးမှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်ကတည်းက ပြည်ပတွင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေရပြီး ရပ်ရွာလူထုအဖွဲ့အစည်းများမှာလည်း ပိုမိုတင်းကျပ်စွာ ကန့်သတ်လာသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။^{၁၄၆} တစ်ချိန်တည်းတွင် အဂတိလိုက်စားရန် လာဘ်ငွေတောင်းခံမှုဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ (CDC) မှ အနည်းဆုံးတစ်ဦး ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရသော်လည်း ရာထူးအဆင့်မြင့်မားသည့် အစိုးရအမှုထမ်းများမှ ပြုလုပ်သည့် လာဘ်စားမှုများအတွက် လတ်တလောဖြေရှင်းနိုင်သည့် နည်းလမ်းများ မရှိသေးပေ။^{၁၄၇}

ထားဝယ်အသေးစားရေနက်ဆိပ်ကမ်း (ဇူလိုင်၊ ၂၀၁၇) ဓာတ်ပုံ၊ Ridan Sun

အပိုင်း ၂ -

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ

နောက်ခံအကြောင်းအရာ

လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ စတင်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် စစ်အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးမှ အကူးအပြောင်းကာလကို ဖြတ်သန်းနေဆဲဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဆိုင်ကလုန်းနာဂစ်အပြီး ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် စတင်ခဲ့သည်။ ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဟောင်း ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက် (၂၀၁၁-၂၀၁၆) ခုနှစ်များတွင် ပိုမိုအားကောင်းလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှ စတင်သည့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီသည် လွှတ်တော်၏ နေရာအများစုကို ရယူပြီး သူမ၏ အစိုးရသည် ကြာမြင့်စွာ ဖြစ်ပွားနေသော ပြည်တွင်းစစ်ကို^{၁၄၈} အဆုံးသတ်နိုင်မည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ဆက်ဆံရေးပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးမှု အထောက်အပံ့များစီးဆင်းမှုချောမွေ့စေခြင်း၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ ပြန်လည်စိစစ်ခြင်းစသည့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဦးဆောင်နေသည်။^{၁၄၉}

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန် သဘောတရားယူဆချက်များသည် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင် ကာလများ၏ အလယ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ထားဝယ်နှင့် သီလဝါတိုက်တွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လျာထားခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းအခြေစိုက် ဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သော အီတာလျံထိုင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကုမ္ပဏီ (Italian-Thai Development - ITD) သည် ရေနက်ဆိပ်ကမ်းနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ထားဝယ်တွင် အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိ၊ မရှိလေ့လာမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး သီလဝါတွင်လည်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို တချိန်တည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။^{၁၅၀} ထိုဇုန်များသည် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် စာရင်းဝင်နယ်ခြားဖြတ်ကျော်သည့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လမ်းကြောင်းများတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး ထိုလမ်းကြောင်းကို ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုစင်္ကြံအဖြစ် တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။^{၁၅၁} အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ အကျိုးအမြတ်များအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုများသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်ဝန်းကျင်များတွင် စတင်ဖြစ်တည်ခဲ့ပြီး ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်တရာနှင့် မြန်မာအီးဂရက်စ်မှ ဦးတင်မောင်သန်းတို့မှ စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။^{၁၅၂} အီးဂရက်စ် (Egress) သည် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး စစ်အစိုးရ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးပြန်လည်တည်ဆောက်မှုများအတွက် ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်ဝန်းကျင်များတွင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး လေ့လာရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို တရုတ်ပြည်၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များဖွဲ့စည်းပုံကို လေ့လာရန် စေလွှတ်ခဲ့သည်။^{၁၅၃} ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP) ဦးဆောင်သော အစိုးရအား မူဝါဒအဆိုပြုချက်နှင့် အကြံပြုချက်များပါဝင်သော စာတစ်စောင်ကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်များတွင် တင်သွင်းခဲ့သည်။ တချိန်တည်းမှာပင် သက်ဆင်သည် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်းအပေါ် စိတ်အားထက်သန်မှုများရှိခဲ့ပြီး မြန်မာစစ်အစိုးရ ခေါင်းဆောင်များထံမှလည်း ထောက်ခံမှုများကို ရယူနိုင်ခဲ့သည်။^{၁၅၄} အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် စက်မှုဇုန်များသည် နောက်ပိုင်းတွင် ယခင်အစိုးရ၏ နိုင်ငံအတွင်းစက်မှုထုတ်ကုန်တိုးမြှင့်ရေး (၂၀၁၁-၂၀၁၆) စီမံကိန်း၏ တစိတ်တဒေသ ဖြစ်ခဲ့သည်။

တရားဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်

မြန်မာ့အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ အခြေခံသဘောတရားမှာ စီးပွားရေးဇုန်ရင်းနှီးတည်ဆောက်သည့် ကုမ္ပဏီများက အစိုးရထံမှ မြေငှားရမ်းပြီးအထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို တဆင့်ပြန်လည်ငှားရမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ အထူး

စီးပွားရေးဖန်တီးမှုများကို ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကုမ္ပဏီများမှ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ပြီး အစိုးရသည် အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများဖွဲ့စည်းပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်မြန်မာ့အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုဥပဒေအတိုင်း အုပ်ချုပ်စီမံဆောင်ရွက်သည်။^{၁၅၅} ဤဥပဒေသည် စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် ကြိုတင်စီမံမှုများကို စတင်ဆောင်ရွက်ပြီး အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုကြီးကြပ်မှု ကော်မတီအောက်ရှိ ဖွဲ့စည်းထားသည့် အခြားသောအလုပ်သမား၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မြေတို့နှင့်ပတ်သက်သော ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စံထား၍ ၎င်းတို့ကို စီးပွားရေးဒေသအတွင်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လျက် ရှိသည်။^{၁၅၆} ၎င်းဥပဒေတွင် မှီငြမ်းကိုးကားထားပြီး စက်မှုဖန်တီးမှုအတွင်း အသုံးပြုနိုင်အောင် ပူးတွဲပြဌာန်းထားသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုဥပဒေသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အတည်ပြုပြဌာန်းခဲ့သော ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုဥပဒေနှင့် မြန်မာ့အထူးစီးပွားရေးဥပဒေတို့နေရာတွင် အစားထိုးပြဌာန်းထားသည်။ ၎င်းကိုထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ အီတာလျံထိုင်း (ITD) နှင့် မြန်မာအစိုးရတို့ ထားဝယ်ရေနက်ဆိပ်ကမ်း တည်ဆောက်ရေး၊ စက်မှုလုပ်ငန်းပိုင်ဆိုင်မှု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဆက်သွယ်သည့် ကားလမ်းနှင့် မီးရထားများတည်ဆောက်ရေးတို့အတွက် အခြေခံသဘောတူညီမှုပုံစံကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နှစ်လအကြာမှ ထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ အီတာလျံထိုင်း (ITD) မှ မူကြမ်းအဖြစ်တင်ပြခဲ့သည်။^{၁၅၇} အထူးစိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည့်အချက်မှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဥပဒေအဆိုပြုချက်ကို နိုင်ငံခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ အစိုးရ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းအတွက် ရည်ရွယ်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းနှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ပိုမိုအားကောင်းအောင် ရည်ရွယ်၍ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ဥပဒေကို အစားထိုး ချမှတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။^{၁၅၈} အခြားသီးသန့်ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အလုပ်အကိုင်ပေးနိုင်ရေး၊ ပြည်ပြတင်ပို့ကုန်ဖြန့်ဖြူးတင်ပို့ရေးနှင့် နိုင်ငံခြားဝင်ငွေတိုးမြှင့်ရရှိရေးတို့ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်ဥပဒေအရ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအပေါ် အလျှော့ပေးလိုက်လျောမှုများသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများရှိခဲ့ပြီး တူညီသော ဆွဲဆောင်စည်းရုံးမှုများကို နိုင်ငံနှင့် အပူပေးတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။^{၁၅၉} ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုဥပဒေက ဆက်လက်၍ ကမ်းလှမ်းသည့် ဆွဲဆောင်မှုများမှာ ပြည်ပပို့ကုန်စီးပွားရေးကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရှေးဦးမြေငှားရမ်းမှု အချိန်ကာလကို နှစ် (၃၀) မှ နှစ် (၅၀) အထိ (ဥပဒေ (၂) ရပ်လုံးအရ စုစုပေါင်း (၇၅) နှစ်အထိ တိုးမြှင့်ငှားရမ်းနိုင်သည်) သို့ တိုးမြှင့်ခြင်းနှင့် သွင်းကုန်အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ကို လိုအပ်ချက်အရ ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်းစသည့်တို့ ဖြစ်သည်။

ထူးခြားစွာဖြင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်ဥပဒေသည် အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုတွင် တစ်ဦးတည်းပိုင်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားသားများသာပိုင်သော လုပ်ငန်းမှသော်လည်းကောင်း အများပိုင်အဖြစ်နှင့် အကျိုးတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်းများအဖြစ် စတင်အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခွင့်ပြုခဲ့သည်။^{၁၆၀} ဗဟိုဖွဲ့စည်းပုံအရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုတည်ထောင်နိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် အဆင့်မြှင့်တင်မှုဖန်တီးမှု အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုရာတွင် ပြောင်းလဲနိုင်ခြင်းနှင့် ဝင်ငွေခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်း၊ သွင်းကုန်အခွန်လျော့ပေါ့ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်း (သွင်းကုန်ထုတ်ကုန်အခွန် (၈) နှစ် ကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် နောက်ထပ် (၈) နှစ်လျော့ပေါ့ထားသည့် နှုန်းထားဖြင့် ပေးသွင်းခွင့်) စသည့် အထူးလိုက်လျောမှုများကိုခံစားခွင့်ရသော ရင်းနှီးတည်ဆောက်မည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များအား ရွေးချယ်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပြီးဗဟိုအဖွဲ့၊ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြပြီး တိုးမြှင့် အတည်ပြုခဲ့သည်။^{၁၆၁} ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှု စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးကို တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ရသော စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခဲ့ပြီး ယင်းကော်မတီမှ အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှု တစ်နေရာတည်းတွင် လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်သော ဌာနများ (OSSCs) ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊^{၁၆၂} အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှု မြေငှားရမ်းမှုများကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် ပြဿနာရပ်များကို ဆက်သွယ်ဖြေရှင်းခြင်းတို့ကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည်။^{၁၆၃} သို့သော် နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေးကော်မရှင်၏ အဆိုအရ လူ့အခွင့်အရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို တာဝန်ယူမှုအပိုင်းများတွင် ၎င်းဖွဲ့စည်းပုံများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ အထူးသဖြင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုကော်မတီ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ တိကျပြတ်သားခြင်း မရှိသေးပေ။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လိုက်နာခြင်းမရှိကြဘဲ စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည်လည်း အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုဥပဒေအရ အပ်နှင်းခြင်းခံရသော ၎င်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ထက်ပိုမိုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်းအတွက် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုများကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြု၍ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိသည်တို့ကို တွေ့ရသည်။^{၁၆၄}

အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှု ရင်းနှီးတည်ဆောက်သူ ကုမ္ပဏီများသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးစီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက် အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှု ခွင့်ပြုချက်ရရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မည့်သည့်အထူးစီးပွားရေးဖန်တီးမှုတွင်မှ ၎င်းကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းကို မတွေ့ရှိရပေ။^{၁၆၅} ထိုအထူး

စီးပွားရေးဇုန် (၃) ခုလုံးတွင် ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးတို့အတွက် သင့်လျော်သော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များမရှိဘဲ ရပ်ရွာလူထုများသည် ၎င်းတို့မူရင်းမြေမှ ရွှေ့ပြောင်းခြင်းများကို ခံကြရကြောင်း မြေနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို စီမံအုပ်ချုပ်မှုအပါအဝင် နိုင်ငံတကာနှင့် အမျိုးသားဥပဒေများကို ချိုးဖောက်ပြီး လူအခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်ခြင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။^{၁၆၆} ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေက အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် နိုင်ငံတော်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဥပဒေများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရအောင် အသက်သွင်းပြီး စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မရှင်ကလည်း ၎င်းတို့ကို သေချာလိုက်နာအောင် ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။^{၁၆၇} သို့သော်လည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) က သတ်ပြမိသည်မှာ ၎င်းနိုင်ငံတော်ဥပဒေများကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်လိုက်သော အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ နည်းဥပဒေက ကျင့်သုံး၍ မဖြစ်နိုင်အောင်တုပ်နှောင်ထားလိုက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဗဟိုအစိုးရထံမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ (OSSCs) သို့ အပ်နှင်းလိုက်သည်။ ၎င်းလုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ 'အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို လိုအပ်သည့်ပါမစ်များ၊ လိုင်စင်များနှင့် ခွင့်ပြုချက်များပေးခြင်း' စသည့် အာဏာများဖြင့် 'သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများမှ ခွင့်ပြုချက်များ မလိုအပ်တော့ဘဲ' ၎င်းက သတ်မှတ်ပြဌာန်း ခွင့်ရှိသည်။^{၁၆၈} ထိုကိစ္စရပ်များကြောင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီက ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေများ ပြဌာန်းရန် ဖိအားပေးခြင်းနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ (OSSCs) ကိုသယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ၎င်းတို့အကြားတင်းမာမှုများဖြစ်စေကြောင်း တင်ပြမှုများရှိသည်။^{၁၆၉} ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေအရ တည်ဆဲဥပဒေများဖြစ်သော အလုပ်သမားဥပဒေနှင့် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာအပါအဝင် ထိုဥပဒေနှစ်ရပ်လုံးကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ကျင့်သုံးလိုက်နာရမည် ဖြစ်သည်။^{၁၇၀} သို့သော် ရှေ့နောက်မညီသော ပြဌာန်းချက်များကြောင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။^{၁၇၁} အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) က ဤအချက်ကြောင့် စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တစ်ခုအတွက် သာမန်ထက် ပိုမိုမြင့်ပြီး ယခင်ထက်မနည်းသော အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို တင်ပြတောင်းခံနိုင်သော အခွင့်အရေးရှိသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။^{၁၇၂} သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို ပုံမှန်အားဖြင့် မည်သည့်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင်မှ ပေးခြင်းမရှိပေ။ ဖြေဆိုသူတစ်ဦး၏ အဆိုအရ "သီလဝါစက်မှုဇုန်ရှိ ထိုင်းကုမ္ပဏီ (အမည်မဖော်) က တစ်ရက်လျှင် လုပ်ခလစာငွေ (၂၀၀၀) ကျပ် (၁.၅ ဒေါ်လာဝန်းကျင်) ပေးသည်ဟု ဆိုသည်။ အမှန်တကယ်တွင် တစ်ရက်အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာမှာ (၃၆၀၀) ကျပ် (၂.၇၅ ဒေါ်လာဝန်းကျင်) ဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုဌာနများ (OSSCs) ကိုယခုကဲ့သို့ လုပ်ခလစာပေးခြင်းကို မေးမြန်းရာတွင် ဒီလူများသည် အလုပ်သမားသာဖြစ်ကြောင်း ဖြေကြားခဲ့သည်။ သို့သော် နိုင်ငံတကာအလုပ်သမားအဖွဲ့ (ILO) ကမူ အလုပ်လုပ်နေသောလူတိုင်းသည် အလုပ်လုပ်သည်နှင့် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို ခံစားခွင့်ရှိသည်" ဟု ဆိုသည်။^{၁၇၃} အစီရင်ခံစာများကလည်း လက်ရှိအနည်းဆုံး လုပ်ခလစာသည်ပင်လျှင် အလုပ်သမားများ၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ပံ့ပိုးနိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။^{၁၇၄}

စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည် အလုပ်သမားများနှင့် အလုပ်ရှင်များအကြား အငြင်းပွားမှုများကို ကြားဝင်ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းပေးရန် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသော်လည်း အထူးလုပ်ဆောင်မည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း တစ်စုံတစ်ရာ မရှိပေ။^{၁၇၅} ၂၀၁၅ ခုနှစ်ဥပဒေအရ အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူနှင့် ဇုန်ရင်းနှီး တည်ဆောက်သည့်ကုမ္ပဏီများကြားတွင် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေလျော့ရန် အချက် (၅) ချက်ပါ လမ်းညွှန်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သော်လည်း အလုပ်သမားနှင့် အလုပ်ရှင်များကြားတွင် ၎င်းတို့ကို မည်သူကမျှ လိုက်နာခြင်း မရှိပေ။^{၁၇၆} ရပ်ရွာလူထုများနှင့်ဖြစ်ပွားသော အငြင်းပွားမှုများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေက ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်း ပိုမိုနိမ့်ကျမှုများ မရှိစေရန် ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် နစ်နာဆုံးရှုံးမှုများအတွက် ကုန်ကျစရိတ်များကို လုံလောက်စွာ ပေးဆောင်ရန် တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားသော်လည်း ၎င်းထိခိုက်မှုများအတွက် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့်သူကို သေချာစွာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပဲ ထိုဥပဒေတွင် 'ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူ သို့မဟုတ် ဇုန်ရင်းနှီးတည်ဆောက်သည့်ကုမ္ပဏီများ'^{၁၇၇} ၏ လုပ်ဆောင်ရမည့် ဝတ္တရားများအဖြစ် ဖော်ပြရုံမျှ ဖော်ပြထားသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိခြင်းကြောင့် မြေရရှိအောင် ဖော်ထုတ်မှုလုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို ရှုပ်ထွေးစေပြီး နိုင်ငံတော်ဥပဒေများနှင့် စံချိန်စံနှုန်းများ၊ ပြန်လည်နေရာချထားမှုတွင်လည်း နိုင်ငံတော်ဥပဒေများ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများကို ချိုးဖောက်လျက် ရှိသည်။^{၁၇၈} အိမ်ရှင်အစိုးရမှ ထိရောက်စွာ ကုစားဖြေရှင်းမှုမရှိသောကြောင့် ရပ်ရွာလူထုများသည် နိုင်ငံခြားအစိုးရများထံတွင် ပြန်လည်ပြုပြင်မှုများအတွက် တောင်းဆိုအသနားခံကြသည်။ သီလဝါအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကြောင့် ထိခိုက်နစ်နာသူများသည် ဂျပန်နိုင်ငံသို့ သွားရောက်၍ ဂျပန်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအေဂျင်စီ (JICA)၊ သီလဝါအထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် တည်ဆောက်မှုများဆောင်ရွက်နေသော ဂျပန်အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များထံမှ တောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်နေစဉ်တွင် ထားဝယ်မှ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ထိုင်းနိုင်ငံလူအခွင့်

အရေးကော်မရှင် (NHRC) တို့အား တင်ပြတောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အေဂျင်စီ (JICA) နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (NHRC) (၂) ဖွဲ့လုံးသည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာ ရပ်များကို သိရှိလက်ခံခဲ့သော်လည်း ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြင်ဆင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန် အောင်မြင်မှု အနည်းငယ်သာ ရှိခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အေဂျင်စီ၏ သုံးသပ်ချက်များကြောင့် မူလဝင်ငွေပြန်လည်ပြင်ဆင်မှုမခံ ခြင်းအစီအစဉ်နှင့် သုံးပွင့်ဆိုင်ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ပါဝင်သည့် အကြံပေးအဖွဲ့ (MSAG) တစ်ခုကို စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ တတိယမဏ္ဍိုင်ဖြစ်သော ရပ်ရွာလူထုများ၊ စီးပွားရေးရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများ၊ စီမံအုပ်ချုပ်သူများနှင့် ဟန်ချက်ညီညီ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပံ့ပိုးရန်၊ (MSAG)သည် အာရှိုက်အင်တာ နေရှင်နယ် (EarthRights International) ၏ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ဒေသမှ ဦးဆောင်သည့်လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုဆိုင်ရာအဆင့် ထိခိုက် နစ်နာမှုများ ကုစားရေးယန္တရား ယာယီလုပ်ငန်းစဉ်ကို ထည့်သွင်းဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ဝမ်းနည်းစွာဖြင့် အာဏာ ပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအကြားတွင် ရပ်ရွာလူထုများမှတင်ပြလာသော ပြဿနာရပ်များကို တာဝန်ယူဖြေရှင်းရန် တွန့်ဆုတ်မှုများ ရှိခြင်းကြောင့် ၎င်းတင်ပြလာသော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြစ်သော ရှိနေသေးသည်။^{၁၇၉}

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိခွင့်ပြုချက်ရထားသော အထူးစီးပွားရေးဇုန်သုံးခုရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိထားဝယ်၊ ရန်ကုန်မြို့၏တောင်ပိုင်း (၂၅) ကီလိုမီတာအကွာရှိ သီလဝါနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အနောက်တောင် ပိုင်းရှိ ကျောက်ဖြူတို့ဖြစ်သည်။^{၁၈၀} ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်ရေး၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်ရေးနှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံနှင့် သီလဝါ အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်ရေးတို့အတွက် နားလည်မှုစာချွန်လွှာများကို အသီးသီးလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ သီလဝါ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို နောက်ဆုံးမှ လက်မှတ်ရေးထိုးသော်လည်း လက်ရှိတွင် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန် အသင့်အနေ အထားသို့ရောက်ရှိပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။^{၁၈၁} ကျောက်ဖြူတွင် မြေဖော်ထုတ်ရယူရန်အတွက် ပြင်ဆင်မှု များလုပ်ဆောင်ခဲ့သော်လည်း အသေးစားဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ၂၀၁၄-၁၅ ခုနှစ်များတွင် စတင်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် မြေဖော်ထုတ်မှု တစ်စုံတစ်ရာမတွေ့ရပေ။ ထားဝယ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ မရှိခြင်းကြောင့် ဆောက်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများ ရပ်တန့်သွားခဲ့သော်လည်း မကြာခင်ပြန်လည်စတင်နိုင်ဖွယ် ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ လယ်မြေ သိမ်းပိုက်မှုများ၊ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေမှုများနှင့် သဘာဝနှင့် ရပ်ရွာလူထုအသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ ပျောက်ဆုံးမှုများအပါအဝင် ကြီးမားသည့် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကို အထူးစီးပွားရေး ဇုန်သုံးခုလုံးတွင် တွေ့ရှိရသည်။^{၁၈၂} တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများသို့ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များ တင်ပို့ရန် အဓိကရည်ရွယ်၍ စစ်ကိုင်း၊ ပဲခူး၊ ဧရာဝတီနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးတို့အတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ အဖြစ်ရည်ရွယ် သည့်အထူးစိုက်ပျိုးရေးစက်မှုဇုန်ဟုဆိုသော (Special Agricultural Industrial Zones - SAIZ) ဆန်းသစ်သော အယူအဆ မူဝါဒလမ်းစဉ်ကို အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ပါတီက ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် စတင်မိတ်ဆက်သည်။^{၁၈၃} ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် စတုတ္ထအထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတွင် တည်ဆောက်ရန် အစီအစဉ်ရှိကြောင်းကို ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^{၁၈၄}

ကျောက်ဖြူ အထူးစီးပွားရေးဇုန်

သီလဝါနှင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ အစိုးရ အချင်းချင်းဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နေသော စီမံကိန်းများ ဖြစ်ပြီး ဂျပန်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံများမှ အသီးသီးကျောထောက်နောက်ခံအားပေးထားကြသည်။ တရုတ်အစိုးရက ကျောထောက် နောက်ခံပေးထားသည့် စီမံကိန်းအဖြစ်စတင်ခဲ့သော ကျောက်ဖြူရေနက်ဆိပ်ကမ်းသည် လက်ရှိတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ နှင့်အစိုးရပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေသော ဇုန်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲပြီး တရုတ်အစိုးရ၏ အကြီးမားဆုံးအစိုးရပိုင် အစုစပ်ကုမ္ပဏီ စီအိုင်တီအိုင်စီအုပ်စု (CITIC Group) က အဓိက အစုရှင်ဖြစ်လာပြီး (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းသော အစုရှယ်ယာကို ပိုင်ဆိုင်သည်။^{၁၈၅} ကျောက်ဖြူသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေနက်ဆိပ်ကမ်းအတွက် အခွင့်အလမ်းအကောင်းဆုံးနေရာတွင် တည်ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံ အတွက် အလွန်မဟာဗျူဟာကျသည့် အနေအထားတွင် တည်ရှိနေသည်။ ၎င်းစီမံကိန်းသည် တရုတ်အစိုးရ၏ စီးပွားရေးနှင့်

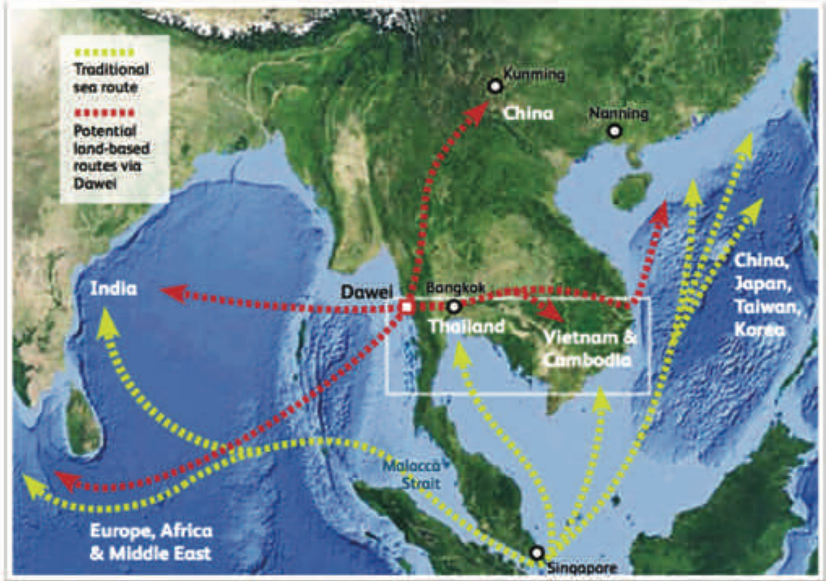
ပထဝီဝင်အနေအထားအရ သေနင်္ဂဟဗျူဟာကျသော စီမံကိန်း အင်္ဂါရပ်အဖြစ်ဖော်ပြခံရပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သည့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရပ်ဝန်းတစ်ခု၊ လမ်းကြောင်းတစ်ခု (OBOR) နှင့် ၂၁ ရာစုရေကြောင်းပိုလမ်းမ (Maritime Silk Road) ၏ အပိုင်းတိုင်းအဖြစ် ပါဝင်နေသည်။^{၁၈၆} ကျောက်ဖြူသည် တရုတ်ပြည်၏ ပင်လယ်ရေကြောင်းလမ်းထွက်ပေါက်နှင့် စွမ်းအင် ဖူလုံရေးအတွက် အရေးတကြီးလိုအပ်သည့်အပြင် တရုတ်နိုင်ငံက အဆိုပြုခဲ့သော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်- တရုတ်- အိန္ဒိယ- မြန်မာ (BCIM) စီးပွားရေးစင်္ကြံ (EC) ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်းခံရသည်။ တရုတ်သည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ ကိုကျောက်ဖြူမှ တဆင့်အသုံးပြုနိုင်ပြီး တရုတ်ပြည်မှ အိန္ဒိယသို့ (၅၀၀၀) ကီလိုမီတာခန့် ရေကြောင်းခရီးအရှည်လျော့ကျ စေသည့်အပြင် ပြည်ပပို့ကုန်အတွက် သယ်ယူပို့ဆောင်ခကုန်ကျစရိတ်ကိုလည်း လျော့နည်းစေသည်။ ကျောက်ဖြူသည် ယခုလက်ရှိပင် (CITIC) ကအထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် အတူပါလာသည့် ထုတ်ကုန်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် တရုတ် ပြည်ကုမ္ပဏီသို့ ပို့သည့်ရေနံနှင့် သဘာဝဓါတ်ငွေ့ပိုက်လိုင်း၏ အစွန်းဆုံးတွင် တည်ရှိနေပြီး အနာဂတ်တွင် ကျောက်ဖြူ ရေနံဆိပ်ကမ်းစီမံမှုများ၏အောက်တွင် ရောက်ရှိလာမည်ဖြစ်သည်။^{၁၈၇} မြန်မာနိုင်ငံဘက်မှ အကျိုးတူရှယ်ယာ (၅၀:၅၀) ရာခိုင်နှုန်းစီဖြင့် လုပ်ကိုင်ရန်တင်ပြတောင်းဆိုမှုကို တရုတ်ဘက်မှ အစုစပ်ကုမ္ပဏီက အကြိမ်ကြိမ်ပယ်ချခဲ့ပြီး ၎င်းတို့က လုပ်ငန်း၏ ရှယ်ယာ (၇၀ - ၈၅) ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရရှိရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။^{၁၈၈} အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် လုပ်ငန်းများကြောင့် လူပေါင်း (၂၀,၀၀၀) ခန့် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု လုပ်ငန်းများကို ဆုံးရှုံးရမည် ဖြစ်သည်။^{၁၈၉}

ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုမှာ အငြင်းပွားစရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပြည့်နှက်နေသည်။ တင်ဒါခေါ်ယူမှု များကို မြန်မာဘက်မှ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (USDP) မှ လွှတ်တော်သို့ ၎င်းတို့မထွက်ခွာမီ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ရုပ်ပျက်ဆင်းပျက် တွန်းရန် ဖိအားပေးခဲ့သည်။ ဖြေဆိုသူတစ်ဦး၏ ပြောကြားချက်အရ လွှတ်တော်မှ တင်ဒါ ကိစ္စကို မဆုံးဖြတ်မီတွင် မည်သို့မျှ ဖွင့်ဟပြောဆိုခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ လွှတ်တော်အမတ်များကလည်း ဇုန်ကိစ္စကို မဲခွဲဆုံးဖြတ်ကြ ခြင်းမှာ လုပ်ငန်းလိုင်စင်တင်ဒါထုတ်ပေးရန်အထိ မဟုတ်ဘဲ ဇုန်နေရာကို အတည်တကျ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရန်အတွက် သာဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့ကပြောသည်မှာ တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ်များအပါအဝင် လွှတ်တော် အမတ်အများစုက တရုတ်ဘက်မှ တင်ပြလာသည့်ပုံစံကို ကန့်ကွက်ခဲ့ကြကြောင်း သိရသည်။^{၁၉၀} ထိုသို့ကန့်ကွက်ခဲ့ကြ သော်လည်းမဲခွဲပြီး ရက်အနည်းငယ်အကြာတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ လျှောက်လွှာကို အကဲဖြတ်ဆုံးဖြတ်မှုနှင့် လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခွင့်ပေးသည့်ကော်မတီက တင်ဒါကို ခွင့်ပြုအတည် ပြုခဲ့သည်။ CITIC အုပ်စုသည် တရုတ်နိုင်ငံမှ ကုမ္ပဏီ (၅) ခုနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံမှ ကုမ္ပဏီတစ်ခုတို့ပါဝင်သည့် အုပ်စုဖြစ်ပြီး ဇုန်၏ (၈၅) ရာခိုင်နှုန်းသော ရှယ်ယာကို ခွင့်ပြုချက် ရရှိခဲ့ သည်။^{၁၉၁} ဇုန်တည်ဆောက်ရေးအတွက် ကနဦးမတည်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၄) ဘီလီယံ လိုအပ်ပြီး (၃၅) နှစ်အတွင်း တွင်စုစုပေါင်းဒေါ်လာ (၈၉.၂) ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။^{၁၉၂} တရုတ်ဘက်များသည် ကြားခံပေါင်းကူး ချေးငွေများ ထုတ်ပေးခြင်းဖြင့်လိုငွေကို ထုတ်ပေးနေကြပြီး အကယ်၍ အတိုးများကို ပေးချေနိုင်စွမ်းမရှိလျှင် စီမံကိန်းပိုင်ဆိုင်မှု ကိုငွေရှင်ထံသို့ လွှဲပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ကြားခံပေါင်းကူးချေးငွေထုတ်ပေးသည့်ပုံစံအပေါ် အစိုးရ၏ အကြံပေးတစ်ဦး ပြောဆို ထားသည်မှာ 'အနှစ်သာရကတော့ ပိုင်ရှင်က ချေးထားတဲ့အကြွေးကို မပေးနိုင်တော့ဘူးဆိုရင် ပေးရမယ့်အတိုးနှုန်းချေပြီး ငွေ ချေးသူက ငွေရှင်ကို ကြွေးပြန်ဆပ်တဲ့အနေနဲ့ စီမံကိန်းရှယ်ယာကို ပေးသွားရမှာဘဲ'။^{၁၉၃} ဆက်ပြီး ၎င်းက ထပ်ပြောသည်မှာ 'ယခုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ ဗဟာဗျူဟာကျသည့် တည်နေရာကို ဆုံးရှုံးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်' ဟု ထပ်လောင်း ပြောကြားသည်။

ထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်

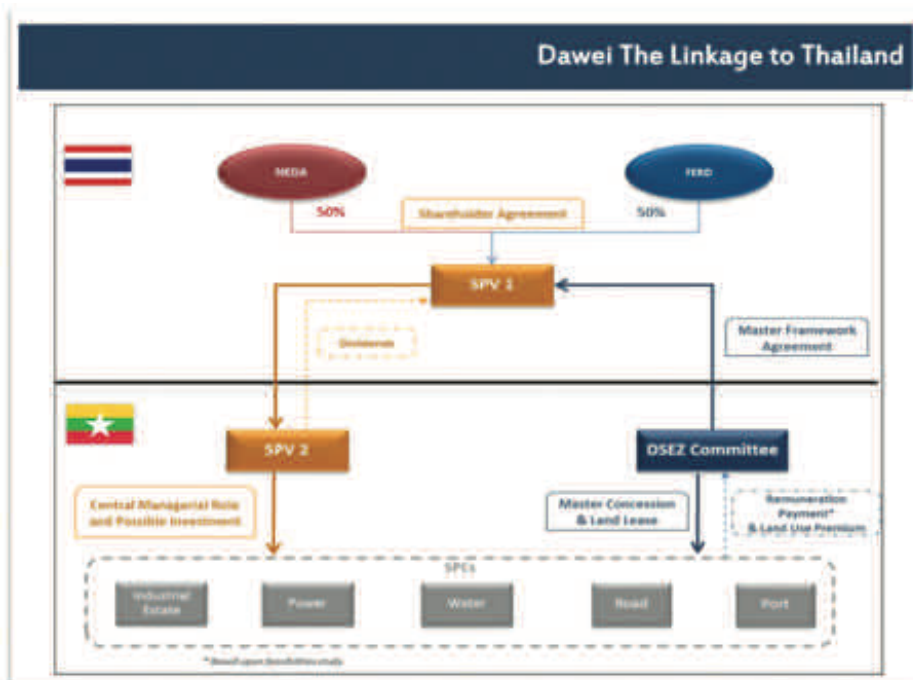
ကျောက်ဖြူသည် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် အရေးပါသကဲ့သို့ ထားဝယ်သည်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံအတွက် မဟာဗျူဟာ အနေအထားအရ အရေးပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အကြား ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် အိန္ဒိယ သမုဒ္ဒရာကို ဖြတ်ကျော်အသုံးပြုရာတွင် သယ်ယူပို့ဆောင်ရာတွင် အချိန်ကုန်လျော့ချခြင်းနှင့် ပင်လယ်ဓားမြများ ထကြွ သောင်းကျန်းသော မလတ္တာရေလက်ကြားကို ရှောင်ရှားနိုင်ခြင်းစသည့် အကြောင်းအရာတို့ကြောင့် (၁၀) ရာစုမှ စတင်၍ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် စစ်ပွဲများအကြိမ်ကြိမ် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထားဝယ်၊ မုတ္တမ၊ မြိတ်နှင့် မော်လမြိုင်မြို့များသည် မြန်မာ၊ အယုဒ္ဓယနှင့် နောက်ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ်အဆက်ဆက်အတွက် မြန်မာ့အနောက်တောင်ဘက်ကမ်းခြေ ဒေသ၏ အချက်အချာကျသော နေရာတွင် တည်ရှိသည်။^{၁၉၄}

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆိုက်ကလုန်းနာဂစ် မုန်တိုင်းသင့် ပြည်သူများကို အရေးပေါ် ကူညီကယ်ဆယ်ရေးအတွက် အာဆီယံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများ ဆွေးနွေးပွဲ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ရေနက်ဆိပ် ကမ်းနှင့် ထားဝယ်ကို ဆက်သွယ်သော လမ်းမကြီးတည်ဆောက်ရေးတို့အတွက် နှစ်နိုင်ငံသဘောတူညီမှုကို လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့သည်။ နောက်သုံးပတ်အကြာ တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးကုမ္ပဏီဖြစ် သောအီတာလျံထိုင်း ဆောက်လုပ်ရေး အများပိုင်ကုမ္ပဏီ (ITD-PLC) နှင့် အထူး စီးပွားရေးဇုန်စီမံကိန်းကို ချဲ့ထွင်၍ အကြီး စား၊ အလတ်စားနှင့် အသေးစားထုတ်

ပုံ ၁၇။ ထားဝယ် မဟာဗျူဟာမြောက်နေရာ (Global Asia)

ကုန်လုပ်ငန်းများပါဝင်သော မူလစီမံကိန်းတွင် နားလည်မှုစာချွန်လွှာကို ဒုတိယအကြိမ် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ထိုအထူး စီးပွားရေးဇုန်ကို မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရမှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂ ရက်တွင် တရားဝင်သဘောတူခွင့်ပြုခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံးအစုစပ်ကုမ္ပဏီမက်(စ) မြန်မာကုမ္ပဏီနှင့် အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီတို့ အကျိုးတူပေါင်း၍ ထားဝယ်ဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီလီမိတက်ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းကုမ္ပဏီသည် ရပ်ရွာလူထုများထံမှ မြေများ ကိုသိမ်းယူ၍ ရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွက် လိုအပ်သော တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်း များကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်ဇူလိုင်လတွင် မက်(စ) မြန်မာကုမ္ပဏီသည် စီမံကိန်းမှ နုတ်ထွက်ကြောင်း ထူးထူး ခြားခြားကြေညာခဲ့သည်။ ဖြေဆိုသူတစ်ဦးကမူ ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရခြင်းသည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွက် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် လက်တွေ့တွင် ဖြစ်နိုင်ချေအလွန်နည်းပါးမှုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟုယူဆကြောင်း အခိုင်အမာဆိုခဲ့သည်။ အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအသစ်ကို ရှာဖွေရင်း ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ရပ်တန့်ခဲ့ သည်။^{၁၅} ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် အစိုးရနှစ်ရပ်လုံး ဦးဆောင်မှုဖြင့် တတိယမြောက်နားလည်မှု စာချွန်လွှာကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စီမံကိန်းဆိုင်ရာအထူးအဖွဲ့ (SPV) နှင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်ရေးကုမ္ပဏီ (Dawei SEZ Development Company (DSEZDC) Ltd.) ကိုစတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။

ပုံ ၁၈။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတည်ဆောက်ပုံ

၂၀၁၃ ခုနှစ်နိုဝင်ဘာလတွင် အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) သည် အသစ်စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော စီမံကိန်းဆိုင်ရာအထူးအဖွဲ့ (SPV) နှင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် စီမံအုပ်ချုပ်မှုကော်မတီတို့နှင့် အဆုံးသတ်ခြင်းသဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ဇုန်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်ရေးကုမ္ပဏီ (DSEZDC) သို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ ၎င်းစီမံကိန်းအတွက် အဖိုးအခကို ထိုင်းဘတ်ငွေသန်းပေါင်းခြောက်ထောင် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၇၀) သန်း) ဝန်းကျင်ခန့်မှန်းသတ်မှတ်၍ အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီသို့ နှစ်နာကြေးအဖြစ်ပေးရန် ဆုံးဖြတ်သည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံသည် ငွေကြေးမရှိခြင်းကြောင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွင်းရှိ (၈.၅) ကုဗကီလိုမီတာ အကျယ်အဝန်းရှိသောမြေကို ထိုအဖိုးအခအတွက် လျော်ပေးခဲ့သည်။ အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) နှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်ရေးကို ဆောင်ရွက်နေသော ကုမ္ပဏီများ၏ ဆက်ဆံရေးသည် ရှင်းလင်းမှုမရှိသော်လည်း အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) သည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများတိုးမြှင့်ရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်စည်းရုံးပေးနေသော ကုမ္ပဏီဖြစ်ဟန်တူသည်။ အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အထူးယာဉ်စီမံကိန်း (၂) အဖြစ် အောက်ဖော်ပြပါ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပုံစံ ဖွဲ့စည်းပုံဇယားတွင် ဖော်ပြပြီး ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေး ဇုန်တည်ဆောက်ရေးကုမ္ပဏီကို စီမံကိန်းဆိုင်ရာအထူးအဖွဲ့ (၁) အဖြစ် ဖော်ပြသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) နှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားဖက်များသည် ဆိပ်ကမ်း၊ အဝေးပြေးလမ်းမများ၊ ပင်မဓာတ်အားလိုင်းများ၊ ရေနံ ဝန်ဆောင်မှုစသည်တို့ကို စီမံခန့်ခွဲရေးအာဏာကိုခံစားခွင့်ရသော ကုမ္ပဏီ(၈)ခု၏ (၂၅)ရာခိုင်နှုန်းသော အစုရှယ်ယာကို ထည့်ဝင်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းကြောင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများမှ အရေးပါသော အကျိုးကျေးဇူးများကို ဆက်လက်ခံစားနေမည်။^{၁၆} ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD)၊ ရှယ် (Shell) နှင့် အယ်အင်ဂျီပလပ် (LNG Plus) တို့ ပူးပေါင်း၍ သန့်စင်ပြီး သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုလှောင်ရုံတစ်ခုတည်ဆောက်ရန် သဘောတူညီမှုတစ်ခုကို ထပ်မံလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) သည် ထိုင်းနိုင်ငံအခြေစိုက် ရိုဂျနာစက်မှုဇုန်အများပိုင်ကုမ္ပဏီ လီမိတက်နှင့် ဒုတိယမြောက်အကျိုးတူရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို စတင်ခဲ့ပြီး မရှေးမနှောင်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) နှင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားဖက်များသည် စိစစ်ပြင်ဆင်ခဲ့သော ယခင်တည်ဆောက်ရေးသဘောတူညီမှုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာတွင် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်ရေးကုမ္ပဏီအက်ပီစီ (DSEZDC SPV) ၏ ရှယ်ယာများကို ဂျပန်နိုင်ငံမှ ဝယ်ယူ၍ အီတာလျံထိုင်းဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီ (ITD) နှင့် ရိုဂျနာတို့သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာသန်းပေါင်း (၁.၇) ကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ဂျေဘီအိုင်စီ၊ မြန်မာအက်ဖဒီအီးအာဒီနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအန်အီးဒီအေတို့မှ တူညီသော ခံစားခွင့်ကို (၃) ပိုင်းခွဲဝေကြသည်။^{၁၇}

ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် စတင်ခြင်း

၂၀၁၄ ခုနှစ် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုအပြီးတွင် အာဏာရလာပြီးနောက် ထိုင်းစစ်တပ်အစိုးရ၏ ပထမဆုံး ဆောင်ရွက်ချက်မှာ နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအရှိန်အဟုန် မြှင့်တင်ရန်အတွက် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်အပါအဝင် အခြား၎င်း၏ နယ်စပ်ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ရှေ့ဆက်နိုင်ရန် တွန်းအားပေးခြင်းများ ပြုလုပ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် NLD အစိုးရသစ်တက်လာပြီး လေ့လာသုံးသပ်မှုများ ပြုလုပ်ပြီးနောက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ဆက်လက်တည်ဆောက်ရန် လက်ခံသဘောတူကြောင်း ထပ်လောင်းပြောကြားခဲ့သည်။ အတိုင်ပင်ခံရိုလန်ဘာဂါ (Roland Berger) သည် ထိုင်းနိုင်ငံစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအေဂျင်စီ (NEDA) နှင့် ဂျပန်အစိုးရနှင့် ပတ်သက်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူအညီဖြင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် ရေရှည်စီမံကိန်းအသစ်ကို ရေးဆွဲထားသည်။^{၁၈} အသစ်ရေးဆွဲထားသော စီမံကိန်းအရ ဇုန်ကိုအဆင့် (၂) ဆင့်ပိုင်း၍ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖြစ်သည်။ ကနဦးအဆင့် (၂၀၁၅-၂၀၂၅) ခုနှစ်များအတွင်းတွင် ပင်လယ်စာမြုပ်သည့်လုပ်ငန်း၊ အထည်ချုပ်လုပ်ငန်း၊ အစားအသောက်ထုတ်ကုန်လုပ်ငန်း၊ ရာဘာပစ္စည်းများ၊ ပရိဘောဂနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးပစ္စည်းများနှင့် သဘာဝဓါတ်ငွေ့ အရည်တင်ပို့မှုလုပ်ငန်းများစသည့် လုပ်အားကို အဓိကသုံးမည့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများကို အဓိကထား တည်ဆောက်ရန် စီစဉ်ရေးဆွဲထားသည်။ ဤအဆင့်တွင် မြေနေရာအားဖြင့် (၂၇) စတုရန်းကီလိုမီတာလိုအပ်မည်ဖြစ်သော်လည်း (၃၅) စတုရန်းကီလိုမီတာ အကျယ်ကို ရှင်းလင်းမည်ဖြစ်ပြီး (ITD) ၏ မြေနေရာလည်းပါဝင်မည် ဖြစ်သည်။^{၁၉} ဒုတိယအဆင့် (၂၀၂၅-၂၀၄၅) ခုနှစ်များအတွင်းတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို စုစုပေါင်းဧရိယာ (၁၉၆.၅) စတုရန်းကီလိုမီတာ အထိတိုးချဲ့မည်ဖြစ်ပြီး ရေနံသန့်စင်စက်ရုံ၊ ပလက်စတစ်၊ စတီနှင့် ဓါတ်မြေဩဇာစက်ရုံများနှင့် ယာဉ်အမျိုးမျိုးတပ်ဆင်သည့် စက်ရုံများပါဝင်သည့် အကြီးစား

ကုန်ထုတ်စက်မှုလုပ်ငန်းများ ပါဝင်မည်ဖြစ်သည်။ ကနဦးအထူးစီးပွားရေးဇုန်နေရာကို စတုရန်းကီလိုမီတာ (၂၅၀) သတ်မှတ်ထားပြီး အသစ်ပြန်ရေးဆွဲသည့် ရေရှည်စီမံကိန်းတွင် မပါဝင်တော့မည့် မြေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မည်ကဲ့သို့ဆက်ဖြစ်မည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရသေးပေ။ ဖော်ပြထားသော ရည်ရွယ်ချက်များအရ ပထမအဆင့်တွင် စီမံကိန်းကို 'စတင်' ရန်နှင့် 'စီမံကိန်းအဆင့်အားလုံး ချောမွေ့မြန်ဆန်စွာ အရှိန်အဟုန်ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရန်' တို့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အသေးစိတ်ကိုမူ ပြည်သူများထံသို့ ထုတ်ပြန်ထားခြင်း မရှိသေးပေ။ ပထမအဆင့်တွင် လုပ်သားအဓိကသုံးသော စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများဖြင့် စတင်ခြင်းမှာ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းဖန်တီးရန်၊ ရပ်ရွာလူထုများ၏ ထောက်ခံမှုရရှိအောင် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန်နှင့် ရပ်ရွာလူထုများအား စည်းရုံးခြင်းများလုပ်ဆောင်ပြီး လူထုကအကြီးအကျယ်ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှုကို ခံရရန်သေချာနေသည့် အကြီးစားစက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများကို ဒုတိယအဆင့်ရောက်သည်အထိ ဆိုင်းငံ့ထားရန်တို့ဖြစ်သည်။^{၂၀၀} အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများဘက်မှ ပြန်လည်ဖြေကြားသူတစ်ဦးကမူ တကယ်တော့ 'ပထမပိုင်းအကောင်အထည်ဖော်မှုအဆင့်က ဒီစီမံကိန်းက သေးသေးလေးပါလို့ပြောပြီး ပြည်သူတွေလက်ခံလာအောင် လှည့်စားဖို့ဘဲ' ဟုပြောကြားသည်။^{၂၀၁}

ထားဝယ်အထူးစက်မှုဇုန်အား ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း

မူလအစီအစဉ်အရ ထားဝယ်အထူးစက်မှုဇုန် တည်ဆောက်ရာတွင် စုစုပေါင်းအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၀) ဘီလီယံ ကုန်ကျနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းပြီး ကနဦးအဆင့်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၈.၅) ဘီလီယံကုန်ကျနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။^{၂၀၂} ပြန်လည်သုံးသပ်ထားသည့် အစီအစဉ်၏ ပထမအဆင့်တွင် ဒေါ်လာ (၁.၇) ဘီလီယံကုန်ကျမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီးကျန်အဆင့်များအတွက် လိုအပ်ငွေကို နောက်မှသတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်မည်ဟု လျာထားသည်။^{၂၀၃} ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများအတွက် မည်သူက ငွေကြေးထောက်ပံ့နေသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရသော်လည်း (ITD) မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်ရန် တာဝန်ရှိဟန်တူသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် အခြားပြင်ပမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေများ မရခဲ့လျှင် ထိုင်းနိုင်ငံမှ ငွေကြေးမတည်သူအဖြစ် ရပ်တည်ရန်အတွက် နောက်ဆုံးငွေချေးသူအဖြစ် တရားဝင် ပါဝင်လာခဲ့သည်။^{၂၀၄} ထိုအရာများကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းဇုန်၏ ရှုပ်ထွေးလှသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပုံစံကို တွေ့နိုင်သည်။ (ပုံ ၁၈။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တည်ဆောက်ပုံကို ကြည့်ပါ။) ပြည်သူလူထုထံမှ ဖိအားပေးမှုများကြောင့် စီမံကိန်းထဲတွင် ထိုင်းအစိုးရအနေဖြင့် တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမပြုဘဲ ထိုင်းနိုင်ငံပိုင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ထိုင်းပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းရှင်များရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်ချေရှိသည်ဟု ထိုင်းနိုင်ငံ ဝန်ကြီးချုပ်ရုံးမှ အခိုင်အမာ ပြောဆိုသည်။^{၂၀၅} ၂၀၁၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းသတင်းများအရ အမည်မသိ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအဖွဲ့တစ်ခုနှင့် ဂျပန်ပို့ကုန်ချေးငွေအေဂျင်စီများက ထားဝယ်ကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန်စိတ်ဝင်စားလာခဲ့ပြီး (DSEZDC SPV) ကို ဂျပန်လူထု၏ ရန်ပုံငွေများဖြင့် တရားဝင်ဝယ်ယူလိုက်သည်။^{၂၀၆} ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် (Japan Bank for International Cooperation - JBIC) နှင့် ပုဂ္ဂလိကဘဏ်လုပ်ငန်းမှလည်း ထားဝယ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရှိလာသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီယမ်ကော်မာရှယ်ဘဏ် (SCB) သည် (ITD) ကို အဓိကငွေကြေးပံ့ပိုးကူညီမှုပေးသည့် အရေးပါသောနေရာမှ ပါဝင်လာသည်။ (ITD) အနေဖြင့် သူ့ကိုယ်ပိုင်ငွေဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့်အပြင် (SCB) ဘဏ်အပါအဝင် ထိုင်းဘဏ်များဖြစ်ကြသော ကာစီကွန်းဘဏ်၊ ဘန်ကောက်ဘဏ်၊ ကရွမ်ထိုင်းဘဏ်တို့မှလည်း အထောက်အပံ့များရရှိဖြစ်သည်။^{၂၀၇} ITD ကို အမေရိကန် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၈.၆) ဘီလီယံ ပံ့ပိုးပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ငွေကြေးပါဝင်ရန်အတွက် (SCB) ဘဏ်ကို အကြံပေးခဲ့ကြောင်း ထိုင်းဥပဒေလုပ်ငန်းတစ်ခုမှ ၎င်းတို့၏ ဝတ်ဆိုက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ (ITD) ကိုပေါင်းကူးချေးငွေများနှင့် ငွေကြေးအထောက်အပံ့များအပြင် အကြံဉာဏ်များလည်းပေးရင်း မဟာစီမံကိန်းကြီးများအတွက် ဦးဆောင်စီမံသူ ဖြစ်လိုကြောင်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် (SCB) ဘဏ်မှ ထုတ်ဖော်ကြေငြာခဲ့သည်။^{၂၀၈} ထိုင်းဘဏ်များ၏ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လေ့လာဆန်းစဉ်မှု ယန္တရားများမှာလည်း သိပ်အားမကောင်းလှပေ။ မဲခေါင်ဒေသအတွင်းတွင် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှာ ထိုင်းဘဏ်များ ငွေကြေးပါဝင်သည့် အငြင်းပွားဖွယ်ရာ ပထမဆုံးစီမံကိန်းတော့မဟုတ်ပေ။ လာအိုနိုင်ငံရှိ ဆာယာဘူရီဆည်အပါအဝင် မြေသိမ်းမှုနှင့် အမွေရှေ့ပြောင်းမှုများဖြစ်စေခဲ့သော ကမ္ဘောဒီးယားရှိသကြားစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းနှင့် စက်ရုံတစ်ခုတွင်လည်း (SCB) က ငွေကြေးထောက်ပံ့ခဲ့ဖူးသည်။^{၂၀၉}

(SCB) အနေဖြင့် ဂေ့၊ စွမ်းအင်ကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် လုပ်ငန်းများ၊ စက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် ပိုပြီးအာရုံစိုက်လာပုံရသည်ဟုဆိုကြပြီး ဆိပ်ကမ်းလုပ်ငန်းသုံးခုနှင့် ကားလမ်းဆက်လုပ်ငန်းတစ်ခုတို့ကို အခြားကုမ္ပဏီသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းတို့အတွက် (King Trillion) နှင့် တရုတ်နိုင်ငံ ရထားလမ်းဆောက်လုပ်ရေးအင်ဂျင်နီယာ ကော်ပိုရေးရှင်း

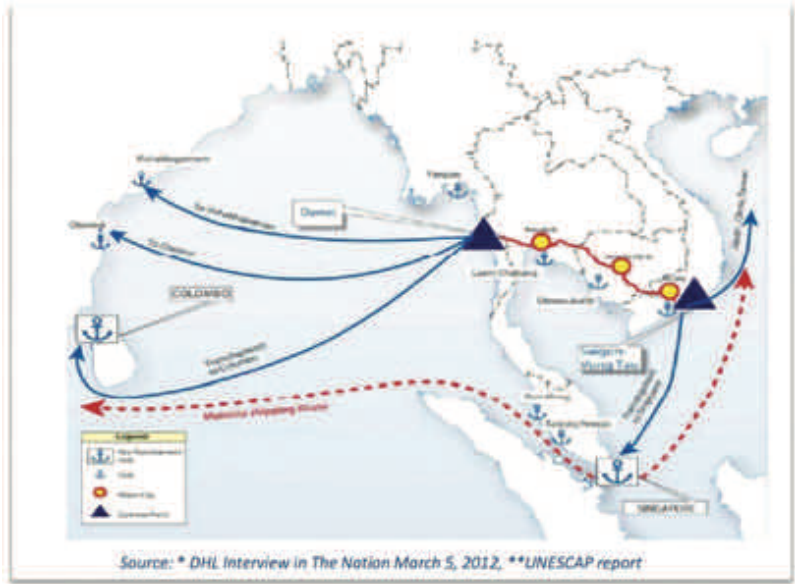
တို့အပါအဝင် တရုတ်ကုမ္ပဏီများပေါင်းထားသော အုပ်စုတစ်ခုက စိတ်ဝင်စားရှိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဘဏ်အနေဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ငွေအမေရိကန်ဒေါ်လာသန်း (၈၀၀) လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ပုဂ္ဂလိကဘဏ်များအတွက် အကျိုးအမြတ်နည်းနိုင်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံကို မြန်မာဘဏ်မှပေးရန် တောင်းဆိုထားသည်။^{၂၀၀} ထားဝယ်အထူး စီးပွားရေးဇုန်နှင့် ထိုင်းနယ်စပ်ကြားဆက်သွယ်ရန်လမ်းကြမ်းကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးခဲ့ပြီး (၄) လမ်းသွားနှင့် (၈) လမ်း ကြားသွားလမ်းမကြီးဖြစ်သည်အထိ တိုးမြှင့်သွားမည်။ ထိုလမ်းကြမ်းနှင့် လမ်းမကြီးများ စီမံကိန်းကြောင့် မြေသိမ်းမှုနှင့် မဟာမဲခေါင်ဒေသတွင်းရှိ ကျားကောင်ရေအများစုကျန်ရှိနေသေးသော ဒေသအတွက် ခြိမ်းခြောက်မှုများအပါအဝင် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုများရှိနေကြောင်း မှတ်တမ်းများက ဖော်ပြသည်။^{၂၀၁} ယခုစာတမ်းကို ပြုစုနေသည့်အချိန် အထိ ထိုင်းနှင့် မြန်မာအစိုးရ နှစ်ရပ်လုံးမှ ထိုလမ်းစီမံကိန်းအတွက် ငွေကိုအကုန်အကျမခံလိုကာ စီမံကိန်းမှာ ရပ်တန့် နေသည့် အနေအထားရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ NEDA ဘဏ် (အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်) မှ မြန်မာအစိုးရကို ချေးငွေပေးရန် ကမ်းလှမ်းထားသော်လည်း မြန်မာအစိုးရမှ လက်ခံခြင်း မရှိသေး ပေ။^{၂၀၂} မေးမြန်းမှုကို ဖြေဆိုသူများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ထိုင်းနိုင်ငံကို အကျိုးအမြတ်အများစုရသွားစေမည့် ထိုအထူး စီးပွားရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအတွက် လိုအပ်သည့် အစိုးရအများစုကို ပေးရနိုင်ကြောင်း ထင်မြင်ကြကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ကြသည်။ မြန်မာအစိုးရအကြံပေးတစ်ဦး၏ အဆိုအရ ကျောက်ဖြူနှင့် ထားဝယ်အထူး စီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြေဆိုရာတွင် 'ကျွန်တော်မြင်ခဲ့ရတာကတော့ မြန်မာအစိုးရအနေနဲ့ လိုက်လျောမှု တွေက မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အတော်လေးဆိုးပါတယ်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာအစိုးရက သဘောတူလိုက်တဲ့ အခြေခံ အဆောက်အအုံတွေကို ဆက်သွယ်တဲ့ လုပ်ငန်းတွေမှာ ပိုပြီးတော့ တွေ့ရပါတယ်' ဟုဆိုခဲ့သည်။^{၂၀၃}

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများ

ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် စိတ်ကူးကို သက်ဆင်ရှိနာလုပ်ထရာတွန်းလုပ်ခဲ့သည့် အစောပိုင်းကာလများတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ကြသော အမျိုးသားစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးတိုးတက်ရေးဘုတ်အဖွဲ့ရုံး (National Economic and Social Development Board - NESDB)၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး အေဂျင်စီ (NEDA) တို့သည် စီမံကိန်းကိုရှေ့ဆက်ရန် အရေးပါသည့် အခန်းမှပါဝင်ခဲ့သည်။ ထိုင်းနည်းပညာ ထိပ်သီးများ (Technocrats) ဟုလည်း ထိုင်းအရပ်ဖက်အဖွဲ့များကခေါ်သည့် (NESDB) သည်^{၂၀၄} ထိုင်းဘုရင့်အစိုးရ၏ မဟာ ဗျူဟာမြောက်စီးပွားရေး အစီစဉ်ရေးဆွဲရေးအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို အဓိကလှုံ့ဆော်အားပေးသည့် အဖွဲ့လည်း ဖြစ်သည်။^{၂၀၅} (NEDA) သည် ထိုင်းအစိုးရ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေး အကူအညီပေးရေးအေဂျင်စီဖြစ်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယား၊ မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့ရှိ အခြေခံအဆောက်အအုံလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် ထိုင်းဘတ် (၈.၇) ဘီလီယံ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၄၂ သန်းခန့်) ကို လျာထားသည်။ (NEDA) က ၎င်း၏ ဝက်ဆိုက်တွင် ထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် ၎င်းတို့၏ ဒုတိယမြောက် အရေးကြီးဦးစားပေး စီမံကိန်းဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြပြီး ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဒေသတွင်း အရေးပါသည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုပါဝင်ကြရန် တိုက်တွန်းထားသည်။^{၂၀၆} အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်အနေဖြင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို အထောက်အကူပြုရန်အတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန် တွန့် ဆုတ်နေသော်လည်း စီမံကိန်းများကို ပူးတွဲပြီး ငွေကြေးထောက်ပံ့ရန်အပါအဝင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ အထူး စီးပွားရေးဇုန်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ကူညီရန်တို့ပါဝင်သည့် နှစ်ဖက် သဘောတူညီချက်ကို (NEDA) နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။^{၂၀၇} ဘန်ကောက်အခြေစိုက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခု၏အဆိုအရ ထိုင်းအစိုးရ၏ နိုင်ငံခြားရေး၊ စီးပွားကူးသန်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးစသည့် ဝန်ကြီးဌာနများအားလုံးတို့က စီမံကိန်းကို ထောက်ခံကြပြီး အစိုးရပိုင်ဖြစ်သည့် ရေနံနှင့် ဂတ်စ်ကုမ္ပဏီ (PTT) ကလည်း ၎င်းစီမံကိန်းကို စိတ်ဝင်စားကြောင်း ထုတ်ပြောခဲ့ပြီး အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပြီးစီးသည့်အချိန်အထိ စောင့်နေမည် ဟုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြသည်။^{၂၀၈}

ထိုင်း၊ ဂျပန်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့အတွက် ဆွဲဆောင်မှုမက်လုံးများ

ထိုင်းနိုင်ငံအတွက် အဓိကမက်လုံးများမှာ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအား အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနှင့် အဆက်အသွယ်ရရှိအောင်ဖန်တီးပေးခြင်းနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ အရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်းရှိ အကြီးစားနှင့် ၎င်းနိုင်ငံ၌ ညစ်ညမ်းသည့် စက်မှုဇုန်များကို ရွှေ့ပြောင်းနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းတို့ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းအဘိဆစ် ဝိဇ္ဇီဝ ပြောခဲ့ဖူးသည့် စကားတစ်ရပ်မှာ တစ်ချို့စက်မှုလုပ်ငန်းများက ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် မသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ထိုနေရာမှာ ဆောက်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ဖူးသည်။^{၂၀၉} မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေး အဆင်ပြေစေရန်နှင့်ပထဝီနိုင်ငံရေးအနေအထားတို့အရ ထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်မှုကို ကူညီပေးရန် အရေးကြီးသည့် မောင်းနှင်အား တစ်ခုဖြစ်သည်။

ပုံ ၁၉။ ထားဝယ် - မလတ္တာရေလက်ကြားကို ရှောင်ကွင်းသွားခြင်း

အရှေ့တောင်အာရှကျွန်းဆွယ်ကို ဖြတ်ပြီး ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖွင့်လှစ်နိုင်ရန်အတွက် ဘုရင်များ၊ မှူးမတ်များ၊ အင်ဂျင်နီယာများစွာက ရာစုနှစ်များစွာ ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။^{၂၁၀} အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ထားဝယ်တွင် တည်ဆောက်ရခြင်းသည် ယခင်ထိုင်းဘုရင်နရီလက်ထက် ၁၆၇၇ ခုနှစ်ကတည်းက စိတ်ကူးခဲ့သော ကရာအစ်စမတ်တူးမြောင်းကို နောက်နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဖော်ဆောင်ရာရောက်ပြီး ကြိုဆိုစရာ ဖြစ်လာသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ် သက်ဆင်ရှိနာဂပိထရာထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာချိန်တွင် ထိုစီမံကိန်းအတွက် နိုင်ငံတော်အဆင့် ကော်မရှင်တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်း၍ ၎င်းကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးစားခဲ့ပြီး လက်ရှိတွင်တရုတ်မှ ပြန်လည် စိတ်ဝင်စားလျက်ရှိသည်။^{၂၁၁} အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှ ရေနံစီးများကို စင်ကာပူနှင့် မလတ္တာရေလက်ကြားတို့မှ ဖြတ်ပြီးစွမ်းအင်အများစုကို အဓိကဝယ်သွင်းနေရသည့် ထိုင်း၊ တရုတ်နှင့်ဂျပန်နိုင်ငံများသို့သွားပြီး ထိုမှတဖန်အိန္ဒိယနှင့် ဥရောပဈေးကွက်ကို ပို့မည့်တရုတ်နှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများက ထုတ်သည့်ကုန်ပစ္စည်းများက ရေလက်ကြားကို ပြန်ဖြတ်သွားသည်။ ထိုရေလမ်းကြောင်းမှာ ဖြတ်သန်းသွားလာမှု အလွန်ပြည့်ကြပ်လာပြီး အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံများက ထိုနေရာကို မဟာဗျူဟာမြောက် စစ်ဆေးရေးဂိတ်တစ်ခုသဖွယ် ယူဆလျက်ရှိသည်။ ခရီးသွားလာရချိန်ကို လျော့ချလိုက်ခြင်းဖြင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ကုန်ကျစရိတ်ကို သက်သာစေမည် ဖြစ်သည်။ စင်ကာပူနှင့် မလတ္တာကိုရှောင်ပြီး ကျွန်းဆွယ်တစ်ခုလုံးကို ဖြတ်ချသွားမည့် ထိုစီမံကိန်းမှာ

ပုံ ၂၀။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ ပင်လယ်နှင့် အကွာအဝေး - တောင်ဘက်စီးပွားရေးစင်္ကြံ၏ စမှတ် (Charlie Thame)

အာရှပစိဖိတ်ဒေသ၏ စီးပွားရေးနှင့် မဟာဗျူဟာအခင်းအကျင်းတို့အတွက် အလွန်အမင်း လှုပ်ခတ်သွားစရာ ဖြစ်သည်။^{၂၂၂} ထိုစီမံကိန်းကြောင့် ထိုဒေသကို ထိန်းချုပ်ထားသူများ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားတို့ကို ပြောင်းလဲသွားစရာ ဖြစ်နိုင်သည့်အလားအလာ ဩဇာချိန်ခွင်လျာအလှည့်အပြောင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ မဟာမဲခေါင်ဒေသ (GMS) အတွက် ထားဝယ်၏ မဟာဗျူဟာမြောက်အရေးပါမှုကို အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်က အစောပိုင်းကတည်းက အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး အရှေ့အနောက်စီးပွားရေးစင်္ကြံ၏ တောင်ပိုင်းအတွက် အနောက်ဖက်ဝင်ပေါက်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ မဟာဗျူဟာမြောက်စိတ်ပါဝင်စားမှုများအပြင် အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ လုပ်ကိုင်နိုင်မှုများ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ဖြတ်လမ်းတစ်ခုကို ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်ရေးမှတစ်ဆင့် ဖန်တီးနိုင်ခဲ့မည် ဆိုပါက ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပတ်ဝန်းကျင်ကိုလည်း တိုးတက်စေပြီး နိုင်ငံတော်၏ (GDP) ကို (၁.၉) ရာခိုင်နှုန်းသို့ တက်လာစေမည်ဟု ထိုင်းနိုင်ငံ (NESDB) က ဆိုသည်။^{၂၂၃}

ဂျပန်နိုင်ငံအနေဖြင့် ထားဝယ်စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်ရသည့် ဆွဲဆောင်မှုမက်လုံး (၃) ချက်ကို ထုတ်ပြောသည်။ ၎င်းတို့မှာ (၁) ထားဝယ်ဒေသအတွင်း အခြေခံအဆောက်အအုံများတည်ဆောက်မှု စီမံကိန်းများတွင် ဂျပန်ကုမ္ပဏီများ ပါဝင်လာစေအောင် ကူညီပေးရန်၊ (၂) အာဆီယံ ဒေသအတွင်းရှိ ဂျပန်ကုမ္ပဏီများ၏ ထုတ်လုပ်မှု အခြေစိုက်ဌာနများကို အာဆီယံဆက်နွယ်မှု ကွန်ယက်မှတစ်ဆင့် ကူညီပေးရန်၊ (၃) မြန်မာနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့၏ စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေရန်တို့ဖြစ်သည်။^{၂၂၄} ယူဆရသည်မှာ ဂျပန်နိုင်ငံသည် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုကို တရုတ်ပြည်နှင့် ပြိုင်ဆိုင်နေခြင်းဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်။ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် Roland Berger ပြောသည့် မြန်မာနိုင်ငံဘက်မှ မြင်သည့်ဆွဲဆောင်မှုများမှာ (၁) အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးရန်၊ (၂) မြန်မာ့တောင်ပိုင်းဒေသ လူမှုစီးပွားတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်၊ (၃) ထိုင်းနိုင်ငံမှ မြန်မာရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ပြန်လာနိုင်ရန်တို့ဖြစ်သည်။^{၂၂၅} နောက်ဆုံးအချက်မှာ နှစ်နိုင်ငံလုံးအတွက် ဦးစားပေးမှုပါဒ်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံစစ်အစိုးရအတွက် ဖြစ်သည်။^{၂၂၆} မြန်မာ၊ ထိုင်းနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့သည် (DSEZDC SPV) မှရှယ်ယာများရရှိကြမည်ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသည် မြေကြီးအသုံးပြုခအဖြစ် အချို့ငွေကြေးကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။^{၂၂၇} ဂျပန်မှ ခုနစ် မြန်မာ့လွှတ်တော်မှတ်တမ်းများအရ ကနဦးသဘောတူညီချက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် မြေဧက (၂၀၄) စတုရန်း ကီလိုမီတာအတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၀.၆၇၅) သန်း အနည်းဆုံးရရှိမည်ဟု ပါဝင်သည်။ (၁) စတုရန်းကီလိုမီတာလျှင် ဒေါ်လာတစ်သိန်းခွဲနှုန်းဖြင့် တွက်ချက်ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။^{၂၂၈} နောက်ဆုံးထိုးခဲ့သော သဘောတူညီချက်များမှာမူ အများပြည်သူကို အသိပေးထားခြင်း မရှိသေးပေ။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွက် ဆွဲဆောင်မှုမက်လုံးများ

အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်သည့် ကုမ္ပဏီဖြစ်သည့် Myandawei Industrial Estate Company Limited နှင့် အတိုင်ပင်ခံရိုလန်ဘာဂါတို့က ထားဝယ်၏ ဗျူဟာကျသည့် တည်နေရာ၊ စက်မှုဇုန်မြေနှင့် အထောက်အပံ့ပေးထားသည့် စီးပွားရေးအဆောက်အအုံများ၊ ပေါင်းစည်းထားသည့် ထုတ်ကုန်ရောင်းချ ဖြန့်ဖြူးမည့်ကွန်ယက်နှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ 'လုပ်သားများရရှိနိုင်သည့် ရင်းမြစ်အသစ်များ' နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကြွယ်ဝသော သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကိုလုပ်ငန်းရှင်များအနေဖြင့် ဇုန်တွင် စက်ရုံတည်ထောင်လုပ်ကိုင်ရန် အဓိကကျသည့် မက်လုံးများအဖြစ် အထပ်ထပ်ကြော်ငြာ ဆွဲဆောင်မှုပြုကြသည်။ ၎င်းတို့က ထုတ်ယူအသုံးပြုရခြင်းမရှိသေးသည့် ပင်လယ်၊ သစ်တော၊ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် သတ္တုတွင်းသယံဇာတများနှင့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့မှ သွင်းကုန်များ (အထည်အလိပ် လုပ်ငန်းများအတွက် ကုန်ကြမ်းများဟုထင်ရ

ပုံ ၂၁။ ထားဝယ်မှ အကွာအဝေး (MIE)

သည်) တို့ကို အလားအလာရှိသည့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ အတွက်ဆွဲဆောင်နိုင်သည့် မက်လုံးများအဖြစ် ဈေးကွက်တင် ရောင်းချသည်။ နောက်ထပ်မက်လုံးများအဖြစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ၊ အခွန် အခအကျိုးအမြတ်များနှင့် မတည်ရင်းနှီးငွေရွှေ့လျားမှုကို ကန့်သတ်မှုမရှိခြင်းနှင့်အတူ မြေကို အနည်းဆုံး (၇၅) နှစ်အထိ ငှားရမ်းနိုင်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ အထူးဦးစားပေး ကုန်ပစ္စည်းများအောက်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဥရောပသမဂ္ဂသို့ တင်ပို့မည့် ကုန်ပစ္စည်းများသည် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ခံစားရမည် ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအချက်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့် လုပ်ငန်းရှင်များအား ၎င်းတို့လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတွက် လိုအပ်သည့် အကူအညီများကို ဇုန်၏ (OSSCs) မှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးမည် ဖြစ်သည်။^{၂၂၀}

ရပ်ရွာလူထုများအတွက် ဆွဲဆောင်မှုမက်လုံးများ

အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရေရှည်စီမံကိန်းစီမံချက်များအရထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၏ လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုကို ပိုမိုမြန်ဆန်လာစေမည်ဖြစ်ပြီး လမ်းများနှင့် ပြည်သူ့ ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သော ပညာရေးစသည့် ဒေသစီးပွားရေး အဆောက် အအုံများကို ရရှိစေပြီး ရပ်ရွာလူထုများ၏ လူနေမှုအဆင့်ကို ပိုမို ကောင်းမွန်လာစေမည် ဖြစ်သည်။^{၂၂၁} နောက်ထပ်ဆွဲဆောင်ပြောဆို မှုမှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် ရပ်ရွာလူထုများအတွက် အလုပ်နေရာ ပေါင်း (၃၀၀,၀၀၀) ခန့်က ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ဖန်တီးပေးမည်ဖြစ်ပြီး ၂၀၄၅ ခုနှစ်တွင် (၉၀၀,၀၀၀) ခန့်ရှိသော အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း များကို ဆက်လက်ဖန်တီးပေးမည် ဖြစ်သည်။^{၂၂၂} ဤပြောဆိုချက် များမှာ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပြောရုံပြောသည်နှင့်ပင် ပြဿနာရှိနေ သည်။ အစဦးတွင် ထားဝယ်၏ လူဦးရေမှာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် သန်းခေါင် စာရင်းအရ (၄၉၃,၅၇၆) ရှိသည် (ကလေးသူငယ်များနှင့် သက်ကြီး ရွယ်အိုများအပါအဝင်) ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။^{၂၂၃} ဇုန်တည်ဆောက် မှုကြောင့် ထိခိုက်ခံရပြီး ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရသည့် ရွာသားများနှင့် ဦးတည် အုပ်စုဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်ရာတွင် လမ်းများသည် ၎င်းတို့ကို အထောက် အကူဖြစ်ပါသလားဟု မေးမြန်းခဲ့ရာ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူ (၁၂) ဦးလုံးက ၎င်းတို့အတွက် မကောင်းကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ထိုအဖြေအပေါ်

ပုံ ၂၂။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရှိ လမ်းဆုံလမ်းခွဲများ (Charlie Thame)

ဆက်လက်မေးမြန်းခဲ့ရာ တစ်ဦးကဖြေဆိုသည်မှာ 'သူတို့က ကျွန်တော်တို့ရဲ့ လယ်ယာမြေတွေပေါ်မှာ လမ်းဖောက်ထား တယ်' ဟု ဖြေသည်။^{၂၂၄} နောက်တစ်ဦးကမူ 'လမ်းက ကားတွေ ဒါမှမဟုတ် ကုန်တင်ယာဉ်တွေအတွက်ဘဲ ဖောက်ထား တာ။ သူတို့က ရွာတွေအတွက် ဖောက်ထားတာ မဟုတ်ဘူး။ အဲဒီလမ်းမကြီးတွေ ဖောက်ဖို့အတွက် ရွာသားတွေ ဖောက် ပြီးသားလမ်းတွေကို သူတို့က အသုံးပြုတယ်။ ရွာသားတွေရဲ့ လမ်းတွေ ပျက်စီးကုန်တယ်။ ပြန်မပြင်ပေးခဲ့ကြဘူး' ဟု ထပ် ပြောသည်။^{၂၂၅} အလားတူပင် ကတိပေးထားသော အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်း တူညီသည့်ထင် မြင်ဝေဖန်မှုကိုသာ ထပ်ရခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ 'သူတို့က ဇုန်ထဲမှာ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းတွေ ရှိမယ်လို့ ပြောကြ ပေမယ့် တကယ်လို့ငါတို့က အလုပ်ရှာမယ်ဆိုရင် ငါတို့ကို သန့်ရှင်းရေးတို့၊ ကာယလုပ်သားစတဲ့ အဆင့်နိမ့်တဲ့ အလုပ်သမား တွေနေရာမှာဘဲ ထားမှာပေါ့။ အဲဒါကြောင့် ငါတို့လုပ်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။^{၂၂၆} ဟု ထုတ်ဖော်ဝေဖန်လိုက်သည်။ 'ထားဝယ်မှာ သာမန်နေ့စဉ်လုပ်ခက တစ်နိုင်ငံလုံးမှာ ပြဌာန်းထားတဲ့ အနည်းဆုံးလုပ်ခနှုန်းထက်ကို ပိုများတယ်။ တစ်နေ့ကို အမျိုးသား အတွက်လုပ်အားခက မြန်မာငွေ (၅၀၀၀ ကနေ ၆၀၀၀) အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃.၇-၄.၄) လောက်ရှိပြီး အမျိုးသမီးတွေ အတွက်ဆိုရင် တစ်နေ့ကို မြန်မာကျပ်ငွေ (၃၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ ကြား) အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂.၂- ၃.၇) လောက်ရကြတယ်။ အဲဒီတော့ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းတွေမှာ ပြည်တွင်းက အခြားဒေသက လာရောက်အလုပ်လုပ်ကြတဲ့ သူတွေကိုဘဲ အလုပ် ပေးကြတယ်။ 'အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှာ နာဂစ်ဆိုင်ကလုံးဒဏ်ခံခဲ့ရတဲ့ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးက ဒီမှာလာရောက်အလုပ်လုပ် ကိုင်ကြသူတွေ အရမ်းများတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီဒေသကလူတွေကတော့ မလုပ်ကြဘူး။ အထက်မြန်မာပြည် အညာဒေသက လူတွေဆိုရင် သူတို့ဆီမှာ လုပ်ခအရမ်းနည်းတယ်။ တစ်နေ့မှ (၂၀၀၀) ကျပ် (၁.၅ ဒေါ်လာ) လောက်သာ ရကြတယ်ဆိုတော့

ပုံ ၂၃။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှ တောင်ဘက်သို့လှမ်းမျှော်ကြည့်ခြင်း - အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်းများပြုလုပ်ရန်တင်ပြထားသည့်နေရာ

သူတို့တွေ ဒီဘက်ကို ရွှေ့ပြောင်းလာကြတယ်။ ငါတို့အတွက်ကျတော့ရော ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲ။ ရပ်ရွာလူထုတွေက လုပ်ငန်းခွင်တွေမှာ အလုပ်မရ ကြဘူး။ ငါတို့က မြန်မာငွေ (၃၀၀၀ - ၄၀၀၀) လောက်နဲ့ သွားမလုပ်နိုင်ကြဘူး။^{၂၃၅}

မြေနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ

ထားဝယ်တွင် ကြွယ်ဝသည့် ဂေဟစနစ်ရှိပြီး မြေကြီးကို အခြေခံသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများဖြင့် လူရာပေါင်းများစွာ သို့မဟုတ် ထောင်နှင့်ချီသည့်လူများသည် ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရေရှည်မှီခိုရပ်တည် နိုင်ခဲ့သည်။ ဥပမာ ချခန်းရွာကလေးသည် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ တောင်ပိုင်း စီးပွားရေးစင်္ကြံနှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာတို့တွေ့ဆုံသည့် အဆုံးမှတ်တိုင် 'ဂ ကီလိုမီတာ' တွင်တည်ရှိသည့် တံငါရွာ တစ်ခုဖြစ်ပြီး လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း (၁၀၀) ကျော်က တည်ခဲ့သည်။ ယခုအခါရွာသည် အိမ်ခြေပေါင်း (၃၀) ကျော်နှင့် ငါးဖမ်းစက်လှေပိုင်ရှင် (၃) ဦးရှိပြီး ရပ်ရွာလူများမှာ တစ်ရက်လျှင် နာရီအနည်းငယ်ခန့် ငါးဖမ်းပါက ဝင်ငွေ (၅၀၀၀) မှ (၁၀,၀၀၀) ကျပ်အထိ (အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၃.၇ မှ ၇.၄) အထိ ရရှိကြသည်။ အခြားရွာသားများမှာ မြေပေါ်ကို မှီခိုပြီး တစ်ပိုင်တစ်နိုင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကိုပါ လုပ်ကိုင်ကြသည်။^{၂၃၆} လမ်းဖောက်သည့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းကြောင့် ထိခိုက်ခံရသည့် အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ရပ်ရွာလူထုများအတွက် မြေ၏ အရေးပါမှုကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြပြောဆိုသည်။ ၎င်းမှာ 'ကျွန်မတို့ မြေတွေကို ကောင်းကောင်းဂရုစိုက်ပေးခဲ့တယ်။ မြေကြီးရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့်သာ ကျွန်မတို့ ဒီလိုနေနိုင်ကြတာ။ ကျွန်မတို့ လျော်ကြေးတွေ မလိုချင်ပါဘူး။ လျော်ကြေးငွေက ကြာကြာမခံပါဘူး။ ကျွန်မတို့ ကလေးတွေကိုလည်း အမွေပေးလို့ မရဘူး။ ကျွန်မတို့က မြေကို လက်ဆင့်ကမ်းပေးလိုက်နိုင်ရင် ကျွန်မတို့သား၊ သမီး၊ မြေးမြစ်တွေအတွက် စိတ်ပူစရာ ဘာမှမရှိဘူး' ဟု ဆိုသည်။^{၂၃၇} သီလဝါအထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွက် မြေနေရာဖော်ထုတ်ယူရာ၌ ဖယ်ပေးလိုက်ရသည့် လယ်သမားကြီးတစ်ဦးကလည်း အလားတူပင် ဆိုသည်။ 'လယ်ယာမြေဆိုတာ ကျွန်တော်တို့အတွက် အစားအသောက်တင်မက နောက်လာမယ့် မျိုးဆက်သစ်တွေကို လက်ဆင့်ကမ်းပေးစရာရှိဖို့ပါ အရေးကြီးတာ' ဟု ရှင်းပြသည်။ နောက်တစ်ဦးက ထပ်မံပြီးဆိုသည်မှာ 'ကျွန်တော်ကတော့ ကျွန်တော့်ကလေးတွေရဲ့ အနာဂတ်အတွက် စိတ်ပူတယ် ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ မြေကြီးက ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ဘိုးဘွားဘီဘင်တွေဘဲ မျိုးရိုးစဉ်ဆက် လက်ဆင့်ကမ်းလာကြတာမှာ ကျွန်တော်ဆိုရင် ကျွန်တော့်ကလေးတွေကို လက်ဆင့်ကမ်း မပေးနိုင်တော့ဘူး' ဟုပြောခဲ့သည်။^{၂၃၈} ရပ်ရွာလူထုများသည် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် သောက်ရေအတွက် သဘာဝရေအရင်းအမြစ်များကို မှီခိုနေထိုင်ကြပြီး အထူးသဖြင့်ဇုန်များကို ရေပေးရန်ရေသိုလှောင်မည့် ဆည်များတည်ဆောက်မှုကြောင့် ရေရှားပါးလာမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်နေကြသည်။^{၂၃၉} အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ပတ်သက်သည့်ရေထုနှင့် လေထုညစ်ညမ်းခြင်း၊ ဂေဟစနစ်ပျက်စီးမှုနှင့် သားရိုင်းတိရိစ္ဆာန်များ၏ စားကျက်နယ်မြေများပျက်စီးခြင်းတို့အပါအဝင် များစွာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပြဿနာများကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည်များလည်း ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဆက်သွယ်ထားသည့် (၁၃၈) ကီလိုမီတာရှည်လျားသော လမ်းတည်

ဆောက်မှုအတွက် ချူလာလောင်ကွန်တက္ကသိုလ်က ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် လေ့လာဆန်းစစ်မှုတစ်ခု ပြုလုပ် ထားသော်လည်း ရလဒ်များကို ပြည်သူများထံသို့ ပွင့်လင်းစွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မရှိပေ။

မြေလှုပ်မှု

ထားဝယ်မှ ရပ်ရွာလူထုများနှင့် ၎င်းတို့နှင့် အနည်းငယ်လှမ်းသည့် နေရာများတွင် ရှိကြသည့်ပြည်သူများမှာ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်အဖြစ် ဇုန်တည်ဆောက်နေသည့်နေရာတွင် တည်ရှိသည့် အတွက်တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် ဇုန်အနီးပတ်ဝန်းကျင်နေရာများတွင် တည်ရှိနေသည့်အတွက် မြေများ သိမ်းယူခံကြရသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေခဲ့သော အစီရင်ခံစာတစ်ခုအရ ဇုန်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် နေရာတွင် မြေသိမ်းယူခံရမှု ကြောင့် လူပေါင်း (၃၂,၂၇၄) ဦးကို ထိခိုက်ခဲ့ပြီး ဆက်စပ်သည့် အဆောက်အဦများဖြစ်သည့်ဆည်နှင့် ကားလမ်းဖောက်မှု များကြောင့် ခန့်မှန်းခြေလူဦးရေ (၅၀,၀၀၀) ခန့်ကို ၎င်းတို့ မူလနေရာမှ ပြောင်းရွှေ့ဖယ်ရှားခြင်း ခံခဲ့ရသည်။^{၂၄၀} အနီးပတ်ဝန်း ကျင်မှ မြေများကို အခွင့်ထူးခံစီးပွားရေးသမားများ၊ ဈေးကစားသူများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက ဖြစ်ပေါ်လာမည့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုများကို အကြံငွေထုတ်ထားသည့်အနေဖြင့် အပိုင်လိုက်သိမ်းကြသဖြင့် သွယ်ဝိုက်သည့်နည်းဖြင့် မြေသိမ်း၊ ယာသိမ်းမှု ကိစ္စများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။^{၂၄၁}

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေဥပဒေများကို ကျင့်သုံးသည့်နေရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမရှိကြဘဲ ဥပဒေလုပ်ထုံးလုပ် နည်းများကိုလည်း အမြဲတမ်းလိုက်နာလေ့မရှိသည်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) ၏ ကျောက်ဖြူ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဖြစ်ရပ်ကို လေ့လာရာတွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။^{၂၄၂} ၁၈၉၄ ခုနှစ် မြေရယူမှု ဥပဒေသည် မြေရှင်း လင်းမှုများကို ပြုလုပ်ရာတွင် အဓိကသုံးသည့် ဥပဒေဖြစ်ပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေတွင် ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာနက ပုဒ်မ (၈၂) အဖြစ် တာဝန်ယူထားသည်။ သို့သော်လက်တွေ့တွင်မူ စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည် ၎င်းဖြစ်စဉ်တွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်တာဝန်ယူထားသည်။ လူပေါင်းများစွာက ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေအသုံးချမှု အစီအမံများဖြင့် ၎င်းတို့၏ မြေအခွင့်အရေးများကို ခိုင်မာအောင် ပြုလုပ်ကြသော်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအရ နိုင်ငံတော်သည် မြေများအားလုံးနှင့် သယံဇာတများ၏ မူလပိုင်ရှင် ဖြစ်သည်။^{၂၄၃} ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေအသုံးချမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် အသုံးချခွင့်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် နိုင်ငံတော်မြေအသုံးချမှု မူဝါဒတွင် အသိအမှတ်ပြုထားပြီး ၎င်းက အစိုးရ၏ မြေဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်အညီ ပြုလုပ်ရန် ကတိ ကတိ ပြုထားသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းမူဝါဒက မြေလျော်ကြေးကိစ္စရပ်များရပိုင်ခွင့်နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများအတွက် အသုံးပြုနေ ကြသည့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းများစီမံခန့်ခွဲရေးဥပဒေများနှင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေစသည့် လက်ရှိ ဥပဒေအောက်တွင် မှန်ကန်မှု မရှိပေ။^{၂၄၄} ယခုအခါတွင် နိုင်ငံသားများသည် တရားဝင်မြေအသုံးချမှုကို လျှောက် ထားနိုင်ကြပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေအရ ‘မြေအသုံးချမှု လက်မှတ်များ’ ကို ရယူနိုင်ကြသော်လည်း ထားဝယ်အထူး စီးပွားရေးဇုန်အတွက် မြေနေရာရယူကြသည့် ကိစ္စရပ်တွင် ၎င်းစာရွက်စာတမ်းများက အသုံးပြု၍ မရဘဲ ယခုအချိန်အထိ မြေအရှုပ်အထွေးများ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲဖြစ်သည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့၏ ပြောကြားချက်အရ ၎င်းရလဒ်အဖြစ် မြေရယူကြသည့်ဖြစ်စဉ်တွင် ရပ်ရွာလူထုများကို လွယ်လွယ်ပင်ဖယ်ထုတ်ထားကြပြီး ‘ခရိုနီစီးပွားရေးသမားများက မြေနာမည် ပေါက်ရယူလိုကြတဲ့အတွက် သူတို့တွေက မြေစီမံအုပ်ချုပ်မှုအဆင့်တွင် လျှောက်ထားကြပြီး သူတို့က မြေတွေကို ရသွား ကြတယ်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်သာ မရှိခဲ့ဘူးဆိုရင် ခရိုနီတွေလည်း ဒီဒေသကို ရောက်လာမည်မဟုတ်ဘူး ရပ်ရွာလူထုတွေ လည်းသူတို့မြေတွေကို ဆုံးရှုံးစရာ အကြောင်းမရှိဘူး’ ဟု ဆိုသည်။^{၂၄၅} ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေပိုင်ဆိုင်အသုံးချမှုအရ ခုခံပြောဆိုပြီး နေရာမှ ဖယ်ပေးရန် ငြင်းဆန်သည့် ရပ်ရွာလူထုများကို ကျူးကျော်ဝင်ရောက်မှုဖြင့် တရားစွဲဆို ခံကြရ သည်။ ၎င်းဖြစ်ရပ်သည် ပင်ဆက်လက်၍ ‘ဥပဒေက လယ်သမားတွေကို အထူးသဖြင့် မြေအနည်းငယ်ပိုင်ဆိုင်တဲ့ လယ်သမား တွေကို အကာအကွယ်ပေး မထားဘူး။ သူတို့မြေ အသိမ်းခံရမှုနှင့် တရားရုံးကို သွားတိုင်ရင် တရားသူကြီးက သူတို့ရဲ့ မြေနာမည်ပေါက်ပိုင်ဆိုင်မှု စာရွက်စာတမ်းတွေ ဘယ်မှာလဲဆိုပြီး တောင်းတော့တာဘဲ။ ဆိုတော့ ‘မကြာခင်မှာ ရပ်ရွာလူထု တွေပိုပိုပြီး ထောင်ကျကုန်တော့မယ်’^{၂၄၆} ဟု မှတ်ချက်ချသည်။ မြေအခွင့်အရေး လေ့လာဆန်းစစ်သူတစ်ဦးက နိုင်ငံ တကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေသိမ်းယူမှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပွားမည့်အဆင့်တစ်ခုကို ဦးတည် နေပြီဟု ဆိုသည်။ ၎င်း၏ ပြောဆိုချက်မှာ ‘အရင်ကာလတွေတုန်းက မြေသိမ်းယူမှုတွေဆိုတာ စစ်တပ်အစိုးရနှင့် အစိုးရ မဟုတ်ဘဲ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တွေက သူတို့အကျိုးအတွက် သိမ်းခဲ့တယ်။ အခုတော့ “ခရိုနီကုမ္ပဏီတွေ” နဲ့ အလွန်အမင်း

ကြီးပွားချမ်းသာမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအာဏာတွေကလည်း မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ နေရာဒေသတွေမှာ မြေသိမ်းလုယူမှုတွေ ဖြစ်ပွားစေတဲ့ အားပေးမောင်းနှင် ကူညီသူအသစ်တွေဖြစ်လာပြီး သူတို့နောက်မှာ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေက ကျောထောက်နောက်ခံ ပေးထားလေ့ရှိတယ်' ဟု မှတ်ချက်ပေးသည်။^{၂၄၇}

ပြန်လည်နေရာချထားပေးသည့် တည်နေရာများ

ပြန်လည်နေရာချထားရေးကို အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများ၊ နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများနှင့်အညီ ပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်ရေးဆွဲနိုင်ရန်အတွက် အတိုင်ပင်ခံများငှားရမ်းပြီး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်ဟု ပြောဆိုကြသော်လည်း ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများ၏ ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အခြားသော ပြဿနာများလည်း ရှိသေးသည်။^{၂၄၈} ၂၀၁၂ ခုနှစ်က ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လေ့လာမှုတစ်ခုအရ စီမံကိန်းတည်ဆောက်စဉ်ကာလအတွင်း ရွှေ့ပြောင်းခံရသည့် လယ်သမားများကို ပြန်လည်နေရာချထားမည့် နေရာမှာ ယခင်ကတည်းက လယ်သမားထံမှသိမ်းဆည်းခဲ့သည့် နေရာများ ဖြစ်ကြသည်။^{၂၄၉} မထေမဲ့ မြင်ပြုမှုကြောင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများကိုပါ ထပ်ပေါင်းထည့်ရလျှင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်အနီးတွင် ပြန်လည်နေရာချထားပေးမည့် နေရာများရှိ အိမ်များမှာ တဆင့်ခံ ကန်ထရိုက်ယူထားသူများက အရည်အသွေးညံ့ဖျင်းစွာ တည်ဆောက်ထားသောကြောင့်မိုးရာသီအတွင်း နှစ်တိုင်းပြိုကျ ပျက်စီးဆုံးမမှုများရှိနေကြောင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ပြောဆိုသည်။^{၂၅၀} ရယ်စရာကောင်းသည်မှာ ဤစီမံကိန်းများကို ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပြန်လာမည့်ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအတွက် အလုပ်အကိုင်ပေးနိုင်ရန်ဟု ပြောဆိုကြပြီး လက်တွေ့တွင် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားပေးသည့်နေရာရှိ မိသားစု (၄) ခုတွင် (၃) ခုမှာ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများအဖြစ် ပြန်ထွက်သွားကြသည်။^{၂၅၁} ကောင်းမွန်သည့် နည်းနာနမူနာအဖြစ် မှတ်ယူထားကြသည့်သီလဝါစီမံကိန်း၏ ပြန်လည်နေရာချထားသည့် နေရာတွင်လည်း ပြဿနာများ ပိုများပြားသည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ထားမှုများ ရှိသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သမားတော်များ (Physicians for Human Rights) ၏ တွေ့ရှိချက်အရပြန်လည်နေရာချထားပေးသည့်ရွာများ၏ရေတွင်းများနှင့် ရွာသို့ရေတင်ပေးသည့် ရေတင်စက်များကို သင့်လျော်အောင် တည်ဆောက်ထားခြင်း မရှိခြင်းနှင့် ၎င်းရေများတွင် လူ့အညစ်အကြေးမစင်၍ တွေ့ရသည့် ဘက်တီးရီးယားများပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့ အဆိုအရ ဒုက္ခသည်စခန်းများအတွက် ပြုလုပ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာ (Sphere) စံနှုန်းများနှင့်ပင် ကိုက်ညီမှုမရှိပေ။^{၂၅၂} ပြန်လည်နေရာချထားသည့် နေရာများသည် ရိုးရာလေ့ထုံးစံအရ ရှိနေသည့် မိသားစုနေထိုင်ကြပုံများကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသောကြောင့် နောက်ထပ်လူမှုရေး ကမောက်ကမများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပြန်လည်ဖြေဆိုပေးသူတစ်ဦးက ရှင်းပြသည်မှာ 'တောရွာတွေမှာဆိုရင် မိသားစုတွေက မြေကွက်အကျယ်ကြီးတွေ ရှိကြတယ်။ သားသမီးတွေ လက်ထပ်သွားတဲ့အခါကျရင် သူတို့အိမ်ထောင်ခွဲသွားတဲ့အခါ မိဘတွေက သူတို့သားသမီးတွေ နေထိုင်ဖို့ မြေကိုခွဲပေးကြတယ်။ အဲဒီလို နေထိုင်လာကြတာ မျိုးဆက်တွေ အများကြီးဘဲ။ ဒါပေမယ့် သူတို့ကို (အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကြောင့်) ပြန်လည်နေရာချထားရတဲ့အခါမှာ သူတို့အားလုံးကို (၂၅) ပေနှင့် (၅၀) ပေ မြေကွက်တွေဘဲ ပြန်ပေးတယ်။ သူတို့ရဲ့ ကလေးတွေ ကြီးလာကြတဲ့အခါ ဘယ်နားမှာ သွားနေကြမှာလဲ' ဟု ဆိုလာသည်။^{၂၅၃}

ပုံ ၂၄။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရှိလမ်းများ (Charlie Thame)

လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှု

အချို့ရွာသားများမှာ ၎င်းတို့၏ မြေများအတွက် လျော်ကြေးရရှိကြသော်လည်း အချို့မှာ မရရှိကြသောကြောင့် ရွာသားများအချင်းချင်းတွင် တင်းမာမှုများ ရှိနေကြခြင်းကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသော ရွာတစ်ရွာသို့ သွားရောက်ပြီး ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးမှု (FGD) ပြုလုပ်သည့် အချိန်တွင် တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ရွာသားတစ်ဦးက ၎င်း၏ မြေအတွက် လျော်ကြေးငွေရရှိခဲ့သည့်အတွက် ၎င်းအတွက် အခြေအနေများ ကောင်းမွန်လာကြောင်း ပြောဆိုနေသည့်အချိန်တွင် အခြား ရွာသားတစ်ဦးမှ ဒေါသတကြီးအော်ဟစ်ပြီး တုန့်ပြန်သည်မှာ 'မင်းအတွက်တော့ ဘဝကကောင်းနေတာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ငါတို့ အတွက်တော့ မဟုတ်ဘူး။ ဒီမှာ ဆိုးတာတွေအများကြီး ဖြစ်ခဲ့တယ်ကွ။ ငါတို့ မြေတွေကျတော့ ပျက်စီးကုန်ပြီး ငါတို့ စိုက်ပျိုးလို့ မဖြစ်ထွန်းတော့ဘူး' ဟု ပြောခဲ့သည်။^{၂၅၄} ထိုအချိန်တွင် ပါဝင်ဆွေးနွေးသူသုံးဦးမှာ ထထွက်သွားပြီး ဟန် မဆောင်နိုင်အောင် စိတ်မသက်သာဖြစ်နေခဲ့ကာ တစ်ဦးမှာ လုံးဝပြန်ဝင်မလာတော့ပေ။ အခြားရွာသားတစ်ဦးကမူ သဘော မကျကြောင်းကို ဤသို့တိုက်ရိုက်ဆိုသည်မှာ 'ရပ်ရွာလူထုတွေနှင့် သာမန်လူတွေက ဘယ်တော့မှ (အထူးစီးပွားရေး ဇုန်ကနေ) အကျိုးအမြတ်ရမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ပွဲစားတွေသာ အကျိုးအမြတ် ဖြစ်တာပါ။ ကြားပွဲစားတွေက စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးတွေ လုပ်ကြပြီးတော့ အပြင်ကလူတွေနဲ့ ပေါင်းစားကြတဲ့ ရွာထဲက ပွဲစားတွေလည်း ရှိတယ်'။^{၂၅၅} ဟုဆိုသည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ပြန်လည်ဖြေကြားသူက ဆိုသည်မှာ ရွာသားများကို လျော်ကြေးထုတ်ပေးရာတွင် ဒေသခံ အာဏာပိုင်များ၏ တိကျမှန်ကန်မှုနှင့် သမာသမတ်ကျမှုတို့ကို မေးခွန်းထုတ်သည်။ အောက်စဖန် (Oxfam) အဖွဲ့၏ ကျောက်ဖြူတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော အစီရင်ခံစာတွင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် မြေဝယ်ယူသူများအကြား ဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သည့် ပူးပေါင်းလိမ်လည်ရန် ညှိနှိုင်းထားခြင်းများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်း စွပ်စွဲတင်ပြထားခဲ့သည်။^{၂၅၆} အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင် (ICJ) ကမူ အထူးစီးပွားရေးဇုန်စီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီများသည် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ၂၀၁၄ ခုနှစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေက အတိအကျ ဖော်ပြပေးအပ်ထားသည့်တာဝန်ထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြု ကြပြီး ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များမှ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို အကာအကွယ်ပေးရန် ပျက်ကွက်ကြသည့် အခါတွင် တရားဝင်တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှု မရှိကြပေ။^{၂၅၇}

ဒေသတစ်ခုတွင် ရွာသား (၂၁) ဦးက ၎င်းတို့၏မြေများ အထူးစီးပွားရေးဇုန်တည်ဆောက်မှုကြောင့် ပျက်စီးကြောင်း တင်ပြလာကြသည်။ တစ်ဦးက ပြောလာသည်မှာ '(ITD) က ကျွန်တော်တို့ကို လျော်ကြေးပေးမယ်လို့ ကတိကဝတ် ပြုထား ခဲ့ပေမယ့် တစ်ခါမှ ဘာမှမလုပ်ဘူး။ မြေဆုံးရှုံးသူတွေနဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများပျောက်ဆုံးသွားတဲ့ လူ (၆၂) ဦးကို သတင်းတွေကနေ ကြားသိရတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီသတင်းစကားကိုဘဲ ကြားတာ (၂) နှစ်လောက်တောင် ကြာပြီ'။^{၂၅၈} ဟု ပြောသည်။ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမူ ၎င်းတို့ ပြောကြားသမျှကို အစိုးရက နားထောင်ပေးသည်ဟု မထင်ကြကြောင်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအပေါ်တွင် ဤသို့သော အမြင်များရှိနေသည်။ ထိုအရာကို ဤသို့ဖော်ပြသည်မှာ 'ဒီနေ့ သူတို့က မင်းတို့ကို မနက်ဖြန်ကျရင် ကူမယ်လို့ ပြောတယ်၊ မနက်ဖြန်ကျရင်လည်း နောက်တစ်နေ့ကို ကူညီမယ်လို့ ရွှေ့နေကြဦးမှာဘဲ' ဟုဆိုသည်။^{၂၅၉} အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှ ရှင်းလင်းပြောကြားသည် မှာအစိုးရ (၃) ဆက်အထိ လက်ဆင့်ကမ်းပြီးခဲ့သည်အထိ စီမံကိန်းအတွက် ရှင်းလင်းသည့် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှု လမ်း ကြောင်းရှင်းရှင်းလင်းလင်း မည်သို့မျှ မရှိကြောင်းကို ရှင်းပြသည်။ 'ကုမ္ပဏီတွေက ကတိတွေချည်း ပေးတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့က မကျေနပ်ကြောင်း ပြောတဲ့အခါကျတော့ အဲဒါသူတို့ရဲ့ တာဝန်မဟုတ်ဘူး။ အစိုးရက လုပ်ရမှာလို့ ပြော ကြတယ်။ သူတို့တွေကြားမှာ တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုဆိုတာ မရှိဘူး'။^{၂၆၀} ဟုဆိုသည်။ ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် (ITD) ၏ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောသဘာဝမှာ ရပ်ရွာလူထုများမှ စီမံကိန်းတည်ဆောက်သူများကို တာဝန်ခံမှု တာဝန်ယူမှု ရှိစေရန်အတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေသည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ထိုင်းနိုင်ငံ အမျိုးသား လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ထံ စုပေါင်းလက်မှတ်ရေးထိုး တောင်းဆိုကြပြီး ၎င်းကော်မရှင်က စုံစမ်းစစ်ဆေးကာ (ITD) ကို ရပ်ရွာလူထုရွာသားများအား လျော်ကြေးပေးရန်နှင့် ပြန်လည်ကုစားမှုများပြုလုပ်ရန် ပြောဆိုလမ်းညွှန်ခဲ့သည်။ ထိုင်းအစိုးရအနေဖြင့် ထိုင်းကုမ္ပဏီများ၏ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်သည့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ထိန်းကွပ်ရန် ကုလသမဂ္ဂ ၏စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်စည်းကမ်းများနှင့်အညီ ယန္တရားများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင် ရွက်သင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့သည်။ နိုင်ငံများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုကြောင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများဖြစ်ပွားခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်နှင့် ၎င်းပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ထိန်းကျောင်းနိုင်ရန် ပိုမိုဖိအားပေး ခံလာရသည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းခဲ့သော ကုလသမဂ္ဂလမ်း ညွှန်ချက်စည်းကမ်းများ၏ 'ကာကွယ်၊ လိုက်နာ၊ ကုစား' မူများအရ (၁) နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေပါ

လူ့အခွင့်အရေးအရ ကာကွယ်ရန်၊ (၂) စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးအား လေးစားရန်၊ (၃) နိုင်ငံတော်သည် ပြန်လည်ကုစားမှုများကို ရရှိခွင့်ရရှိရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဖောက်ဖျက်မှုများကို ပြန်လည်ကုစားပေးရန်နှင့် ကာကွယ်ပေးရန် တာဝန်များကို တစ်ကမ္ဘာလုံးအတွက် စံအဖြစ်အသုံးပြုရန် ဖော်ညွှန်းထားသည်။^{၂၆၀} စီမံကိန်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် လူထု ကြားနာပွဲတစ်ခုကို ဘန်ကောက်မြို့တွင် ပြုလုပ်ရန် (ITD) အား ဖိတ်ကြားခဲ့သော်လည်း မတက်ရောက်ခဲ့ကြပေ။^{၂၆၂}

ထားဝယ်အခြေစိုက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မှ ဒေသခံအစိုးရဝန်ထမ်းများသည် စီမံကိန်းတည်ဆောက်သူများသို့ ဘက်လိုက်မှုရှိပြီး လုပ်ငန်းရှင်များကို ထင်ရာစိုင်းနိုင်သည့် အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးထားသည်။ ထို့အပြင် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုလည်း အားနည်းနေသေးသည့်အတွက် နိုင်ငံအတွင်းသို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဝင်ရောက်လာရန် စောလွန်းနေသေးသည်ဟု ၎င်း၏ ထင်မြင်ချက်ကို ပြောပြသည်။ ၎င်းတို့က မှတ်ချက်ပြုပြောဆိုကြသည်မှာ ‘အခုအချိန်က ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ ပြုလုပ်ဖို့ အချိန်မတန်သေးဘူး။ ငါတို့မှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မရှိဘူး။ ဥပဒေတွေက ရှိနေကြပေမယ့် ဝန်ထမ်းတွေက မကျင့်သုံးကြဘူး’ ဟုဆိုသည်။^{၂၆၃} အစိုးရသစ် အကြောင်းမေးမြန်းသည့်အခါ ဖြေဆိုသူများက တိုးတက်ကောင်းမွန်လာမှုများရှိသော်လည်း စိန်ခေါ်မှုများစွာ ကျန်ရှိနေသေးကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။ ‘ပြဿနာက အရင်အစိုးရရဲ့ အရှုပ်ထုပ်ဆိုပြီး ဘယ်သူမှ ဂရုမစိုက်ကြဘူး။’ ၎င်းတို့၏ မြေများကို ပြန်လည်ရရှိရန် တိုက်ပွဲဝင်နေကြသော သူများကိုလည်း ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ထားခံရဆဲ ဖြစ်နေသည်။ နိုင်ငံမှာ ကိုယ်တစ်ပိုင်းသေ လေဖြတ်နေသည်။ တရားသူကြီးများ၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်၊ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်သူများ၊ ရဲစသည်တို့မှာ ယခင်အစိုးရကတည်းက လူဟောင်းတွေဘဲ။ လွန်ခဲ့သော ရက်သတ္တပါတ်အနည်းငယ်က အခြားလယ်သမားမှာ မြေသိမ်းယူမှုတစ်ခုအတွက် သူတို့မြေတွေကို ပြန်လည်ရရှိဖို့ တောင်းဆိုဆန္ဒပြလို့ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရပြီး တရားစွဲခံရကာ ထောင်ဒဏ် (၂) လ အချခံခဲ့ရတယ်’ ဟု ဖြေကြားသည်။^{၂၆၄}

အပိုင်း ၃ -

ဒေသတွင်းအခြေအနေနှင့် အရေးပါသည့် အကြောင်းအရာများ

အဘယ်ကြောင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန် (SEZ) များကို တည်ဆောက်နေကြသနည်း။

မဲခေါင်ဒေသအတွင်း တရုတ်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု

တရုတ်နိုင်ငံ၏ ရပ်ဝန်းတစ်ခု လမ်းကြောင်းတစ်ခု (OBOR) ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ကြေငြာခဲ့ပြီး ထိုစီမံကိန်းမှာ တရုတ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒနှင့်အညီပြည်ဆိုင်ရာစီးပွားရေး နှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးရာ မဟာဗျူဟာတို့ အတွက် အဓိကဗဟိုချက်မ နေရာမှ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ (OBOR ကို တစ်ခါတစ်လေ ၎င်းတွင်ပါဝင်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုစီအလိုက်လည်း စီးပွားရေးပိုင်းလမ်းမကြီး သို့မဟုတ် ၂၁ ရာစု ရေကြောင်း ပိုင်းလမ်းမကြီး ဟုလည်း ခေါ်ကြပြီး လတ်တလောတွင် (Belt and Road Initiative - BRI) သို့မဟုတ် ခါးပတ်လမ်းမကြီး အစီအစဉ် ရည်မှန်းချက်ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။)^{၂၆၅} ထိုအစီအစဉ်မှာ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ မဲခေါင်ဒေသအတွင်း အကောင်အထည်ဖော်နေသည့် စီးပွားရေးစင်္ကြံပုံစံကိုလည်း မှီထားပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးအထိ ရောက်ရှိစေရန် ဖြန့်ကျက်ထားသည်။^{၂၆၆} ထိုရပ်ဝန်းတစ်ခုလမ်းကြောင်းတစ်ခုအစီအစဉ် ရည်မှန်းချက်မှာ ပြည်ပမှ မိတ်ဖက်ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် လမ်းကြောင်းများကို ပိုမိုရှာဖွေရင်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို ဆက်ထိန်းထားရန် ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင်မူ ဈေးကွက်သစ်များကို ရှာဖွေရင်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ အလှူပယ်ထွက်နေသော ကုန်ပစ္စည်းများကို ပြည်ပသို့ ပို့ရန် လုပ်ဆောင်နေမှုအဖြစ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒအသစ်ချရန် စတင်ကြိုးပမ်းမှုအဖြစ် မြင်ကြသည်။^{၂၆၇} စီဟာနဒီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် (SSEZ) မှာ (OBOR) မတိုင်ခင်က စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် SSEZ တို့မှာ ယခုအခါတွင် (OBOR) ၏ ထီးရိပ်အောက်တွင် ကျရောက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ မဟာမဲခေါင်ဒေသ (GMS) အပါအဝင် နိုင်ငံပေါင်း (၆၅) နိုင်ငံနှင့် ချိတ်ဆက်မည့်ထိုအခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ထောင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့်ငွေပမာဏမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၄၀) ဘီလီယံဖြင့် ပိုလမ်းမရန်ပုံငွေကို မတည်ခဲ့သည်။^{၂၆၈} ထိုစီမံကိန်းအတွက် စုစုပေါင်းမတည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၄) ထရီလီယံအထိ လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ အာရှအခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘဏ် (AIIB) မှ မတည်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာဘီလီယံ (၁၀၀)၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဘဏ်သစ်မှ အမေရိကန်ဒေါ်လာဘီလီယံ (၅၀) (၁၀၀ အထိ တိုးမြှင့်မည်ဟုဆို) တို့မှာ (OBOR) အခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ရေးတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ဟန်ချက်ညီညီ စတင် မြှုပ်နှံကြသည်။^{၂၆၉}

ပုံ ၂၅။ ရပ်ဝန်းတစ်ခုလမ်းကြောင်းတစ်ခု (OBOR) (Hong Kong Development Council)

၂၀၁၇ ခုနှစ်မေလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ထိပ်သီးအစည်းအဝေးတစ်ခုတွင် တရုတ်သမ္မတရီကျင့်ပင်က (OBOR) ရန်ပုံငွေအတွက် ထပ်ဆောင်းလိုအပ်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၄.၅) ဘီလီယံ ထည့်ဝင်မည်ဖြစ်ပြီး၊ တရုတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဘဏ်မှ

ပုံ ၂၆။ မဟာမဲခေါင် တောင်ဘက်စီးပွားရေးစင်္ကြံ

ချေးငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃၇) ဘီလီယံနှင့် တရုတ်ပို့ကုန်သွင်းကုန်ဘဏ်မှ ချေးငွေအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂၀) ဘီလီယံ တို့အပါအဝင် စုစုပေါင်းအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၂၄) ဘီလီယံကို (OBOR) အစီအစဉ်အတွက် သုံးစွဲမည်ဖြစ်ကြောင်း အာမခံ ပြောကြားခဲ့သည်။^{၂၇၀}

(OBOR) တွင်ပါဝင်သည့် နောက်ထပ်အသုံးပြုနိုင်သည့်အရာတစ်ခုမှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် စတင်ခဲ့သည့် လန်ဆန်မဲခေါင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး (Lancang-Mekong Cooperation - LMC) ယန္တရား ဖြစ်သည်။ ထိုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းအောက်ပိုင်း ခြောက်နိုင်ငံဖြစ်သည့် မြန်မာ၊ တရုတ်၊ လာအို၊ ထိုင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့ပါဝင်ပြီး အမေရိကန်မှ ကျောထောက်နောက်ခံပေးထားသည့် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းအောက်ပိုင်းဒေသစီမံကိန်းကို တိုက်ရိုက်ပြိုင်ဆိုင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ စင်စစ် ထိုမဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းအောက်ပိုင်း စီမံကိန်းတွင် တရုတ်ကို ဖယ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းအောက်ပိုင်းဒေသကို ၎င်း၏ (OBOR) ရည်မှန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အောင်မြင်မှုရရှိရန် စမ်းသပ်နိုင်သည့် အသင့်တော်ဆုံးဒေသတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ပြီး ထိုဒေသအတွင်းမှ နိုင်ငံများအနေဖြင့်လည်း အာဆီယံတရုတ်လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း (ACFTA) ထဲသို့ ပါဝင်နိုင်စေရန် အချက်အချာကျ ဒေသတစ်ခု ဖြစ်သည်။^{၂၇၁} အထူးသဖြင့် လာအို၊ ထိုင်းနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့ကို အဓိကထားသော ထို (LMC) ယန္တရားမှာ အာရှ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၏ အကူအညီကို ပိုမိုရရှိလျက်ရှိပြီး (GMS) ရပ်ဝန်းကို မှီခိုလျက် ထပ်မံအဆင့်မြှင့်နိုင်ရန် ပြင်ဆက်လျက် ရှိသည်။^{၂၇၂} ထိုရည်မှန်းချက် ပြည့်မြောက်ရန်အတွက် တရုတ်အနေဖြင့် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းအောက်ပိုင်းဒေသအတွင်းသို့ စီးပွားရေးနှင့်စက်မှုဇုန်များစသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ အခိုင်အမာတည်ဆောက်ရန်အတွက် မတည်ငွေများစွာကို စဉ်ဆက်မပြတ်ပေးပို့လျက် ရှိသည်။^{၂၇၃} စက်ရုံများနှင့် စက်မှုဇုန်များတည်ထောင်ရန် ရင်းနှီးမတည်လိုအပ်ငွေကို တိုးမြှင့်နိုင်ရန် တရုတ် ဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်မှ ချေးငွေအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁.၅) ဘီလီယံကို စက်မှုအခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရန် ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ မတ်လအတွင်းက ကျင်းပသော (LCM) အစည်းအဝေးတစ်ခုတွင် ပေးခဲ့သည်။ နောက်ထပ်အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၀) ဘီလီယံအထိ ချေးသွားရန်ကိုလည်း ထည့်သွင်းခဲ့သည်။^{၂၇၄}

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်စည်ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးရေးကွန်ယက်

ဖွံ့ဖြိုးပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန် (PPSEZ) နှင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့တွင် မဟာမဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းအောက်ပိုင်း ဒေသများ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအစီအစဉ် (GMSECP) ၏ တောင်ပိုင်းစီးပွားရေးစင်္ကြံပေါ်တွင် တည်ရှိပြီး စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန် (SSEZ) မှာ (GMS) ၏ တောင်ပိုင်းကမ်းရိုးတန်းလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ စီဟာနုဖီ(လ်)အထူး စီးပွားရေးဇုန်မှာ စက်မှုလုပ်ငန်းအများစုရှိသော ထိုင်းနိုင်ငံအရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိပြီး ဘန်ကောက်မြို့ တွင်တောင်ပိုင်းစီးပွားရေးလမ်းကြောင်းနှင့် သွားဆုံသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေး ဇုန်တို့မှာ မြောက်ဘက် တရုတ်နိုင်ငံကူမင်းသို့ပြေးသော ဗဟိုစီးပွားရေးလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပင်အထူး စီးပွားရေးဇုန်နှင့် စီဟာနုဖီ(လ်)အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့မှာ စီးပွားရေးစင်္ကြံတွင် တည်ရှိသည်။ ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်

မှာတရုတ်ပါဝင်သော (Bangladesh-China-India-Myanmar) စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ ဒေသတွင်း အနှံ့ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် ဒေသဖြစ်ကျော် သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်များ သက်သာ စေရန် ထိုကဲ့သို့ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်ခြင်း သဘောတူညီချက်များကို နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်၊ ဒေသတွင်းသဘောတူညီချက်၊ နှစ်နိုင်ငံသဘောတူညီချက်များ၏ အောက်တွင် လုပ်ဆောင်အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်းသည် ဗြိတိသျှစီးပွားရေးပညာရှင် ဂေါ်ဒွင်ပြောသကဲ့သို့ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးခွဲဝေလုပ်ကိုင်မှု (သို့မဟုတ်) စီးပွားရေးအရှိန်မြှင့်တင်ခြင်းပေါ်ပေါက်လာ စေရန် (second great unbundling) အထောက်အကူပြုခြင်းဖြစ်သည်။^{၂၇၅} ပထမအကြိမ်ဖြစ်စဉ်တွင် ထုတ်လုပ်မှုနှင့်စားသုံးမှု တို့ကိုတသီးတခြားစီ လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သယ်ယူပို့ဆောင်စရိတ်များ ကျဆင်းသက်သာလာသဖြင့် စက်ရုံများကို သုံးစွဲမည့် ဖောက်သည်များထံမှ ဝေးရာတွင် တည်ဆောက်လာနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဥရောပမှ ဖောက်သည်များဝတ် သည့်အဝတ်အထည်များကို တရုတ်ပြည်တွင် ထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအကြိမ်ဖြစ်စဉ်တွင်လည်း ထုတ်လုပ်မှု အဆင့်ဆင့်ကို ခွဲခြမ်းပစ်လိုက်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆက်သွယ်ရေးနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရသည့်အဆင့်များ အတွက် စရိတ်များကျဆင်းသက်သာလာပြီး ထုတ်လုပ်မှုအဆင့်အများစုကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခု နီးနီးကပ်ကပ်ထားပြီး ထုတ်လုပ် စရာမလိုတော့ပေ။^{၂၇၆} တစ်ခါတစ်ရံတွင်လည်း တန်ဖိုးမြှင့်ကုန်စည်ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု ကွန်ယက်ကို အစိတ်အပိုင်းများ ပိုင်းပစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရပ်ခြားတွင် သွားရောက်ထုတ်လုပ်ခြင်းစသည်တို့ကို လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသဖြင့် ထိုဖြစ်စဉ်ကို သေးငယ် သော အစိတ်အပိုင်း (သို့မဟုတ်) ကဏ္ဍအဖြစ် ခွဲခြမ်းပစ်လိုက်ခြင်းအဖြစ် ရည်ညွှန်းတတ်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ ခွဲခြမ်းလိုက် ခြင်းသည် ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်များ (ဥပမာ လုပ်အားခ) ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးမှာ အပြိုင်အဆိုင်လျော့ချနိုင်ရန် အစလုပ် ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စက်ရုံများအနေဖြင့်လည်း လုပ်သားအင်အား အများအပြားလိုသော ထုတ်လုပ်မှုများကို လုပ်အားခ သက်သာသော နိုင်ငံများသို့ ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်ကို မထိခိုက်စေဘဲ ရွှေ့ပြောင်းနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုဖြစ်စဉ်များနှင့် တပြိုင်တည်းတွင် အာရှစက်ရုံဆိုသည်မှာလည်း တိုးတက်ကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ၏ ဗဟိုချက်အဖြစ် အာရှတိုက်မှာ အလျှင်အမြန်ကြီးထွားလာသည့်အချက်နှင့် ထုတ်လုပ်မှုကို ဒေသ တခုလုံးတွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုစီအလိုက် သီးခြားထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး အာရှတိုက်အတွင်းနှင့် ပြည်ပနိုင်ငံများအထိ ပေါက် ရောက်သည့် ဖြန့်ချိရေးကွန်ယက်များ ရှိခြင်းအချက်တို့ကိုပေါင်းပြီး အာရှတိုက်တစ်ခုလုံးကို စက်ရုံဟု တင်စားခေါ်ခြင်းဖြစ် သည်။^{၂၇၇} ဒေသတွင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကွန်ယက်များသို့ ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် မဲခေါင်နိုင်ငံများကို ၎င်းတို့၏ ဈေးကွက်များအား ဖြေလျှော့ပေးရန်နှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ပိုမိုဆွဲဆောင်ရန် တိုက်တွန်းတောင်းဆိုထားသည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်များအောင်မြင်ရန်အတွက် ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကောင်စီစသည့် သီးသန့်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကို နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆွဲဆောင်နိုင်ရန် တည် ထောင်ပေးခဲ့သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် နိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ခြင်းမဖြစ်ရန် အာမခံပေးခြင်း၊ အခွန်လျော့ပေါ့ခွင့်ပေးခြင်းစသည့် အထူးအခွင့်အရေးများကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ထိုနိုင်ငံများရှိ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေများဖြင့် ကာကွယ်ပေးထား သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဥပဒေများရေးဆွဲရာတွင် နိုင်ငံတကာ ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ဖွံ့ဖြိုးမှုအနည်းဆုံး နိုင်ငံ များ (LDC) ကို ရံဖန်ရံခါ ကူညီလေ့ရှိသည်။ ဥပမာမြန်မာနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေမူကြမ်းကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ နိုင်ငံ တကာငွေရေးကြေးရေးကော်ပိုရေးရှင်းမှ ကူညီရေးဆွဲ ပေးခဲ့သည်။^{၂၇၈} ထိုကဲ့သို့ ဥပဒေများနှင့် လိုအပ်ချက်များကို ပြင်ဆင် ပြီးသည်နှင့် မျှော်မှန်းထားသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမဟာဏ္ဍာကို ရောက်ရှိရန် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား ဖိအားပေးမှုများရှိလာ သည်။ အထူးစီးပွားရေးကဲ့သို့ မဟာစီမံကိန်းများမှာ ထိုကဲ့သို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လိုအပ်ချက်များကို အလွယ်တကူ ဖြည့်နိုင် သည့်နည်းလမ်းများအဖြစ် အသုံးပြုလာကြသည်။^{၂၇၉} များပြားလှသည့် ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အားနည်းချက်များရှိနေသော်လည်း စီးပွားရေးတိုးတက်ရန်ဆိုသည့် အခြေခံယုံကြည်ချက်ကို စွဲကိုင်ရင်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ခွင့်ပြုရန်မှာ အစိုးရများ အတွက် မက်လုံးတစ်ခုပင် ဖြစ်နေသည်။

အစိုးရသည် (GDP) မည်မျှတိုးတက်သည်ကို ပြချင်ကြသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၀ ခုနှစ်အတွင်း (GDP) မှာ (၆) ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးတက်လာသည်ဟု ၎င်းတို့ (နောက်လာမည့်တစ်ချိန်တွင်) ပြောချင်ကြသည်။^{၂၈၀}

မြန်မာနိုင်ငံတွင် (ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ကာကွယ်ပေးလိုသည့်) နောက်ထပ်အကြောင်းပြချက်တစ်ခုမှာ နိုင်ငံ ခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပိုမိုများပြားလာအောင် ဆွဲဆောင်လိုခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ကုမ္ပဏီများ

ညွှန်ကြားရေးမှူးဦးစီးဌာန (DICA) အနေဖြင့်လည်း နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အတိုင်းအတာ ပမာဏတစ်ခုကို ၎င်းတို့ အနေဖြင့် ပြည်ပမှီအောင် လုပ်ဆောင်ရန် စီအားများအောက်တွင် ရှိနေသည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင် ရန်အခွန်များကို လျှော့ချပေးခြင်း ဥပဒေများကို ဖြေလျော့ခြင်းစသည်တို့ကို (DICA) မှ လုပ်ဆောင်နေရသည်။ ခြုံ ပြောရလျှင် ထိုဥပဒေများမှာ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးရန်များစွာ လိုအပ်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အခွန်ရှောင်လွှဲခွင့် အများအပြားကိုလည်း ခွင့်ပြုထားသည်။^{၂၁၁}

အစိုးရဘက်မှလည်း စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို ကိန်းဂဏန်းများဖြင့် ပြသလိုပြီး အဓိက သက်ဆိုင်တဲ့အဖွဲ့ အစည်းများကိုလည်း ထိုကိန်းဂဏန်းများကို သုံးဆွဲနေကြသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် စီးပွားရေးတိုးတက်နေခြင်းကို ပြည်သူများအား ပြသလိုခြင်းကြောင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် အလွယ်တကူပြုလိုရသည့် တိုးတက်မှု ဖြစ်နေ တတ်ပါသည်။ သို့သော် နောက်ကွယ်မှ နာကျင်ခံစားရမှုများသည် နက်နဲမှုရှိပြီး မည်သူမျှ မြင်လေ့မရှိကြပေ။^{၂၁၂}

မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်အုပ်ချုပ်ရသည့် ဩဇာအာဏာရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သည့် အေဂျင်စီ များအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသည် အလွန်အဓိပ္ပါယ်ရှိပါသည်။ တိုင်းပြည်စီးပွားရေးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်သည့် နေရာတွင် မဟာမိတ်ကိန်းများရှိပါက ၎င်းတို့ကို တနည်းနည်းဖြင့် တိုင်းပြည်စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအတွက် ထည့်သွင်း နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းမိမိကိန်းများသည် ကော်ပိုရေးရှင်းကြီးများ၊ ဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် ထို လက်တဆုပ်စာ လူအချို့ကိုသာ အကျိုးပြုနေသည်။^{၂၁၃}

ပြည်ပမှ မတည်ရင်းနှီးမှုများအတွက် မြေနှင့် လုပ်သားအင်အားများကို ရောင်းချခြင်း

သက်သာသောမြေနှင့် လုပ်သားခတို့က မဲခေါင်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အဓိကဆွဲဆောင်နိုင် သောအချက်နှစ်ချက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ပို့ကုန်အသားပေးထုတ်လုပ်ရေးနှင့် သွင်းကုန်အစားထိုးလုပ်ငန်းတို့တွင် လုပ်အားခ သက်သာမှုအရှိဆုံးဖြင့် မဲခေါင်နိုင်ငံများမှာ ဒေသတွင်း ထုတ်လုပ်ရေးကွန်ယက်အတွင်းတွင် ပါဝင်လာသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်များအတွက် နိုင်ငံတကာငွေရေးကြေးရေး အကြပ်အတည်းကာလပြီးနောက် ထိုဆွဲဆောင်နိုင်သော အချက်များ၏ အရေးပါမှုမှာ တဖန်ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် တဆင့်ခံစားချုပ်များ (Derivatives) ကဲ့သို့ ငွေရေး ကြေးရေးဆိုင်ရာ ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်မှုအားကောင်းသော ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုလျော့ကျနေချိန်တွင် မြေ၊ လုပ်သားနှင့် စားသောက်ကုန်များထုတ်လုပ်ရန် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များရှိနေခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်မှုရလဒ်မြင်နိုင် သောလုပ်ငန်းများကိုသာ ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာကြသည်။^{၂၁၄} အထူးသဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့အတွက် အခြေခံ အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ပိုမိုလုပ်ကိုင်လိုလာပြီး တရုတ်နှင့် အာဆီယံတို့၏ စီးပွားရေးကို ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး နှေးကွေးတုံ့ဆိုင်းနေမှု အနေအထားမှ လွတ်မြောက်စေပြီး ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအတွက် မောင်းနှင်မည့် အင်ဂျင်သစ် အဖြစ် ကြိုးစားပုံဖော်လာကြသည်။^{၂၁၅} ထိုအခြေအနေအခင်းအကျဉ်းတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ တရုတ်နှင့် ဂျပန် နိုင်ငံတို့၏ စိတ်ပါဝင်စားမှုများကို ပြန်လည်ရယူရန် အရေးပါလာတော့သည်။ တနည်းဆိုရလျှင် မဲခေါင်ဒေသတွင်းရှိ ထုတ် လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများလုပ်နိုင်သော နေရာများသို့ များပြားလာသော မတည်ရင်းနှီးငွေများကို လွယ်လင့်တကူ ပြောင်းရွှေ့ နိုင်အောင် ဆွဲဆောင်ထားသော မူဝါဒတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ စက်မှုလုပ်ငန်းထဲမှ တစ်ဦးကဆိုလျှင် ထိုမူဝါဒများကို အသုံးပြုပြီး နိုင်ငံသားမဟုတ်သူများကို မြေရောင်းချခွင့်မရှိသည့် ပြည်တွင်းဥပဒေအချို့ကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် လုပ်နေသည်ဟု သွယ်ဝိုက်ပြောကြားသွားသည်။ “အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဆိုတဲ့ စိတ်ကူးက နိုင်ငံခြားသားတွေကို မြေရောင်း လို့ရအောင် လုပ်ပေးတဲ့ ယန္တရားလိုပဲ” ဟု ၎င်းက ပြောသည်။^{၂၁၆}

ထားဝယ်နှင့် ကျောက်ဖြူ အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့မှာ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့အတွက် မဟာဗျူဟာအရ အရေး ပါသောမြေနေရာတို့ကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကျားကုပ်ကျားခဲကြိုးစားနေမှုကို မြင်နိုင်သော ထင်ရှားသည့် ဥပမာများ ဖြစ်သည်။^{၂၁၇} ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင်လည်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ထုတ်လုပ်ရေးစွမ်းရည်ရှိသော လုပ်သားအင်အားများ

အားရယူထိန်းချုပ်နိုင်ရန် အသုံးပြုပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ ထုတ်လုပ်မှုများအတွက် အရေးပါသော နိုင်ငံတွင်းနေရာများဖြစ်လာသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်များအတွင်း ကမ္ဘောဒီးယား အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ ပို့ကုန်မှာ (၈၀) ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။^{၂၈၈} အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းမှ တစ်ဦးကသတိပေးရာတွင် -

အခုလုပ်နေတဲ့ ပုံစံက ရှိသမျှ စက်ရုံတွေကို အထူးစီးပွားရေးဇုန်ထဲကို ရွှေ့မလိုပါ။ အနွေးနှင့် အမြန်ဆိုသလို သူတို့လုပ်ကြတော့မှာပါ။ Veng Sreng လမ်းပေါ်က စက်ရုံတွေကိုလည်း ဖယ်တော့မှာ။ သူတို့ကတော့ ယာဉ်ကြောပိတ်ဆိုတာကို အကြောင်းပြပေးမယ့် ကျွန်တော်တို့ထင်တာ နှစ်ချက်တော့ရှိတယ်။ ပထမတချက်ကတော့ ရှယ်ယာတွေ ဝင်ထားတဲ့ဝန်ကြီးချုပ် ဒါမှမဟုတ် သူမိသားစုက အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေကို စီမံတယ်လို့ ကြားတယ်။ နောက်တချက်ကတော့ အလုပ်သမားတွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေကို ထိန်းချုပ်နိုင်တဲ့ လမ်းကြောင်းကို သူတို့မြင်လို့ ဖြစ်နိုင်တယ်။ ဘာလို့လဲဆိုတော့ ဇုန်တွေထဲမှာရှိတဲ့ အဖွဲ့ဝင်လုပ်သားတွေကို အလုပ်သမားသမဂ္ဂတွေက အလွယ်တကူတွေ့ဆုံလို့ မရအောင်လို့ပါ။ လူထုကိုတော့ သူတို့က စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေကို ကာကွယ်ပေးဖို့လို့ ပြောမှာပါ။ နောက်ကွယ်က မပြောတဲ့ရည်ရွယ်ရင်းကတော့ သမဂ္ဂတွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေကို ချဉ်နဲ့သွားအောင် လုပ်နေတာပါ။ အရေးကြီးတဲ့ စက်ရုံတွေအားလုံးကို ဇုန်ထဲကို မနွေးမြန်ဆိုသလို ရွှေ့မှာဖြစ်ပြီး လက်ခွဲစက်ရုံလေးတွေကိုတော့ နယ်တွေကို ပို့ပစ်မှာပါ။^{၂၈၉}

နီပေါ၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် အာရှပိစိတ်ဒေသတွင် လုပ်အားခအနည်းဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တို့တွင် အနည်းဆုံးလုပ်ခလစာကို တိုးပေးရန် ပြဌာန်းခဲ့သော်လည်း တစ်ပြိုင်တည်းတွင်လည်း လုပ်ငန်းရှင်များဘက်မှ ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းအား တိုးတက်လာစေရန်၊ အလုပ်ချိန်ပိုတိုးလာခြင်း၊ ကာလတိုစာချုပ်များသာချုပ်ဆိုခြင်းနှင့် အချိန်ပိုမဆင်းမနေရစသည်တို့ကို ပြန်တောင်းဆိုလာသည်။^{၂၉၀} ပြည်တွင်းပြည်ပဥပဒေများက လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးထားသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ထိုအရာများမှာ ကန့်သတ်ခံနေရပြီး ဇုန်အတွင်းရှိ လုပ်သားများ၏ စုပေါင်းအရေးဆိုနိုင်မှုကိုလည်း ကန့်သတ်ထားသည်။ အလုပ်သမားအရေးလှုပ်ရှားမှုများမှလည်း ဇုန်အတွင်းရှိ လုပ်သားများကို ခွဲထုတ်လိုက်သကဲ့သို့ဖြစ်ပြီး အချိန်ပိုမဖြစ်မနေဆင်းရဲခြင်း၊ လုပ်ရမည့်ပမာဏထက်ပိုလုပ်ရခြင်း၊ သားဖွားခွင့်မရခြင်းစသည်တို့ကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရန်ဆိုင်ရန် အခြေအနေမှာလည်း အားနည်းအောင်လုပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ထိုကန့်သတ်ချက်များကြောင့် လုပ်သားများထံမှ လုပ်အားကို ပိုညှစ်ထုတ်လာနိုင်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုလည်း ပိုတိုးတက်လာစေသည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှ မည်သူအကျိုးအမြတ်ရနေသနည်း။

စက်မှုလုပ်ငန်းတည်ထောင်ခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးခြင်း၊ မတည်ရင်းနှီးငွေများ တိုးပွားအောင်လုပ်ဆောင်ခြင်း

မဲခေါင်ဒေသတွင်းနိုင်ငံများကို စက်မှုနိုင်ငံဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ထောင်ခြင်းကိုနိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ အလုပ်အကိုင်သစ်များဖန်တီးခြင်းနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုလျှော့ချခြင်းတို့အတွက် မောင်းနှင်အားအဖြစ် အကြောင်းပြချက် ပေးလေ့ရှိသည်။ ဂျပန်အကြံပေးတစ်ယောက်ကမူအောက်ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ “ကမ္ဘောဒီးယားရဲ့ လူဦးရေအများစုက လယ်သမားတွေပါ။ အားလုံးလည်း အလုပ်ရှိကြတာ မဟုတ်ပါဘူး။ အလုပ်မရှိရင် ဝင်ငွေမရှိဘူး။ အဲဒါက ပြဿနာပါ။ ဂျပန်အစိုးရအနေနဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေကို လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကနေ စက်မှုလုပ်ငန်းဘက်ကို ပြောင်းရွှေ့ဖို့ အားပေးနေပါတယ်”။^{၂၉၁} အလားတူစီဟာနုဖီ(လ်)စက်မှုဇုန် (SSEZ) ၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာတွင် “ကမ္ဘောဒီးယားလယ်သမားများကို ခေတ်မှီစက်မှုလုပ်သားများအဖြစ် ပြောင်းလဲရန်”^{၂၉၂} ဟု လေ့ကျင့်ရေးသင်တန်းကျောင်းများ ထူထောင်ရသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း အလုပ်အကိုင်သစ်များက သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် အလုပ်အနေအထားနှင့် အလုပ်သမားတစ်ယောက်၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီသည့် လုပ်အားခမရသည့်အခါတွင် ပြဿနာများ ပေါ်လာတော့သည်။^{၂၉၃} အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းမှ တစ်ယောက်ပြော

ရာတွင် “ကျေးလက်ကလူတွေက မဆင်းရဲကြပါဘူး။ သူတို့မှာ မြေရှိတယ်။ ကျွဲနွားတွေ ရှိတယ်။ အိမ်ရှိတယ်။ ပြဿနာကတော့ သူတို့နည်း သူတို့ဟန်နဲ့ ပြည့်စုံလုံလောက်နေတာကို ငွေကြေးပိုင်ဆိုင်မှု ပုံစံဖြစ်အောင် အတင်းအကြပ် အသွင်ပြောင်းကြတာပါ။ လူတွေကို ငွေကြေးကိုင်တွယ်သုံးစွဲရတဲ့ စီးပွားရေးစနစ်ထဲကို ဆွဲသွင်းလာပြီး သူတို့ဘာသာသူတို့ရှိတဲ့ အခြေအနေမှာ ဖူလုံအောင်နေတတ်တဲ့ အလေ့အထတွေကို ပျောက်ပျက်စေပြီး အကြွေးနွံထဲမှာ နစ်နေအောင် လုပ်ဆောင်နေတာတွေ ကြောင့်ပါ” ဟု ဆိုသည်။^{၂၆၄} လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံပြီး ဖူလုံအောင်နေနိုင်သည့် စီးပွားရေးစနစ်မှ စက်မှုလုပ်ငန်းသို့ အသွင်ပြောင်းလဲရောက်ရှိရန် ဒေသတစ်ခုလုံးအနေဖြင့် လုပ်နိုင်ခဲ့သဖြင့် လူအများစုမှာ ဆင်းရဲတွင်းမှ လွတ်မြောက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများနှင့် မညီမျှမှုများစွာ ရှိနေသေးသည်။ လယ်ယာလုပ်ငန်းကိုသာ လုပ်ကိုင်ခဲ့သည့် လယ်သမားများအတွက် လူဦးရေများစွာ ပြည့်နှက်နေသည့် စက်မှုလုပ်ငန်းဈေးကွက်တွင် အလုပ်ရရန် တစ်ခါတစ်ရံတွင် စိန်ခေါ်မှုများကြုံရကြောင်း မဲခေါင်ဒေသရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်သူများကွန်ယက်မှ ပြုစုထားသော နယ်စပ်ဒေသစီးပွားရေးဇုန်များလေ့လာမှု တစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့အပြင် ထိုလုပ်သားများမှာ တိုးတက်နေသည့် သမရိုးကျ မဟုတ်သော စီးပွားရေးပုံစံထဲတွင် မသေချာမရောသည့် အလုပ်များတွင် မြဲမြံအောင် ရုန်းကန်ကြိုးစားရင်း ဒေသတွင်းရှိ အရင်းရှင်စီးပွားရေးစနစ်သို့ အသွင်ပြောင်းမှု၏ အဖျားအနားတွင်သာ တွယ်ဖက်လိုက်ပါနေရသည့် အခြေအနေသို့ဆိုက်ရောက်သွားသည်။^{၂၆၅}

စက်မှုဇုန်များအနေဖြင့် အလုပ်အကိုင်သစ်များ ဖန်တီးပေးသော်လည်း မဲခေါင်ဒေသတလျှောက်ရှိ ထိုတိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုများမှာ အစိုးရမှဖြစ်စေ ပုဂ္ဂလိကများမှဖြစ်စေ ဖန်တီးပေးလိုက်သော သီးသန့်နယ်မြေဒေသများကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရပ်ရွာလူထုများကို ၎င်းတို့မြေများမှ နှင်ထုတ်မှုများနှင့် ကျေးလက်နေလူထုအားလုံးကို အလုပ်သမားလူတန်းစားဖြစ်အောင် တွန်းပို့နေသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် မူလပိုင်ဆိုင်မှုများကို စုဆည်းရယူခြင်း (Primitive accumulation) နှင့် ပိုင်ဆိုင်သမျှကိုစွန့်ခွာစေပြီး သိမ်းဆည်းခြင်း (Accumulation by dispossession) နေရာမှ ပါဝင်နိုင်ကြောင်းကိုလည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်သာမက မဲခေါင်ဒေသတွင်လည်း မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ထင်ရှားလျက် ရှိသည်။^{၂၆၆} မူလအတိုင်းပိုင်ဆိုင်မှုကို ရယူပိုင်ဆိုင်ခြင်း (Primitive accumulation) ဆိုသည်မှာ အရင်းရှင်ဝါဒကို အစဉ်အလာအတိုင်း ပုံသွင်းခြင်း အခြေအနေကို ဆိုလိုသည်။ ထုတ်လုပ်သမျှမှာ မတည်ရင်းနှီးငွေများဖြစ်သွားပြီး ထုတ်လုပ်သူမှာလည်း လခစားလုပ်သားများ ဖြစ်သွားသည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို လက်ပြောင်းပိုင်ဆိုင်ခြင်း (Accumulation by dispossession)ဆိုရာတွင် မတည်ရင်းနှီးငွေများ ချဲ့ထွင်ခြင်း အခြေအနေများအားလုံးကို အသစ်တဖန် ပြန်လည်ဖန်တီးခြင်း ဖြစ်သည်။^{၂၆၇} ပညာရှင်ဟာဗေးနှင့်အခြားပညာရှင်များအဆိုအရလက်ပြောင်းပိုင်ဆိုင်ခြင်းဆိုသည်မှာ ဆက်စဉ်မပြတ်ဖြစ်နေသည့်အရင်းရှင်များနှင့် ကိုလိုနီခေတ်ကဲ့သို့ လူမှုဆက်ဆံရေးပုံသဏ္ဌာန် တစ်ခုပြန်လည်မွေးဖွားလာသည့် ထာဝရအသွင်အပြင်အဖြစ် မြင်ကြသည်။^{၂၆၈} ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများကို လုပ်သားအင်အားစုအသစ်ရနိုင်မည်ဟု ကမ်းလှမ်းလိုက်ချိန်တွင် ရပ်ရွာလူထုများသည် ၎င်းတို့မိရိုးဖလာပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည့် မြေများနှင့် ရိုးရာစဉ်လာအတိုင်း အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည်။^{၂၆၉} မှတ်သားစရာကောင်းသည်မှာ ထားဝယ်တွင် အတင်းအဓမ္မပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်းခံရသည့် ရပ်ရွာလူထုများအတွက် မတည်ရင်းနှီးငွေများရောက်ရှိလာမှုမှာ အစဉ်အလာတည်ရှိနေသော လူမှုဆက်ဆံရေးများကို ပျက်စီးစေသည်။ ထိုအစဉ်အလာများမှာ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အပြန်အလှန်သဟဇာတဖြစ်အောင် နေထိုင်မှုတို့အပေါ်တွင် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။^{၂၇၀} ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ သာဓကများအရ အထူးစက်မှုဇုန်များတည်ထောင်ခြင်းကြောင့် အလုပ်သမားများမှာ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်နှင့် စုပေါင်းတောင်းဆိုခွင့်တို့ကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည်။ ထို့အပြင် ထုတ်လုပ်မှုတိုးမြှင့်ရန်အတွက် ငြင်းဆန်ရခက်စွာဖြင့် ၎င်းတို့၏ လုပ်အားအပေါ်တွင် ထပ်မံခေါင်းပုံဖြတ်ခံရမည့် အခြေအနေကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

လူမှုရေးအရ အကာအကွယ်ပေးခြင်း

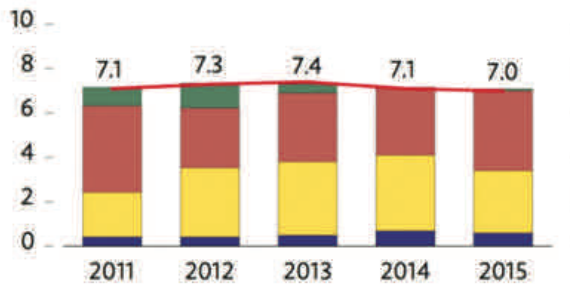
မဲခေါင်ဒေသစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပက်သက်၍ အဓိကပြဿနာတစ်ခုမှာ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့်အတူ လူမှုရေးအကာအကွယ်ပေးမှုများ၊ ကြွယ်ဝမှုကိုမျှဝေခြင်း၊ သင့်တော်လျှောက်ပတ်သော လုပ်ငန်းခွင်ဖြစ်ရန် အစိုးရမှ လုပ်ဆောင်ပေးလိုသည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြည့်စုံလေးနက်သည့် မူဝါဒများမှာ အတူတွဲလေ့ မရှိပေ။^{၂၇၁} ပညာရှင် Polanyi ပြောခဲ့သည့်အတိုင်း ဈေးကွက်စီးပွားရေးအသိုင်းအဝိုင်းသို့ ပြောင်းလဲခြင်းသည် ရိုးရာအစဉ်အလာထုံးတမ်းအတိုင်း ဘဝနေထိုင်မှုကိုများစွာ ပျက်စီးစေသည်။^{၂၇၂} အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကြောင့် ထိခိုက်ခဲ့ရသောရပ်ရွာလူထု

များမှာ ရိုးရာအစဉ်အလာအတိုင်း အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းများ ထိခိုက်ဖျက်စီးခြင်းခံရ၍ ဈေးကွက်စီးပွားရေး အသိုင်းအဝိုင်းသို့ အတင်းအဓမ္မသွတ်သွင်းခြင်းခံရသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီးသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများတွင်ရှိသည့် လူမှုရေးကာကွယ်မှုများ တစ်ခုမှ မရှိပေ။ ဥပမာ ကမ္ဘောဒီးယားရပ်ရွာလူထုများမှာ ၎င်းတို့၏ မျှတသောဆက်ဆံအရေးယူမှုများကို စည်းရုံးတောင်းဆိုကြသောအခါ အစိုးရမှ အကြမ်းဖက်နှိမ်နင်းခြင်းဖြင့် တုန့်ပြန်ခံခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၏ (GDP) မှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်း ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမြင့်ဆုံးထဲတွင်ပါဝင်ခဲ့ကာ ထိုအထဲတွင် အဝတ်အထည်နှင့် ဖိနပ်နှင့် ဆက်စပ်သည့်လုပ်ငန်းများမှ (၄၅.၄) ရာခိုင်နှုန်းအထိပါခဲ့သည်။^{၃၀၃} သို့သော်လည်းလုပ်ငလစာများမှာ နေ့စဉ်လိုအပ်ချက်ထက် နည်းနုဆဲဖြစ်ပြီး (ILO) ၏အဆိုအရ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှု အစီအစဉ်များမရှိသည့်အတွက် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသည့် ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံသားများမှာ အလုပ်အကိုင်မရှိသည့်အတွက် ကြာရှည်စွာ ရပ်တည်ရန် မဖြစ်နိုင်ကြပေ။^{၃၀၄} ထို့ကြောင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှုမရှိသည့် အလုပ်ခွင်ထဲတွင်သာ ရေရှည်ဆက်လုပ်သွားရသည့် အခြေအနေများ ဖြစ်လာသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် စီးပွားရေး အလျင်အမြန်တိုးတက်လာသော်လည်း ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးကဏ္ဍတွင် သုံးစွဲမှုမှာ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် (GDP) ၏ (၁.၃) ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် အနည်းဆုံးသုံးစွဲသည့် နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်နေသည်။^{၃၀၅} ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင်လည်း ပညာရေးအတွက် အသုံးစရိတ်မှာ (GDP) ၏ (၂.၆) ရာခိုင်နှုန်းသာရှိကာ အခြားဝင်ငွေနည်းသော နိုင်ငံများတွင်ပင် (၄.၅) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် (၃.၉) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးသုံးနေကြသည်ကို ကြည့်လျှင် နိုင်ငံတကာတွင် ပျမ်းမျှအောက်ရောက်နေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။^{၃၀၆}

3.23.1 Supply-side contributions to growth

- Agriculture
- Industry
- Services
- Taxes on products less subsidies and financial intermediation services indirectly measured
- Gross domestic product growth

Percentage points

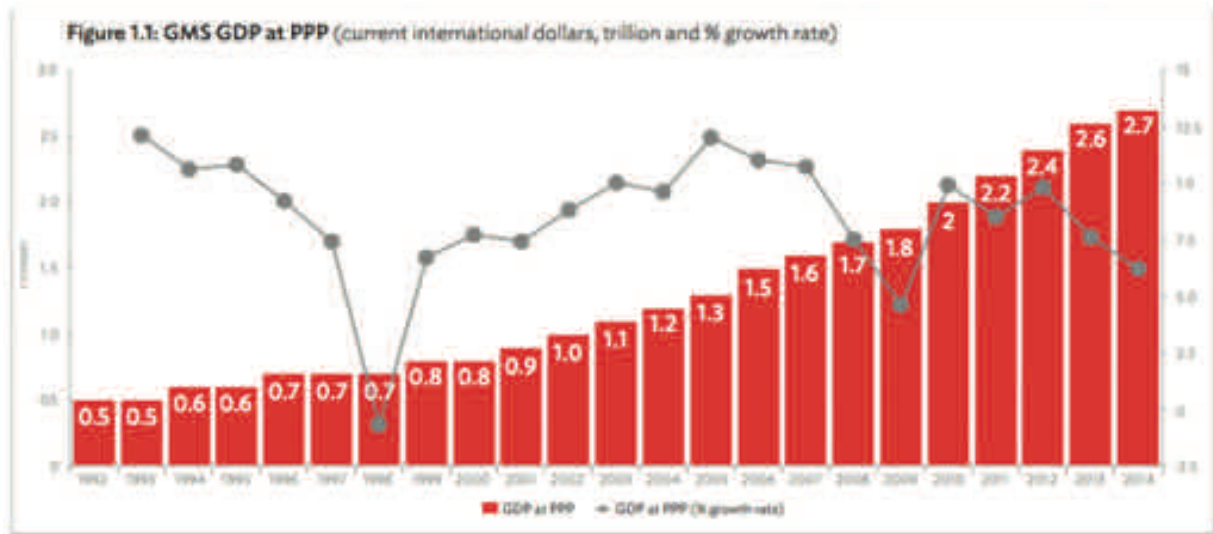
Sources: National Institute of Statistics; ADB estimates.

[Click here for figure data](#)

ပုံ ၂၇။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် သွင်းအားစုဘက်မှ ဖြည့်ဆည်းခြင်း (ADB)

မဲခေါင်ဒေသတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် မည်မျှများ

လွန်ခဲ့သောဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်းတွင်မဲခေါင်ဒေသသည်ကမ္ဘာပေါ်တွင်စီးပွားရေးတိုးတက်မှုအမြန်ဆုံးဒေသဖြစ်လာသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ကာလအတွင်း (GMS) အစီအစဉ်ကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ ဒေသတွင်း နိုင်ငံများ၏ နှစ်စဉ်စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှုန်းမှာ (GDP) အားဖြင့် ပျမ်းမျှ (၇.၅) ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ပို့ကုန်ကဏ္ဍတွင်လည်း (၁၂.၃) ရာခိုင်နှုန်း နှစ်စဉ်တိုးတက်လျက် ရှိသည်။^{၃၀၇} ဝယ်လိုအားနှိုင်းယှဉ်ချက်အပေါ် အခြေခံသော (GDP) မှာလည်း လက်ရှိတွင် နှစ်စဉ်ပုံမှန်တိုးတက်လျက် ရှိသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကိန်းဂဏန်းများမှာ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကြောင့်ရရှိလာသော အကျိုးအမြတ်များကို မည်သို့ပြန်လည်ခွဲဝေသည်ကို ပြောပြနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း ကြွယ်ဝမှုနှင့် မည်မျှတို့မှာ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အရေးကြီးသည့်ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်လာသည်။ အောက်စဖန်အဖွဲ့အဆိုအရ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ ထက်ဝက်ခန့်မှာ အဆင်းရဲဆုံးများ၏ ဝင်ငွေစုစုပေါင်းမှာ တစ်ထရီလီယံကျဆင်းသွားပြီး (အနှုတ် ၃၈ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ကမ္ဘာ့အချမ်းသာဆုံး (၆၂) ဦး၏ပိုင်ဆိုင်မှုမှာ တစ်ထရီလီယံ တိုးသွားကြောင်း သိရသည်။^{၃၀၈} ဝင်ငွေကို အခြေခံအားဖြင့် ကာယလုပ်အားမှ ဝင်ငွေနှင့် မတည်ရင်းနှီးငွေမှ ဝင်ငွေအဖြစ် အကြမ်းဖျဉ်း ခွဲနိုင်သည်။ ပထမဝင်ငွေအမျိုးအစားကို လုပ်အားခများ၊ လစာများ၊ စံစားခွင့်များစသည်တို့မှ ရရှိပြီး ဒုတိယဝင်ငွေကို အတိုးနှုန်းများ၊ ရှယ်ယာခံစားခွင့်များနှင့် ကုမ္ပဏီဝင်ငွေတိုးတက်မှုတို့မှရရှိသည်။ မတည်ရင်းနှီးငွေနှင့် ကြွယ်ဝမှုတို့၏ ထိပ်တန်းတွင်ရှိနေသည့် ချမ်းသာသော လူနည်းစုတွင်သာ အများဆုံးတိုးတက်ရရှိနေမှု၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ မတည်ရင်းနှီးမှုငွေသို့ ပြန်ဝင်သည့်ငွေသည် ကာယလုပ်အားထက် ပိုများသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ နိုင်ငံအများစုတွင် လုပ်အားခအတွက် ပေးချေရသောဝင်ငွေမှာ နည်းလာသောကြောင့်

ပုံ ၂၈။ မဟာမဲခေါင်ဒေသ၏ စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန် (GDP) ရှိ သွင်းအားစုဝယ်နိုင်စွမ်းညီမျှမှု (၁၉၉၂ - ၂၀၁၄)

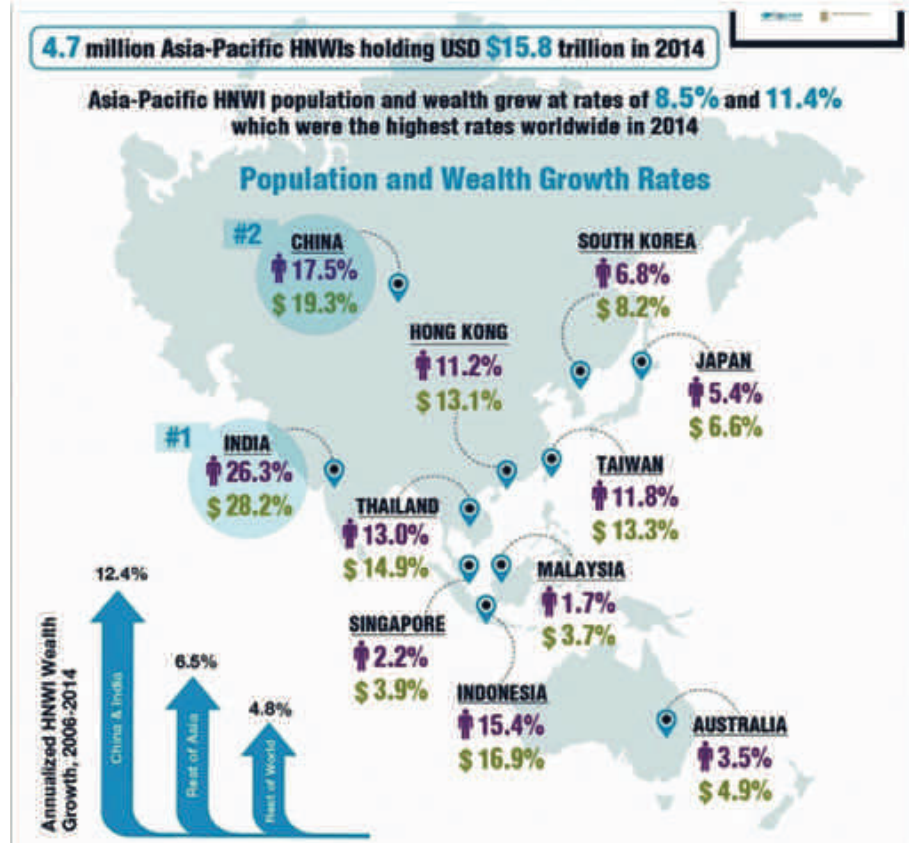
လည်း ဖြစ်သည်။^{၃၀၉} ၁၉၈၀ ခုပြည့်နှစ်များမှ စတင်လွှမ်းမိုးလာသော ဒေသလုံးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မူဝါဒများသည် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကိုသာ အခြေခံသော ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ ဖြေလျော့မှုများ၊ အခွန်ကိုနောက်မှ ကောက်ခံခြင်းစသည့် အာမခံချက်မရှိသော အလုပ်အကိုင်အနေအထားဖြစ်လာအောင် လုပ်သားဈေးကွက်မူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းတွင် မညီမျှမှုပြဿနာများ ပိုမိုကြီးထွားလာနိုင်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ၏ အာရှနှင့် ပိစိဖိတ်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာကော်မရှင် (UNESCAP) က ပြောဆိုသတိပေးသည်။ ထိုမူဝါဒများကို ဈေးကွက်မက်လုံးပေးခြင်းမှတစ်ဆင့် အကောင်းဆုံး ပြိုင်ဆိုင်ထုတ်လုပ်ကြသော အနေအထားတစ်ခု (Race to efficiency) အသွင်ပုံစံဖြစ်လာအောင် ဖန်တီးခဲ့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ထိုမူဝါဒများထဲမှ အချို့တွင် အဆုံးစွန်အထိ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လျော့ချပေးမည့် (Race to bottom) ပုံစံများကို တွေ့ရှိကြောင်း (UNESCAP) မှ ဆက်လက် ပြောကြားသည်။^{၃၁၀} ထိုကဲ့သို့ မညီမျှမှုများက လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အတူတကွ ပေါင်းစည်းနေထိုင်မှုပုံစံကို ပိုမိုပျက်စီးယိုယွင်းစေပြီး လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကိုလည်း မတည်ငြိမ်အောင် ပြုလုပ်နေသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ မညီမျှမှုကျော့ကွင်းကြောင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအချို့ကို ဖယ်ကြဉ်ပစ်သည့် ပြဿနာဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိနေပြီး နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဒေသတွင်းနှင့် တစ်ကမ္ဘာလုံး ပေါင်းစပ်နိုင်မှုမှ အသီးအပွင့်များကို ရရှိခံစားနေချိန်တွင် လူသန်းပေါင်းများစွာမှာ အောက်ဆုံးအခြေအနေတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့မည့် အနေအထားဖြစ်လာနေသည်။^{၃၁၁} ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွက် အာရှပစိဖိတ်ကြွယ်ဝချမ်းသာမှု အစီရင်ခံစာအရ အာရှပစိဖိတ်ဒေသရှိ လူပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်း (၄.၇) သန်းတွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁) သန်းငွေရေးကြေးရေးအရ ပိုင်ဆိုင်မှုရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုလူဦးရေအား လုံးဝိုင်ဆိုင်မှုကို စုပေါင်းလိုက်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၅.၈) ထရီလီယံရှိသည်။ အချမ်းသာဆုံးပုဂ္ဂိုလ်များမှာ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် (၁၇.၅) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် (၁၃) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးရှိလာကြပြီး ၎င်းတို့၏ ကြွယ်ဝမှုမှာလည်း (၁၉.၃) ရာခိုင်နှုန်းနှင့် (၁၄.၉) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး တက်လာခဲ့သည်။

အစိုးရများ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခံရခြင်း

စီးပွားရေးမညီမျှမှုများသည် နိုင်ငံရေးအရလည်း သက်ရောက်မှုရှိပြီး နိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ် လွှမ်းမိုးချုပ်ချယ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အောက်စဖန်အဖွဲ့နှင့် အခြားအဖွဲ့များမှ ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်တို့ကို သီးခြားစီ ခွဲထားရမည်ဟုဆိုသော်လည်း ၎င်းတို့မှာ ခွဲခြားမရအောင် သဘာဝအတိုင်း ဆက်နွယ်လျက် ရှိသည်။ ၎င်းနှင့်အတူ နိုင်ငံရေးဩဇာ၊ စီးပွားရေးဩဇာနှင့် မညီမျှမှုတို့အကြား အပြန်အလှန်ဆက်နွယ်မှုကလည်း နိုင်ငံစီးပွားရေးအခန်းကဏ္ဍကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ဖန်တီးထားသော အဖွဲ့အစည်းများအပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိသော အဆိုးကျော့သံသရာကို ဖြစ်စေသည်။^{၃၁၂} အောက်စဖန်အဖွဲ့၏ အဆိုအရ ..

ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုသည် အစိုးရ၏ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းကို လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်နိုင်ဆုံးဖြစ်ပြီး လူချမ်းသာများအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဘယ်သူသေသေ ငတေမာပြီးရောသဘောဖြင့် ပြောင်းလဲပစ်နိုင်သည်။ ရလဒ်အားဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းအတိုင်း စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း အလေ့အထများကို တိုက်စားပျောက်ပျယ်ခြင်း၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ အကြား စုစည်းနေထိုင်မှုလျှော့ပါးလာခြင်း၊ လူတိုင်းအခွင့်အရေးညီမျှစွာ ရပိုင်ခွင့်နည်းလာခြင်းတို့ ဖြစ်လာသည်။ ထိုကဲ့သို့ အလွန်အကျွံဖြစ်လာခြင်းကို ယခင်ကာလများတွင် သမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် အလုပ်သမားများ၏အင်အားဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ၎င်းတို့၏ ဩဇာသုံး၍ဖြစ်စေ လျှော့ချနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း တကမ္ဘာလုံးတွင် တသီးပုဂ္ဂလလုပ်ငန်းများတွင် သမဂ္ဂများ၏ အခန်းကဏ္ဍလျော့ပါးလာခြင်းသည် ထိုကဲ့သို့ ဩဇာများကို အင်အား နည်းစေပြီး ထိုကဲ့သို့ အင်အားဆုတ်လျော့ခြင်းမှာလည်း တစ်နေ့တစ်ခြား တိုးပွားလာနေသည့် မည်မျှမူအခြေအနေ နှင့် နီးနီးကပ်ကပ် ဆက်နွယ်လျက် ရှိသည်။^{၃၁၃}

ဂါရုတ်တန်လုပ်ငန်းဖွဲ့စည်းပုံစံများကို ပြန်လည်ထိန်းညှိသည့် အစီအစဉ်များ စီးပွားရေးနှင့် ငွေရေးကြေးရေး လုပ်ငန်း များကို ပိုမိုတိုးပွားလာစေရန်လုပ်ဆောင်ပြီး တစ်ဖက်တွင်လည်း မှီခိုနေရသည့် စီးပွားရေးအတွင်းမှ ဖူလုံရေးစရိတ်များကို လျှော့ချခြင်းတို့ကို ယုတ်ညံ့စွာ စနစ်တကျ ပြင်ဆင်ညှိနှိုင်းထားသည့် အစီအစဉ်များဖြင့် အများသဘောဆန္ဒ (Washington Consensus) မူဝါဒများအရ လုပ်ဆောင်နေကြသည်။ ထိုမူဝါဒများတွင် ပါဝင်သည့်အချက်များမှာ ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ စည်းမျဉ်းများဖြေလျှော့ခြင်း၊ မတည်ရင်းနှီးမှုများကို လွတ်လပ်စွာရွှေ့ပြောင်းခွင့်ပြုခြင်းစသည့် အချက်များကြောင့် ဆိုးရွားစွာ ဖြင့်ကမ္ဘာတောင်ပိုင်းတွင် အကတိလိုက်စားခြင်းများ အကြီးအကျယ်ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပြီး ထိုမှတစ်ဆင့် ကမ္ဘာမြောက်ခြမ်းသို့လည်း ပြန်လည်ကူးစက်ပြန့်နှံ့လာခဲ့သည်။^{၃၁၄} ဤလေ့လာမှုအတွက် ဖြေကြားခဲ့သူများ၏ အဆိုအရ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို စိတ်ဝင် စားသော ပုဂ္ဂလိကများနှင့် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များအကြား အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် လိမ်လည်ရန် ပူးပေါင်းကြံစည်မှုများ ရှိကြောင်း ထင်မြင်မှုများကို စွပ်စွဲပြောကြားကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အပြောအရ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မလွတ်ပေ။ အချို့စာ စောင်များတွင် ထိုအကြောင်းအရာများနှင့် အမည်များကို အရိပ်အမြွက် ဖော်ပြထားသည်။^{၃၁၅} ထိုင်း၊ မြန်မာနှင့် ဒေသတွင်း နိုင်ငံများတွင် ပြင်းထန်သော အသေရေဖျက်မှု ဥပဒေများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများကို ဥပဒေအရ ဖိနှိပ်ခြင်းတို့ ကြောင့် ၎င်းအခြင်းအရာများကို ထပ်မံမဖော်ပြတော့ပေ။ သေချာပြောနိုင်သည့်အချက်မှာ နိုင်ငံရေးအရ စိတ်ဆန္ဒရှိမှုနှင့် မတည်ရင်းနှီးငွေများ၏ သမရှိကျမဟုတ်သည့် ပြောင်းရွှေ့မှုတို့မှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ထောင်ရာတွင် အရေးပါသည့် အချက်နှစ်ချက်ဖြစ်ပြီး ကောင်းစွာအသိအမှတ်ပြုခြင်း မခံရသည့်အချက်များလည်း ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းအခွင့်ထူးခံနိုင်ငံ ရေးနှင့် စီးပွားရေးသမားများမှ အစိုးရများကို လွှမ်းမိုးထိန်းချုပ်သွားရန် ထိုဇုန်များက ကြီးစွာအန္တရာယ်ပြုလျက်ရှိသည်။

ပုံ ၂၉။
အာရှပစိဖိတ်ဒေသရှိ
လူဦးရေတိုးနှုန်းနှင့်
ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု
တိုးတက်နှုန်းများ
(Cap Gemini and RBCC
Wealth Management)

အကျိုးအမြတ်ရရှိ ပိုင်ဆိုင်မှု

အထက်ပါအခြင်းအရာများနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြေဆိုသူတစ်ဦးက အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ပါဝင်သည့် ကုမ္ပဏီများ ၏အကျိုးအမြတ်ခံစားရမည့်ပိုင်ရှင်များကို ဖော်ထုတ်ရန် မကြာခဏသတိပေးလေ့ ရှိသည်။ ထို့အပြင် ငွေကြေးများမှာလည်း မည်သည့်အချိန်က စတင်၍ မည်သည့်နေရာက လာသည်၊ မည်သည့်နေရာသို့သွားသည်စသည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ လည်းလုံးဝမရှိခဲ့ကြောင်း ဆိုသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ထုတ် Global Witness အဖွဲ့၏ မြန်မာ့သယံဇာတတူးဖော်ထုတ်လုပ် ရေးလုပ်ငန်းအပေါ် အစီရင်ခံစာအရ ...

ကမ္ဘာတလွှားရှိ အကတိလိုက်စားနေကြသည့် နိုင်ငံရေးသမားများသည် ဒေါ်လာဘီလီယံပေါင်းများစွာ တန်ဖိုး ရှိသောအများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ကုမ္ပဏီများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမည်မဖော်ဘဲ ပိုင်ရှင် များအဖြစ်ပါဝင်ရင်း ရယူလျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များသည် သာမန်ပြည်သူများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် သုံးစွဲ သင့်သည့်ငွေများကို ခံစားခွင့်ပိတ်ပင်ထားပြီး တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုကင်းမဲ့သော လူနည်းစု အခွင့်ထူးခံ လူတန်းစား ကိုသာလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာဖန်တီးပေးထားသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ငြိမ်း ချမ်းရေးများကို အသုံးပြုရင်း ဩဇာအာဏာရရှိမှု ပိုမိုခိုင်မာလာအောင် အထောက်အကူပြု ပေးနေသည်။ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို ထိန်းချုပ်ထားရင်း အကျိုးအမြတ်များရရှိနေသည့် စစ်တပ်မိသားစုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ခရိုနီများရှိ သည့်မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့နေရာတွင်ကုမ္ပဏီများ၏နောက်ကွယ်ရှိလူပုဂ္ဂိုလ်များကိုဖော်ထုတ်ခြင်းသည်စစ်မှန်သောပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးကို ရရှိရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် အဓိကကျသည့် နေရာမှပါသည်။^{၃၁၆}

လက်တလောတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ပနားမားစာရွက်စာတမ်းများအရ ကမ္ဘာတလွှားရှိ နိုင်ငံရေးထိပ်သီးပုဂ္ဂိုလ်များ သည်ရန်ပုံငွေများကို ကြားခံငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပင်လယ်ရပ်ခြားရှိစာရင်းကိုင်များ၊ ရှေ့နေများ၊ ပုဂ္ဂလိကဘဏ်များနှင့် ကုမ္ပဏီများကို အသုံးပြုပြီး လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုတွေ့ရှိချက်များမှာ အပေါ်ယံလေးသာဖြစ်ပြီး ပြဿနာ တစ်ခုလုံး၏ အတိမ်အနက်ကို အရိပ်အမြွက် ပြသနေသည်။^{၃၁၇} (OBOR) စီမံကိန်းအကြောင်းကို လေ့လာကြည့်လျှင်လည်း အတည်တကျမဟုတ်သော ကွန်ယက်များ၊ ထိပ်ပိုင်းပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်နေသည့် တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်ကွန်ယက်များ၊ ၎င်းတို့၏ ပွဲစားများ၊ ပြင်ပမှ တောက်လျှောက်စိတ်ပါဝင်စားနေသူများ၊ အကျိုးအမြတ်ကို ခံစားရမည့်ပိုင်ရှင်ကို ပင်လယ်ရပ်ခြားမှ ပုံဖျက် ပေးထားခြင်းစသည့် အလေးအနက်ထား လေ့လာစရာအချက်များ ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။^{၃၁၈} ထိုကဲ့သို့ပင်လယ်ရပ်ခြားအဖွဲ့ များမှ အခွန်တိမ်းရှောင်ရန် ကူညီပေးခြင်း၊ လာဘ်ပေးရန် ကူညီခြင်းနှင့် ပိတ်ဆို့ကန့်သတ်ချက်များကို ရှောင်ကွင်းသွားနိုင်ရန် ကူညီပေးကြသည်။^{၃၁၉} ဒေသတွင်းတွင် အကြီးစားအခြေခံအဆောက်အအုံ၊ စီမံကိန်းများ ပိုမိုရောက်ရှိလာသည်နှင့်အမျှ ထို

ဂျပန်မီဒီယာတစ်ခုတွင် ဖော်ပြခဲ့သော ကာတွန်းကို မြန်မာနိုင်ငံမှ ဆိုရှယ်မီဒီယာသုံးသူများကြား ပြန်ရိုထားကြခြင်းဖြစ်သည်။ မြားမှာစီးပွားရေးတိုးတက်မှုဟု အဓိပ္ပါယ်ရပြီး ကားမီးမှာ နိုင်ငံတံခါးဖွင့်ပြီဟုဖြစ်ပြီး ချီမနေသော ကရိုနီမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြစ်ပြီး ကားမှာ ဒီမိုကရေစီဟု ရေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံ ၃၀။ "ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်အား ဂျပန်နိုင်ငံမှ ထောက်ပံ့အားပေးနေစဉ်ကာလအတွင်း မြန်မာ့စစ်အာဏာပိုင်ဟောင်းများ (သူခိုးများ)

အဖွဲ့များမှာလည်း ပိုမိုအရေးပါ အရာရောက်လာနိုင်သည်။ ထို့အပြင် သူတပါးကို ခေါင်းပုံဖြတ်ဖိနှိပ်မည့် အခွင့်ထူးခံများ ကိုယ်စား အာဏာပိုင်များကို ချဉ်းကပ်သိမ်းသွင်းခြင်းများလည်း ထပ်လုပ်လာနိုင်သည်။^{၃၂၀} Financial Times စာစောင်မှ သတင်းတစ်ခုအဆိုအရ တရုတ်အာဏာပိုင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၎င်းတို့၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပမာဏ၏ တဝက်ခန့် (၅၀) ရာခိုင်နှုန်းကို အဂတိလိုက်စားမှုကြောင့် ဆုံးရှုံးရလိမ့်မည်ဟု ထုတ်ဖော်မပြောသော်လည်း မျှော်လင့်ထားကြကြောင်း ဖော်ပြ ထားသည်။^{၃၂၁} ဂါရှင်တန်အခြေစိုက် အကျိုးအမြတ်မယူသည့် အဖွဲ့တစ်ခုဖြစ်သော Global Financial Integrity ၏ခန့်မှန်း ချက်အရ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ စိစစ်မှုမရှိသည့် ငွေကြေးပမာဏ စုစုပေါင်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁၀) ဘီလီယံရောက်ရှိခဲ့ပြီး စုစုပေါင်း (GDP) ၏ (၂၀) ရာခိုင်နှုန်းရှိကြောင်း ခန့်မှန်းတွက်ချက်ထားသည်။^{၃၂၂} ထိုတရားမဝင်ငွေ ကြေးများ၏ (၄၅) ရာခိုင်နှုန်းမှာ ပင်လယ်ရပ်ခြား ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ လာကြောင်းခန့်မှန်း ထားကြသည်။^{၃၂၃}

စီမံအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကြံ့ရသည့်စိန်ခေါ်ချက်များ

အစိုးရများလွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခံရခြင်း (Capture of State) ဆိုသည်မှာ တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ၏ လူမှုရေးနှင့် စီးပွား ရေးမူဝါဒများ၏ အဖွဲ့အစည်းများကို သက်ရောက်မှုရှိသည့် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဩဇာပါဝါတို့အကြား အပြန်ဆက်နွှယ်နေ မှုကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ကျန်နိုင်ငံသားအားလုံးကို ရင်းပြီး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ကိုလူချမ်းသာများအတွက် လျော့ချပေးခြင်း သို့မဟုတ် ရေးဆွဲပေးခြင်းများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင်လည်း ပြဿနာများ ပိုဆိုးလာသည်။ နီဒါန်းပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တိကျသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုပုံစံများနှင့်အတူ ဇုန်ကိုတည်ဆောက်ရန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရန်အခွင့်အာဏာများ ပေး ထားသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် ၎င်းအာဏာများမှာလည်း ကမ္ဘောဒီးယားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကောင်စီ (CDC) နှင့် ကမ္ဘောဒီးယား အထူးစက်မှုဇုန်များကြီးကြပ်ရေးဘုတ်အဖွဲ့ (CSEZB) တို့တွင် ဇုန်များအတွင်းတွင် တစ်နေရာတည်းတွင် ဝန်ဆောင်မှုအားလုံး ပေးသောရုံးများ (OSSCs) ကိုတည်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ဗဟိုဦးစီးအဖွဲ့၊ ဗဟိုလုပ်ငန်းကော်မတီ၊ အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များ စီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီနှင့် (OSSCs) တို့မှ တာဝန်ယူထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် မူတင်ဒါစိစစ်ရွေးချယ်မှုကော်မတီ (Bid Evaluation and Awarding Committee - BEAC) ကို အစိုးရမှ ဖွဲ့စည်းထားပြီး အကြံ ပေးအဖွဲ့နှင့် ရင်းနှီးတည်ဆောက်သူများကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကျောက်ဖြူ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော စုစုပေါင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ငွေပမာဏမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၈၉.၂) ဘီလီယံခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီး ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်အတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၅၀) မှ (၈၀) ဘီလီယံအကြား ရှိနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းထားသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားမှ စီဟာနုဖီ(လ်)အထူးစက်မှုဇုန် (SSEZ) နှင့် ဖနွမ်းပင်အထူးစက်မှုဇုန် (PPSEZ) တို့၏ ခန့်မှန်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပမာဏကို မသိရသေးသော်လည်း စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ ကနဦးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃) ဘီလီယံခန့်လိုအပ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် လိုအပ်မည့် စုစုပေါင်းပမာဏကို ထားဝယ်၊ ကျောက်ဖြူတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်သည်။ နှစ်စဉ်ထုတ်ကုန်တန်ဖိုး အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂) ဘီလီယံအထိ စီဟာနုဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှထုတ်နိုင်ရန် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင်ခန့်မှန်းထားသည်။ ထိုကဲ့သို့များပြားလှသောနိုင်ငံခြားမှတည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ မှုများကို သေးငယ်လှသော နေရာအတွင်းသို့ သီးသန့်ဖွဲ့ထားသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံဖြင့် ထည့်လိုက်သောအခါ အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများမှာ မလွဲမသွေ တွေ့ရှိလာရသည်။ ဖွံ့ဖြိုးနိုင်ငံများတွင်သာ တွေ့ရလေ့ရှိသော အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ အကြားတာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်မည့် အားကောင်း၍ လွတ်လပ်သော အဖွဲ့ အစည်းများမရှိသည့် ပိုမိုဆင်းရဲသည့် နိုင်ငံများတွင် ထိခိုက်မှုမှာ ရေရှည်တွင် ပိုမိုဆိုးရွားလာမည်ဖြစ်ကြောင်း ကမ္ဘောဒီးယား နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့မှ ပါဝင်ဖြေဆိုသူများက မှတ်ချက်ပြုကြသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ အုပ်ချုပ်ပုံယန္တရားတည်ဆောက်မှုကို လေ့လာပါက ကမ္ဘောဒီးယားရှိ တစ်နေတည်းတွင် ဝန်ဆောင်မှုပေးသောဌာနများ (OSSCs) ကို အထူးဂရုစိုက် စောင့်ကြည့်လေ့လာစရာ ဖြစ်လာသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန် လုပ်ကိုင်မည့်ကုမ္ပဏီများသည် အကုန်အကျများပြားနိုင်သည့် လက်ရှိစည်းမျဉ်းစည်းကမ်း များအတိုင်း လုပ်ဆောင်ရမည့်လမ်းကြောင်းကို ရှောင်ရှားနိုင်ပြီး လိုအပ်သည့်စည်းမျဉ်းများကိုလည်း ကိုက်ညီအောင် တစ်ချက်တည်းဖြင့် လုပ်ပေးနိုင်သည့် (OSSCs) များကို ထူထောင်ရန် အစိုးရများကို တိုက်တွန်းလာကြသည်။^{၂၃၄} ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တာဝန်ရှိသူများကို လာရောက်စည်းရုံးသိမ်းသွင်းရသည့် အနေအထားမျိုးလည်း ရှိနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း အစိုးရများကို အယုံသွင်းကြသည်။ သို့သော်လည်း အခန်း (၁) တွင် ပြောထားသကဲ့သို့ပင် အလုံးစုံအောင်မြင်မှုရရှိသည်

တော့မဟုတ်ပေ။ ကျောက်ဖြူနှင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအတွင်း လုပ်ပိုင်ခွင့် မသမာမှုများရှိကြောင်း သတင်းများ ထွက်လာသည့်နည်းတူ ဖန္ဒမ်းပင်အထူးစက်မှုဇုန်နှင့် စီဟာနုဖီ(လ်)အထူးစက်မှုဇုန်အတွင်း ရှယ်ယာအများအပြား ပိုင်ထားသူ တစ်ချို့မှာ ကမ္ဘောဒီးယားဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နီးစပ်မှုရှိကြောင်း အပိုင်း (၁) နှင့် (၂) တို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးများကို ရှောင်ကွင်းပြီး နိုင်ငံသားများ၏ အကျိုးစီးပွားထက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများ၏ အကျိုးအတွက် လုပ်ပေးနေသည့်သီလဝါ အထူးစီးပွားရေးဇုန်၊ စီဟာနုဖီ(လ်)အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ဖန္ဒမ်းပင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့မှ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ်တွင် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ မြင့်တက်လျက် ရှိသည်။ လွတ်လပ်စွာကြီးကြပ်ကွပ်ကဲမှု၊ စောင့်ကြည့်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုရှိသည့် ယန္တရားတို့မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတို့ မနှစ်မြို့သည့် အရာများဖြစ်ပြီး အားကောင်းသည့် ထိုယန္တရားများမရှိသည့် မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားအထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် အစိုးရ တာဝန်ရှိသူများနှင့် လုပ်ငန်းများအကြား တရားမဝင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် နိုင်ငံအကျိုးစီးပွားထက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမတည်မှုကို အလေးပေးသည့် အခြေအနေများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။

အရင်းရှင်နှင့် အလုပ်သမားအကြား ခေါင်းပုံဖြတ်ခံရနိုင်သည့် ဆက်ဆံရေးဖြစ်ပေါ်စေခြင်း

တွေ့ဆုံပြောဆိုခဲ့သော အလုပ်သမားများမှာ အထူးစက်မှုဇုန်အသီးသီးတွင် အလုပ်ရရှိနေကြသည်ကို ကျေနပ် သော်လည်းလုပ်ငန်းရှင်များကဥပဒေကိုမလိုက်နာသည့်အကြောင်းပြောကြသည်။အဲဒါတွေကကသင့်တော်လျှောက် ပတ်တဲ့လုပ်ငန်းခွင်ဖြစ်မှု အခြေအနေကို နိမ့်ပါးစေသည်။^{၃၅} အချိန်ပိုမှာမလုပ်မနေရဖြစ်ပြီး၊ မလုပ်ပါက အလုပ်ထုတ် ခံရနိုင်သည်။ ထိုအရာမှာ ခေါင်းပုံဖြတ်မှု ဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းရှင်များနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို စောင့်ကြည့်နိုင်သည့် ယန္တရားတစ်ခုသာရှိခဲ့ပြီး သူတို့ကို အလုပ်သမားဥပဒေကို လေးစားရန်လုပ်နိုင်ခဲ့မည်ဆိုပါက ပိုကောင်းနိုင်မည်ဖြစ် သည်။ ဥပဒေအရ အချိန်ပို (၂) နာရီသာ လုပ်ရမည်ဆိုပါက ထိုအချိန်ထက်ပိုပြီး မလုပ်သင့်ပေ။^{၃၆}

လူအမြောက်အများကို ဆွဲဆောင်ပြီး အလုပ်ပေးနိုင်သည့်အတွက် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ထောင်ခြင်း မှာကောင်းသော်လည်း ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများ အများအပြားဖြစ်နေသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များထဲတွင် လုပ်ငန်းခွင် အခြေအနေကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် အကူအညီအထောက်အပံ့ လိုအပ်နေပါသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန် ထဲမှ စက်ရုံတွေကလည်း ဥပဒေကို လိုက်နာတာ မြင်ချင်ပါတယ်။^{၃၇}

အခြားတဖက်တွင် စက်မှုဇုန်ကိုယ်စားလှယ်များက လုပ်အားခများ တက်လာခြင်းမှာ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အခြား သူများထက် စီးပွားရေးအရ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်မှုကို ထိခိုက်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ အကျိုးအမြတ်ကို ထိခိုက်လာပါက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ကဲ့သို့သောနိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားနိုင်ပြီး အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း ဆိုကြသည်။ သို့သော်လည်း စက်ရုံများမှာ ဆက်လက်ဖွင့်ထားဆဲဖြစ်ကာ ပို့ကုန်မှာလည်း တိုးတက်လျက် ရှိသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားအထည်ချုပ်လုပ်ငန်း ရှင်များအသင်း (GMAC) ၏ အဆိုအရ အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းမှာ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး အလွန်လျှင်မြန်စွာ တိုးတက်လာလျက် ဖိနပ်ချုပ်လုပ်ငန်းမှာလည်း နှစ်ဆတိုးတက်လာခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ခြောက်နှစ်အတွင်း ပို့ကုန်မှာ လေးဆအထိ တိုးတက် လာခဲ့သည်။^{၃၈} စက်မှုလုပ်ငန်းရှင်များဘက်မှ အကြောင်းပြချက်ကို လက်မခံသည့် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ၎င်းတို့၏ ပြောကြားချက်များမှာ မှားယွင်းနေသည့်ဂီရောမိပေါ်တွင် အခြေခံထားသည့်အတွက် လက်မခံကြောင်း ပြောသည်။

အကြောင်းပြချက်ကတော့ စက်မှုလုပ်ငန်းထဲမှာ ပိုက်ဆံလုံလုံလောက်လောက်မရှိလို့ သင့်တင့်တဲ့ လုပ်ငန်းခွင် ဖန်တီးပေးဖို့ဆိုတာ ဘယ်လိုမှ မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။ ပိုက်ဆံက တကယ်တော့ ရှိပါတယ်။ ဒါပေမယ့် မဟုတ်မှန်တဲ့ သူရဲလက်ထဲမှာပါ။ ကမ္ဘာပေါ်က အချမ်းသာဆုံးလူတွေ စာရင်းကို ကြည့်လိုက်ရင် စိတ်ဝင်စားစရာတွေ တွေ့မှာပါ။ ဘီလ်ဂီယံကို ကြည့်လိုက်ရင် ခင်ဗျားတို့ နားလည်မှာပါ။ ဒါပေမယ့် Indi Tex ပိုင်ရှင်တို့၊ H&M ပိုင်ရှင်တို့ကျတော့ရော ဘယ်လိုပြောမလဲ။ သူတို့တွေ အဲဒီလောက်ချမ်းသာနေရင် အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းထဲမှာလည်း ပိုက်ဆံက ကျိန်းသေ ရှိရမှာပဲလေ။ သူတို့တံဆိပ်တွေက ငွေဝင်တယ်လေ။ အမှတ်တံဆိပ်အခိုင်အမာရှိသူတွေအနေနဲ့ သင့်တင့်တဲ့ လုပ် အားခရဖို့ လုပ်ပေးဖို့ဆိုတာ သူတို့ရဲ့ တာဝန်ပါ။^{၃၉}

စီးပွားရေးစင်္ကြံများနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကြောင့် တည်နေရာ အကန့်အသတ် မရှိ လွတ်လပ်စွာ လုပ်နိုင်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ၎င်းတို့၏ ထုတ်လုပ်မှု ကွန်ယက်များကို စိတ်ပိုင်းပြီး နေရာချ ထားရန် ပိုလွယ်ကူလာစေသည့်အပြင် လုပ်ငန်းသစ်များ ထူထောင်ရန်လည်း ပိုမိုဈေးပေါလာသည်။ ထို့ကြောင့် ထုတ်လုပ်မှု စရိတ်များကို သက်သာစေရန်အတွက် အလုပ်သမားများကို ခေါင်းပုံဖြတ်နိုင်မည့် ဆက်ဆံရေးမျိုးဖြစ်ပေါ်ရန် ကူညီအားပေး နေသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ အစီရင်ခံစာတွင်...

တစ်ဒါဇင်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂.၅၀) ရမည်ဟု စက်ရုံပိုင်ရှင်များကို ပြောလာခဲ့သော်လည်း နောက်လာ မည့်နှစ်တွင် တဒါဇင်လျှင် (၂.၄၀) သာတတ်နိုင်မည်။ လုပ်ချင်လုပ် မလုပ်ချင်မလုပ်နှင့်ဟု ဆိုလာသည်။ စက်ရုံပိုင်ရှင် များမှာလည်း လုပ်သားများနှင့် တူလာသည်။ ၎င်းတို့တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းဆိုလျှင် ဘာမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကြုံစာမရှိဘဲ အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ယှဉ်ပြိုင်နေကြခြင်းဖြစ်ပြီး ပြန်လည်မပြောရဲကြပေ။^{၃၃၀}

လုပ်သားများကို အဆုံးစွန်ထိခေါင်းပုံဖြတ်ပြီး အမြတ်တန်ဖိုးကို ထိပ်ဆုံးတွင် သိမ်းထားသည့် တက္ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်တွင် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်ရင်း အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုလျော့ချရေး ခေါင်းစဉ် အောက်တွင် ပိုဆင်းရဲသည့် နိုင်ငံများ၏ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ကွန်ယက်များကို ထောက်ခံ နေမှုမှာ အောင်မြင်စရာ လမ်းစနည်းပါးသည့် လုပ်ဆောင်ချက်သာ ဖြစ်သည်။^{၃၃၁}

အထူးစီးပွားရေးဇုန် လှောင်ချိုင့်

အခြေခံယူဆချက်ကတော့ ရုန်းကန်ရှင်သန်ဖို့ အလုပ်တစ်ခု လိုတယ်ဆိုတာပါ။ ဒါပေမယ့် ရေရှည်တည်တံ့ နိုင်တဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမူဆိုတာက ကုမ္ပဏီက ကိုယ့်အပေါ်အမြတ်ထုတ်လို့ရအောင် ကိုယ်ရဲ့အသက်မွေးဝမ်း ကြောင်းကို သူတို့ကို ရောင်းလိုက်တာ မဟုတ်ပါဘူး။ သူတို့က ဟမ်ဘာဂါကို စပြီးမိတ်ဆက်တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒါက လူညံ့ကွက်တစ်ခုပါ။ ကျွန်တော်တို့ ပိုက်ဆံရှိလာရင် အဲဒါကို ဝယ်နိုင်မယ် ဒါမှမဟုတ် ဝယ်ကြမှာလို့ ပြောတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလိုဖြစ်လာဖို့ဆိုရင်တော့ အခွန်တွေကို လျှော့ချပစ်ရမှာ။ ဒီအပေးအယူမှာ ကျွန်တော့်တို့က တန်းတူ အင်အား မရှိပါဘူး။ ပေါင်မုန့်တွေက အဆိပ်သင့်နေတာ။ ၂၀၀၀ ခုနှစ် အစောကတည်းက အဲဒါတွေကို စားလာခဲ့တာ။ ကျွန်တော်တို့က အဆိပ်သင့်နေပြီ။ ကျွန်တော်တို့က လုပ်လေစာ နည်းပါးတဲ့ရောဂါ၊ လူမှုဖူလုံရေးမရှိတဲ့ ရောဂါ၊ လွတ် လပ်စွာစုဝေးစည်းရုံးခွင့် မရှိတဲ့ရောဂါတွေနှင့် နေလာခဲ့ကြတာ။ ကျွန်တော်တို့အခြေအနေပိုကောင်းလာမယ်၊ ပိုအဆင် ပြေလာမယ်လို့ ပြောတယ်။ အရင်တုန်းက ကျွန်တော်တို့က လွတ်လပ်တဲ့ ကွင်းပြင်မှာ အခုတော့ လှောင်ချိုင့်ထဲမှာ။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဆိုတာ လှောင်ချိုင့်ပါ။ တကယ်တော့ ခင်ဗျားတို့တွေက လွတ်လွတ်လပ်လပ်နေတတ်တဲ့ သတ္တဝါ တွေကို လှောင်ချိုင့်ထဲကို ပြောင်းထည့်လိုက်တာပါ။

A8 – NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး၊ ဖန္ဒမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ

Box 2 : အထူးစီးပွားရေးဇုန် လှောင်ချိုင့်

အခြေခံအဆောက်အအုံများပေါ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းနှင့် ကမ္ဘာ့တောင်ဘက်ခြမ်းမှ ငွေကြေးများ ပြန်လည်ထုတ်ယူခြင်း

ကြီးထွားလာနေသည့် မညီမျှမှုအကြောင်းကို အောက်စဖန်ကဲ့သို့သော အဖွဲ့များနှင့် Piketty အပါအဝင် ပညာရှင် များက ကြွယ်ဝမှုကွာခြားချက်အကြောင်းများကို မှတ်တမ်းတင်ဖော်ပြထားပြီး ထုတ်ဝေဖြန့်ချိထားပြီး ဖြစ်သည်။^{၃၃၂} Nicolas Hildyard ၏ မကြာခင်ကာလက လေ့လာမှုတစ်ခုတွင် အရင်းအနှီးတွင် တစ်ရာခိုင်နှုန်း ထပ်တိုးစုဆောင်းမိသည့် ယန္တရား တစ်ခုကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုအချက်မှာ မညီမျှမှုများမှာ သူ့အလိုအလျောက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ကြောင်း ပြသနေခြင်း ဖြစ်သည်။^{၃၃၃} ဒေသတွင်းတွင် လူဦးရေတိုးပွားလာခြင်းနှင့်အတူ လိုအပ်ချက်များများလာသည့်အတွက် အခြေခံပန်ဆောင်မှု

များဖြစ်သည့် လမ်းတံတားများ၊ ဆေးရုံများ၊ ကျောင်းများစသည် အခြေခံလိုအပ်ချက်များအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လာသည်။ ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအားလုံးတို့မှာ အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက် ရည်ရွယ်ခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ Hildyard ၏ အဆိုအရ စင်စစ်အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းကို ကြွယ်ဝပြီးသားသူများအတွက် ထပ်မံ အထောက်အပံ့ပေးခြင်းအဖြစ် သုံးနေသည်ဟု ထောက်ပြထားသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် စာချုပ်ချုပ်ဆိုထားသည့်အတိုင်းတည်ငြိမ်သည့်ပုံမှန်ဝင်ငွေလမ်းကြောင်းတစ်ခုကိုပြည်သူများ၏အကျိုးစီးပွားကိုအရင်းခံပြီး ရရှိနေစေရန် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိကပူးတွဲလုပ်ကိုင်ပြီး ပိုင်ဆိုင်သည့်ပုံစံ (PPPS) သို့ ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်းဖြင့် အာမခံပေးနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အခြေခံအဆောက်အအုံ လမ်းမများအကြောင်း အခန်းတွင် Hildyard ပြောသည်မှာ စီမံကိန်းသမားများသည် အခြေခံအဆောက်အအုံတည်ဆောက်ရန် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃) ထရီလီယံတောင်းသည်မှာ နိုင်ငံ များ၊ ပုဂ္ဂလိကဘဏ်များ၊ ကမ္ဘာ့ငွေရေးကြေးရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ကျော်လွန်ပြီး ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် ငွေရေးကြေးရေး အရင်းအမြစ်များကို မဖောက်ဘဲရရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အရင်းအနှီးများကို ဆွဲဆောင်၍ အစိုးရများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဘဏ်များမှ (PPP) ကို လုပ်ဆောင်ရန် တွန်းအားပေးနေခြင်းဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရင်းအနှီးရေးကွက်သည် အရင်း အမြစ်အတွက် ပစ်မှတ်အသစ် ဖြစ်လာနေသည်။ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိကပူးတွဲလုပ်ကိုင်ပိုင်ဆိုင်သည့် (PPP) ပုံစံသည် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများကို ပိုင်ဆိုင်မှုအသွင်ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် ဆွဲဆောင်သိမ်းသွင်းနိုင်သည့် မက်လုံးဖြစ်လာသည်။ လက်ရှိတွင် ရန်ပုံငွေ များကိုတည်ထောင်ရန် ပိုမိုအလေးကဲသည့် နည်းလမ်းဖြစ်လာသည်။^{၃၃၄} ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကိုပေးသည့် ထိုကဲ့သို့ မက်လုံး များကို လေ့လာပြီး Hildyardက (PPP) ကဲ့သို့ ယန္တရားများသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်းများကို ငွေရေးကြေးရေးအရ ပေးသည်မှာ နည်းနေပြီး၊ ငွေရေးကြေးရေးလုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်တိုးတက်အောင် လုပ်နေသည်က ပိုများနေသည်ဟု ဆိုသည်။ တနည်း အားဖြင့်ဆိုသော် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် စစ်မှန်သော လိုအပ်နေမှုများထက် အလှူပယ်ဖြစ်နေသည့် မတည်ရင်းနှီးငွေများ အတွက်အကျိုးအမြတ်ရမည့်လုပ်ငန်းများအတွက် နောက်ထပ်ထွက်ပေါက် ဖြစ်လာသည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကဲ့သို့ ခြေခံအဆောက်အအုံအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေများကို ပင်စင်ရံပုံငွေများ၊ အစိုးရ၏ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုရံပုံငွေများ၊ လူချမ်းသာများထံမှ ကောက်ထားသည့်ရံပုံငွေများနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ စတင်ရှိပြီး အခြေခံ အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ရံပုံငွေ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကရှယ်ယာ (PE) များနှင့် စွန့်ဦးမြှုပ်နှံသော အရင်းနှီးများမှတဆင့် သွား သည်။^{၃၃၅} Hildyard ရှင်းပြသည်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် ရှယ်ယာဖြစ်စေ၊ အကြွေးကိုဖြစ်စေ ဝယ်ယူနိုင်သည်။ ရှယ်ယာ သို့မဟုတ် (Equity) မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူ၏ ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ အနေအထားတစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး အကြွေးမှာ ဘဏ် ချေးငွေမှရရှိသော ငွေဖြစ်စေ ပြန်လည်ရောင်းဝယ်၍ ရနိုင်သောငွေချေးစာချုပ် (Bond) များဝယ်ယူခြင်းကို ရည်ညွှန်း သည်။^{၃၃၆} ထိုအရာများသည် စတော့အိတ်ချိန်းများတွင် စာရင်းသွင်းထားသော အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ကုမ္ပဏီ များနှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံကဏ္ဍတွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃) ထရီလီယံနှင့်အတူ ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ၏ထည့်ဝင်မှုမှာ အမှန်တကယ်တည်ဆောက်ချိန်တွင် တိုက်ရိုက်ကိုင်တွယ်ထားမည့်အစား တဆင့်ဖြစ်စေပို၍ဖြစ်စေ နောက်ဆုတ်နေလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမှာ (လက်ဝေခံတည်ဆောက်နေသူများ ထံတွင် ရှိရမည့်အစား) စီမံကိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်နေသည့် ပင်မကုမ္ပဏီထံတွင် ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ဆောက်လုပ်ရေးနှင့် အင်ဂျင်နီယာကုမ္ပဏီများ၊ ဒီဇိုင်းနှင့် ပစ္စည်းသွင်းသည့် လုပ်ငန်းရှင်များစသည့် အခြေခံဆောက် လုပ်ရေးများလုပ်ရန် စာချုပ်ထားပြီး အကျိုးအမြတ်ရရန်ရှိသည့် ကုမ္ပဏီများထံတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရောက်ရှိ နေခြင်း ဖြစ်သည်။^{၃၃၇}

ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများမှာ အထက်လွှာလူတန်းစားများအတွက် မက်လောက်စရာ အကျိုးအမြတ်ရမည့် အရာဖြစ်သည်။ Hildyard အဆိုအရ အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ရံပုံငွေမှာ ပျမ်းမျှအားဖြင့် (၁၅) ရာခိုင်နှုန်း အမြတ်ပြန်လည်ရနိုင် သဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁) ဘီလီယံဆိုပါက ဆယ်နှစ်အကြာတွင် (၁.၅) ဘီလီယံ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ပုဂ္ဂလိကရှယ်ယာ များနှင့် စွန့်ဦးမြှုပ်နှံငွေတို့မှာ ပိုမြင့်သည့်နှုန်းထား ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များကို အခြေခံ အဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြပြီး အကျိုးအမြတ်ပြန်ပေါ်ချိန်တွင် အနည်းဆုံး (၂၀) မှ (၂၅) ရာခိုင်နှုန်းအထိ ပြန်ရရန် မျှော်လင့်ကြသည်။^{၃၃၈} လုပ်လေ့ရှိသည့် မဟာဗျူဟာနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ရန်ပုံငွေအားလုံးကို စုပေါင်းမတည်ပြီး စီးပွားရေးပုံစံကို ပိုကောင်းအောင် ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို တသီးပုဂ္ဂလအနေဖြင့် ရောင်းချခြင်း

ဖြစ်စေ စတော့ဈေးကွက်တွင် ကုမ္ပဏီကိုအများပိုင်အဖြစ် စာရင်းသွင်းပြီး ရောင်းချခြင်းဖြစ်စေ လုပ်နိုင်သည်။^{၃၉} (ITD) နှင့် (CITIC) ကဲ့သို့ ဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီများနှင့် တည်ဆောက်သူများ (ယင်းတို့မှာ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တူတူဖြစ်သည်။) သည် ထားဝယ်နှင့် ကျောက်ဖြူတို့တွင် ငွေအမြောက်အမြားရယူရန် အသင့်ဖြစ်နေသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဆောက်လုပ်ရေးသဘောတူညီချက်များရရှိပြီး ဖြစ်သည့်အပြင် ထိုကုမ္ပဏီများမှာ အထူးစီးပွားရေးဇုန် တည်ဆောက်သူ အဖြစ်သူတို့ကိုယ်သူတို့ ပြန်လည်ဂုဏ်ပြုမည့် အနေအထားဖြစ်သည်။ ဇုန်များမှာ အသင့်ဖြစ်ပြီး စတင်လည်ပတ် သည်နှင့် ၎င်းတို့၏ ရှယ်ယာများကို များပြားလှသည့်အကျိုးအမြတ်ဖြင့် ရောင်းချနိုင်သည်။ နမူနာတစ်ခုမှာ လာအိုရှိနမ့်သန်း (၂) ဆည်စတင်လည်ပတ်ပြီး လေးလအကြာတွင် (ITD) မှ ၎င်း၏ ရှယ်ယာ (၁၅) ရာခိုင်နှုန်းကို ရောင်းချလိုက်ပြီး အပြန် အလှန်အားဖြင့် ပြန်ရငွေ (၆၃) ရာခိုင်နှုန်း (ကန်ဒေါ်လာ (၆၇.၅) သန်းတန်ကို ရောင်းချရာတွင် သန်း (၁၁၀) ပြန်လည် ရရှိ သည်။^{၄၀} လာအိုနိုင်ငံရှိ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃.၅) ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသော အငြင်းပွားဖွယ် ဆာယူဘူရီဆည်တွင် လည်း SCB သည် တစ်နှစ်လျှင် ကန်ဒေါ်လာ (၄၅၀) သန်းရရှိသည်ဟု သတင်းများအရ သိရသည်။^{၄၁} ထိုရင်းနှီးမတည်ငွေကို လာအိုနိုင်ငံရှိ အကျိုးရှိသောနေရာများတွင် ပြန်လည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းထက် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ကုမ္ပဏီရှယ်ယာရှင်များကို ခွဲဝေ ပေးလိုက်ခြင်း ပိုဖြစ်နိုင်သည်။ အစိုးရများသည်လည်း ထိုစီးပွားရေးအထဲတွင် ပါဝင်လာကြသည်။ သီးခြားလွတ်လပ်သော အစီရင်ခံစာတစ်ခုအရ တရုတ်၊ ပါကစ္စတန်စီးပွားရေးစင်္ကြံအတွက် ပါကစ္စတန်မှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ ကန်ဒေါ်လာ (၉၀)ဘီလီယံ ကိုနှစ် (၃၀) အတွင်း ပေးမည်ဖြစ်ပြီး ထိုအထဲမှ (၅၀) ဘီလီယံမှာ ချေးငွေဖြစ်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလည်း ပါဝင်သည်။ တရုတ် နိုင်ငံသည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအပေါ်တွင် (၄၀)ရာခိုင်နှုန်းပြန်ရမည်ဖြစ်သည်။ထိုစီမံကိန်းသည်လည်းကျောက်ဖြူနှင့်စီဟာနုဖီ(လ်) (SSEZ) တို့ကဲ့သို့ (OBOR) ထဲတွင် ပါဝင်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။^{၄၂}

Rosa Luxemburg ပြောတဲ့ ချေးငွေများနှင့် အာမခံချက်များကြားမှ ဆက်နွယ်မှု

လွန်ခဲ့သည့် နှစ်တရာခန့်က ဂျာမန်ဆိုရှယ်လစ်နှင့် မက်စ်အယူဝါဒတွေးခေါ်ရှင် Rosa Luxemburg က မတည် ရင်းနှီးငွေများတိုးပွားလာခြင်း (The Accumulation of Capital) ဆိုသည့် စာအုပ်ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ (နောက်ပိုင်းတွင် သူမကို လက်ယာစွန်း ယုံကြည်သူ လူတစ်စုက သတ်ပစ်ခဲ့သည်။) ထိုစာအုပ်ကို လေးလတာ ကာလအတွင်းရေးသား ခဲ့ပြီးထိုကာလများမှာ သူမဘဝအတွက် အပျော်ဆုံးကာလများဟု ဆိုသည်။ ထိုစာအုပ်သည် ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီနှင့် အခြားကိုလိုနီနိုင်ငံများက နယ်မြေပိုင်နက်များ သိမ်းပိုက်ခြင်းနောက်ကွယ်မှ တွန်းအားကို လေ့လာရန် သူမ၏ စာအုပ် ကကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ အရင်းရှင်မဟုတ်သည့် လူမှုရေး အသွင်ပြောင်းကာလများဖြစ်လာသည့် ကာလရောက်သည့်အထိ အရှင်းရှင်စနစ်ကို ကျယ်ပြန့်လာစေရန် အစဉ်တစ်စိုက် ကျင့်သုံးသွားကြမည်ဟု သူမ၏ စာတမ်းက ဆိုသည်။ သူမ၏ အဆိုအရ ထိုအချက်မှာ လိုအပ်သည်ဟု ဆိုသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရင်းရှင်များ ထုတ်လုပ်လိုက်သော ကုန်ပစ္စည်းများကို တစ်ထိုင်တည်းဖြင့်ဝယ်မည့် လုံလောက်သော ဝယ်လိုအား မရှိခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဝယ်လိုအား မရှိပါက အရင်းအနှီးများ တိုးပွားလာစေရန် လိုအပ်သည့်အစွန်းထက် တန်ဖိုးလည်း မရှိနိုင်တော့ဟုဆို သည်။ ထို့ကြောင့် မတည်ရင်းနှီးငွေတိုးပွားအဝန်းအဝိုင်း၏ ပြင်ပတွင် နေထိုင်သူများကပါ ပူးပေါင်းပါဝင်ကာ နောက်ထပ် တောင်းဆိုမှု အသစ်တစ်ရပ် ပြုလုပ်ရမည်ဟု သူမက ကောက်ချက်ချသည်။ စစ်ရေးဖြင့် သိမ်းပိုက်ခြင်းကြောင့် ထို ပြဿနာ၏ အစိတ်အပိုင်းတချို့ကို ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပြီး အစွန်းထွက် တန်ဖိုးရှိမည့် အခွင့်အလမ်းသစ်များကို ဖန်တီးရန် ချေးငွေများ ထုတ်ပေးခြင်းဖြင့်လည်း ထိုအရာများကို ရရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

သူမ အသေးစိတ်လေ့လာခဲ့သည့် ဥပမာတစ်ခုမှာ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် တူရကီနိုင်ငံကို ကွန်ယာမှ ဘဂ္ဂဒတ်အထိ ရထားလမ်းဖောက်ရန် ငွေချေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုချေးငွေကို ပြန်ပေးရန်အတွက် ဒေသအချို့မှ လယ်သမားများကို ဆယ်စိုက်စိုက်ဖို့ အခွန်ပေးရန် အာမခံချက်အနေဖြင့် တူရကီအစိုးရမှ ကောက်ခံခဲ့သည်။ ထိုဆယ်စိုက်စိုက်ဖို့ အခွန်ကို ဂျုံများ အနေဖြင့် လယ်သမားများမှ ပေးခြင်းဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကို ကောက်ခံသူများက ပြန်ရောင်းကာ ရောင်းရငွေကို (ကော်မရှင်ခ နှုတ်ပြီးနောက်) အစိုးရသို့ သွင်းသည်။

သူမ၏ အဆိုအရ ထိုငွေများမှာ တခြားအရာများ မဟုတ်ပေ။ လယ်သမားများ၏ သီးနှံများသာ ဖြစ်သည်။ ထိုသီးနှံများကို စားသုံးကုန်အဖြစ် ရည်ရွယ်ပြီး စိုက်ပျိုးခဲ့ခြင်းတောင် မဟုတ်ပေ။ ထိုသီးနှံများကို အစိုးရ၏ အာမခံ

ချက်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းတွင်ပေးရန် အသုံးပြုနေသည်။

ဂျာမနီဘက်မှ ၎င်းတို့ခေါ်လာသည့် လူများနှင့် ပစ္စည်းများကို ထုတ်လုပ်ရေး နည်းလမ်းမျိုးစုံတွင် သုံးသည့် အလျောက်လယ်သမားများထံမှ အာရှသီးနှံများကို ငွေအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလိုက်သည့် ထိုငွေမှာလည်း ဂျာမနီအလုပ် သမားများထံမှ အမြတ်ထုတ်လိုက်သည့် အစွန်းထွက်တန်ဖိုးငွေအဖြစ်လည်း သုံးသည်။ ထိုပိုက်ဆံများမှာ တူရကီ အစိုးရလက်ထဲမှ ဂျာမနီဘက်တိုက်ထဲသို့ ရောက်သွားပြီး စတင်တိုးပွားလာတော့သည်။ ထိုတိုးပွားငွေများမှာ စီမံကိန်း ဖြစ်ရန် တွန်းအားပေးသူများအတွက် အတိုး၊ ရှယ်ယာဝေစု၊ အမြတ်၊ မူပိုင်ခွင့်စသည်ဖြင့် Messrs၊ Gwinner၊ Siemens၊ Stinnes စသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အခြားဒါရိုက်တာအဖွဲ့ဝင်များ၊ ရှယ်ယာရှင်များနှင့် ဂျာမနီဘက်၏ ဖောက်သည်များနှင့် အခြားရှုပ်ထွေးလှသည့် လက်ဝေခံကုမ္ပဏီများစွာတို့၏ အရင်းရှင် အစွန်းထွက်တန်ဖိုး ဖြစ်လာသည်။

အောက်ခြေတွင် ထိုဂျာမနီအရင်းရှင်နှင့် အာရှတိုက်မှ လယ်သမားစီးပွားရေးတို့ကြားက အလဲအလှယ်ပါပဲ။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုရင် အစိုးရတစ်ရပ်က အတင်းအကြပ် လုပ်လို့ဖြစ်လာတဲ့ လဲလှယ်မှုပါဟု Luxemburg ကဆိုသည်။

Box 2: The economic metabolism of loans and guarantees

သုံးသပ်ချက်နှင့် အကြံပြုချက်များ

မဲခေါင်ဒေသရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ရေရှည်ရပ်တည်နိုင်ရေး အခန်းကဏ္ဍ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးစည်းမျဉ်းများကို ပိုမိုဖြေလျှော့လာသည့်ခေတ်တွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ ကမ္ဘာတလွှားတွင် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ နိုင်ငံတကာ စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှုထဲတွင် ပါဝင်ရန် လိုအပ်သည့် ညှိနှိုင်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်ရန် ထိုဖြေလျှော့မှုများက အာပေးကူညီခဲ့သည်။ နယ်မြေဒေသ တိတိကျကျ ပိုင်းခြားထားသည့် ဒေသအတွင်းတွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေး ကျင့်သုံးရေးနှင့် ပို့ကုန်တိုးမြှင့်ရေး မူဝါဒတို့ကို စမ်းသပ်ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းကြောင့် အစိုးရများသည် နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို တံခါးဖွင့်ပေးရင်း လွတ်လပ်စွာ ကုန်သွယ်မှုမူဝါဒကို စမ်းသပ်နိုင်ရန် အခြေအနေဖြစ်လာသည်။ တစ်ဖက် တွင်လည်း ပြည်တွင်းစက်မှုလုပ်ငန်းများကို အကာအကွယ် ပေးထားနိုင်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများဘက်မှ ကြည့်လျှင်လည်း လုပ်အားဆက်သွယ်သည့် အလုပ်သမားများ ရရှိခြင်း၊ ဈေးကွက်သစ်၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအပေါ် ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံပိုင် သိမ်းခြင်းမပြုရန် အာမခံချက်ပေးခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ အအောင်မြင်ဆုံး စက်မှုဇုန်များမှာ ၁၉၇၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင်များက တည်ထောင်ခဲ့သော တရုတ်၊ မလေးရှားနှင့် ထိုင်ဝမ်နိုင်ငံတို့ရှိ စက်မှုဇုန်များဖြစ်ပြီး အခြေအနေအချိန်အခါနှင့် သင့်တော် ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ယနေ့ခေတ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ ကြိုးစားလုပ်ပါမှ အကျိုးအမြတ် အစွန်းထွက်ရရှိ အခြေအနေ ဖြစ်နေသည်။^{၃၄၃}

အပြည်အပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေး အတားအဆီးများကို နိုင်ငံအတော်များများတွင် ဖယ်ရှားပြီး ဈေးကွက်စီးပွား ရေးနှင့် ပြည်ပပို့ကုန် အသားပေးမှုဝါဒများကို လက်ခံကျင့်သုံးလာချိန်တွင် တည်ထောင်ရာတွင် ပေးသည့်ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ငွေကြေးမက်လုံးများမှာလည်း သိသိသာသာပင် ကျဆင်းလာသည်။ မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့ရှိ နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှု ဥပဒေများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံတွင်းနှင့် နေရာအနှံ့လုပ်နိုင်ရန် မက်လုံးများကို ရက်ရက်ရောရော ပေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းများဘက်မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက ပြောသည်မှာ “ကမ္ဘောဒီးယားရဲ့ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှု ဥပဒေက ပို့ကုန်သမားတွေကို အတော်လေးကို ရက်ရောပါတယ်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရဲ့ အကျိုးကျေးဇူးတွေကို အထူး စီးပွားရေးဇုန်ထဲမှာ မလုပ်ပေမယ့်လည်း ရနေပါတယ်။ တစ်နိုင်ငံလုံးက အခြေအနေတွေက အထူးစီးပွားရေးဇုန်ထဲမှာ လိုပါပဲ” ဟုဆိုသည်။^{၃၄၄} အလားတူပင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံနိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေသည် ထားဝယ် အထူးစီးပွားရေး ဇုန် ဥပဒေ (၂၀၁၁ ခုနှစ်) နှင့် မြန်မာ အထူးစီးပွားရေးဇုန် ဥပဒေ (၂၀၁၁ ခုနှစ်) တို့ကို သုံးစရာမလိုအောင် လုပ်လိုက်သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မြန်မာအထူးစီးပွားရေးဇုန်ဥပဒေတွင်လည်း ဇုန်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့် ကုမ္ပဏီများအတွက် မက်လုံးများ ပေးရန် ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၁၁ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ လေ့လာချက်တစ်ခုအရ အခွန်ကွင်းလွတ်ခွင့်ကဲ့သို့ သောငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ မက်လုံးများပေးခြင်းသည် ဇုန်တစ်ခု၏ အောင်မြင်မှုကို တိုင်းတာနိုင်လောက်သည့် ပေတံများ မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အမှန်တကယ်တိုင်းတာနိုင်သည်မှာ အသုံးပြုနိုင်မည့် စက်မှုမြေများနှင့် လုပ်အားဆက်သွယ် သည့်အလုပ်သမားအင်အားစုကို ပံ့ပိုးပေးခြင်း ဖြစ်သည်ဟု တွေ့ရသည်။^{၃၄၅} အလားတူပင် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို လေ့လာဆန်းစစ်ပြီး တွေ့ရှိချက်များအရ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ မက်လုံး များမှာ သိသိသာသာပင် လျော့နည်းလာသည့်အလျောက် နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးကို ပံ့ပိုးကူညီပေးရန်နှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန် များမှာ ပိုမိုအရေးပါလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများ မဲခေါင်ဒေသအတွက် ရရှိရန် တောက်လျှောက်တောင်း ဆိုလာခဲ့သည်ကို နားလည်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်းတွင် နေရာအနှံ့တည်ဆောက်နေသော နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် အခြေခံအဆောက်အအုံစင်္ကြံများပေါ်တွင် ဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာများအဖြစ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ၁၉၉၀ ခုနှစ်များမှ စတင်၍ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်မှ လူသိ

ရှင်ကြား အားပေးလာခဲ့သည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ သမိုင်းတစ်လျှောက် ဂျပန်နိုင်ငံမှ တွန်းအားပေးလာခဲ့သော ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေးပုံစံ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သော်လည်း ယခုလက်တလောတွင် (OBOR) နှင့် လန်ဆန်းမဲခေါင်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ယန္တရားတို့မှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စိတ်ဝင်စားမှုများကို ပိုမိုဆွဲဆောင်လျက် ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေး အဖွဲ့အစည်းကြီးများဖြစ်သည့် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ကြီး (WTO)၊ အာဆီယံ (ASIP)၊ အာဆီယံလွတ်လပ်စွာကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီချက် (FTA)၊ အနာဂတ်တွင်ပေါ်လာမည့် ဒေသတွင်းအလုံးစုံ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသဘောတူညီချက် (RCEP) နှင့် လက်တလောပေါ်လာသည့် ပိစိဖိတ်ဒေသနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (Trans-Pacific Partnership - TPP) တို့အောက်တွင် အဆိုပါ စီးပွားရေးပုံစံများ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဒေသတွင်းတွင် စီးပွားရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ရန် သင့်တော်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်လာစေရန် ကူညီဖြည့်ဆည်းပေးရန် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ကို အဓိကနည်းလမ်းနှစ်မျိုးဖြင့် လုပ်ခဲ့သည်။ ပထမနည်းမှာ ထုတ်လုပ်သည့်ဒေသမှ ကုန်ပစ္စည်းများကို စားသုံးမည့်သူရှိသည့် ဒေသသို့သယ်ယူခံကိုလျှော့ချခြင်း (တစ်ခါတစ်ရံတွင် လုံးဝနုတ်လိုက်ခြင်း)၊ ဒုတိယနည်းမှာ ထုတ်လုပ်မှုကို အစိတ်အပိုင်းအသီးသီးခွဲပြီး လုပ်ကိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထမနည်းနှင့် ပက်သက်လျှင် မဲခေါင်ဒေသတွင်းရှိ အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်မှုကြောင့်အသုံးမချရသေးသည့် သဘာဝနှင့် လူသားအရင်းအမြစ်များကို ကော်ပိုရေးရှင်းများက သုံးစွဲနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး အလွယ်တကူ အမြတ်အစွန်းထုတ်နိုင်သည့် အနေအထားကိုလည်း ဖြစ်စေသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပင်လယ်စာထုတ်လုပ်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ထားဝယ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် အထူးစိတ်ဝင်စားနေကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အလွန်အကျွံငါးဖမ်းထားသည့် ထိုင်းပင်လယ်ကွေ့နှင့်စာလျှင် မြန်မာပင်လယ်ပြင်တွင် ငါးအမြောက်အမြားရှိ နေသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စွမ်းအင်ကုမ္ပဏီများသည်လည်း ဖြန့်ချိရေးဌာနများကို ထားဝယ်တွင် အခိုင်အမာတည်ဆောက်လိုကြပြီး သွင်းကုန်တမျိုးဖြစ်သည့် (LNG) သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဲ့သို့သော ရင်းမြစ်များကို သယ်ပို့ရာတွင် ကုန်ကျစရိတ်ကို လျှော့ချလိုကြသည်။ ကျောက်ဖြူအထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် တရုတ်၏ စိတ်ဝင်စားမှုမှာလည်း ထိုနည်းလမ်းကောင်း ဖြစ်သည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် လူသားရင်းမြစ်များကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည့်အလားတူ သဘာဝအရင်းအမြစ်များကိုလည်း ပေးနိုင်သည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် ကုန်ထုတ်လုပ်သည့် နေရာဖြစ်သည့်အလျောက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် လုပ်ငလစာသက်သာသည့် လုပ်သားအင်အားစုကိုရရှိရန်၊ သုံးစွဲရန်နှင့် ဖော်ဆောင်ရန်တို့အတွက် ထူထောင်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ စီဟာနဖီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ကြည့်လျှင် ကမ္ဘောဒီးယားကျေးလက်မှ လုပ်သားများကို ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီး ထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်မှာလည်း လုပ်သားအင်အားစုအသစ် ဖြစ်လာမည်ဟု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို သိမ်းသွင်းထားသည်။^{၁၄} ထိုကဲ့သို့ အရင်းအမြစ်များကို သုံးပြီးထုတ်လုပ်ထားသော ကုန်ပစ္စည်းများကို ဈေးကွက်သို့ လျင်မြန်စွာ ပို့ဆောင်နိုင်သည်။ ဖနွမ်းပင်အထူးစီးပွားရေးဇုန်သည် ဂျပန်၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်နိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရှေ့အနောက်စီးပွားရေးစင်္ကြံပေါ်တွင် တည်ရှိခြင်းကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ဆက်သွယ်နိုင်ပြီး ဂျပန်နိုင်ငံသို့လည်း ဟိုချီမင်းမြို့မှတစ်ဆင့် ရောက်ရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစက်မှုဇုန်များတွင် ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းများကို ထုတ်လုပ်မှု၏ နောက်တဆင့်ရှိသည့်နေရာသို့ မြန်မြန်ဆန်ဆန်နှင့် ဈေးနှုန်းသက်သာစွာဖြင့် ပို့နိုင်သည့်အပြင် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်သို့ ရောင်းချရန် ပို့ဆောင်နိုင်သည်။

အဓိကနည်းလမ်းနှစ်ခုထဲမှ ဒုတိယနည်းမှာ အထောက်အကူပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်သို့ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကွန်ယက်များအားအစိတ်အပိုင်းငယ်များအဖြစ် ပိုင်းခြားနိုင်အောင် ကူညီပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် အာရှစက်ရုံဖြစ်လာအောင် ပံ့ပိုးကူညီခြင်း တို့ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်းတွင် ဆက်သွယ်မှုကွန်ယက်များ ပိုမိုများပြားလာခြင်းသည် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု အစိတ်အပိုင်းအချို့ကို စရိတ်စကသက်သာသည့် နေရာများသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် လမ်းဖွင့်ပေးသည်။ ဒေသတွင်း အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုများ တိုးပွားလာခြင်းက နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများကို ထုတ်လုပ်မှု စရိတ်သက်သာသော နေရာများသို့ ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်ကို နေရာပြောင်းရွှေ့လာစေနိုင်သည်။ ထို့အပြင် အကျိုးအမြတ်ရနိုင်သည့် အဆင့်ကိုလည်း ထိန်းထားရင်းဖြစ်စေ၊ တန်ဖိုးနည်း (သို့မဟုတ်) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရဖြစ်စေ၊ လူမှုပတ်ဝန်းကျင်အရဖြစ်စေ ထိခိုက်နိုင်သည့် ထုတ်လုပ်မှုပုံစံများကို တန်ဖိုးမြှင့်ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်အတွင်း ခွဲခြမ်းနေရာချထား နိုင်လာသည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင် လုပ်သားခဈေးမြင့်လာသည့်အတွက် အထည်ချုပ်ဈေးကွက်မှာ မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံများသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိသည်။ အလားတူပင် ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ကားလုပ်ငန်းနှင့် လျှပ်စစ်ပစ္စည်းစက်ရုံများကလည်း ထိုင်းနိုင်ငံမှ ၎င်းတို့၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု၏ အဆင့်အချို့ကို မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားသို့ ပြောင်းရွှေ့လျက်ရှိကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် ၎င်းတို့၏ အရှေ့ဘက်ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းရှိ အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်းများကို ထားဝယ်သို့ပြောင်းရန် ဆန္ဒရှိနေသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည် စက်မှုလုပ်ငန်း၏ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးစခန်းများကို အရံအဖြစ် တိုးချဲ့ထားနိုင်ရန် နည်းလမ်းကိုလည်း ဖန်တီးပေးသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသတစ်ခုတွင် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးဖြစ်စဉ်ကို

အနှောင့်အယှက်ရှိလာပါက အခြားတနေရာတွင် မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပင် တိုးထုတ်လာနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်ကို “ထိုင်းအပေါင်းတစ်” သို့မဟုတ် “တရုတ်အပေါင်းတစ်” ပုံစံဟု ရည်ညွှန်းကြသည်။ ၂၀၁၁ခုနှစ် ဘဏ်ကောက်ကြေးမူကြောင့် ဂျပန်လျှပ်စစ်ပစ္စည်းအစိတ်အပိုင်းများ ထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ထုတ်အစိတ်အပိုင်းဌာနတချို့ကို ကမ္ဘာ့ဒီးယားနိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့ ခဲ့ခြင်းက သာကေ တစ်ခုဖြစ်သည်။^{၃၄၇} စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ထိုနိုင်ငံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံပြီး အလုပ်အကိုင်များဖန်တီး ပေးနေစဉ်တွင် လုပ်ငလစာများလျော့ချရန် ဖိအားပေးနိုင်ခြင်း၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမတည်သူများ အကျိုးစီးပွားကိုသာ အလေးပေး မည့်မူဝါဒများကို ကျင့်သုံးရန် အစိုးရများကို ဖိအားပေးလာနိုင်ခြင်းစသည့် အခြေအနေများလည်း ဖြစ်လာနိုင်သည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် အစိုးရများလွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ခံရခြင်း

မြန်မာနှင့် ကမ္ဘာ့ဒီးယားနိုင်ငံတို့ အခြေအနေများကို လေ့လာချက်အရ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တန်ဖိုးထားရန် မေ့လျော့ နေတတ်သည့်အရာမှာ ဉာဏ်ဆိုင်ရာအခြေခံအဆောက်အအုံတို့၏ အခန်းကဏ္ဍဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ထိုဉာဏ်ဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံအကောင်အထည်ဖော်မည့် အစီအစဉ်ကို မက်လုံးတစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို အထူး စီးပွားရေးဇုန်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် တွန်းအားပေးရမည်။ ရုပ်ဝတ္ထုဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုသည်မှာ ရုပ်ပိုင်း ဆိုင်ရာကွန်ယက်များဖြစ်သည့် လမ်းများ၊ ဆိပ်ကမ်းများနှင့် လျှပ်စစ်တို့ကိုညွှန်းပြီး ဉာဏ်ဆိုင်ရာအခြေခံအဆောက်အအုံ ဆိုသည်မှာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားတို့ကို ညွှန်းသည်။ ကမ္ဘာတလွှားရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို သီးသန့် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများဖြင့် တွဲထားလေ့ရှိပြီး များသောအားဖြင့် စွမ်းဆောင်ရည်အပြည့်လုပ်နိုင်ရန်နှင့် ခြစားမှုမဖြစ်ပေါ်စေ ရန်ဟု အကြောင်းပြလေ့ရှိသည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရအရာရှိများနှင့် ဇုန်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအကြား အကျိုးစီးပွား ယှက်နွယ်မှုများ မဖြစ်ပေါ်စေရန် အာမခံမည့်အားကောင်းသည့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုတို့ ပါဝင်သည့် ယန္တရားမရှိဘဲ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင် မြှုပ်နှံထားသော နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမတည်ငွေသည် ပြည်သူများ၏ စိတ်ဆန္ဒထက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ဆန္ဒကိုသာ လိုက်လျောမည့် အစိုးရဌာနများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ အများအပြား ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ အတိုချုပ်ဆိုရလျှင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့်အတူ ဖွဲ့စည်းပေးထားသော သီးသန့်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်မှာ ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရတစ်ရပ်ကို လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ရန် အခြေအနေကို ဖန်တီးရင်း နိုင်ငံခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ အရင်းအမြစ်များအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှု အမြောက်အများပေးမည့် ကျိန်းသေသည့် ယန္တရားတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

ကမ္ဘာ့ဒီးယားနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့တွင် ၎င်းဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများသည် နိုင်ငံတကာငွေကြေးကုန်သွယ်မှု၊ ရပ်ရွာလူထုမြေများနှင့် လုပ်အားခများအကြား အမြတ်ကြီးစား ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများ ရှိနေအောင် အထောက်အကူပြုနေသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသို့ ပေးထားသော အထူးအုပ်ချုပ်ရေး အခွင့်အရေးသည် လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ် ရေးကိုလုပ်ဆောင်ရန်၊ နိုင်ငံသားများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအကြား ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်၊ အန္တရာယ်ရှိသော လုပ်ရပ် များအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုရှိစေရန်စသည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ယန္တရားကို အင်အားချည့်နဲ့ စေကာ ဇုန်အတွင်း ခွင့်ပြုမိန့်များနှင့် ပက်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် မရိုးသားမှုများကြောင့် ၎င်းတာဝန်များ ဆောင် ရွက်ရန် ပျက်ကွက်စေသည်။ အမှန်တကယ်လက်တွေ့တွင် ကမ္ဘာ့ဒီးယားရှိဇုန်များမှာ လုပ်သားအားအင်အားစုကို သတင်း အချက်အလက်မပေး၊ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုလည်း မြှင့်တင်မပေး၊ ပြင်ပနှင့်လည်း အဆက်ဖြတ်ထားကာ ခိုင်းသမျှကို လိုက်နာ မည့်ပုံစံဖြစ်အောင် ထိန်းထားသည့်အလား တွေ့ရသည်။ ထိုလုပ်သားအင်အားစုပေါ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရမည့်အစား ခေါင်းပုံဖြတ် လိုရနိုင်သည့် အရင်းအမြစ်တစ်ခုသဖွယ် အသုံးပြုနေကြသည်။ အခြေခံအခွင့်အရေးများဖြစ်သည့် လွတ်လပ်စွာ စုဝေးစည်းရုံး ပိုင်ခွင့်နှင့် စုပေါင်းတောင်းဆိုပိုင်ခွင့်တို့ကို ဇုန်ထဲတွင် ငြင်းပယ်ခြင်းအားဖြင့် လုပ်ငလစာတိုးတောင်းလာခြင်းကို ရှင်းထုတ်ရန် နှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေ တိုးတက်ရန် တောင်းဆိုမှုတို့ကို ဖြေရှင်းရန် အထက်ပါအခြေအနေများမှာ ရေရှည်နည်းဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်နိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များသည်လည်း တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့အတွက် မဟာ ဗျူဟာမြောက်အရေးပါသော မြေများကို ရောင်းဝယ်ထိန်းချုပ်နိုင်ခွင့်ကို တရားဝင် ခွင့်ပြုထားသည်။ ရပ်ရွာလူထုများနှင့်မြန်မာ နိုင်ငံပိုင်ဆိုင်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို အရင်းပြုပြီး ထိုအိမ်နီးနားချင်းနိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်း ကိုပိုင်ဆိုင်စိတ်ချ သွားစေသည်။ NLD အစိုးရလက်ထက်တွင် ကျောက်ဖြူနှင့် ထားဝယ်တို့ကို ပြန်လှန်သုံးသပ်မှုများ လုပ်ခဲ့ သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံဘက်မှ စီမံကိန်း၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပြန်လည်ညှိနှိုင်းနိုင်ခြင်းရှိမရှိကိုမူ စောင့်ကြည့်ရမည် ဖြစ်သည်။ အငြင်းပွားမှုဖြစ်လာပါက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများဘက်မှ အစိုးရကို တရားစွဲဆိုနိုင်သော တင်းကြပ်သော ယန္တရားရှိနေ ခြင်းကြောင့် ညှိနှိုင်းရန်မှာလည်း ထောက်ခံမှု သိပ်ရနိုင်မည်မဟုတ်ဟု အများစုက မြင်ကြသည်။^{၃၄၈}

တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအနေဖြင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ အရေးပါသော အသွင်အပြင်လက္ခဏာတစ်ခုမှာ သမိုင်းကျ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တို့ ကျင့်သုံးမှုမရှိသော နေရာဒေသတစ်ခုဖြစ်သည့်အလျောက် ပိုမိုသစ် လွင်ကောင်းမွန်သည့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်တစ်ခုကို စမ်းသပ်မွေးဖွားနိုင်သည့်နေရာ တစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဒေသတွင်းရှိဇုန်များမှာ ရပ်ရွာလူထုအလုပ်သမားများ၊ မြေများ၊ ဂေဟစနစ်တို့၏ အကျိုးစီးပွားထက် မတည်ရင်းနှီးသူများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးရှေ့တန်းတင်ပြီး လုပ်နေခြင်းဖြင့် စည်းကမ်းချက်ပါ အကြောင်းအရာများနှင့် လိုက်နာရမည့် အချက်များ၊ ဗဟိုအစိုးရမူဘောင်စနစ်များ၏ တရားဝင်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုများကိုလည်းကောင်း (အထူးသဖြင့် (OSSCs) များမှတဆင့် လုပ်နေသည်။) တိုက်ရိုက်လစ်လျူရှုလျက် ရှိသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် အခြေအနေမှာမဲခေါင်ဒေသတွင်းရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ တိုင်းပြည်တစ်ခုကို ထိန်းချုပ်လွှမ်းမိုးရန် အားပေးအားမြှောက်ခြင်း မဟုတ်သော်လည်း ထိန်းချုပ်ခံရပြီးသား နိုင်ငံတစ်ခုကို ပြန်လည်အသွင်ပြောင်းသည့်ပုံစံ သို့မဟုတ် ပြန်လည်လွှမ်းမိုးခံရသည့် ပုံစံဖြစ်အောင် အားပေးသည့်သဘောဖြစ်သည်။ မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားတို့တွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်နှင့် အာဏာခွဲဝေရေးကျင့်သုံးသည့် နေရာသစ်များအဖြစ်လည်းကောင်း အသားတင်ရရှိသည့် အမြတ်အစွန်း နေရာအဖြစ်လည်းကောင်း ဖန်တီးလာကြသည်။ အစပိုင်းတွင် ရှိနှင့်ပြီးသား (ဥပမာ ကျောက်စိမ်းတွင်းများကဲ့သို့) အရင်းအမြစ်များကို ရှိရင်းစွဲစီးပွားရေးသမားများဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်သည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်နိုင်သော်လည်း ထိုအရာများကို နိုင်ငံတကာနှင့် ပိုမိုချိတ်ဆက်ပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် စီးပွားဖြစ်ထုတ်ယူလုပ်ကိုင်သည့် ပင်မကွန်ယက်သို့ ပိုမိုချိတ်ဆက်မိလာရန်လုပ်ဆောင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။^{၇၉}

မဲခေါင်ဒေသမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် တန်ဖိုးရှိ အရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူခြင်း

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် အရင်းရှင်များ၏ ဆက်နွယ်မှုဖြစ်စဉ်များဖြစ်သော မူလပိုင်ဆိုင်မှုများကို စုဆည်းရယူခြင်း (Primitive accumulation)နှင့် ပိုင်ဆိုင်သမျှကိုစွန့်ခွာစေပြီး သိမ်းဆည်းခြင်း (accumulation by dispossession) တို့မှာ အခြားနေရာများတွင်လည်း ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်၏ လူသိနည်းပါးသေးသည့် အရာတစ်ခုမှာ ကမ္ဘာတောင်ဘက်ခြမ်းမှငွေကြေးများ ထုတ်နုတ်နေမှုတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ အခန်းကဏ္ဍဖြစ်သည်။ မဲခေါင်ဒေသတွင်းရှိ အစိုးရများမှာဇုန်များကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ တည်ထောင်ရန်အတွက် ငွေကြေးလုံလောက်စွာ မရှိသောကြောင့် ပြင်ပမှ ငွေကြေးအထောက်အပံ့များ လိုလားသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အချို့နိုင်ငံများတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို အစိုးရများမှ ပိုင်ဆိုင်ပြီး လည်ပတ်လေ့ရှိကြသော်လည်း မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့တွင် အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိကမှ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သော ယန္တရားကို အများသဘောတူပိုမိုလက်ခံလာကြသည်။ သီလဝါနှင့် ဖန္ဒမ်းပင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့မှာ ဂျပန်၏ အထောက်အပံ့ရနေချိန်တွင် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်ကို ထိုင်းနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့က ကူညီကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကျောက်ဖြူနှင့် စီဟာနီ(လ်) အထူးစီးပွားရေးဇုန်တို့ကို တရုတ်နိုင်ငံမှ ကူညီနေသည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမတည်မှုများ၏ အကျိုးစီးပွားမှာ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစားပေးရည်မှန်းချက်များနှင့် ထပ်တူကျမှု မရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်လာသည်မှာ ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် မည်သူ့အကျိုးစီးပွားကို မည်ကဲ့သို့ထိရောက်စွာ ဖော်ဆောင်ပေးနေသနည်းစသည့် မေးခွန်းများ ထွက်ပေါ်လာသည်။ ဦးစိုးလင်းအောင်က ရှင်းပြသည်မှာ အခြေခံအဆောက်အအုံကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းကို ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုးအတွက် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ၎င်းတို့ထဲမှ တစ်ခုမှာ ပြည်သူလူထုကောင်းကျိုးအတွက်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ၎င်းမှာ Keynesian သဘောတရားအတိုင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆဲ အစိုးရများက လူထုအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီပေးသောအားလုံးအတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံသဘောဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ခုမှာ ကော်ပိုရေးရှင်းများ၊ ပုဂ္ဂလအကျိုးစီးပွားများနှင့် အစိုးရဌာနများနှင့် ဆက်နွယ်မှုရှိသော ပုဂ္ဂလိကငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများကို အလုပ်အကျွေးပြုရန်ဖြစ်သည်။ သီလဝါတွင် ထိုဒုတိယဖြစ်စဉ်ကို မြင်ရကြောင်း ဦးစိုးလင်းအောင်က ပြောကြားသည်။^{၈၀} ထိုအယူအဆမှာ မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံများရှိ အခြားအထူးစီးပွားရေးဇုန်များတွင်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုပါက ၎င်းကို ငြင်းချက်ထုတ်ရန် ခက်မည်ဖြစ်သည်။

Hildyard ၏ ထူးခြားသောလေ့လာမှုများကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့အများကြီး ပိုသိလာရသည်။ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကိုဆွဲဆောင်နိုင်ရန် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို တန်ဖိုးရှိသည့် ပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်းဖြင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးရာတွင် (PPP) များ၏ အဓိကလုပ်ဆောင်ချက် သုံးခုရှိသည်ဟု Hildyard ကဆိုသည်။ ပထမအချက်မှာ အစိုးရများသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အာမခံပေးသည့်အလျောက် အများပြည်သူအတွက် စီးပွားရေးကုမ္ပဏီများကို အောက်ခြေမှ ဝင်ရောက်ပင့်ကူပေးသည့်သဘောဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ထောက်ပံ့ကူညီပေးခြင်း ဖြစ်

သည်။ (ဥပမာ (ITD) ငွေမရှိသည့်အချိန်တွင် ထိုင်းအစိုးရမှ (၁၆) ကြိမ်)။^{၃၈၀} ဒုတိယအချက်မှာ ကာလကြာရှည်စွာ အရင်းအနှီးများ အလွန်အမင်းစုပြုံနေသည့် အချိန်တွင် ပိုလျှံနေသည့် ရင်းနှီးမတည်မှုများအတွက် အကျိုးအမြတ်ရမည့် နေရာတစ်ခုရရန် အာမခံခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဥပမာ၊ နိုင်ငံတကာငွေကြေး အကြပ်အတည်းဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ထပ်မံလုပ်ကိုင်ခြင်း)။ တတိယအချက်မှာ သက်ရှိများ၏ ဘဝသစ်ကို ကုန်ပစ္စည်းအသွင်ဖြစ်အောင်ကူညီလုပ်ဆောင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကုန်ပစ္စည်းများကို ငွေကြေးကွန်ယက်ကျယ်ကြီးထဲတွင် တရားဝင် ပင်ရောက်ထည့်လာနိုင်သည်။ (ဥပမာ ထားဝယ်ရှိ ရေထွက်ကုန်အရင်းအမြစ်များ၊ သို့မဟုတ် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ ကျေးလက်ဒေသမှ မြေများကို သိမ်းဆည်းခြင်း)။^{၃၈၁} သုတေသနလုပ်ငန်းများကို ထပ်မံလုပ်ရန် လိုအပ်ပြီး မဲခေါင်ဒေသရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ တည်ထောင်ထားသည် မည်သို့တည်ထောင်ထားသည် ငွေကြေးစနစ်များကို မည်သို့အသုံးပြုနေသည်တို့ကို ထုတ်ဖော်ရန်လည်း လိုအပ်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့ပုံ အသေးစိတ်ကို အများပြည်သူသို့ ချပြထားသည့်အတွက် သိရှိနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ (ITD) နှင့် (SCB) တို့မှာထားဝယ် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် အလုံးအရင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ပေးသည့်မက်လုံးများကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ နားလည်စေရန် လာအိုရှိဆည်နှစ်ခုတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသည့် (ITD) နှင့် (SCB) တို့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နမူနာကို နှိုင်းယှဉ်ချက်အဖြစ် ယူပြီးလေ့လာနိုင်သည်။ လွန်ခဲ့သည့်အခန်းတွင် ပြောခဲ့သည့်အတိုင်း (SCB) မှာအမေရိကန်ဒေါ်လာ (၃.၅) ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှ တစ်နှစ်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၄၅၀) သန်း ရရှိနေသည်ဟု သတင်းများအရသိရပြီး (ITD) မှာလည်းဆည်တစ်ခုမှ အစုရှယ်ယာကို ရောင်းချလိုက်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွင် (၆၂.၉၆) ရာခိုင်နှုန်းထိ (ကန်ဒေါ်လာ (၆၇.၅) သန်းကို ပြန်ရောင်းရာတွင် သန်း (၁၁၀) ရရှိ)။^{၃၈၂} ပြန်လည် ရရှိလာသည်။ ထိုကိန်းဂဏန်းများပေါ် အခြေခံပြီး ယေဘုယျသဘောယူဆလျှင် ပြဿနာရှိပြီး ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် မဲခေါင်ဒေသတွင်းဇုန်များရှိ အခြားပုဂ္ဂလိကနှင့် အစိုးရနှင့် ချိတ်ဆက်ထားသော ပုဂ္ဂလိက ငွေကြေးကြီးကြပ်သူများတွင်လည်း ၎င်းကဲ့သို့ သဘောတူညီချက်များရှိမရှိကိုမူ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရပေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ထိုအခြေအနေများသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ရန်အတွက် ၎င်းတို့၏မြေများမှ နှင်ထုတ်ခံရသူများအပေါ်နှင့် ဇုန်ထဲတွင် အလုပ်သမားအဖြစ် အဆုံးသတ်သွားသူများအပေါ် တွင်ထက် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ဆောက်ရေးကိုသာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများက အဘယ်ကြောင့် ပို၍စိတ်ဝင်စားသည်ကို ရှင်းပြနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့အခြေခံအဆောက်အအုံများကို တည်ဆောက်ခြင်းမှ ထုတ်ယူသွားသည့် တန်ဖိုးများကို မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့တွင် ပြန်လည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့် အနေအထားတွင် မရှိပေ။ အဆုံးစွန်ပြောရလျှင် အထူးစီးပွားရေးဇုန် ဥပဒေများမှာ ရင်းနှီးမတည်မှုများအပေါ် ကန့်သတ်မှုလုပ်ထားခြင်း မရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ပြည်ပသို့ ပြန်လည်သယ်ဆောင်သွားခြင်းကိုလည်း ကန့်သတ်ထားပေ။ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့မှ လက်တွေ့အဖြစ်အပျက်များကို အခြေခံလေ့လာပြီးသည့်နောက်တွင် မဲခေါင်ဒေသရှိ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ ပြည်ပမှ မတည်ရင်းနှီးမှုများက မြေနှင့် လုပ်အားကဲ့သို့သော ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့၏ အကောင်းဆုံးထုတ်လုပ်မှု တန်ဖိုးတို့ကို ရယူသိမ်းပိုက်ပြီး ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် လုပ်ပေးသည့် အသုံးချခံများသာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရမည်မှတစ်ပါး အခြားကောက်ချက်ချရန် ခဲယဉ်းပေသည်။ ထို့အပြင် ဖြစ်နိုင်သည်မှာ လည်းတိုင်းပြည်၏ ထိပ်သီးပိုင်းများအကြား တရားမဝင် အပြန်အလှန်လျှို့ဝှက်ပူးပေါင်းမှုတို့မှ တဆင့် ပိုမိုပြီး စက်မှုဖွံ့ဖြိုးသည့် ဂျပန်၊ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့သို့ တန်ဖိုးများထုတ်ယူသွားအောင် အားပေးကူညီပေးခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဂျပန်၊ တရုတ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့မှ မဲခေါင်ဒေသတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ဆောက်ရန် တွန်းအားပေးနေသည်မှာ အံ့အားသင့်ဖွယ်မဟုတ်ပေ။ ဆိုရသော် အမေရိကန်မြေ၊ အာဖရိကမှ ကျေးကျွန်လုပ်သားများနှင့် အင်္ဂလိပ်အရင်းအနှီးတို့ အားလုံး ပူးပေါင်းလိုက်မှသာလျှင် အင်္ဂလိပ်အရင်းရှင်စနစ်ကို နောက်ဆုံးတွင် ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။^{၃၈၃} တရုတ်၏ မဲခေါင်ဒေသအပေါ် ပိုမိုစိတ်ပါဝင်စားလာမှုနှင့် (OBOR) စီမံကိန်းအတွက် သတ်မှတ်ထားသော ရန်ပုံငွေတို့ကို ထည့်တွက်လျှင်ပင် ဇုန်များအတွက် တဆင့်ချင်းလာမည့်ငွေကြေးများမှာ များစွာကုန်ခမ်းသွားနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

အကြံပြုချက်များ

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များမှာ အရေးပါသော မူဝါဒရေးရာနည်းလမ်းများသာဖြစ်ပြီး အစိုးရများ၏ ရည်ရွယ်ချက်အမျိုးမျိုးတို့အတွက် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အသုံးပြုနိုင်သည်။ မူလသဘာဝအရ အကောင်း သို့မဟုတ် အဆိုးဟူ၍ မရှိပေ။ သို့သော်လည်း ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာတို့ရှိ ဇုန်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး အတွေ့အကြုံများအရ လက်ရှိအချိန်အထိ ဒေသ

ထဲတွင် ၎င်းတို့သုံးခဲ့သော နည်းလမ်းများသည် အားနည်းချက်များရှိနေသေးကြောင်း အထင်အရှားပြသလျက် ရှိသည်။ အထင်ရှားဆုံးမှာ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမူဘောင်တို့နှင့် ပတ်သက်ဆက်စပ်ပြီး ဖြစ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအရာများကို ချိန်ညှိ၍ရနိုင်ပါသည်။ ကောင်းမွန်ပြီးအသေးစိတ်ပါဝင်သော အကြံပြုချက်များကို မြန်မာအစိုးရ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ ရှေ့နေများ၊ ပုဂ္ဂလိကအခန်းကဏ္ဍမှာ အရေးပါသော လူများအကြား ထိုရည်မှန်းချက်များအတွက် အတူလုပ်ကိုင်ရန်အတွက် အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေပညာရှင်များ ကော်မရှင်တို့က ပေးပြီးဖြစ်သည်။ ထိုအကြံအများစုမှာ ယေဘုယျ အားဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတွင် ရယူသုံးစွဲနိုင်ပြီး အသေးစိတ်ကို ယခုနေရာတွင် ထပ်မံမဖော်ပြတော့ပေ။^{၃၅၅} ထိုအချက်များ ထဲတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ဆောက်နေမှုကို လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်ရန် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့်အတူ အစိုးရအနေဖြင့် လိုက်နာရမည့်နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန်^{၃၅၆} အထူးစီးပွားရေးဇုန် များတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများနှင့် ကျင့်ထုံးများကို ပြန်လှန် သုံးသပ်ပြီးပြင်ဆင်ပြီးသည်အထိ ခေတ္တရပ်ဆိုင်းထားရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ ထို့အပြင် အကြီးစားနှင့် ရေရှည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များသည် ရပ်ရွာလူထုများအပေါ် ထိခိုက်မှုနည်းနိုင်သမျှနည်းအောင်နှင့် အခြေခံလိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အသက် မွေးဝမ်းကြောင်းမှုများ တိုးတက်စေရန် လုံလောက်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် အထောက်အပံ့များပေးရန် အစီအစဉ်များနှင့် လည်းကိုက်ညီမှုရှိရမည်။^{၃၅၇} ထိုမှတစ်ဆင့် အောက်ပါအကြံပြုချက်များ ထွက်လာသည်။

၁။ နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် မတည်ရင်းနှီးသူတို့၏ အကျိုး စီးပွားကြားတွင် မျှမျှတတဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့စွာ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အထူး စီးပွားရေးဇုန်များ၏ ဥပဒေရေးရာနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများ ပြန်လည် သုံးသပ်နိုင်သည်။

ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာကဲ့သို့သော နိုင်ငံများသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုတိုက်ဖျက်ရန်အတွက် အများပြည်သူနှင့်ဆိုင် သည့်အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်လိုကြပြီး ထိုအတွက် ပြည်ပမှ မတည်ရင်းနှီးငွေများ လိုချင်ကြသည်။ များသောအားဖြင့် ထိုမတည်ရင်းနှီးငွေများကို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သို့မဟုတ် လူသားအရင်းအမြစ်များနှင့်ဆိုင်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရင်းအမြစ်များ သို့မဟုတ် လူသားနှင့် လုပ်အားအရင်းအမြစ် များအပေါ်အရင်းခံပြီး ချေးကြသည်။ အနိမ့်ဆုံးအခြေခံအနေဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့မှ ပြည်သူများသည် ရေရှည် တည်တံ့သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုများကို လိုချင်ကြသည်။ သို့သော်လည်း လက်ရှိအထူးစီးပွားရေးဇုန်များ သွားနေ သည့်လမ်းကြောင်း၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများမှာ မတည်ရင်းနှီးသူများ၏ အခွင့်အရေးကိုသာ ကာ ကွယ်ပေးရန်ဖြစ်ပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ပြည်သူတို့၏ အခွင့်အရေးအတွက် မဟုတ်ပေ။ ကျေးလက်နေ ပြည်သူများ အတွက်မူ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ခြေသော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုသည်မှာ ရေ၊ မြေ၊ ပင်လယ်၊ သမုဒ္ဒရာနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အဝန်းအဝိုင်းစသည့် သဘာဝရင်းမြစ်ကြီးမှ မျိုးဆက်တဆက်ပြီးတဆက် လက်ဆင့်ကမ်းရခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ စက်မှုစီးပွားရေး စနစ်သို့ အလုပ်သမားများအဖြစ် ပါဝင်လာသူများအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုဆိုသည်မှာ လုပ်ငန်းခွင်တွင် လူမှုဖူလုံရေးနှင့် လုံခြုံရေးရှိခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အရည်အချင်းများ တိုးတက်ရန် အခွင့်အရေးရှိပြီး လူ့ဘောင် အသိုင်းအဝိုင်းနှင့်လည်း မကင်းမကွာလုပ်နိုင်ခြင်း၊ မိမိတို့အထင်အမြင်များကို လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောနိုင်ခြင်း၊ မိမိတို့၏ ဘဝကို သက်ရောက်မှုရှိမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှည့်ကိစ္စများတွင် စည်းရုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းစသည့် အချက်များပါဝင် သောအကျိုးအမြတ်ရှိသည့် လုပ်ငန်းခွင် ဖြစ်သည်။^{၃၅၈} ထိုကဲ့သို့ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း လုပ်ငန်းများရှိနေသည့် ဒေသတစ်ခု ကိုအုပ်ချုပ်ရသည့်အစိုးရ၏ တာဝန်မှာ ထိုလိုအပ်ချက်များနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးစီးပွားများအကြား ထိန်းညှိပေးရန် ဖြစ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်မှုမရှိသော နည်းလမ်းများ၊ ပြည်သူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုလည်း မြှင့်တင်အားပေးခြင်းများနှင့် လူမှုဘဝဖူလုံရေးများ ကောင်းသထက်ကောင်းအောင် ဆောင်ရွက်ထိန်းညှိသွားရမည်။ ပြည်သူ များ၏ မိမိကိုယ်ကို မိမိတန်ဖိုးထားခြင်း၊ လုံခြုံရေး၊ ထိခိုက်နာကျင်နိုင်မှု၊ စွမ်းရည်၊ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ သူတို့၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားတို့ကိုလည်း ထည့်တွက်ရင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ရေရှည်တွင် ဟန်ချက်ညီစွာဖြင့် လူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းကိုဖြစ်စေ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုဖြစ်စေ မထိခိုက်စေဘဲ သေချာလုပ်သွားရမည် ဖြစ်သည်။^{၃၅၉} လက်ရှိတွင်ထိုအရာများမှာ ရေရှည်အတွက်လည်း မဖြစ်နိုင်ခြင်းနှင့်အတူ မျှတမှုလည်း မရှိပေ။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ဆောက်မှုကြောင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းထိခိုက်သူများနှင့် ယင်းအပေါ် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအဖြစ် မှီခိုလာရ

ITD ၏ အမြန်လမ်းစီမံကိန်း။ ဓာတ်ပုံ - Ridan Sun

သူများအပေါ် လုံလောက်သော အထောက်အပံ့များ ပေးရင်း၊ အစိုးရများမှ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများနှင့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်မူဘောင်များကို ပြန်သုံးသပ်ပြင်ဆင်ရင်း အခြေအနေကို ထိန်းညှိနိုင်သည်။ ၎င်းတို့မှာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများအတွက် ကန့်သတ်မထားသော သင့်တင့်သည့် လျော်ကြေးငွေ ပေးရေးအပါအဝင် လုပ်ငန်းခွင်တွင် လွတ်လပ်စွာ စည်းရုံးလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်သည့် အကန့်အသတ်များကို ဖယ်ရှားပေးရန်တို့လည်း ပါဝင်သည်။

- “လူအမြောက်အများကို ဆွဲဆောင်ပြီး အလုပ်ပေးနိုင်သည့်အတွက် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ တည်ထောင်ခြင်းမှာ ကောင်းသော်လည်း ခေါင်းပုံဖြတ်မှုများ အများအပြား ရှိနေတယ်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များအထဲတွင် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေ ကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် အကူအညီထောက်ပံ့မှုများ လိုအပ်နေပါတယ်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်ထဲက စက်ရုံတွေကလည်း ဥပဒေကို လိုက်နာတာ မြင်ချင်ပါတယ်။” SSEZ အလုပ်သမားတစ်ဦး (အမျိုးသမီး၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ)
- “စက်မှုရုံထဲက အလုပ်တွေက မမြဲတတ်ပါဘူး။ အဲဒါက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေရဲ့ အကျိုးစီးပွားအတွက်ပါ။ သူတို့စိတ်ချမ်းသာတယ်ဆိုရင်၊ အဆင်ပြေတယ်၊ ဒီမှာစီးပွားရေး လာလုပ်ကြတယ်။ သူတို့စိတ်မချမ်းသာဘူးဆိုရင်တော့ ပြောင်းတာပဲ။ လယ်သမားတယောက်မှာ မြေရှိရင် လယ်ယာလုပ်ငန်းက ပုံမှန်တည်ငြိမ်တဲ့ လုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး မြေကြီးကနေ စားစရာတွေရတယ်လေ။ သူတို့ရဲ့ မြေကြီးက သူတို့အတွက် ဘဝပါပဲ။” A8. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသမီး၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)
- “ကုမ္ပဏီတွေ၊ အစိုးရနှင့် အလုပ်သမားတွေက မတူညီကြသလို ညီမျှမှုလည်း မရှိကြပါဘူး။ ကုမ္ပဏီတွေက အလုပ်သမားတွေကို တိုက်ရိုက်ဖိအား ပေးနိုင်တယ်။ ပြီးတော့အစိုးရအရာရှိ တချို့ကို ငွေနှင့် ဖိအားပေးနိုင်တယ်။ ဒီနေ့ခေတ်မှာ တကယ်လို့ ဩဇာအာဏာအကြောင်းပြောရရင် အလုပ်ရှင်က ထိပ်ဆုံးမှာရှိပြီး အာဏာပိုင်တွေက အလယ်မှာ ရှိတယ်။ ပြီးတော့မှ အလုပ်သမားတွေက အောက်ဆုံးမှာရှိတာပါ။ ဒီအလွှာသုံးခုကို ညီတူမျှတူ မြင်ချင်ပါတယ်။ အစိုးရကတော့ ထိပ်မှာရှိပြီး ကုမ္ပဏီနှင့် အလုပ်သမားတွေက တူတူရှိသင့်ပါတယ်။ သူတို့လည်း အမှီအခိုကင်းပြီး ခြစားမှုတွေလည်း ရှိတော့မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ အလုပ်သမားတွေနှင့် အလုပ်ရှင်က ဥပဒေရဲ့အောက်မှာ တတန်းတည်း ရှိပါမယ်။” A6. အလုပ်သမားသမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသား၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)
- “လစာနည်းနည်းနဲ့ မူလအခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်နဲ့ အခွင့်အရေးတွေကို ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်နေရင်တော့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုရဲ့ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမယ့် နည်းလမ်းတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ လူတွေရဲ့ နားတွေ၊ မျက်စိတွေကို ပိတ်ပစ်လို့ မရပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့မှာ ၁၉၈၀ ခုနှစ်ကာလတွေတုန်းက ကျွန်စနစ်ကနေ အလုပ်ရှင်အလုပ်သမားစနစ်ကို ပြောင်းတဲ့တော်လှန်ရေးအတွေ့အကြုံ ရှိကြပြီးသားပါ။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေအနေနဲ့ လုပ်သားတွေနဲ့ ပူးပေါင်းပြီး အကတိလိုက်စားမှုကို တိုက်ဖျက်သင့်ပါတယ်။ သူတို့က အသက်ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ဖို့ လိုအပ်တဲ့အနည်းဆုံး လုပ်ခပမာဏကို ထည့်စဉ်းစားပြီး အဲဒါကိုဖြစ်အောင် လုပ်ဖို့လည်း လိုပါတယ်။” A2. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသား၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)
- “ရက်စက်တဲ့ ပုံစံမပေါက်အောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲ။ တကယ်လို့ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံက အလုပ်သမားတွေ အကုန်လုံးသာအလုပ်မရှိခဲ့ရင် စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းလည်း ပြောင်းသွားပြီး သူတို့အတွက် ပိုကောင်းတဲ့ ဘဝသစ်ထူထောင်ဖို့ အခွင့်အလမ်းဖြစ်မှာပါ။ စက်ရုံတွေပိတ်သွားတာ မကြာခဏ တွေ့ခဲ့ရပြီး ကျွန်တော်တို့ အခြေအနေက ကောင်းပြီ၊ ဒီစက်ရုံက အတော်လေး စုတ်ပြတ်သတ်နေပြီ။ ရှင်းပစ်တာပဲကောင်းမယ်။ ကျွန်တော်တို့ အလုပ်သမားတွေကို ပြောတာကတော့ အပြောင်းအလဲလုပ်ဖို့ ဖိအားပေးရင် စက်ရုံကပိတ်သွားနိုင်တယ်။ ဒါပေမယ့် တဖက်မှာလည်း မပိတ်ဖို့ ဘယ်လိုမှ အာမခံချက်မရှိဘူး။ ဒါမှမဟုတ် ကျွန်တော်တို့ကို ဖိအားမပေးရင်လည်း သူတို့က ကျွန်တော်တို့ တသက်လုံး ကျာပွတ်နှင့် ရိုက်ပြီးခိုင်းဖို့ အနောက်မှာ ရှိနေမှာပဲ။” A12. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသား၊ ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ)

၂။ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့သည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံသားများကို အကောင်းဆုံးအကျိုးပြုမည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဦးစားပေးလုပ်ကိုင်သင့်ပြီး အကျိုးမရှိသည်များကို ငြင်းပယ်နိုင်သည်။ ဒေသတွင်း စက်မှုလုပ်ငန်းတွေနှင့် ပြည်သူ့အတွက် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုဖူလုံရေးစသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံတွင် တာဝန်သိရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အားပေးအားမြှောက်ပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးခြင်းအားဖြင့် သဘာဝနှင့် လူသားအရင်းအမြစ်များအပေါ် အတိုင်းအဆမဲ့အကျိုးအမြတ်များကို ခေါင်းပုံဖြတ်သွားမည့် စက်မှုလုပ်ငန်းများ မှီခိုနေရမှုကိုလည်း လျော့ချနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မြန်မာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားတို့တွင် အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကဲ့သို့သော မဟာစီမံကိန်းတည်ဆောက်ရန်အတွက် အဓိကအားဖြင့် တရုတ်၊ ဂျပန်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့မှ တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ ပြည်တွင်းစုပေါင်းထွက်ကုန် (GDP) နှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) ကဲ့သို့သော ကိန်းဂဏန်းများဖြင့် တိုင်းတာသော စီးပွားရေး တိုးတက်မှုနှုန်းကို ဆက်ထိန်းထားရန် ဒေသခံအစိုးရများကို ပြည်တွင်းပြည်ပက ဖိအားမှုများရှိနေခြင်းသည် အစိုးရများကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေရန် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်လျက် ရှိသည်။ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာထုတ်လုပ်မှုကွန်ယက်နှင့် ဈေးကွက်တို့တွင်ပူးပေါင်းပါဝင်ရေးသည် မတည်ရင်းနှီးသူများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဩဇာကို အလုပ်သမားများထက်ပိုပြီး အင်အားကောင်းအောင် လုပ်ပေးသည့်သဘောဖြစ်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာတို့ကို ပိုမိုအားနည်းသွားစေမည့် အနေအထားရောက်စေကာ တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးမြှင့်ထုတ်ကုန်ကွန်ယက်တွင် ရေရှည်မြဲမြံမှုမရှိဆုံးနှင့် အကျိုးအမြတ်အနည်ဆုံးရရှိသည့် အပိုင်းတွင် ပိတ်မိနေမည့် အနေအထားရောက်ရှိ သွားနိုင်သည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် မလုပ်ကိုင်နိုင်မည့် အနေအထားတွင် ရှိနေခြင်းမဟုတ်ပေ။ အစိုးရများသည် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များကို ဒေသတွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များထက် ပိုမိုဦးစားပေးလုပ်သွားနိုင်ပြီး ပြည်ပမှ အကျိုးစီးပွားတွေထက် ပြည်တွင်းမှ လုပ်နိုင်ကိုင်နိုင်သည့် အရင်းအမြစ်များကို လမ်းညွှန်ပေးခြင်း လုပ်နိုင်သည်။ တာဝန်သိစီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးကို ဖန်တီးတည်ဆောက်နိုင်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ၍ အားလုံးပါဝင်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြစ်ရန် တိုက်တွန်းရန်အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို နည်းဗျူဟာကျကျ ထိတွေ့ဆက်ဆံသင့်သည်။ တပြိုင်တည်းတွင်လည်း လုပ်သားအင်အားပြု ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ် တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းများအပေါ် မှီခိုနေခြင်းကို လျော့ချရန်အတွက် အခြားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနည်းလမ်းများနှင့် ရေရှည်မဟာဗျူဟာကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ မကြာခင်အချိန်များက အလိုအလျောက်စက်ဖြင့် (Automation) ထုတ်လုပ်သည့်စနစ်များကြောင့် ထိုကဲ့သို့ အလုပ်များလျော့နည်းလာပြီး အစိုးရများသည်လည်း ထိုအတွက် အစီအစဉ်ဆွဲထား သင့်သည်။^{၁၆} ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကဲ့သို့သော ပြည်သူများအတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် ဒေသစက်မှုလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်အချက်ကို ပါဝင်ဖြေဆိုသူများက ဖော်ပြသည်။

- “ဘယ်လိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကို လက်သင့်ခံသင့်လဲ။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကရော တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှု ရှိရဲ့လားစတဲ့ မေးခွန်းတွေကို မေးရမယ်။ တာဝန်သိစီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကိုပဲ လက်ခံနိုင်တယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေနှင့် မူဘောင်တွေက အားနည်းနေရင်တောင် ကျွန်တော်တို့က တာဝန်သိစီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေကိုပဲ လိုချင်ပါတယ်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေကို ကျွန်တော်တို့ပေးချင်တဲ့ အမှာစကားကတော့ “ခင်ဗျားတို့ မှန်မှန်ကန်ကန်လုပ်ရင် ကျွန်တော်တို့ကလည်း ခင်ဗျားတို့ကို လက်ခံပြီး ထောက်ခံအားပေးမယ်။ မဟုတ်ရင်တော့ ဆန့်ကျင်ရမှာပဲ။”

A24. အစိုးရအကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသား၊ ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)

- “ရပ်ရွာလူထုတွေနဲ့ ရပ်ရွာလူထုတွေရဲ့ အကျိုးစီးပွားကို ရှေးရှုတဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကိုပဲ လိုချင်တယ်။ ကျွန်မတို့မှာ ပင်လယ်ရှိတယ်၊ ကမ်းခြေတွေရှိတယ်၊ ပင်လယ်စာတွေ ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီကုန်ကြမ်းတွေကို ထိုင်းနိုင်ငံလိုမျိုး တခြားဒေသတွေနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံထဲက တခြားနေရာတွေကို ပို့လိုက်ကြတယ်။ ကျွန်မတို့ရဲ့ သီဟိုဠ်စေ့တွေကို အဆင့်အတန်းမြင့်မြင့်ထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး တခြားနိုင်ငံတွေကိုလည်း ပို့ချင်တယ်။ ဒေသထွက်ကုန်တွေ သုံးတဲ့စက်ရုံဆောက်ဖို့ ကျွန်တော်တို့မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရှိသင့်ပါတယ်။ ကျောက်မီးသွေးတွင်းတွေ၊ ရေနံချက်စက်ရုံတွေ၊ အဆိပ်သင့်ညစ်ညမ်းနေတဲ့ စက်ရုံတွေ မဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်မတို့က ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကို ကြိုဆိုပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ရပ်ရွာလူထုတွေ တကယ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဖို့ ဖြစ်ရပါမယ်။ အပြင်လူတွေအတွက် မဟုတ်ပါဘူး။ သူဌေးတွေ ပိုပိုချမ်းသာလာဖို့ မဟုတ်ပါဘူး။”

A17. NGO မှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသမီး၊ ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)

- “ဒေသအခြေအနေနဲ့ကိုက်ညီပြီး တာဝန်ခံမှုရှိတဲ့၊ ရေရှည်တည်တံ့မယ့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမျိုးကို ကျွန်မတို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒေသစက်မှုလုပ်ငန်းတွေ၊ ရေလုပ်ငန်း၊ လယ်ယာလုပ်ငန်း၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းစတာတွေက ရပ်ရွာလူထုတွေအတွက် အကျိုးရှိပါတယ်။ မဟုတ်ရင်တော့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကနေ အကျိုးရှိမှာက ထိုင်းတွေပဲ ဖြစ်မှာပါ။”
A2. NGO ကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦး (အမျိုးသမီး၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ)
- “အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေကို ကျေးလက်ဒေသတွေမှာ ဗျူဟာမြောက်တည်ထားကြပြီး လူတွေလည်း အလုပ်ရနိုင်ကြ တယ်။ ဒါပေမယ့်ရပ်ရွာလူထုတွေအတွက် ဇုန်ထဲမှာ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုတွေ၊ ရပ်ရွာလူထုတွေအတွက် လုပ်ငန်းခွင်ကျွမ်းကျင်မှုသင်တန်းတွေ၊ စတာတွေကို ကူညီလုပ်ပေးသင့်တယ်။ အစိုးရအနေနဲ့ရေရှည်ချိချိန်ကြည့်သင့် တယ်လို့ ထင်တယ်။ ကမ္ဘာ့ဒီးယားမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ လုပ်ပါ။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကိုပဲ အားမကိုးပါနဲ့။ သူတို့က မမြဲပါဘူး။” A2. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသား၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)
- “အစိုးရက ဥရောပနိုင်ငံတွေနဲ့ နားလည်မှုတစ်ခု လက်မှတ်ထိုးလိုက်တယ်။ ဥရောပကအဓိက သွင်းတာက သကြားပါ။ အစိုးရက ပြန်တုန့်ပြန်ပေးတာက စီးပွားရေးလုပ်ပိုင်ခွင့် အကြီးကြီးတွေပါ။ အဲဒါတွေက မြေတွေသိမ်းလို့ ရပ်ရွာလူထု တွေထိခိုက်ရပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့ အဲဒီနည်းလမ်းကို ပြောင်းပြန်မလုပ်နိုင်တာလဲ။ အများပိုင်မြေတွေမှာ လယ်သမား တွေကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးလိုက်၊ ပြီးတော့သူတို့ကို ကြံစိုက်နည်း သင်ပေးလိုက်ပါ။ ဒေသထွက်ကုန်တွေကို ဘာလို့မမြှင့်တင် နိုင်ရမှာလဲ။ ပြီးတော့ သူတို့ သီးနှံတွေအတွက် ဈေးကွက်ရှိအောင် လုပ်ရမယ်။ အထည်ချုပ်စက်ရုံလုပ်ငန်းမှာဆိုရင် လည်ပတ်လာတာ ဆယ်နှစ်ကျော်နေပေမယ့် တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယက ကုန်ကြမ်းတွေ တင်သွင်းနေရ တုန်းပါပဲ။ ဂါဂွမ်းတွေ၊ ချည်တွေ၊ အထည်တွေကို တခြားတိုင်းပြည်တွေကနေ သွင်းကြတယ်။ အများပိုင်မြေပေါ်မှာ လယ်သမားတွေကို လုပ်ခွင့် ပေးလိုက်၊ ဂါဂွမ်းတွေ ဘယ်လိုစိုက်ရမလဲဆိုတာ သင်ပေးလိုက်၊ ဒါမှ စက်ရုံတွေကို ဂါဂွမ်းတွေ သွင်းနိုင်မယ်။”
A2. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး။ (အမျိုးသား၊ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)

၃။ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ အစိုးရများသည် အထူးစီးပွားရေးဇုန်ရှိ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် အုပ်ချုပ်မှု ပုံစံစနစ်များတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုစသည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းများကို ပြည့်မီအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ဤနည်းဖြင့် ပြည်တွင်းပြည်ပမှ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များမှ အထက်တန်းစားလူတန်းစားများသည် နိုင်ငံတော်ကို ထိန်းချုပ်ချယ်လှယ်ခြင်း၊ ထပ်တလဲလဲ ထိန်းချုပ်ချယ်လှယ်ခြင်းတို့အား လျော့နည်းစေရန်နှင့် ဒေသတွင်းမှ တန်ဖိုးရှိထုတ်လုပ်မှုများမှ ငွေ ကြေးများရယူသွားမှုကို နည်းနိုင်သမျှနည်းအောင် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ယခင်နှင့် အနာဂတ်တွင် ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများ၊ သဘောတူညီချက်များ၊ ကျင့်ထုံးများကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှု၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ အားလုံးပါဝင်မှုစသည့် အချက်များ၏ ဖြစ်နိုင်သည့် အမြင့်ဆုံးအနေအထားများအတိုင်း လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များနှင့် ပတ်သက်သည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားသင့်ပြီး လိုအပ်ပါက ပြန်လည်ဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။^{၆၁} ပုဂ္ဂလိက အကျိုးစီးပွားများသည် တရားဝင်ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် မလျှောက်ကန်စွာ သက်ရောက် ခြင်းမရှိစေရန် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်အုပ်ချုပ်နိုင်ခွင့်ရှိသည့် အစိုးရတာဝန်ရှိသူများသည် နိုင်ငံ တကာစံနှုန်းများနှင့်အညီ တိကျမှန်ကန်သော ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားနိုင်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် အများပြည်သူ ကိုယ်တိုင်ကြပ်မတ်စစ်ဆေးပြီး လူထုကိုယ်တိုင်ပါဝင်သည့် မျှတသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းကို အားပေးရာ ရောက်သည်။ အစိုးရများသည် ၎င်းပန်းတိုင်များကို ဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပါက ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပအရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ၎င်းရည်မှန်းချက်များ ရရှိအောင် ပံ့ပိုးကူညီနိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

- “အလုပ်အကိုင်တွေ ဖန်တီးပေးလို့ အဲဒါတွေကကောင်းတယ်လို့ ကျွန်တော်တို့ကို ပြောတယ်။ ဒါပေမယ့် အစိုးရအနေနဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားရဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းအခြေခံတွေ တိုးတက်အောင်လုပ်ပေးဖို့၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းတွေ၊ သင်တန်းတွေ၊ နေရာဌာနရာထူးတွေစတဲ့ အချက်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိရမယ်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေမှာ ရှိတဲ့

လူတွေ တကယ်ဘယ်လို အလုပ်လုပ်ရတယ်ဆိုတဲ့ အချက်အလက်ကိန်းဂဏန်းတွေက အဆင့်သင့် မရသေးပါဘူး။ သူတို့ပြောတဲ့ အကျိုးရလဒ်တွေ တကယ်ဖြစ်လာမယ်လို့ အစိုးရအနေနဲ့ ယုံကြည်မှုရှိရင်ပိုပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိသင့်ပါတယ်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်တွေကို ဘယ်သူတွေက ပိုဆိုင်တယ်၊ ဘယ်လောက်ကြာအောင် ပိုင်ဆိုင်တယ်စတဲ့ အထူးစီးပွားရေး ဇုန်နဲ့ ပက်သက်တဲ့ အချက်အလက်တွေကို စုပြီး ချုပ်ကြည့်လိုက်လေ။”

A3. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး (အမျိုးသား၊ ဖန္ဒမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)

- “ရပ်ရွာလူထုတွေနဲ့ မေးမြန်းချက်တွေအရ သိလာတာကတော့ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေနဲ့ မြေဝယ်သူတွေကြားမှာ ပူးပေါင်းကြံစည်မှုတွေရှိတယ်လို့ စွပ်စွဲချက်တွေ အပါအဝင်ပင် ရောက်လာမယ့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေနှင့် မြေဝယ်ယူမှုတွေမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနဲ့ မျှတမှုအပေါ်မှာ စိုးရိမ်ပူပင်မှု ရှိနေတာပါ။”
- “အစိုးရနှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေကို တည်ဆောက်ရေးအစီအစဉ်နဲ့ ပက်သက်လို့ စာချုပ်ပါအသေးစိတ်တွေကို လူသိရှင်ကြားထုတ်ပြောရမယ်လို့ ပြဌာန်းထားတဲ့ဥပဒေ မြန်မာပြည်မှာ မရှိသလို ပင်ငွေတွေ အားလုံးကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုရှိစွာ စီမံဆောင်ရွက်ဖို့ အာမခံတဲ့ ကောင်းမွန်တဲ့ ယန္တရားလည်း မရှိပါဘူး။ ဒါကြောင့် ခြစားမှုတွေထပ်ဖြစ်ဖို့ မီးထိုးပေးနေသလိုပါပဲ။”
- “တရုတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေကတော့ ခြစားမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိတဲ့အပိုင်းမှာ နာမည်ဆိုးနဲ့ ကျော်ကြားပါတယ်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေနဲ့ ပက်သက်လို့ သူတို့မှာ သူတို့ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံတကာစံတွေ ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒါက မန်ဒရင်းဘာသာစကားနဲ့ပဲရှိတယ်။ သူတို့ကိုယ်ပိုင်စံတွေနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုရှိအောင် လုပ်ဖို့ကို ကျွန်တော်တို့ အတွက်ခက်နေပါတယ်။ အခက်အခဲကတော့ ဘာသာစကားနဲ့ လိုက်နာအောင် လုပ်မယ့်ယန္တရားပါ။ ဘယ်သူတွေကို ဆက်သွယ်ရမှာလဲ။ မြန်မာပြည်မှာရှိတဲ့ တရုတ်သံရုံးလား။ ဘေဂျင်းမှာရှိတဲ့ နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဌာနကိုလား။ လိုက်နာစေမည့်ယန္တရားက ဘယ်မှာလဲ။ အမေရိကန်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတွေနဲ့ ယှဉ်ကြည့်လိုက်ရင်တောင် သူတို့က ဒီကစည်းကမ်းတချို့ကို လိုက်နာရပြီး အမေရိကန်သံရုံးကို ပြန်ပြီးသတင်း ပို့ရပါတယ်။ အနည်းဆုံးအနေနဲ့ ဒီမှာရှိတဲ့ သူတို့ရဲ့ အဲဒီယန္တရားကိုသတင်းတွေပို့ပြီး ပြောနေနိုင်တယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလိုယန္တရားက တရုတ်တွေရဲ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှာပျောက်နေပါတယ်။” A22. NGO ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး (အမျိုးသား၊ ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)
- “အရှေ့တောင်အာရှကရတဲ့ အတွေ့အကြုံတွေအရ ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုမရှိတဲ့ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် မရှိဘဲ (ဒါမှမဟုတ်) ဒေသတွင်းချိတ်ဆက်မှုတွေအတွက် ရှင်းလင်းတဲ့ ဗျူဟာမရှိရင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွေအနေနဲ့ အန္တရာယ်ရှိတဲ့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်ပြီး မျှော်မှန်းထားတဲ့ အကျိုးရလဒ်တွေကို ရဖို့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ရပ်ရွာလူထုတွေအနေနဲ့ကတော့ ဒီလိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေကြားမှာ ရှုံးနိမ့်သူတွေပါပဲ။ ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်တဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားတို့ရှိမှသာလျှင် ပြန်လည်နေရာချထားမှု၊ အမျိုးသမီးများစွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှု၊ တိုးတက်မှုရဲ့အကျိုးရလဒ်ကို ခွဲဝေမှုစတဲ့ကိစ္စရပ်တွေမှာ ပိုမိုကောင်းမွန်တဲ့ ရလဒ်ထွက်လာမယ်လို့ အခြေအပျက်တွေက သက်သေပြနေပါတယ်။ အဲဒီလိုမဟုတ်ဘဲ ပြောင်းပြန်ဖြစ်နိုင်တာက အားနည်းပြီး တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုမရှိတဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်တွေကြောင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုတွေ ပိုဖြစ်လာဖို့၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုတွေနှင့် နိမ့်ပါးမှုတွေပိုများလာဖို့ ဖြစ်နေတဲ့တင်းမာမှုတွေနှင့် ပဌပက္ခတွေ ပိုများလာစေဖို့ စတဲ့ ကိစ္စတွေ ဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။”^{၁၆၄}

နိုင်ငံတစ်ခု ထိန်းချုပ်ခံရခြင်း ဖြစ်စဉ်ပုံစံအားလုံးသည် မူလဥပဒေနှင့် မူဘောင်များကို ပုံဖျက်ကာ လက်တဆုပ်စာ လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်ဖြစ်စေ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံပိုင်ငွေကြေးများကို ရယူရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုထိန်းချုပ်ခံရခြင်း မဖြစ်ပေါ်စေရန် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိတာ တရားလည်းမဝင်သည့် လက်သင့်ရာ လူခေါ်သည့်စနစ်မှသည် ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး တရားဝင်သည့် အပြိုင်အဆိုင် ရွေးချယ်လုပ်ကိုင်မှုဖြစ်အောင် လုပ်ရမည်။ ထိုအထဲတွင် အကျိုးစီးပွားယှက်နွယ်မှုများကို ဟန့်တားရန်အတွက် အစိုးရတာဝန် ရှိသူများ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍတို့ကို ထင်ထင်ရှားရှားစည်းပိုင်းခြားရန် လုပ်ဆောင်မှုတို့လည်း ပါဝင်သည်။^{၁၆၅}

၄။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသည် ရပ်ရွာလူထုများနှင့် အလုပ်သမားနှင့် ဆက်လက်ပူးပေါင်းပြီး ၎င်းတို့၏ အသံများကို ပိုမိုထင်ဟပ် လာအောင် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများကို ဆက်လုပ်သွားရမှာဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများကိုပါ သက်ရောက်မည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမည့် ကိစ္စများမှာ ၎င်းတို့ပါ မဖြစ်မနေပါဝင် နိုင်အောင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များနှင့် ပတ်သက်သည့်လုပ်ဆောင်မှုများအတွက် အစိုးရများနှင့် ကော်ပိုရေးရှင်းများအနေဖြင့် တာဝန်ခံမှုရှိစေရန်ဆောင်ရွက်ရင်း ရပ်ရွာလူထုများနှင့် အလုပ်သမား ဆန္ဒများကို ပိုမိုထင်ဟပ်ပေါ်လွင်အောင် လုပ်ရပါမည်။

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒေသတွင်းရှိ ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့တွင် တစ်ဦး တစ်ယောက်၏ အသက်အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့်အထိ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တွေ့ကြုံရလေ့ရှိသည်။ ထိုအခြေအနေများရှိနေသော် လည်းအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသည် အထူးစီးပွားရေးတည်ထောင်မှုကြောင့် ထိခိုက်မှုခံစားရသည့် ပြည်သူများကိုယ်စား လှုပ်ရှားတောင်းဆိုရန် အစိုးရတာဝန်ရှိသူများနှင့် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် အပြုသဘောဆောင်သည့် ထိတွေ့ ဆက်ဆံမှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် အများပြည်သူများ၏ အကျိုးစီးပွားများအတွက် မလုပ်ဆောင် ဘဲမှားယွင်းလုပ်ဆောင်နေသည့် တာဝန်ရှိသူများကိုလည်း တာဝန်ခံမှုတာဝန်ယူမှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်ရပါမည်။

တိုင်းပြည်ထဲမှ အခွင့်ထူးခံလူတန်းစားများသည် စီးပွားရေးတိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးများအတွက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လွှမ်းမိုးနေသည့် လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်ရေးစနစ်မှတစ်ပါး (Free trade) တခြားမရှိ ဘူးဟု ထင်မြင်ယူဆလျှင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် အခြားအသုံးပြုနိုင်သည့် နည်းလမ်းများစွာ ရှိနေသေးကြောင်းကို ကြိုတင်ရှာဖွေပြီး တက်တက်ကြွကြွဖြင့် ဦးဆောင်အကြံပြုလုပ်ဆောင်သင့်သည်။ တိတိပပပြောရမယ်ဆိုရင် စီးပွားရေးတိုး တက်အောင်လုပ်နိုင်ရန် နောက်ဆုံးရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်တစ်ခုအနေဖြင့် ပြောဆိုနေခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပြည်သူများနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ကောင်းကျိုးများအတွက် ဖြစ်ကြောင်းနားလည်လက်ခံလာနိုင်အောင် ဆွေးနွေးနိုင်သည့်လမ်းကြောင်းကို ပြောင်းနိုင်ရန် ကြိုးစားသင့်ပါသည်။ ဒေသတစ်ခုလုံးကို စက်မှုလုပ်ငန်းအဖြစ် အသွင်ပြောင်းသည့်အခါမှာ တပါတည်းရှိရမည့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်ပြီး လုံလောက်သည့်လူမှုရေးနှင့် ဘာသာပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ သည့်အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုပုံစံများအပေါ် ဦးတည်ဂရုပြုရမည် ဖြစ်သည်။

အချို့အစိုးရတာဝန်ရှိသူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် ဤအကြောင်းအရာများအပေါ် တခြားသူများထက် ပိုပြီး လက်ခံစဉ်းစားနိုင်သည့်အုပ်စုနှင့် ခါးခါးသီးသီးငြင်းဆိုနိုင်သည့်အုပ်စုဟူ၍ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်များအတွက် အရပ် ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ထိုအုပ်စုများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်ရန် မဟာဗျူဟာမြောက်နည်းလမ်းများ ကြိုတင်ရှာဖွေ ပြင်ဆင် သင့်ပါသည်။ ၎င်းနည်းလမ်းများထဲတွင် ရင်ဆိုင်ရန်အတွက် လှုပ်ရှားစည်းရုံးမှုနှင့် စီစဉ်မှုပုံစံအသစ်များ၊ လိုအပ်ပါက အန္တရာယ် ရှိသည့်တည်ဆောက်မှုများနှင့် လုပ်ဆောင်နေမှုများကို ဟန့်တားနှောင့်ယှက်ရန်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ ဥပမာ အထူးစီးပွားရေးဇုန်နှင့် ကိစ္စရပ်များအတွက် နိုင်ငံအသီးသီးမှ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ နိုင်ငံတော်ကျော်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုများသည် အောင်မြင်ခဲ့ပြီး ဆက်လက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်သည်။ ၎င်းကို ဂျပန်နိုင်ငံအခြေစိုက် Mekong Watch နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအခြေစိုက် Spirit in Education Movement အဖွဲ့များ၏ မြန်မာနိုင်ငံမှ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်သည့် ရလဒ်များက သာဓကပြသလျက်ရှိပါသည်။ ထိုပူးပေါင်းမှုများသည် ရပ်ရွာလူထုအဖွဲ့ အစည်းများကသာ ဦးဆောင်လုပ်ဆောင်ပါက နိုင်ငံတော်၏ တရားရေးအရ တွေ့ကြုံနိုင်သည့် စိန်ခေါ်ချက်များကို ရှောင်လွှဲ နိုင်သည်။

ထို့အပြင် Noisecat ဟု ခေါ်သည့် အမေရိကန် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ ပညာရှင်နှင့် လှုပ်ရှားတက်ကြွသူက ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများနှင့် လက်ဝဲအယူဝါဒရှိသည့်အုပ်စုများ ထဲထဲဝင်ဝင်အတူတကွ ရပ်တည်သင့်သည်ဟု ထပ်တလဲလဲ ပြောလေ့ရှိပြီး မဲခေါင်ဒေသ၏ ယနေ့အခြေအနေက မြောက်အမေရိကနှင့်လည်း ဆက်စပ်မှုရှိကြောင်း ဆိုသည်။ ဒါကိုတာ ရေနံပိုက်လိုင်းကို ဒေသခံအမေရိကန်လူမျိုးများက ပိုင်းဝန်းဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှုကို နမူနာယူပြီး တရားမျှတမှု၊ တန်းတူညီမျှမှု တို့မရှိသည့်၊ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းလည်းမကျသည့်စနစ်ကို ပိုင်းဝန်းဆန့်ကျင်ပြီးပြောင်းလဲနိုင်အောင် ဖိအားပေးနိုင်မည့်

အချက်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများနှင့် လက်ဝဲအုပ်စုများအတူတကွ ပူးပေါင်းကြရန် ၎င်းက တိုက်တွန်းပါသည်။^{၁၆၆} မြို့ပေါ်က အလုပ်သမားသမဂ္ဂများနှင့် တောင်သူလယ်သမားများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရေး လှုပ်ရှားသူများ စုပေါင်း၍ အတူရပ်တည်သင့်သည်ဟု Harvery ကလည်း အလားတူအကြံပြုထားပါသည်။ ၎င်းကဲ့သို့ ကဏ္ဍစုံ ပါဝင်သည့် စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို အခြေခံအဆောက်အအုံတည်ဆောက်မှုများ၊ ခေါင်းပုံဖြတ်ခံနေရသည့် လုပ်ငန်းခွင်မှ အလုပ်သမားများကို ကာကွယ်ပေးမှုများ၊ “မြေကြီးထဲမှာပဲထား (Keep it in the ground)” ဟု ခေါ်သည့် ရုပ်ကြွင်း လောင်စာများကို မထုတ်ယူရန် လှုပ်ရှားမှုများကို ကူညီပံ့ပိုးရန်အတွက် ဦးတည်လှုပ်ရှားနိုင်ပါသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ကိုအသုံးပြုပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံမှ အလုပ်သမားများကို ဖိနှိပ်ထားဆီးမှုလုပ်နေချိန်တွင် အခြားမှတ်သားစရာကောင်းသည် မှာကုန်ထုတ်လုပ်မှုများနှင့် ဖြန့်ချိရေးကို ပိုင်းခြားဖြန့်ကျက်ထားနိုင်ရန်အတွက် စီးပွားရေးစင်္ကြံများကို ပိုမိုမိုခိုလာနေရသည်။ ထို့အတူ ချည့်နဲ့အားနည်းပြီး အားကိုးရာမဲ့အနေအထားသစ်များကိုလည်း တစ်ချိန်တည်းတွင် အစပျိုးလိုက်သည်။ ဒေသ တွင်းတွင်ဇုန်များတည်ဆောက်ရန် ကြိုတင်လေ့သံပစ်ထားသည့် မတည်ရင်းနှီးငွေများကိုထည့်တွက်ပြီး အထူးစီးပွားရေး ဇုန်များကို ပံ့ပိုးပေးနေသည့် ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် မူဝါဒများကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားသည့် လူထုလှုပ်ရှားမှုများသည် အသာစီးပိုရလာနိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမတည်ငွေအပေါ် ပြန်လည်ရရှိငွေကို ထိခိုက် အောင်လုပ်နိုင်မည့်နေရာကိုလည်း ဦးတည်ထားနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် မဲခေါင်ဒေသအတွက် သဘာဝနှင့် လူသားအရင်းအမြစ်များအပေါ် တာဝန်သိမှုရှိသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပိုမိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလာနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ဒေသ တွင်နေထိုင်သူအားလုံးအတွက် သာယာနေပျော်ပြီး တန်းတူညီမျှသည့် ဒေသတစ်ခုဖြစ်ရန် အားပေးကူညီရာလည်းရောက် ပါသည်။

- “စီးပွားရေးပညာရှင်တွေနှင့် လူတွေက စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို ဘယ်လိုမြင်သလဲဆိုတာကိုတော့ ရင်ဆိုင်စိန်ခေါ် ကြည့်ရမယ့်စနစ်တစ်ခု သို့မဟုတ် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုပါ။ ပြောလိုက်ရင်တော့ ကြီးမားတဲ့ တိုက်တာအဆောက်အအုံတွေ၊ ခေတ်မီ မူတွေ၊ ဇီဝခံစွမ်းတွေ စသဖြင့်ပါ။ အဲဒါတွေကိုရပြီး အရင်းအမြစ်တွေကိုရနိုင်သလောက် ညှစ်ထုတ်ကြရတယ်လေ။ ဒါပေမယ့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်တွေကိုတော့ သူတို့မမြင်ကြဘူး။ သဘာဝအရင်းအမြစ်တွေနှင့် အလုပ်သမားတွေကို ခေါင်းပုံဖြတ်နေတဲ့ ကျွန်တော်တို့ စီးပွားရေးပုံစံက ရေရှည်မတည်မြဲနိုင်ပါဘူး။” A10. NGO ကိုယ်စားလှယ် အမျိုးသမီး (ဖန္ဒမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)
- “ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ လုပ်ဖို့စဉ်းစားနေတဲ့ အစိုးရတွေအနေနဲ့ လူမှုရေးအရ ကာကွယ်ပေးမှုတွေ၊ လူအခွင့်အရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရေးနှင့် မြေအခွင့်အရေးတို့မှာ တကယ်စစ်မှန်တဲ့ အကျိုးရလဒ်တွေရဖို့ ကျိန်း သေလုပ်ဆောင်ပေးဖို့ လိုပါတယ်။ အဲဒါကနိုင်ငံရေးအရ သံဓိဌာန်ဖြစ်ရပါမယ်။ ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရအနေနဲ့ အဲဒါကို တစ်ယောက်တည်းလုပ်လို့ မရနိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ပထမဆုံးကတော့ ဝါဒဖြန့်ချိနေတာတွေကို ရပ်ရမယ်။ ပြီးတော့ စီးပွားရေးတိုးတက်ဖို့ အိပ်မက်မက်နေတဲ့ပြဿနာကလည်း ကမ္ဘောဒီးယားမှာရှိနေတယ်ဆိုတာ အမှန်အတိုင်းလက်ခံဖို့ လိုပါတယ်။ တစ်ယောက်ယောက်ကသာ ရိုးသားနိမ့်ချပြီး အဲဒါကိုပန်ခံနိုင်ခဲ့မယ်၊ လူတွေရဲ့ဆန္ဒကို နားထောင်ရင်း သူတို့အသံတွေကို အကောင်အထည်ဖော်ရပါမယ်ဆိုရင်ပေါ့။ ပိုကောင်းမွန်တဲ့ အခြေအနေတွေဖြစ်အောင် ကူညီ လုပ်ဆောင်ပေးဖို့ အစိုးရအနေနဲ့ ပြည်သူတွေရဲ့အသံကို သုံးနိုင်ပါတယ်။ သူတို့အနေနဲ့ မနိမ့်ချနိုင်ခဲ့ရင်တော့ ပြဿနာတွေ ဖြစ်လာမှာပဲ။ ဥပမာ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တော်လှန်ရေး၊^{၁၆၇} အာရပ်နွေဦးလှုပ်ရှားမှု၊ အီဂျစ်လှုပ်ရှားမှု၊ အဲဒါတွေတွေက သက်သေ ပါပဲ။ လူတွေက အတယ်လို့ ကျွန်တော်မထင်ပါဘူး။ အတာက သူတို့ပါ။ အစိုးရနဲ့ ကော်ပိုရေးရှင်းတွေကို စိန်ခေါ် ရင်ဆိုင်တာစသဖြင့် အသံဗလံတွေကတော့ ပြည်သူတွေက အမြဲလုပ်နေရမှာပဲ။ နိုင်ငံတိုင်းကသာ အဲဒီလိုလုပ်ရင် ပြည်သူတွေရဲ့ လိုလားချက်တွေ အသံတွေအားလုံး ချိတ်ဆက်မိလာမယ်။ အင်အားရှိတဲ့ အုပ်စုကြီးတွေကပဲ အခွင့် အရေးတွေကို ထိန်းချုပ်ရယူပြီး လွှမ်းမိုးနေကြတယ်။ ဥပမာ အမေရိကန်၊ ဂျပန်၊ ဥရောပသမဂ္ဂနှင့် အာစီယံတွေ အထဲမှာပေါ့။ အာစီယံထဲမှာဆိုလည်း အမေရိကန်ကနေ ပညာရလိုက်တဲ့ အင်အားရှိတဲ့အုပ်စုတွေ ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့က ကံတရားကို ယုံတယ်။ အကန့်အသတ်တစ်နေရာကို ရောက်သွားပြီဆိုတာနဲ့ ပြန်ပြီးခုခံမှုက စတော့ မှာပါပဲ။ တော်လှန်ရေးတစ်ခုလိုတော့ ဖြစ်လာမယ်လို့ မထင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် ပြန်လည်ငြင်းဆန်မှုတွေ ရှိလာမယ်။ ကျွန်တော်တို့က သေးငယ်ပေမယ့် ခုခံငြင်းဆန်သွားကြမှာပါ။”
A8. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီး (ဖန္ဒမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ)

ဤစတမ်းအတွက် ကိုးကားထားသည့် စာတမ်းများ

- Abbas, S M Ali, and Alexander Klemm. "A Partial Race to the Bottom: Corporate Tax Developments in Emerging and Developing Economies;" IMF Working Paper, January 2012.
- Action Labour Rights (ALR), Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO), Labour Rights Defenders and Promoters (LRDP). 2017. "The Myanmar Dilemma: Can the Garment Industry Deliver Decent Jobs for Workers in Myanmar?."
- ADB. "ADB, NEDA Sign Partnership for Joint Cooperation Programs." Asian Development Bank, October 15, 2015. <https://www.adb.org/print/node/175239>.
- AFP, and Chan Mya Htwe. "Japan Announces a Nearly \$8 Billion Package for Myanmar." The Myanmar Times, November 3, 2016. <http://www.mmmtimes.com/index.php/national-news/23451-japan-announces-a-nearly-8-billion-package-for-myanmar.html>.
- AidData. "Chinese Companies Invest in Sihanoukville Economic Zone." Accessed November 17, 2016. <http://china.aiddata.org/projects/32206>.
- Altintzis, Georgios. "Voices from the Supply Chains: An Interview with the International Trade Union Confederation." Open Democracy, August 24, 2016. <https://www.opendemocracy.net/beyondslavery/georgios-altintzis/voices-from-supply-chains-interview-with-international-trade-union>.
- Amado, Jose Daniel. "Free Industrial Zones: Law and Industrial Development in the New International Division of Labour." Journal of International Law 11, no. 1 (February 20, 2014): 81–150.
- Amirahmadi, Hooshang, and Weiping Wu. "Export Processing Zones in Asia." Asian Survey 35, no. 9 (1995): 828–49.
- AMPO. 1977. Free Trade Zones and Industrialization of Asia (Special Issue: AMPO: Japan-Asia Quarterly Review). Tokyo: Pacific-Asia Resources Center,
- Ananthanarayanan, Sriram. "New Mechanisms of Imperialism in India: The Special Economic Zones*." Socialism and Democracy 22, no. 1 (March 2008): 35–60. doi:10.1080/08854300701820569.
- Anderson, James H, Joel Hellman, Geraint Paul Jones, Bill Moore, Helga W Muller, Sanjay Pradhan, Randi Susan Ryterman, and M Helen Sutch. 2000. Anticorruption in Transition: a Contribution to the Policy Debate. Washington D.C.: The World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/825161468029662026/Anticorruption-in-transition-a-contribution-to-the-policy-debate>.
- Anievas, Alexander, and Kerem Nisancioglu. 2015. How the West Came to Rule: the Geopolitical Origins of Capitalism. London: Pluto Press.
- Arakan Oil Watch. "Danger Zone," December 2012.
- Arnold, Dennis. "Spatial Practices and Border SEZs in Mekong Southeast Asia." Geography Compass 6, no. 12 (December 6, 2012): 740–51. doi:10.1111/gec3.12012.
- Arnold, Dennis, and John Pickles. "Global Work, Surplus Labour, and the Precarious Economies of the Border." Antipode 43, no. 5 (June 1, 2011): 1598–1624. doi:10.1111/j.1467-8330.2011.00899.x.
- Asian Development Bank. 2016. "Asian Development Outlook 2016: Asia's Potential Growth," June, 1–317.
- Asian Development Bank. 2016. "Greater Mekong Sub region Statistics on Growth, Infrastructure, and Trade," August, 1–128. <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/189958/gms-statistics-2nd-ed.pdf>.
- Asian Development Bank. 2015. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 1–167.
- Assistance Association for Political Prisoners, Burma Partnership. 2015. "How to Defend the Defenders?."
- Aung, Soe Lin. 2016. "The Thick and Thin of the Zone." Limn Public Infrastructures/Infrastructural Publics (7). <http://limn.it/the-thick-and-thin-of-the-zone/>.
- Aung, Htin Lynn. "New Investment Laws in Limbo." The Myanmar Times, September 1, 2015.
- Aung, Nyan Lynn, and Htoo Thant. "NLD Takes First Steps on Migrant Policy." The Myanmar Times, April 7, 2016. <http://www.mmmtimes.com/index.php/national-news/19868-nld-takes-first-steps-on-migrant-policy.html>.
- Bain, Sean. "Kyaukphyu Special Economic Zone Shows Need for Law Reform in Myanmar." International Commission of Jurists. April 7. <https://www.icj.org/kyaukphyu-special-economic-zone-shows-need-for-law-reform-in-myanmar/>. 2017
- Baldwin, Richard. "Globalisation: The Great Unbundling(S)." Globalisation Challenges for Europe and Finland, September 20, 2006, 1–50.
- Baldwin, Richard E. "Managing the Noodle Bowl: The Fragility of East Asian Regionalism." Centre for Economic Policy Research, March 2006. http://www.cepr.org/active/publications/discussion_papers/dp.php?dpno=5561.
- Banchongduang, Somruedi. "SCB Eager to Finance Dawei Project." Bangkok Post, August 25, 2015.
- Bangkok Post. "Reconsider the Dawei Project," December 19, 2012. <http://www.bangkokpost.com/archive/opinion/326849>.

- Bangkok Post. "Roadblock for Dawei SEZ." July 15. <http://www.bangkokpost.com/business/news/1249686/roadblock-for-dawei-sez>. 2017.
- Banyan. "Renavigating South-East Asia: Breaking the 'Devil's Neck'." The Economist, December 14, 2012. <http://www.economist.com/blogs/banyan/2012/11/renavigating-south-east-asia>.
- Both ENDS. "ADB and Special Economic Zones," 2011.
- Brady, Brendan. "Cambodia's Military-Business Partnerships Raise Alarm." Time, June 9, 2010. <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1995298,00.html>.
- Cambodian Centre for Human Rights. 2015. "CCHR Calls for the Unconditional Rejection of LANGO."
- Cambodian Centre for Human Rights. "Trade Union Law 2016 (the "TUL")." CCHR Law Classification Series 10, no. August (August 2016).
- Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB), Council for the Development of Cambodia (CDC). "Special Economic Zone in Cambodia," September 2015. <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/content/uploads/2011/09/SEZ-List-Website-Sept-2015.pdf>.
- Campbell, Piper. "Cambodia's Top Ten Tycoons." WikiLeaks Cable 07PHNOMPENH1034_A, August. 2007
- Chachavalpongpun, Pavin. "Japan Pursues a 'Thailand-Plus-One' Strategy." ISEAS Perspective #15, March, 2014. Singapore, 1–8.
- Chambers, Robert. "Responsible well-being: a personal agenda for development" (editorial), World Development, 25 (11), 1994. pp1743–1754
- Chambers, Robert. "Poverty and Livelihoods: Whose Reality Counts?." Environment and Urbanization 7 (April): 173–204. 1995
- Chen, Dene-Hern, and Khuon Narim. "Court Issues Summons for Bavet Governor Over SEZ Shooting." The Cambodia Daily, March 20, 2016. <https://www.cambodiadaily.com/archives/court-issues-summons-for-bavet-governor-over-sez-shooting-1582/>.
- Chenda, H E Sok. 2016. "Welcome Message from H.E. Sok Chenda." Phnom Penh Special Economic Zone. Accessed August 21. <http://www.ppsez.com/en/about-us/welcome-message.html>.
- Cooley, Alexander. "The Emerging Political Economy of OBOR," CSIS| Center for Strategic and International Studies, October 2016.
- Coulthard, Glen Sean. Red Skin, White Masks, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2014.
- Council for the Development of Cambodia (CDC), Cambodian Investment Board (CIB), & Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB). "Legal Frame for the Special Economic Zone (SEZ) Scheme." Council for the Development of Cambodia, 2016. <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/legal-frame-for-the-special-economic-zone-sez-scheme.html>.
- Council for the Development of Cambodia (CDC), Cambodian Investment Board (CIB), & Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB). "Special Economic Zones / Incentives." Council for the Development of Cambodia. Accessed December 3, 2016. <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/incentives.html>.
- Council for the Development of Cambodia (CDC), Cambodian Investment Board (CIB), & Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB). "Who We Are." Council for the Development of Cambodia. Accessed December 3, 2016. <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/about-us/who-we-are.html>.
- Cronin, James E. 2014. Global Rules: America, Britain, and a Disordered World. New Haven: Yale University Press.
- Dawei Development Association. "Summary of Case Studies of Human Rights Violations in Dawei SEZ Area," March 6, 2016.
- Dawei Development Association. "Voices from the Ground: Concerns Over the Dawei Special Economic Zone and Related Projects," September 2014.
- Deboonme, Achara. "Chinese Firms Seek Part in Dawei SEZ." The Nation, March 7, 2016. <http://www.nationmultimedia.com/business/Chinese-firms-seek-part-in-Dawei-SEZ-30280903.html>.
- EarthRights International. "Analysis of EIA for Phase I of Thilawa SEZ," February 10, 2015, 1–24.
- EarthRights International. "Thilawa Special Economic Zone (SEZ), Myanmar," Geneva, 2015.
- EarthRights International. "Analysis of the Affected Communities' Rights and Remedies Under Myanmar Law and JICA's Guidelines." 2015
- EarthRights International, "Community-Driven OGMs" <https://www.earthrights.org/legal/community-driven-ogms> [Accessed September 2016]
- Einhorn, Bruce. "A Waterfight Like No Other May Be Brewing Over Asia's Rivers." Bloomberg, November 1, 2016. <http://www.bloomberg.com/news/features/2016-11-01/a-waterfight-like-no-other-may-be-brewing-over-asia-s-rivers>.
- Epstein, Andrew Bard. "The Colonialism of the Present." Jacobin, January 15, 2015.
- Farole, Thomas, and Gokhan Akinci. 2011. Special Economic Zones. Washington DC: The World Bank. doi:10.1596/978-0-8213-8763-4.
- Farole, Thomas. 2011. "Special Economic Zones in Africa." Washington DC: The World Bank.
- Fair Action. "A Short-Term Solution," September 2015.
- Fernquest, Jon. "Thailand Invests in Burma: Deep-Sea Port & Industrial Estate." Bangkok Post, May 21, 2012. <http://www.bangkokpost.com/learning/learning-news/294427/thailand-invests-in-burma-deep-sea-port-industrial-estate>.
- Forbes. "Gateway to Cambodia: The Mysterious Couple Who Bring Investments in to Cambodia," October 20, 2014. <http://www.forbes.com/sites/meghabahree/2014/09/24/gateway-to-cambodia-the-mysterious-couple-who-bring-investments-in-to-cambodia/>.

Franco, Jenny, Hannah Twomey, Khu Khu Ju, Pietje Vervest, and Tom Kramer. "The Meaning of Land in Myanmar," Transnational Institute, November 2015.

Garment Manufacturers Association in Cambodia. "Yearly Bulletin," 2015. <http://www.gmac-cambodia.org/bulletin/2015.pdf>.

Gernigon, Bernard, Alberto Odero, and Horacio Guido. "ILO Principles Concerning the Right to Strike," Geneva: International Labour Office, 1998.

Global Financial Integrity. "Flight Capital and Illicit Financial Flows to and from Myanmar: 1960-2013," September 2015.

Global Financial Integrity. "Illicit Financial Flows." Accessed November 25, 2016. <http://www.gfintegrity.org/issue/illicit-financial-flows/>.

Global Witness. "Chancing It," September 2016.

Global Witness. "Global Witness Urges Cambodia's Donors to Condemn Sponsorship of Military Units by Private Businesses [Press Release]," March 5, 2010. <https://www.globalwitness.org/en-gb/archive/global-witness-urges-cambodias-donors-condemn-sponsorship-military-units-private-businesses/>.

Global Witness "Cambodia Corporates" <https://cambodiaincorporates.globalwitness.org/> [Accessed August 2016]

Global Witness. "Hostile Takeover," July 2016.

Global Witness. "The Shell Starts to Crack? Real Owners of Myanmar's Oil and Gas Blocks Come Forward," October 2014.

Goldstein, Lyle J. "Could This Be China's Panama Canal?" The National Interest. May 30. <https://nationalinterest.org/feature/could-be-chinas-panama-canal-16389>. 2016.

Grimsditch, Mark. 2016 "The 'Engine of Economic Growth.'" Focus on the Global South, May 2016.

Grimsditch, Mark. 2016. "Making Inroads." Inclusive Development International.

Guangsheng, Lu. "China Seeks to Improve Mekong Sub-Regional Cooperation: Causes and Policies," February 2016.

Guttal, Shalmali. "Challenging Financial Sector Backing to Land Enclosures." Righting Finance, December 17, 2014. <http://www.rightingfinance.org/?p=1095>.

Guttal, Shalmali. "Marketing the Mekong: the ADB and the Greater Mekong Sub region Economic Cooperation Programme." Focus on the Global South, 2002. <http://focusweb.org/node/255>.

Hall, Derek. "Primitive Accumulation, Accumulation by Dispossession and the Global Land Grab." Third World Quarterly 34, no. 9 (November 16, 2013): 1582–1604. doi:10.1080/01436597.2013.843854.

Hardoon, Deborah, Sophia Ayele, and Ricardo Fuentes-Nieva. "An Economy for the 1%: How Privilege and Power in the Economy Drive Extreme Inequality and How This Can Be Stopped," Oxfam International, January 2016.

Harvey, David. A Brief History of Neoliberalism, Oxford: Oxford University Press, 2007.

Hellman, Joel S, Geraint Jones, and Daniel Kaufmann. 2003. "Seize the State, Seize the Day: State Capture and Influence in Transition Economies." Journal of Comparative Economics 31 (4): 751–73. doi:10.1016/j.jce.2003.09.006.

Hildyard, Nicholas. Licensed Larceny: Infrastructure, Financial Extraction and the Global South, Manchester: Manchester University Press, 2016.

Human Rights Watch. "'Work Faster or Get Out,'" 2014.

Hunt, Luke. "Cambodia's Well-Heeled Military Patrons." The Diplomat, August 10, 2015. <http://thediplomat.com/2015/08/cambodias-well-heeled-military-patrons/>.

International Commission of Jurists. 2015. "Cambodia: Approved NGO Law Poised to Hobble the Work of Civil Society." July 13. <https://www.icj.org/cambodia-approved-ngo-law-poised-to-hobble-the-work-of-civil-society/>.

International Commission of Jurists. 2017. "Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights." February

International Labour Organisation. "The Enabling Environment for Sustainable Enterprises in Cambodia," Geneva, 2014.

International Labour Organisation. Regional Office for Asia and the Pacific. 2014. "Wages in Asia and the Pacific: Dynamic but Uneven Progress." Bangkok.

Ishida, Masami. "GMS Economic Cooperation and Its Impact on CLMV Development." In Development Strategy for CLMV in the Age of Economic Integration, edited by Chap Sotharith, 115–40, 2008.

Japan Bank for International Cooperation. "Signing Shareholders Agreement for Equity Participation in Dawei SEZ Development Company Limited in Myanmar," December 15, 2015.

Jayawardena, D L U. "Free Trade Zones." Journal of World Trade Law 17 (1983): 427.

JBIC. "Signing Shareholders Agreement for Equity Participation in Dawei SEZ Development Company Limited in Myanmar," December 15, 2016.

JETRO 2016 Internal Document, Map of Cambodia's SEZs with key statistics.

Jensen, Anthony, and Aun Pheap. "Cambodia Perceived as Most Corrupt in Region." The Cambodia Daily, January 28, 2016. <https://www.cambodiadaily.com/news/cambodia-perceived-as-most-corrupt-in-region-106639/>.

Katsumata, Rikuo. "Phnom Penh SEZ Project Report." Japan Development Institute, April 22, 2008. http://www.jditokyo.com/en/Topics3_PPSEZ%20_Project_Report_En_modified.pdf.

Kaufmann, Daniel, Aart Kraay, and Massimo Mastruzzi. "The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues." Draft Policy Research Working Paper, September 2010, 1–30.

Kennard, Matt, and Claire Provost. "Inside the Corporate Utopias Where Capitalism Rules and Labor Laws Don't Apply." In These Times, July 25, 2016. <http://inthesetimes.com/features/special-economic-zones-corporate-utopia-capitalism.html>.

- Khandelwal, Amit K., and Matthieu Teachout. "Special Economic Zones for Myanmar," International Growth Centre, February 2016.
- King, Daniel. "Obligations of Thai Banks: The Xayaburi Dam." In *Business and Human Rights in Southeast Asia: Risk and the Regulatory Turn*, edited by Mahdev Mohan and Cynthia Morel, Abingdon: Routledge, 2015.
- Kotoski, Kali. 2016. "PPSP Begins Trading on Stock Exchange." *The Phnom Penh Post*. May 31.
- Kyaw, Kyaw Phone. "The NLD's Industrial Vision." *Frontier Myanmar*, July 28, 2016. <http://frontiermyanmar.net/en/news/myanmars-new-industrial-blueprint-nld-industry-ministry>.
- Labour Behind the Label, Community Legal Education Centre. "Shop 'Til They Drop," 2013.
- Levien, Michael. "Special Economic Zones and Accumulation by Dispossession in India." *Journal of Agrarian Change* 11, no. 4 (2011): 454–83.
- Levien, Michael. "The Land Question: Special Economic Zones and the Political Economy of Dispossession in India." *Journal of Peasant Studies* 39, no. 3 (July 2012): 933–69. doi:10.1080/03066150.2012.656268.
- Lin, Justin Yifu. "China and the Global Economy," 1–17, 2011.
- Lintner, Bertil. "Peace Process in Pieces in Myanmar." *Asia Times*. May 22. <http://www.atimes.com/article/peace-process-pieces-myanmar/>. 2017
- Loewen, Elizabeth. "Land Grabbing in Dawei," Paung Ku and Transnational Institute, September 2012.
- Lok Chumteav Lim Chhiv Ho. 2017. "Our Chairwoman." *Phnom Penh Special Economic Zone*.
- Laungaramsri, Pinkaew. 2014. "Commodifying Sovereignty: Special Economic Zone and the Neoliberalization of the Lao Frontier." *The Journal of Lao Studies* 3 (1): 29–56.
- Maierbrugger, Arno. "Laos to Set Up 41 Special Economic Zones," December 2012. <http://investvine.com/laos-to-set-up-41-special-economic-zones/>.
- Manuel, George. 1974. *The Fourth World: an Indian Reality*. Collier-Macmillan Canada.
- Maruschke, Megan. "Are There Connections Between Previous Free Port Practices and Current Special Economic Zones? the Case of Mumbai's Ports." *Trafo Blog for Transregional Research*, April 1, 2015. <https://trafo.hypotheses.org/2112>.
- Marx, Karl. *Capital: Critique of Political Economy Volume 3*, London: Penguin Classics, 1991.
- Mekong Eye. "Massive Dawei Corridor Set to Span Four Nations," March 14, 2016. <https://www.mekongeye.com/2016/03/09/a-four-nation-corridor/>.
- Mekong Migration Network, and Asian Migrant Centre. *Migration in the Greater Mekong Subregion: Resource Book: in-Depth Study: Border Economic Zones and Migration*, Chiang Mai: Wanida Press, 2013.
- Mekong Watch. "JICA Continues to Ignore People Affected by Thilawa Special Economic Zone (SEZ) in Burma (Myanmar); Mekong Watch Appalled by JICA Decision to Provide Investment Financing for SEZ and Calls for Improved Relocation and Compensation Measures to Prevent Deterioration of Villagers' Living Conditions," Tokyo, April 25, 2014.
- Ministry of Foreign Affairs, Peoples Republic of China. "The Speech of Li Keqiang at the Opening Ceremony of the 5th Summit of the Greater Mekong Sub-Region Economic Cooperation Program." *Central Government Portal Website*, December 20, 2015. http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1221882.shtml.
- Ministry of Foreign Affairs, the Peoples Republic of China. "Five Features of Lancang-Mekong River Cooperation," March 17, 2016.
- Moe, Wai. "Tycoon Zaw Zaw Reportedly Gets Dawei Port Contract." *The Irrawaddy*, November 29, 2010. http://www2.irrawaddy.com/article.php?art_id=20211.
- Moungcharoen, Sunee. "Following the Money Trail of Mekong Energy Industry," *Mekong Energy and Ecology Network and Foundation for Ecological Recovery*, September 2013.
- Moungcharoen, Sunee. "We Don't Want Compensation....," October 19, 2015. <https://mekongwatch.wordpress.com/2015/10/19/we-dont-want-compensation/>.
- Mullins, Jeremy. "Financing Still Not Certain for Dawei." *The Myanmar Times*, February 9, 2015. <http://www.mmmtimes.com/index.php/business/13062-financing-still-not-certain-for-dawei.html>.
- Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014), 2014.
- Myanmar Special Economic Zone Rules (Notification No.1/2015)
- Naim, Moises. "The Corruption Eruption." *Brown Journal of World Affairs* 2, no. Summer (1995): 245–61.
- Nash, Robert. 2017. "Responsible Investment in Myanmar: Lessons From Experiences of SEZ Developments." *Oxfam Discussion Paper*, January, 1–44.
- National Human Rights Commission of Thailand. 2015. "Report of the Complaint Consideration to Propose on Policy Recommendations." (November)
- NEDA. "Policy Direction of NEDA." *Neighbouring Countries Economic Development Cooperation Agency*. Accessed November 23, 2016. <http://www.neda.or.th/home/en/content.php?id=187>.
- NLM 2012-08-11. Directives Given to Local Companies to Take Leading Roles in Dawei Special Economic Zone. *Myanmar Citizens Except Experts, Skilled Workers and Supervisors Must Be Employed (PH-NLM 10 August 2012, 24th Day)*, August 10, 2012.
- Noisecat, Julian Brave. 2016. "The Indigenous Revolution." *Jacobin*. November 24. <https://www.jacobinmag.com/2016/11/standing-rock-dakota-access-pipeline-obama/>.
- OECD. "Asset Declarations for Public Officials: a Tool to Prevent Corruption." 2011

Odom, Sek, and Simon Henderson. "As Oknha Ranks Grow, Honorific Loses Meaning." *The Cambodia Daily*, June 21, 2014. <https://www.cambodiadaily.com/archives/as-oknha-ranks-grow-honorific-loses-meaning-62057/>.

Offer, Avner, and Gabriel Soderberg. *The Nobel Factor*, New Jersey: Princeton University Press, 2016.

Office of the Board of Investment, Royal Thai Government. "A Guide to Investment in the Special Economic Development Zones," August 2015. http://www.boi.go.th/upload/content/BOI-book%202015_20150818_95385.pdf.

Pananond, Pavida, and Thitinan Pongsudhirak. "No Taxpayer Money for Private Gains in Dawei." *Bangkok Post*, October 9, 2012.

Panda, Ankit. "How a Thai Canal Could Transform Southeast Asia." *The Diplomat*, December 1, 2013. <http://thediplomat.com/2013/12/how-a-thai-canal-could-transform-southeast-asia/?allpages=yes>.

Pei, Changhong, and Wen Zheng. *China's Outbound Foreign Direct Investment Promotion System*, Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2015. doi:10.1007/978-3-662-45631-6.

Phongpaichit, Pasuk, Sungsidh Piriyarangsarn, and Nualnoi Treerat. *Guns, Girls, Gambling, Ganja, Chaing Mai*: Silkworm Books, 1998.

Physicians for Human Rights. "A Foreseeable Disaster in Burma: Forced Displacement in the Thilawa Special Economic Zone." 2014

Piketty, Thomas. *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014.

Polanyi, Karl. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*, Boston: Beacon Press, 2001.

Pongpaichit, Pasuk. "Thailand's Illegal Economy and Public Policy," 1–10, 1999.

PPSEZ. "Invest in Cambodia." Phnom Penh Special Economic Zone. Accessed August 21, 2016. <http://www.ppsez.com/en/investment/invest-in-cambodia.html>.

Pricewaterhouse Coopers. "The Asian Engine for Global Growth." APEC CEO Summit Yokohama, 2011.

Ramachandiraiah, Chigurupati, and Ramasamy Srinivasan. "Special Economic Zones as New Forms of Corporate Land Grab: Experiences from India." *Development* 54, no. 1 (March 1, 2011): 59–63. doi:10.1057/dev.2010.99.

Reuters. "UPDATE 1-Italian-Thai to Spend Initial \$300 Mln on Myanmar's Dawei," March 11, 2013. <http://www.reuters.com/article/thailand-myanmar-dawei-idUSL3N0C31KW20130311>.

Reuters. "Exclusive: China Seeks Up to 85 Percent Stake in Strategic Port in Myanmar," May 5, 2017 <http://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-myanmar-port-exclusive-idUSKBN1811DF>.

Reuters. 2017. "China Pledges \$124 Bln for New Silk Road, Says Open to Everyone." May 13. <https://www.reuters.com/article/us-china-silkroad-africa-idUSKBN18A02I>.

Reuters. "Vietnam Plans to Open 'Outstanding' Special Economic Zones." May 24, 2017. <http://www.reuters.com/article/us-vietnam-investment-idUSKBN18K1BH>.

Ricardo Fuentes-Nieva, Nicholas Galasso. "Working for the Few: Political Capture and Economic Inequality." *Oxfam Briefing Paper* 178, January 20, 2014.

RKIPN. 2016. "We Will Manage Our Own Natural Resources," March, 1–36.

Roland Berger. "Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials," Yangon, 2016.

Royal Government of Cambodia. "Cambodia National Strategic Development Plan 2014-2018," July 2014.

Royal Government of Cambodia. Sub-Decree No. 148 ANKr.BK on the Establishment and Management of the Special Economic Zone, 2005.

Sajjanhar, Ashok. "Understanding the BCIM Economic Corridor and India's Response." *ORF Issue Brief*, no. 147 no. 147 (June 2016): 1–6.

Saltsman, Adam. "Surviving Dispossession: Burmese Migrants in Thailand's Border Economic Zones," Boston College, 2015.

Scott, James C.. *The Moral Economy of the Peasant: Rebellion and Subsistence in Southeast Asia*. New Haven: Yale University Press. 1976

Sen, Amartya. *Rights and capabilities*, in A., Sen, *Resources, Values and Development*, Oxford: Basil Blackwell: 307-324 1984

Sen, Amartya. *The Standard of Living*. Cambridge: Cambridge University Press. 1987

Scoones, Ian. "Sustainable Rural Livelihoods: a Framework for Analysis." IDS Working Paper. 1998

Singa Boyenge, Jean-Pierre. "ILO Database on Export Processing Zones (Revised)," International Labour Office, April 2007.

Sokheng, Vong, and Daniel Pye. "In Praise of RCAF Inc.." *The Phnom Penh Post*, July 30, 2015. <http://www.phnompenhpost.com/national/praise-rcaf-inc>.

Sony, Ouch. "Government Official Tells Court He Didn't Know Bribe Was a Crime." *The Cambodia Daily*, August 16, 2016. <https://www.cambodiadaily.com/news/government-official-tells-court-didnt-know-bribe-crime-116740/>.

Sovan, Nguon. "SEZ Investors Get One-Stop Service in Phnom Penh." *The Phnom Penh Post*, September 2, 2008.

SSEZ. "Brief Introduction." Sihanoukville Special Economic Zone. Accessed August 22, 2016. <http://www.ssez.com/en/company.asp?lone=3>.

SSEZ. "Cambodian Anti-Terrorism GOE Will Fully Maintain the Stability of SSEZ." Sihanoukville Special Economic Zone, August 15, 2014. <http://www.ssez.com/en/news.asp?nlt=108>.

SSEZ. "Creating a Communicating Flat Form[Sic], Harmonizing the Atmosphere in SSEZ." Sihanoukville Special Economic Zone, May 30, 2014. <http://www.ssez.com/en/news.asp?nlt=104&none=3&ntwo=0>.

- SSEZ. "Sihanoukville Special Economic Zone, the Model of One Belt, One Road Initiative." Sihanoukville Special Economic Zone, March 2, 2015. <http://www.ssez.com/en/news.asp?nlt=110&none=3&ntwo=0>.
- SSEZ. "The General Manager of the SSEZ Company Made an Official Visit to the New Governor of Sihanouk Province." Sihanoukville Special Economic Zone, June 9, 2014. <http://www.ssez.com/en/news.asp?nlt=106&none=3&ntwo=0>.
- Tangseefa, Decha, Charlie Thame, and M L Pinitbhand Paribatra. "Mae Sot SEZ: Capitalizing Space, Depleting the Margin(AI)," Thailand Research Fund, September 12, 2016.
- Tavoyan Women's Union. "Our Lives Not for Sale," December 2014, 1–31.
- Termpittayapaisith, Arkhom. "Regional Integration Through Dawei Development Project," Tokyo, 2015.
- Termpittayapaisith, Arkhom. "Thailand's Labor, Infrastructure Capacity and Dawei Development Project," June 28, 2012. <http://www.bo.go.th/upload/content/E%20Thailand's%20Labor%20Infrastructure%20Capacity%20and%20%20Dawei%20Development%20Project-page%201%20-%2092441.pdf>.
- Thabchumpon, Naruemon, Carl Middleton, and Zaw Aung. "Development, Democracy, and Human Security in Myanmar: A Case Study of the Dawei Special Economic Zone," Chiang Mai, 2012.
- Thame, Charlie. "Ominous Signs for Migrant Workers in Thailand." New Mandala, June 15, 2014. <http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2014/06/15/ominous-signs-for-migrant-workers-in-thailand/>.
- The Express Tribune. "Pakistan Will Be Paying China \$90b Against CPEC-Related Projects - the Express Tribune." March 12. <https://tribune.com.pk/story/1352995/pakistan-will-paying-china-90b-cpec-related-projects/>. 2017
- The Transparency and Accountability Initiative. "Asset Disclosure." 2011
- The Republic of the Union of Myanmar. 2016. National Land Use Policy.
- The Cambodia Herald. "Cambodia's 2015 Goods Export Value Up About US \$4.5 Billion." The Cambodia Herald, December 11, 2015. <http://thecambodiaherald.com/cambodia/cambodia%E2%80%99s-2015-%20goods-export-value-up-about-us-45-billion-9106>.
- The Dawei Special Economic Zone Law. (the State Peace and Development Council Law. No. 17/2011), 2011.
- The Economist. "Political Priority, Economic Gamble." The Economist, August 4, 2015. <http://www.economist.com/node/21647630/print>.
- The Economist. "The Great Unbundling," January 18, 2007. <http://www.economist.com/node/8559758>.
- The Myanmar Special Economic Zone Law (the State Peace and Development Council Law No. 8/2011), 2011.
- The World Bank. 2013. Public Service Pay in Cambodia : the Challenges of Salary Reform. Washington DC: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/913481468214829704/pdf/830870BRIOWB0P00379884B00PUBLIC0pdf.pdf>.
- Theparat, Chatrudee. "NESDB Seeks Dawei Nod from NCPO Only One Committee Will Supervise Plan." Bangkok Post, June 18, 2014. <http://www.bangkokpost.com/archive/nestdb-seeks-dawei-nod-from-ncpo/415874>.
- Thinaphong, Somchet. "Welcome H.E. Daw Lei Lei Maw, Chief Minister of Tanintharyi Regional Government, Advisors of Myanmar's State Counsellor Office to Dawei SEZ Initial Phase Project," 2016.
- Thuzar, Moe, Rahul Mishra, Francis Hutchinson, Tin Maung Maung Than, and Termsak Calermpananupap. "Connecting South and Southeast Asia: Implementation Challenges and Coordination Arrangements." ADBI Working Paper Series, September 2014.
- Turnell, Sean. "Legislative Foundations of Myanmar's Economic Reforms." In Law, Society and Transition in Myanmar, edited by Melissa Crouch and Tim Lindsey, Oxford, 2014.
- UNCTAD. 2016. "UNCTAD Policy Brief: Robots and Industrialization in Developing Countries," November.
- UN ESCAP. "Confronting Inequalities in Asia and the Pacific: The Role of Social Protection." Working Paper, December 2014.
- UNIDO. "Economic Zones in the Asean," August 18, 2015, 1–111.
- United Nations. Guiding Principles on Human Rights and Business: Implementing the "Protect, Respect and Remedy" Framework. United Nations: Geneva. 2011
- Vadlamannati, Krishna Chaitanya, and Haider A Khan. "Race to the Top or Race to the Bottom? Competing for Investment Proposals in Special Economic Zones (SEZs): Evidence From Indian States, 1998–2010," 2012.
- Verver, Michiel, and Heidi Dahles. "The Institutionalisation of Oknha: Cambodian Entrepreneurship at the Interface of Business and Politics." Journal of Contemporary Asia 45, no. 1 (December 13, 2014): 48–70. doi:10.1080/00472336.2014.891147.
- Vervest, Pietje. 2016. "Investment Protection Treaties Endanger Democratic Reform and Peace Initiatives in Myanmar." Transnational Institute. October 17. <https://www.tni.org/en/article/investment-protection-treaties-endanger-democratic-reform-and-peace-initiatives-in-myanmar>.
- Vimolsiri, Poramettee. "Dawei SEZ Proposed Next Steps," 2016.
- Warr, Peter, and Jayant Menon. 2015. "Cambodia's Special Economic Zones." ADB Economics Working Paper Series No. 459.
- Wiriyapong, Nareerat. "ADB Urges Kick-Start to Dawei Project." Bangkok Post, November 19, 2012. <http://www.bangkokpost.com/print/321945/>.
- Wiriyapong, Nareerat. "ADB Urges Thailand to Build Cross- Border Route to Dawei." Bangkok Post, August 30, 2012. <http://www.bangkokpost.com/print/309949/>.
- Wiriyapong, Nareerat. "PM's Visit Boosts Dawei." Bangkok Post, December 18, 2012. <http://www.bangkokpost.com/print/326667/>.
- World Wildlife Fund. 2016. "The Road Ahead. Protecting Tigers from Asia's Infrastructure Development Boom" November

Woods, Kevin. "A Political Anatomy of Land Grabs." The Myanmar Times, March 3, 2014. <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/9740-a-political-anatomy-of-land-grabs.html>.

Yale Law School. "Tearing Apart at the Seams," May 2011.

Zeng, Douglas Zhihua. "Global Experiences with Special Economic Zones - with a Focus on China and Africa," The World Bank, February 2015.

ZoomInfo.com. "Phnom Penh SEZ Co. Ltd Company Profile." Accessed November 17, 2016. <http://www.zoominfo.com/s/#!search/profile/company?companyId=353853086&targetid=profile>.

နောက်ဆက်တွဲ - လေ့လာမှုတွင် ပါဝင်ဖြေကြားသည့် အမည်မဖော်သူများစာရင်း

တစ်ဦးချင်းအင်တာဗျူး ဖြေကြားပေးသူများ

- A1. အလုပ်သမားသမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (စီဟာနုဖီ(လ်) စက်မှုမြို့၊ ၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- A2. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A3. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A4. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A5. အလုပ်သမားသမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A6. အလုပ်သမားသမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A7. စက်ရုံရှင်များဘက်မှကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (စီဟာနုဖီ(လ်)စက်မှုမြို့၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A8. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A9. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A10. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဖနွမ်းပင်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A11. စက်ရုံရှင်များဘက်မှကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A12. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ)
- A13. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A14. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A15. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A16. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A17. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A18. ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- A19. ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- A20. စက်ရုံရှင်များဘက်မှကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ထားဝယ်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A21. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A22. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A23. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A24. အစိုးရအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးသားတစ်ဦး (ရန်ကုန်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- A25. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A26. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၆ ဩဂုတ်)
- A27. NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဘန်ကောက်၊ ၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ)
- A28. ထိုင်းလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်ဟောင်းအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- A29. (ဆက်သွယ်မေးမြန်းခဲ့သူ) အသိပညာရှင်အမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ စက်တင်ဘာလ)
- A30. (ဆက်သွယ်မေးမြန်းခဲ့သူ) ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ)
- A31. (ဆက်သွယ်မေးမြန်းခဲ့သူ) NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ)
- A32. (မေးမြန်းခဲ့သူ) NGO ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ စက်တင်ဘာ)

ဦးတည်အုပ်စုများထဲမှ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများ

- W1. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W2. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W3. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W4. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W5. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W6. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W7. SSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W8. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W9. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W10. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသမီးတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W11. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W12. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W13. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W14. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)
- W15. PPSEZ အလုပ်သမားအမျိုးသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဇူလိုင်)

- V1. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V2. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V3. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V4. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V5. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V6. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V7. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V8. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V9. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V10. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V11. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)
- V12. DSEZ ကြောင့်ထိခိုက်ခဲ့ရသောဒေသမှရွာသားတစ်ဦး (အမျိုးသမီး) (၂၀၁၆ ဩဂုတ်လ)

Endnotes

- 1 The government-related respondents were interviewed together and are counted as one interview. The interview with the industry representative was held in Bangkok.
- 2 Women were significantly underrepresented in the study in part because a funeral was underway in a neighbouring village during our visit, many women from the target village were involved in preparations. A planned second FGD was not conducted due to a Buddhist holiday. For an account of how Dawei SEZ has affected women see Tavoyan Women's Union. 2014. "Our Lives Not for Sale," December, 1-31.
- 3 The last three interviews were conducted via email.
- 4 Assistance Association for Political Prisoners and Burma Partnership, "How to Defend the Defenders?"
- 5 For a critical analysis see Guttal, "Marketing the Mekong: the ADB and the Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Programme."
- 6 Asian Development Bank. "Greater Mekong Subregion Statistics on Growth, Infrastructure, and Trade," xiii
- 7 Both ENDS, "ADB and Special Economic Zones."
- 8 Asian Development Bank. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 69
- 9 Amado, "Free Industrial Zones: Law and Industrial Development in the New International Division of Labor."
- 10 Singa Boyenge, "ILO Database on Export Processing Zones (Revised)," 1.
- 11 See The Economist, "Political Priority, Economic Gamble." and Farole, and Akinci. 2011. Special Economic Zones. 3
- 12 Maruschke, "Are There Connections Between Previous Free Port Practices and Current Special Economic Zones? the Case of Mumbai's Ports."
- 13 Amirahmadi and Wu, "Export Processing Zones in Asia."
- 14 *ibid.*, 833.
- 15 *ibid.*, 834.
- 16 Jayawardena, "Free Trade Zones," 429 n.10. See AMPO: "Free Trade Zones and Industrialization of Asia: Special Issue: AMPO: Japan-Asia Quarterly Review"
- 17 Amirahmadi and Wu, "Export Processing Zones in Asia," 831.
- 18 Key developments in this regard were the abandonment of the Bretton Woods system of fixed exchange rates by the United States in 1971 and the Third World Debt Crisis of the 1970s and 80s. See Cronin, "Global Rules: America, Britain, and a Disordered World."
- 19 UNIDO, "Economic Zones in the Asean," 28.
- 20 Zeng, "Global Experiences with Special Economic Zones - with a Focus on China and Africa."
- 21 Farole and Akinci. "Special Economic Zones." 3; Asian Development Bank. 2015. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 64.
- 22 Farole and Akinci. 2011. "Special Economic Zones." 3-4.
- 23 UNIDO, "Economic Zones in the Asean," 34.
- 24 *ibid.*, 34.
- 25 Vadlamannati and Khan, "Race to the Top or Race to the Bottom? Competing for Investment Proposals in Special Economic Zones (SEZs): Evidence From Indian States, 1998-2010."
- 26 Abbas and Klemm, "A Partial Race to the Bottom: Corporate Tax Developments in Emerging and Developing Economies;,"
- 27 UNIDO, "Economic Zones in the Asean," 36.
- 28 Baldwin conceptualises globalisation as a process of two 'great unbundlings': the first of production and consumption; the second of production itself. During the first, goods produced in one country may be consumed in another as a result of international trade. In the second, the production of a good itself may be disaggregated across several countries. The classic example of the first is of French wine being traded for English cloth, while the production of electrical goods such as computers which has been disaggregated across East and Southeast Asia is an example of the second. Further explanation and analysis is presented in Part 3. Baldwin, "Globalisation: the Great Unbundling(s)."
- 29 Asian Development Bank. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 65.
- 30 Farole and Akinci. "Special Economic Zones." 4 Lost revenues from such tax breaks are significant. According to India's Controller Auditor General, SEZs in India had given \$16.62 billion dollars in tax abatements since the beginning of SEZ policy. Khandelwal and Teachout, "Special Economic Zones for Myanmar," 20.
- 31 Asian Development Bank. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 104-105.

- 32 Overlooking this aspect of the role of SEZs, Oxfam's recent paper suggests SEZs 'have a rather unclear economic rationale, but often appear to be following an "agglomeration economy" approach based on industrial clusters.' Nash. "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from Experiences of SEZ Developments" 5.
- 33 Singa Boyenge, "ILO Database on Export Processing Zones (Revised)," 2.
- 34 Office of the Board of Investment, Royal Thai Government, "A Guide to Investment in the Special Economic Development Zones.;" JETRO "Map of Cambodia's SEZs with key statistics."
- 35 Maierbrugger, "Laos to Set Up 41 Special Economic Zones." Reuters, "Vietnam plans to open 'outstanding' special economic zones".
- 36 Warr and Menon. 2015. "Cambodia's Special Economic Zones." A recent Oxfam Discussion Paper is an exception to this rule. Nash. "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from Experiences of SEZ Developments"
- 37 Loewen, "Land Grabbing in Dawei;" Arakan Oil Watch, "Danger Zone."
- 38 Dawei Development Association, "Voices From the Ground: Concerns Over the Dawei Special Economic Zone and Related Projects.;" Earthrights International, "Analysis of EIA for Phase I of Thilawa SEZ."
- 39 Tavoyan Women's Union. "Our Lives Not for Sale,"
- 40 Arnold and Pickles, "Global Work, Surplus Labor, and the Precarious Economies of the Border;" Arnold, "Spatial Practices and Border SEZs in Mekong Southeast Asia;" Saltsman, "Surviving Dispossession: Burmese Migrants in Thailand's Border Economic Zones;" Tangseefa, Thame, and Paribatra, "Mae Sot SEZ: Capitalizing Space, Depleting the Margin(al)."
- 41 Laungaramsri. "Commodifying Sovereignty: Special Economic Zone and the Neoliberalization of the Lao Frontier."
- 42 Khandelwal and Teachout, "Special Economic Zones for Myanmar." Warr and Menon. "Cambodia's Special Economic Zones."
- 43 Some of these have been well documented, such as those of Dawei SEZ in Myanmar. See Dawei Development Association, "Voices From the Ground: Concerns Over the Dawei Special Economic Zone and Related Projects." and Tavoyan Women's Union, "Our Lives Not for Sale."
- 44 Nash. "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from Experiences of SEZ Developments" 1.
- 45 ICJ. "Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights".
- 46 Royal Government of Cambodia, "Cambodia National Strategic Development Plan 2014-2018," 49. For an overview of private investment in Cambodia see Grimsditch, "The 'Engine of Economic Growth'."
- 47 Royal Government of Cambodia, "Cambodia National Strategic Development Plan 2014-2018," 206.; Grimsditch, "The 'Engine of Economic Growth'," 7.
- 48 UN COMTRADE; Garment Manufacturers Association in Cambodia, "Yearly Bulletin," 10.
- 49 Chenda, H E Sok. "Welcome Message from H.E. Sok Chenda."
- 50 Council for the Development of Cambodia (CDC), Cambodian Investment Board (CIB), & Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB), "Who We Are."
- 51 Council for the Development of Cambodia (CDC), Cambodian Investment Board (CIB), & Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB), "Special Economic Zones / Incentives."
- 52 Royal Government of Cambodia, "Cambodia National Strategic Development Plan 2014-2018," 96.
- 53 Royal Government of Cambodia, Sub-Decree No. 148 ANKr.BK on the Establishment and Management of the Special Economic Zone.
- 54 Council for the Development of Cambodia (CDC), Cambodian Investment Board (CIB), & Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB), "Legal Frame for the Special Economic Zone (SEZ) Scheme." It is not clear why this legislation has not been passed.
- 55 Sihanoukville Port SEZ, a public-private joint venture financed by a JICA loan, is the only Cambodian SEZ that is not privately owned and managed.
- 56 Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB), Council for the Development of Cambodia (CDC), "Special Economic Zone in Cambodia.;" JETRO 2016 Internal Document, Map of Cambodia's SEZs with key statistics.
- 57 Royal Government of Cambodia, Sub-Decree No. 148 ANKr.BK on the Establishment and Management of the Special Economic Zone (Art. 4.4d.).
- 58 *ibid.*(Art. 7.6).
- 59 *ibid.*(Art.4.1).
- 60 For profiles of these local business persons see: Campbell. "Cambodia's Top Ten Tycoons."
- 61 RGOC. "Ministry of Commerce, Corporate Registry".
- 62 Forbes, "Gateway to Cambodia: the Mysterious Couple Who Bring Investments in to Cambodia." Khmer Times. "Economic Zone Reaches Milestone."
- 63 Forbes "In Cambodia, A Close Friendship with The PM Leads to Vast Wealth for One Power Couple" RGOC."Ministry of Commerce, Corporate Registry".
- 64 See, for example: <https://opendevelopmentcambodia.net/tag/pheapimex/>.
- 65 Sovan, "SEZ Investors Get One-Stop Service in Phnom Penh."
- 66 Katsumata, "Phnom Penh SEZ Project Report.;" Chenda, H E Sok.. "Welcome Message from H.E. Sok Chenda."
- 67 PPSEZ, "Invest in Cambodia."

68 Lok Chumteav Lim Chhiv Ho. "Our Chairwoman." Uematsu "About Phnom Penh Special Economic Zone." Kotoski "PPSP Begins Trading on Stock Exchange."

69 ibid.; ZoomInfo.com, "Phnom Penh SEZ Co. Ltd Company Profile."

70 A7. Industry Representative. Male. Sihanoukville. August 2016.

71 Cambodian Special Economic Zone Board (CSEZB), Council for the Development of Cambodia (CDC), "Special Economic Zone in Cambodia;" AidData, "Chinese Companies Invest in Sihanoukville Economic Zone;" SSEZ, "Brief Introduction ." The SSEZ website reports a smaller size of 2,750 acres for the total plan.

72 ibid. SSEZ. "Brief Introduction."; Xin, Liu. "China, Cambodia Ink 31 Agreements."

73 Pei and Zheng, China's Outbound Foreign Direct Investment Promotion System, 177.

74 SSEZ, "Sihanoukville Special Economic Zone, the Model of One Belt, One Road Initiative."

75 ibid.

76 AidData. "Chinese Companies Invest in Sihanoukville Economic Zone.;" Xin, Liu. 2016. "China, Cambodia Ink 31 Agreements."

77 A1. Workers' Union Representative. Male. Sihanoukville. July 2016.

78 Yale Law School, "Tearing Apart at the Seams;" Fair Action, "A Short-Term Solution;" Human Rights Watch, "'Work Faster or Get Out.'"

79 ibid.; Labour Behind the Label Community Legal Education Centre, "Shop 'Til They Drop."

80 A5. Workers' Union Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.

81 A2. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.

82 W12. PPSEZ Worker. Male. July 2016; W13. PPSEZ Worker. Male. July 2016; W9. PPSEZ Worker. Female. July 2016.

83 W6. SSEZ Worker. Male. July 2016.

84 Royal Government of Cambodia, Sub-Decree No. 148 ANKr.BK on the Establishment and Management of the Special Economic Zone (Art.11).

85 A2. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.

86 Royal Government of Cambodia, Sub-Decree No. 148 ANKr.BK on the Establishment and Management of the Special Economic Zone (Art.11).

87 Cambodian Centre for Human Rights, "Trade Union Law 2016 (the "TUL");" Gernigon, Odero, and Guido, "ILO Principles Concerning the Right to Strike," 7-11.

88 Kennard and Provost, "Inside the Corporate Utopias Where Capitalism Rules and Labor Laws Don't Apply."

89 A2. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016. The draft law is not publicly accessible.

90 Warr and Menon. "Cambodia's Special Economic Zones." 3.

91 A new Trade Union Law has recently been drafted to restrict unions nationwide. For an analysis see Cambodian Centre for Human Rights, "Trade Union Law 2016 (the "TUL")."

92 A6. Workers' Union Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.

93 A12. NGO Representative. Male. Bangkok. September 2016.

94 A1. Workers' Union Representative, Male. Sihanoukville. July 2016.

95 A2. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.

96 A7. Industry Representative. Male. Sihanoukville. August 2016. They were presumably referring to the Cambodia-Japan Public-Private sector meeting.

97 Warr, Peter, and Jayant Menon. "Cambodia's Special Economic Zones." 12

98 A5. Workers' Union Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.

99 A1. Workers' Union Representative, Male. Sihanoukville. July 2016.

100 W3. SSEZ Worker. Female. July 2016

101 A1. Workers' Union Representative, Male. Sihanoukville. July 2016.

102 SSEZ, "The General Manager of the SSEZ Company Made an Official Visit to the New Governor of Sihanouk Province."

103 W2. SSEZ Worker. Female. July 2016.

104 W15. PPSEZ Worker. Male. July 2016.

105 W11. PPSEZ Worker. Male. July 2016.

106 W14. PPSEZ Worker. Male. July 2016.

107 A12. NGO Representative. Male. Bangkok. September 2016.

108 The implication here seemed to be that individuals, i.e. 'secretaries', worked on behalf of the SEZ developer and investors to coordinate collective action to prevent workers organising.

109 A1. Workers' Union Representative, Male. Sihanoukville. July 2016.

110 W1. SSEZ Worker. Female. July 2016; W3. SSEZ Worker. Female. July 2016

111 W6. SSEZ Worker. Male. July 2016.

112 W4. SSEZ Worker. Female. July 2016'

113 W6. SSEZ Worker. Male. July 2016'

114 SSEZ, "Creating a Communicating Flat Form[Sic], Harmonizing the Atmosphere in SSEZ."

115 ibid.

- 116 A11. Industry Representative. Male. Bangkok. August 2016.
- 117 W15. PPSEZ Worker. Male. July 2016.
- 118 A5. Workers' Union Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.
- 119 A12. NGO Representative. Male. Bangkok. September 2016.
- 120 A2. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.; Chen and Narim, "Court Issues Summons for Bavet Governor Over SEZ Shooting."
- 121 Odom and Henderson, "As Oknha Ranks Grow, Honorific Loses Meaning."
- 122 *ibid.*
- 123 Hunt, "Cambodia's Well-Heeled Military Patrons."
- 124 Verver and Dahles, "The Institutionalisation of Oknha: Cambodian Entrepreneurship at the Interface of Business and Politics," 48.; Son Chhay, Chief Whip for the opposition CNRP, cited in Odom and Henderson, "As Oknha Ranks Grow, Honorific Loses Meaning."
- 125 Brady, "Cambodia's Military-Business Partnerships Raise Alarm;" Global Witness, "Global Witness Urges Cambodia's Donors to Condemn Sponsorship of Military Units by Private Businesses [Press Release]."
- 126 Hunt, "Cambodia's Well-Heeled Military Patrons;" Sokheng and Pye, "In Praise of RCAF Inc."
- 127 CPP Senators Ly Yong Phat and Lao Meng Khin are the owners of Koh Kong and Sihanoukville SEZs, respectively. *ibid.*
- 128 SSEZ, "Cambodian Anti-Terrorism GOE Will Fully Maintain the Stability of SSEZ."
- 129 *ibid.*
- 130 Jensen and Pheap, "Cambodia Perceived as Most Corrupt in Region."
- 131 Transparency International rates Cambodia even lower, in the 8.5 percentile.
- 132 Kaufmann, Kraay, and Mastruzzi, "The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues," 3.
- 133 See Anderson et al. Anticorruption in Transition: A Contribution to the Policy Debate.; Hellman et al. "Seize the State, Seize the Day: State Capture and Influence in Transition Economies".
- 134 Anderson et al. Anticorruption in Transition: A Contribution to the Policy Debate. Xv.
- 135 Asian Development Bank. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 85.
- 136 International Labour Organisation, "The Enabling Environment for Sustainable Enterprises in Cambodia," 57.
- 137 The Cambodia Herald, "Cambodia's 2015 Goods Export Value Up About US \$4.5 Billion."
- 138 Warr and Menon. "Cambodia's Special Economic Zones." 10-11.
- 139 A12. NGO Representative. Male. Bangkok. September 2016.
- 140 Anderson et al. Anticorruption in Transition: A Contribution to the Policy Debate.xii-xiii. The World Bank explains: "At the root of this form of corruption is discretion on the part of public officials to grant selective exemptions, to prioritize the delivery of public services, or to discriminate in the application of rules and regulations." *Ibid.* 2.
- 141 Sovan, "SEZ Investors Get One-Stop Service in Phnom Penh."
- 142 A3. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.
- 143 Anderson et al. Anticorruption in Transition: A Contribution to the Policy Debate. Xxi-xxiv.
- 144 <http://data.worldjusticeproject.org/#groups/KHM>.
- 145 The World Bank. "Public Service Pay in Cambodia".
- 146 Local and international NGOs have criticised the Law on Associations and Non-Governmental Organisations, passed in 2015, for allowing authorities to shut down and prosecute organisations which criticise the government. See: Cambodian Centre for Human Rights. "CCHR Calls for the Unconditional Rejection of LANGO;" International Commission of Jurists, "Cambodia: Approved NGO Law Poised to Hobble the Work of Civil Society."
- 147 Sony, "Government Official Tells Court He Didn't Know Bribe Was a Crime."
- 148 Engagement with the peace process is beyond the scope of this study, for a recent analysis see Lintner: "Peace Process in Pieces in Myanmar."
- 149 AFP and Htwe, "Japan Announces a Nearly \$8 Billion Package for Myanmar."
- 150 Thuzar, Mishra, Hutchinson, Than, and Calermpananupap, "Connecting South and Southeast Asia: Implementation Challenges and Coordination Arrangements".15.; A30. Investment Consultant. Male. Personal Correspondence. September 2016.
- 151 Ishida, "GMS Economic Cooperation and Its Impact on CLMV Development," 121-124.
- 152 A21. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016.; A15. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.; A27. NGO Representative. Female. Bangkok. September 2016.
- 153 A21. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016. This paper could not be obtained for this study.
- 154 A15. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.; As reported in a study for the ADB: "In a sensational telephone conversation between two men widely believed to be Deputy Defence Minister General Yutthasak Sasiprapa and former Prime Minister Thaksin Shinawatra, which leaked to the Thai media in July 2013, Thaksin mentioned his close ties with the Supreme Commander of the Myanmar military, Senior General Min Aung Hlaing, and his confidence in getting support for the Dawei project from the Supreme Commander of Tatmadaw." Thuzar, Mishra, Hutchinson, Than, and Calermpananupap, "Connecting South and Southeast Asia: Implementation Challenges and Coordination Arrangements ," 16.n24.

- 155 Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014).
- 156 For a legal analysis see International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”
- 157 Thabchumpon, Middleton, and Aung, “Development, Democracy, and Human Security in Myanmar: a Case Study of the Dawei Special Economic Zone,” 11; The Dawei Special Economic Zone Law. (the State Peace and Development Council Law No. 17/2011); The Myanmar Special Economic Zone Law (the State Peace and Development Council Law No. 8/2011).
- 158 *ibid.*(Art.3a).Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014).
- 159 Turnell, “Legislative Foundations of Myanmar’s Economic Reforms,” 195.
- 160 Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014). (Art. 38a,b)
- 161 Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014)(Art 6o).
- 162 In the unofficial English translation of the SEZ Rules, OOSCs are referred to as “One-Stop-Service Departments”. Since the document states it is a convenience translation of the law, we will continue to use “One-Stop-Service Centres” (OOSCs) instead for consistency.
- 163 Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014)(Art 6o). (Art. 11).
- 164 International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”3-4.
- 165 See *ibid.*iv, vi., and Bain “Kyaukphyu Special Economic Zone Shows Need for Law Reform in Myanmar.”
- 166 Bain “Kyaukphyu Special Economic Zone Shows Need for Law Reform in Myanmar.”
- 167 Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014). (Art. 34); (Art. 11.d,p).
- 168 Myanmar Special Economic Zone Rules (Notification No.1/2015) (Art. 22)
- 169 A22. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016. MONREC was previously the MOECAP
- 170 Myanmar Special Economic Zone Rules (Notification No.1/2015) (Art. 70b,c)
- 171 *Ibid.* (Art. 70d)
- 172 International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”42.
- 173 A14. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016.
- 174 See, for example, Progressive Voice. “Raising the Bottom: A Report on the Garment Industry in Myanmar,”; Action Labour Rights (ALR), Centre for Research on Multinational Corporations (SOMO), Labour Rights Defenders and Promoters (LRDP). 2017. “The Myanmar Dilemma: Can the Garment Industry Deliver Decent Jobs for Workers in Myanmar?”
- 175 Myanmar Special Economic Zone Rules (Notification No.1/2015) (Art. 76a) See International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”23.
- 176 Myanmar Special Economic Zone Rules (Notification No.1/2015) (Art. 78-82)
- 177 Myanmar Special Economic Zone Law, 2014 (2014, the Pyidaungsu Hluttaw Law No. 1/2014). (Art.80a,b); (Art.80)
- 178 International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”V; EarthRights International. “Analysis of the Affected Communities’ Rights and Remedies Under Myanmar Law and JICA’s Guidelines.”
- 179 A31. NGO Representative. Female. Personal Correspondence. September 2016.; EarthRights International, “Community-Driven OGMs”.
- 180 For a tabulated comparison of Myanmar’s three current SEZs see Nash, “Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments” 22.
- 181 Detailed engagement with Thilawa SEZ is beyond the scope of this report. For an introduction see Earthrights International, “Thilawa Special Economic Zone (SEZ), Myanmar.”; Nash, “Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments” 8.
- 182 See Arakan Oil Watch, “Danger Zone.”; Earthrights International, “Analysis of EIA for Phase I of Thilawa SEZ,” Loewen, “Land Grabbing in Dawei.”; Mekong Watch, “JICA Continues to Ignore People Affected by Thilawa Special Economic Zone (SEZ) in Burma (Myanmar); Mekong Watch Appalled by JICA Decision to Provide Investment Financing for SEZ and Calls for Improved Relocation and Compensation Measures to Prevent Deterioration of Villagers’ Living Conditions,” Earthrights International, “Thilawa Special Economic Zone (SEZ), Myanmar,” Tavoyan Women’s Union, “Our Lives Not for Sale,” Dawei Development Association, “Voices From the Ground: Concerns Over the Dawei Special Economic Zone and Related Projects.”
- 183 Kyaw, “The NLD’s Industrial Vision.”
- 184 The Myanmar Times. “Yangon Region to Get Second Special Economic Zone.”
- 185 For a detailed engagement with Kyaukphyu SEZ see International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”
- 186 Sajjanhar, “Understanding the BCIM Economic Corridor and India’s Response,” 1.
- 187 CITIC Representatives cited by International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”52.
- 188 Reuters. “Exclusive: China Seeks Up to 85 Percent Stake in Strategic Port in Myanmar.”

189 International Commission of Jurists, “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”ix.
 190 A24. Government Advisor. Male. Yangon. August 2016.
 191 The consortium comprises CITIC, China Harbour Engineering Company Ltd. (CHEC), China Merchants Holdings (International) Co. LTD (CMHI), TEDA Investment Holding (TEDA), Yunnan Construction Engineering Group (YNJG), and Thailand’s Charoen Pokphand Group Company Limited (CP Group); Of the 15% Myanmar stake, 10% may be offered to private citizens with 5% retained by the State. However, one analyst reported they were unable to find confirmation of this on official documents. A22. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016.
 192 The estimate of \$89.2 billion was made by CITIC Group’s May 2011 “Preliminary Feasibility Study” cited in Arakan Oil Watch. “Danger Zone.” 3.
 193 A24. Government Advisor. Male. Yangon. August 2016.
 194 Dawei was captured by the Siamese during the Burmese-Siamese war of 1547-49, and was ceded to the British, along with the rest of Tanintharyi region (Tennasserim) after the First Anglo-Burmese War of 1824-1826)
 195 Dawei Development Association, “Voices From the Ground: Concerns Over the Dawei Special Economic Zone and Related Projects,” 10.
 196 Reuters, “UPDATE 1-Italian-Thai to Spend Initial \$300 Mln on Myanmar’s Dawei.”
 197 JBIC, “Signing Shareholders Agreement for Equity Participation in Dawei SEZ Development Company Limited in Myanmar.”
 198 JICA, JBIC, JETRO, JOIN, ERIA
 199 Roland Berger, “Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials.”
 200 Vimolsiri, “Dawei SEZ Proposed Next Steps.”
 201 A15. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.
 202 One estimate is as high as \$80 billion. Thuzar, Mishra, Hutchinson, Than, and Calernpalanupap, “Connecting South and Southeast Asia: Implementation Challenges and Coordination Arrangements ,” 16.
 203 Mullins, “Financing Still Not Certain for Dawei;” Roland Berger, “Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials .”
 204 The 2012 MoU amounted to a ‘virtual bailout’ of ITD according to two Thai academics.Pananond and Pongsudhirak, “No Taxpayer Money for Private Gains in Dawei.”; Bangkok Post, “Reconsider the Dawei Project.”
 205 Wiriyapong, “ADB Urges Kick-Start to Dawei Project.”
 206 Wiriyapong, “PM’s Visit Boosts Dawei;” Japan Bank for International Cooperation, “Signing Shareholders Agreement for Equity Participation in Dawei SEZ Development Company Limited in Myanmar.”
 207 Reuters, “UPDATE 1-Italian-Thai to Spend Initial \$300 Mln on Myanmar’s Dawei.”
 208 Banchongduang, “SCB Eager to Finance Dawei Project.”
 209 King, “Obligations of Thai Banks: the Xayaburi Dam,” 112. See also: <https://business-humanrights.org/en/khon-kaen-sugar>
 210 Mekong Eye, “Massive Dawei Corridor Set to Span Four Nations.”; Deboonme, “Chinese Firms Seek Part in Dawei SEZ.”
 211 RKIPN. “We Will Manage Our Own Natural Resources,” World Wildlife Fund. “The Road Ahead.”
 212 Vimolsiri, “Dawei SEZ Proposed Next Steps;” Roland Berger, “Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials .”Bangkok Post.“Roadblock for Dawei SEZ.”
 213 A29. Academic. Male. Personal Correspondence. September 2016.
 214 A27. NGO Representative. Female. Bangkok. September 2016.
 215 Theparat, “NESDB Seeks Dawei Nod From NCPO Only One Committee Will Supervise Plan;” Termpittayapaisith, “Regional Integration Through Dawei Development Project.”
 216 NEDA, “Policy Direction of NEDA.”
 217 Wiriyapong, “ADB Urges Thailand to Build Cross—Border Route to Dawei.”;ADB, “ADB, NEDA Sign Partnership for Joint Cooperation Programs.”
 218 A27. NGO Representative. Female. Bangkok. September 2016.
 219 Moe, “Tycoon Zaw Zaw Reportedly Gets Dawei Port Contract.”
 220 Banyan, “Renavigating South-East Asia: Breaking the ‘Devil’s Neck’.”
 221 Goldstein “Could This Be China’s Panama Canal?”
 222 ibid.; Panda, “How a Thai Canal Could Transform Southeast Asia.”
 223 Termpittayapaisith, “Thailand’s Labor, Infrastructure Capacity and Dawei Development Project;” Fernquest, “Thailand Invests in Burma: Deep-Sea Port & Industrial Estate.”
 224 Japan Bank for International Cooperation, “Signing Shareholders Agreement for Equity Participation in Dawei SEZ Development Company Limited in Myanmar.”
 225 Roland Berger, “Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials.”
 226 Thame, “Ominous Signs for Migrant Workers in Thailand.”; Aung and Thant, “NLD Takes First Steps on Migrant Policy.”
 227 NLM 2012-08-11, Directives Given to Local Companies to Take Leading Roles in Dawei Special Economic Zone. Myanmar Citizens Except Experts, Skilled Workers and Supervisors Must Be Employed (PH-NLM 10 August 2012, 24th Day).it is not clear if this was for the initial 30 years or the full 75.

- 228 Thinaphong, “Welcome H.E. Daw Lei Lei Maw, Chief Minister of Tanintharyi Regional Government, Advisors of Myanmar’s State Counsellor Office to Dawei SEZ Initial Phase Project;” Roland Berger, “Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials .”
- 229 ibid.
- 230 ibid.
- 231 The 2014 Myanmar Population and Housing Census - The Union Report, May 2015 (web).
- 232 V12. Villager in DSEZ Affected Area. Female. August 2016.
- 233 V6. Villager in DSEZ Affected Area. Male. August 2016.
- 234 V8. Villager in DSEZ Affected Area. Male. August 2016.
- 235 V2. Villager in DSEZ Affected Area. Male. August 2016.
- 236 For an assessment of DSEZ’s impact on locals’ livelihoods see Dawei Development Association, “Voices From the Ground: Concerns Over the Dawei Special Economic Zone and Related Projects.” and Tavoyan Women’s Union, “Our Lives Not for Sale.”
- 237 Cited by Mounghcharoen, “We Don’t Want Compensation... .”
- 238 Thilawa local filmed by ERI for an advocacy short film. For further analysis on land issues in Myanmar see Franco et al., “The Meaning of Land in Myanmar.”
- 239 A16. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.
- 240 Loewen, “Land Grabbing in Dawei,” 6.
- 241 ibid., 10.
- 242 For analysis of the laws and their application in Kyaukphyu SEZ see International Commission of Jurists. 2017. “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights.”, especially 24-26.
- 243 Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (2008) (Art. 37a).
- 244 The Republic of the Union of Myanmar. 2016. National Land Use Policy.
- 245 A17. NGO Representative. Female. Dawei. August 2016.
- 246 ibid.
- 247 Woods, “A Political Anatomy of Land Grabs.”
- 248 Roland Berger, “Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials .”
- 249 See Loewen, “Land Grabbing in Dawei,” 7.
- 250 A15. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.
- 251 Dawei Development Association, “Summary of Case Studies of Human Rights Violations in Dawei SEZ Area.”
- 252 A14. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016. As notes the report: “Sanitation conditions in the relocation village, constructed by the Burmese government, did not meet international (Sphere) standards for refugee camps.. Physicians for Human Rights. “A Foreseeable Disaster in Burma: Forced Displacement in the Thilawa Special Economic Zone.” 5-6
- 253 A15. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.
- 254 V12. Villager in DSEZ Affected Area. Female. August 2016.
- 255 V11. Villager in DSEZ Affected Area. Male. August 2016.
- 256 A17. NGO Representative. Female. Dawei. August 2016.
- 257 Nash. “Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments” 16; International Commission of Jurists “Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights” 24.
- 258 V4. Villager in DSEZ Affected Area. Male. August 2016.
- 259 V12. Villager in DSEZ Affected Area. Female. August 2016.
- 260 A17. NGO Representative. Female. Dawei. August 2016.
- 261 United Nations Guiding Principles on Human Rights and Business: Implementing the “Protect, Respect and Remedy” Framework
- 262 National Human Rights Commission of Thailand. 2015. “Report of the Complaint Consideration to Propose on Policy Recommendations.”; A28. Former Thailand National Human Rights Commissioner. Male. August 2016.
- 263 A17. NGO Representative. Female. Dawei. August 2016.
- 264 ibid. This is a significant issue in Myanmar, as documented by the Assistance Association for Political Prisoners and Burma Partnership “How to Defend the Defenders?” report.
- 265 Sajjanhar, “Understanding the BCIM Economic Corridor and India’s Response.”
- 266 For an extended discussion of OBOR see Grimsditch “Making Inroads”. 34-45.
- 267 A32. NGO Representative. Female. Interview. September 2016.
- 268 Guangsheng, “China Seeks to Improve Mekong Sub-Regional Cooperation: Causes and Policies,” 8.
- 269 Sajjanhar, “Understanding the BCIM Economic Corridor and India’s Response;” Guangsheng, “China Seeks to Improve Mekong Sub-Regional Cooperation: Causes and Policies,” 8.
- 270 Reuters. “China Pledges \$124 Bln for New Silk Road, Says Open to Everyone.”
- 271 Ibid. 7,10.
- 272 ibid., 7.

- 273 Ministry of Foreign Affairs, "Five Features of Lancang-Mekong River Cooperation;" Guangsheng, "China Seeks to Improve Mekong Sub-Regional Cooperation: Causes and Policies," 10.
- 274 Ministry of Foreign Affairs, Peoples Republic of China, "The Speech of Li Keqiang at the Opening Ceremony of the 5th Summit of the Greater Mekong Sub-Region Economic Cooperation Program;" Einhorn, "A Waterfight Like No Other May Be Brewing Over Asia's Rivers.;" Guangsheng, "China Seeks to Improve Mekong Sub-Regional Cooperation: Causes and Policies."
- 275 Baldwin, "Globalisation: the Great Unbundling(S)," 2.
- 276 See Baldwin "Globalisation: the Great Unbundling(s)." 7-8 and The Economist, "The Great Unbundling."
- 277 Baldwin, "Managing the Noodle Bowl: the Fragility of East Asian Regionalism."
- 278 Aung, "New Investment Laws in Limbo."
- 279 Notably, the Myanmar Investment Commission did not have authority over Myanmar's SEZs, but it is assumed that investments in SEZs would still be counted by Myanmar's Directorate of Investment and Company Administration and therefore included in FDI and GDP data. For an analysis of the Myanmar Investment Commission's role in SEZ governance see: International Commission of Jurists "Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights" 45-46
- 280 A16. NGO Representative. Male. Dawei. August 2016.
- 281 A22. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016.
- 282 A14. NGO Representative. Male. Yangon. August 2016.
- 283 A27. NGO Representative. Female. Bangkok. September 2016.
- 284 A32. NGO Representative. Female. Interview. September 2016. See also Guttal, "Challenging Financial Sector Backing to Land Enclosures."
- 285 See for example Lin, "China and the Global Economy;" and Pricewaterhouse Coopers, "The Asian Engine for Global Growth."
- 286 A11. Industry Representative. Male. Bangkok. August 2016.
- 287 As one anonymous reviewer noted, Myanmar's SEZs are motivated more by geopolitics than development concerns.
- 288 The Cambodia Herald, "Cambodia's 2015 Goods Export Value Up About US \$4.5 Billion."
- 289 A2. NGO Representative. Male. Phnom Penh. August 2016.
- 290 ILO Regional Office for Asia and the Pacific. "Wages in Asia and the Pacific: Dynamic but Uneven Progress." 2,10.
- 291 A7. Industry Representative. Male. Sihanoukville. August 2016.
- 292 SSEZ, "Sihanoukville Special Economic Zone, the Model of One Belt, One Road Initiative."
- 293 As defined by the ILO: "Decent work is productive work for women and men in conditions of freedom, equality, security and human dignity. It involves opportunities for work that deliver a fair income; provide security in the workplace and social protection for workers and their families." See <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>.
- 294 A32. NGO Representative. Female. Interview. September 2016.
- 295 Mekong Migration Network, Migration in the Greater Mekong Subregion: Resource Book: in-Depth Study: Border Economic Zones and Migration, 175.
- 296 See Ananthanarayanan, "New Mechanisms of Imperialism in India: the Special Economic Zones*;" Ramachandraiah and Srinivasan, "Special Economic Zones as New Forms of Corporate Land Grab: Experiences From India;" Levien, "Special Economic Zones and Accumulation by Dispossession in India;" Levien, "The Land Question: Special Economic Zones and the Political Economy of Dispossession in India;" Saltsman, "Surviving Dispossession: Burmese Migrants in Thailand's Border Economic Zones."
- 297 Marx, Capital: Critique of Political Economy Volume 3, 875.
- 298 Harvey, A Brief History of Neoliberalism, 178-179; Levien, "The Land Question: Special Economic Zones and the Political Economy of Dispossession in India," 40.
- 299 For a critical review of literature using ABD to analyse the global land grab see Hall, "Primitive Accumulation, Accumulation by Dispossession and the Global Land Grab."
- 300 On the shared experience of indigenous and anti-capitalist struggles see Epstein, "The Colonialism of the Present." and Coulthard, Red Skin, White Masks.
- 301 See <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>.
- 302 Polanyi, The Great Transformation: the Political and Economic Origins of Our Time. For an account of the norms of reciprocity and subsistence that are disrupted by this transition see" Scott. The Moral Economy of the Peasant: Rebellion and Subsistence in Southeast Asia.
- 303 Asian Development Bank. "Asian Development Outlook 2016: Asia's Potential Growth," 199, 200.
- 304 International Labour Organisation, "The Enabling Environment for Sustainable Enterprises in Cambodia," 55.
- 305 The average for low-income countries was 2.4%, East Asia and Pacific 4.6%, Vietnam was 3.8%. World Health Organization Global Health Expenditure Database.
- 306 These averages were taken for 2011, data for Cambodia was not available for this year. United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO) Institute for Statistics.
- 307 Asian Development Bank. "Greater Mekong Subregion Statistics on Growth, Infrastructure, and Trade," 2.

308 Hardoon, Ayele, and Fuentes-Nieva, "An Economy for the 1%: How Privilege and Power in the Economy Drive Extreme Inequality and How This Can Be Stopped," 2.

309 *ibid.*, 12.

310 UN ESCAP, "Confronting Inequalities in Asia and the Pacific: the Role of Social Protection," 3.

311 *ibid.*, 13.

312 See Ricardo Fuentes-Nieva, "Working for the Few: Political Capture and Economic Inequality."

313 Hardoon, Ayele, and Fuentes-Nieva, "An Economy for the 1%: How Privilege and Power in the Economy Drive Extreme Inequality and How This Can Be Stopped," 18.

314 See Naim, "The Corruption Eruption;" and Offer and Soderberg, *The Nobel Factor*, 246-253.

315 Moe, "Tycoon Zaw Zaw Reportedly Gets Dawei Port Contract;" Pananond and Pongsudhirak, "No Taxpayer Money for Private Gains in Dawei;" Thabchumpon, Middleton, and Aung, "Development, Democracy, and Human Security in Myanmar: a Case Study of the Dawei Special Economic Zone," 13.

316 Global Witness, "The Shell Starts to Crack? Real Owners of Myanmar's Oil and Gas Blocks Come Forward."

317 See <https://panamapapers.icij.org/>.

318 Cooley, "The Emerging Political Economy of OBOR," 15.

319 Global Witness, "Chancing It."

320 Cooley, "The Emerging Political Economy of OBOR," 11.

321 *ibid.*, 10.

322 Global Financial Integrity, "Flight Capital and Illicit Financial Flows to and From Myanmar: 1960-2013" iii.

323 Global Financial Integrity, "Illicit Financial Flows."

324 Khandelwal and Teachout, "Special Economic Zones for Myanmar," 16.

325 On decent work see ILO <http://ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>

326 W6. SSEZ Worker. Male. July 2016

327 W7. SSEZ Worker. Male. July 2016

328 Garment Manufacturers Association in Cambodia, "Yearly Bulletin," 10.

329 A12. NGO Representative. Male. Bangkok. September 2016.

330 A12. NGO Representative. Male. Bangkok. September 2016.

331 Altintzis, "Voices From the Supply Chains: an Interview with the International Trade Union Confederation."

332 Hardoon, Ayele, and Fuentes-Nieva, "An Economy for the 1%: How Privilege and Power in the Economy Drive Extreme Inequality and How This Can Be Stopped;" Piketty, *Capital in the Twenty-First Century*.

333 Hildyard, *Licensed Larceny: Infrastructure, Financial Extraction and the Global South*.

334 *ibid.*, 56-57.

335 *ibid.*, 41.

336 *ibid.*, 42.

337 *ibid.*, 42.

338 *ibid.*, 44-45.

339 *ibid.*, 44-45.

340 Mounghcharoen, "Following the Money Trail of Mekong Energy Industry," 42.

341 King, "Obligations of Thai Banks: the Xayaburi Dam," 112 n69.

342 The Express Tribune. "Pakistan Will Be Paying China \$90b Against CPEC-Related Projects—the Express Tribune."

343 Asian Development Bank. "Asian Economic Integration Report 2015: How Can Special Economic Zones Catalyze Economic Development?" 104-105.

344 A11. Industry Representative. Male. Bangkok. August 2016.

345 Farole, "Special Economic Zones in Africa." An exception to this is that Myanmar has been reinstated to the Generalised System of Preferences by the European Commission in 2013 and the United States in 2016. This entitles goods produced for export in the country to preferential access to markets in Europe and the US. These privileges were withdrawn from Thailand in 2015 and the revision of Cambodia's economic status to lower-middle income status by the World Bank in 2016 has put Cambodia's future access in jeopardy. This could have significant implications for relocation of industries such as seafood processing and garments by firms wishing to retain or gain such market access.

346 Roland Berger. "Dawei SEZ Initial Phase PMO: Presentation to Myanmar and Thai Governmental Officials".

347 Warr and Menon. "Cambodia's Special Economic Zones." 2; See also Chachavalpongpun "Japan Pursues a 'Thailand-Plus-One' Strategy."

348 For a commentary on ISDS and Myanmar see Vervest. "Investment Protection Treaties Endanger Democratic Reform and Peace Initiatives in Myanmar."

349 I owe the nuance of this analysis to Rob Nash, who proffered this as a comment on an earlier draft.

350 Aung "The Thick and Thin of the Zone."

351 Pananond and Pongsudhirak "No Taxpayer Money for Private Gains in Dawei."

352 Hildyard, *Licensed Larceny: Infrastructure, Financial Extraction and the Global South*.

- 353 Mounghcharoen, "Following the Money Trail of Mekong Energy Industry," 42; King, "Obligations of Thai Banks: The Xayaburi Dam," 112 n69.
- 354 Anievas and Nisancioglu. *How the West Came to Rule: The Geopolitical Origins of Capitalism*.
- 355 See Nash "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments" 2-3; 36-38 and International Commission of Jurists "Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights" xii, 74-76
- 356 International Commission of Jurists "Special Economic Zones in Myanmar and the State Duty to Protect Human Rights" 74
- 357 Nash "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments" 36
- 358 For a discussion see Scoones "Sustainable Rural Livelihoods: A Framework for Analysis."
- 359 On "well-being" see: Chambers "Responsible well-being: a personal agenda for development" and "Poverty and Livelihoods: Whose Reality Counts?." On "capabilities" see: Sen "Rights and Capabilities" and "The Standard of Living".
- 360 See: UNCTAD. "UNCTAD Policy Brief: Robots and Industrialization in Developing Countries".
- 361 For a guide see The Transparency and Accountability Initiative. "Asset Disclosure." and OECD. "Asset Declarations for Public Officials: A Tool to Prevent Corruption."
- 362 Nash "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments" 16.
- 363 Arakan Oil Watch "Danger Zone" 11.
- 364 Nash "Responsible Investment in Myanmar: Lessons from experiences of SEZ developments" 1; 29.
- 365 Anderson et al. "Anticorruption in Transition: A Contribution to the Policy Debate" 2-3.
- 366 Noisecat. "The Indigenous Revolution."
- 367 Presumably referring here to the Bolivarian Revolution in Venezuela, and possibly other left wing revolts against the Washington Consensus in Brazil, Bolivia, and Ecuador, between 1999 and 2007.

